

ΜΕΛΕΤΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Δ. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ Ὑδραίου,

ἀριτοδασκίου διδάκτορος τῆς φιλοσοφικῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου σχολῆς ἐπὶ φιλολογίᾳ
καὶ Καθηγητοῦ ἐν τῷ Ἀθηναίῳ Ἀ' Γυμνασίῳ.

ΜΕΡΟΣ Α'.

(Ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένου μηνιαίου περιοδικοῦ συγγράμματος
Βύρωνος, τόμ. Δ', φυλλαδίου Α', Β', Γ' Δ', καὶ ΣΤ' τοῦ ἔτους 1879).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

1879

124398

ΑΛΒΑΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

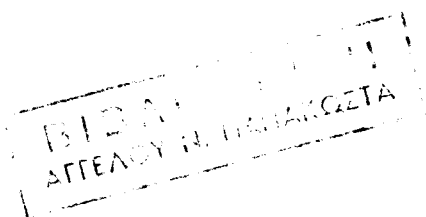
ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Δ. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ

(ΕΛΗΦΘΗ ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΥ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΤΟΜ. Δ', ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ Δ' ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1879.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

1879

124398

ΑΛΒΑΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Δ. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ

§ 1. Τοῦ Ἀλβανικοῦ λαοῦ ἡ γλῶσσα μέ-
χρι πρό ὀλίγων ἐτῶν ἤτο ἄγνωστος εἰς τὴν
φιλολογίαν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν γλωσσολογίαν
ἢ τὴν ἐρευνητικὴν τῶν γλωσσῶν ἐπιστή-
μην. Δικαίᾳ δ' ἐκ τούτου ἡγέρθη ἀπορία,
πῶς ἀρχαῖος λαὸς ὁ Ἀλβανικὸς ἐξ ἀρχαίων
ἤδη χρόνων οἰκῶν ἐν μέσῃ τῇ Εὐρώπῃ χώ-
ρας ὀνομαστάς καὶ πολλὰς πληρῶν ἐν τῇ
ἱστορίᾳ ἐνδόξους σελίδας διετέλεσεν ἄγνω-
στος μέχρις ἐσχάτων, καὶ οἱ σοφοὶ οὐδὲν
ἐγίνωσκον περὶ τῆς συγγενείας αὐτοῦ πρὸς
τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς
συγγενείας τῆς γλώσσης αὐτοῦ πρὸς τὰς
τῶν ἄλλων. Ἡ δὲ διεύθυνσις τοῦ γενικοῦ
περιοδικοῦ (1) καταχωρίζουσα κατὰ νοέμ-
βριον τοῦ 1854 πραγματείαν τινὰ τοῦ
γλωσσολόγου Γ. Στείρου (G. Stier), πε-
ρωμένου νὰ κατατάξῃ τοὺς Ἀλβανοὺς εἰς
τὴν Ἰνδογερμανικὴν ὁμοφυλίαν, εὐλόγως ὑ-
πεσημείωσεν ὅτι ὄνειδος δύναται νὰ ὀνο-
μασθῇ, ὅτι μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων
διετελοῦμεν ἐν σκότει περὶ λαοῦ ἐν μέσῳ
τῆς Εὐρώπης οἰκοῦντος καὶ τοῦ βαθμοῦ
τῆς συγγενείας αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους
αὐτῆς λαοὺς, ἐν ᾧ ἐκ πολλοῦ ἤδη χρόνου
ἐξηκριβώθησαν καὶ τῶν ἀπωτάτων τῆς οἰ-

κουμένης ἐθνῶν αἱ γλῶσσαι καὶ αἱ φυλετι-
καὶ συγγένειαι. Καταλήγει δ' ὁ Γ'. Στείρος
εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ Ἀλβανικὴ γλῶσ-
σα ἀνήκει εἰς τὴν ἱαφεθικὴν ἢ Ἰνδοευρωπαϊ-
κὴν τῶν γλωσσῶν ὁμοφυλίαν, καὶ κατα-
τάσσει αὐτὴν εἰς τοῦτο τὸ γλωσσικὸν στέ-
λεχος παραβάλλων ἐν τῷ εἰρημένῳ ἄρθρῳ
τὰ ἀριθμητικὰ ὀνόματα, τὸ ὑπαρκτικὸν ῥή-
μα καὶ τὰς προσωπικὰς καταλήξεις τῶν
ῥημάτων τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης πρὸς τὰ
αὐτὰ τῆς σανσκριτικῆς, ἑλληνικῆς, λατινι-
κῆς καὶ τῶν ἄλλων ἱαφεθικῶν γλωσσῶν.

§ 2. Ἐξ ἀπορίας ἀρχεται καὶ Φαλμε-
ράουερος τρία ἔτη ὕστερον ἐν τῇ ἀπερὶ τῆς
ἀρχῆς καὶ ἀρχαιότητος τῶν Ἀλβανῶν δια-
τριβῇ αὐτοῦ (1) λέγων. «Πότερον αὐτό-
χθονές εἰσιν οἱ Ἀλβανοί, ἥτοι ἔθνος, ὅπερ
πρὸ τῆς ἀρχῆς πάσης ἱστορίας ἦν ἐν τῇ
χώρᾳ, ἢ οἰκεῖ, ἢ μετανάσται, μεταναστεύ-
σαντες τὸ πρῶτον ἐν ἱστορικοῖς χρόνοις ;
Καὶ ἂν μὲν τὸ δεύτερον ὑποτεθῇ, πότε,
πῶς καὶ πόθεν εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀλβανίαν ;
Εἰ δὲ τὸ πρῶτον ὑπολαμβάνεται ἀληθές,
κατοικοῦσιν ἄρα ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐξ οὗτω

(1) Allgemeine Monatsschrift, Novem-
ber 1854, Braunschweig, σελ. 860—72.

(1) Das Albanesische Element in Griechen-
land. I. Abteilung. Ueber Ursprung und
Alterthum der Albanesen. Von Dr. J. Ph.
Fallmerayer. München 1857. σελ. 11 κ. ε.

παναρχαίων χρόνων ὅσον οἱ Πελασγοί, ἢ συνεισῆλθον ἅμα τοῖς Ἑλλησιν, ἢ ὅλως τὸ πρῶτον ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ κινήσαντες προσεκύλισαν καὶ οὗτοι ἐν κύμα τῆς μεγάλης τῶν ἔθνων εἰσβολῆς, ὥσπερ οἱ Οὔννοι, οἱ Ἀλανοί, οἱ Βούλγαροι, οἱ Ἀβαροι καὶ οἱ Σλάβοι;»

§ 3. Ἄλλ' αὐτοὶ οἱ τὴν νῦν Ἀλβανίαν οἰκοῦντες Ἀλβανοί, οἷς ἐνταῦθα δικαίως ὁ πρῶτος λόγος ἀνήκει, οὐδὲν συνετέλεσαν εἰς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων. Διότι ἔσπερμημένοι ἐλευθερίας καὶ παιδείας οὔτε ἐν τῇ πολιτικῇ οὔτε ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἔσχον ποτὲ κοινὸν φρόνημα, οὐδ' ἐπῆλθεν αὐτοῖς ποτε, κατὰ Φαλμεραύερν, ἡ ἐπιθυμία τοῦ ὑπερβῆναι τὸν περιορισμένον ὀρίζοντα τῆς οἰκογενείας, τῆς φυλῆς, τῆς ἰδιαιτέρας περιουσίας καὶ ἀπαλλαγῆναι τῆς ἰδιωφελείας, τῆς ἀπεχθείας καὶ τῆς ἐκδικήσεως. Ὡστε Ἀλβανία ἐστὶ, κατὰ Φαλμεραύερν, ἡ πατρις τῶν μικρῶν διανοιῶν, τὸ ταμεῖον τῆς ῥωμαλκτικότητος καὶ φυσικῆς ἰσχύος, ὁ τόπος, ὅστις οὔτε ἑαυτῷ πείθεται οὔτε τοῖς ἄλλοις· τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, ὅπερ αἰεὶ ἀπαρνέεται, καὶ παρ' ᾧ ἡ ἀναρχία καὶ ἀθεσμία εἰσὶν οἰονεῖ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς. Χρῆζει ἄρα πρῶτιστα πάντων ὁμοφροσύνης ἔθνικῆς καὶ μεγάλων θυσιῶν, ὅπως ἀπαλλαγῇ πάντων τούτων τῶν κακῶν τῆς δουλείας. Ἀλλὰ πρὶν ἢ χωρήσωμεν εἰς τὰ ἐπὶ μέρους, ὑποτυπώσωμεν πρότερον καθόλου τὰς ἐπικρατούσας δοξασίας παλαιότερας τε καὶ νεωτέρας.

Α'. Δοξασίαι καθόλου.

§ 4. Περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν τρεῖς μὲν φέρονται παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσι δόξαι, τρεῖς δὲ κυρίως εἰσὶ καὶ αἱ τοὺς καθ' ἡμᾶς σοφοὺς διαιροῦσαι γινώμει. Ἐκ τῶν βυζαντινῶν κατὰ Χαλκοκονδύλῃν οἱ μὲν γένος Ἰλλυριῶν, ἥτοι ἀπογόνους αὐτῶν, ἐνόμιζον τοὺς Ἀλβανούς, ὁ δὲ Χαλκοκονδύλης αὐτὸς ἀποκρούων τὴν δοξασίαν ταύτην, Μακεδόνας ἢ μακεδονικὸν ἔθνος νομίζει τοὺς Ἀλβανούς, ἕτεροι δὲ ὑπελάμβανον τοὺς Ἀλβανούς ἀπὸ Ἰαπυγίας, ἀκρωτηρίου τῆς Ἰταλίας, εἰς Ἐπίδαμνον, τὸ

νῦν Δυρράχιον, διαβάντας, καὶ ἐντεῦθεν κατὰ μικρὸν κυρίους γενομένους τῆς χώρας, ἣν ἔτι καὶ νῦν οἰκοῦσι. Κατὰ μὲν οὖν τὴν πρῶτην δοξασίαν οἱ Ἀλβανοὶ ἐνομίζοντο ἰθαγενεῖς καὶ αὐτόχθονες, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην μέτοικοι καὶ μετανάσται. Τῶν δὲ νεωτέρων σοφῶν οἱ μὲν νομίζουσι τοὺς Ἀλβανούς Ἰλλυρικὴν φυλὴν, ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, οἱ δὲ πελασγικὸν φύλον ἡπειρωτικόν, τῶν ἀρχαιοτάτων ἡπειρωτῶν Πελασγῶν ἀπογόνους· καὶ αὐταὶ εἰσὶν αἱ παρὰ τοῖς νῦν ἐπικρατέστεραι γινώμει. Ἔτεροι θὲ θεωροῦσι τοὺς Ἀλβανούς καυκασικὴν φυλὴν, ἐκ τῆς κατὰ τὸν Καύκασον ἐν Ἀσίᾳ Ἀλβανίας μεταναστεύσαντας εἰς τὴν ἐν Εὐρώπῃ ταυτὴν Ἀλβανίαν, τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἠπειρον καὶ Ἰλλυρίαν καλουμένην. Κατὰ ταῦτα δὲ οἱ μὲν πρῶτοι καὶ δεῦτεροι νομίζουσι τοὺς Ἀλβανούς ἰθαγενεῖς καὶ αὐτόχθονας, λείψανα τῶν ἀρχαίων τοῦ τόπου κατοίκων, οἱ δὲ τρίτοι παναρχαίους μετανάστας, ὅπερ φέρει εἰς τὸ αὐτό.

§ 5. Ἄλλ' ὁπωσδήποτε· ἂν ἔχωσι τὰ περὶ τῆς καταγωγῆς, περὶ ἧς ἡδὴ ῥηθῇσονται ἱκανά, ἀποδεδειγμένον ἐστὶν ἡδὴ ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ πρὸ πάσης ἱστορίας ὑπάρχουσιν ἐν τῇ χώρᾳ, ἣν καὶ νῦν ἔτι οἰκοῦσι, καὶ ἀριθμοῦνται ἔτι ὑπὲρ τὰς δεκάκας ἐκκαίδεκα μυριάδας (1,600,000) ψυχῶν, καίπερ πολλὰ καὶ δεινὰ παθόντες καὶ μεγάλας καταστροφὰς ὑπομείναντες, (1) καὶ κατ' ἀνερ-

(1) «Πρότερον μὲν οὖν καὶ πόλεις ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις (Ἠπειρωτικοῖς καὶ Ἰλλυρικοῖς) . . . Τότε μὲν οὖν, ὡς εἶπον, καίπερ οὕσα τραχεῖα καὶ ὀρῶν πλήρης, Τομάρου καὶ Πολυάνου καὶ ἄλλων πλειόνων, ὁμῶς εὐάνδρῃ ἥτε Ἠπειρος πᾶσα καὶ ἡ Ἰλλυρίς· νῦν δὲ (ἐπὶ Στράβωνος) τὰ πολλὰ μὲν ἐρημία κατέχει, τὰ δ' οἰκούμενα κωμῆδον καὶ ἐν εἰρηλοῖς λέλειπται.» Στράβ. Ζ', 9, σελ. 327. «Διωκημένων δὲ πάντων... ἀνέζευξεν ἐπὶ τὴν Ἠπειρον, ἔχων δόγμα συγκλήτου τοῦς . . . στρατιώτας ἀπὸ τῶν ἐκεῖ πόλεων ὠφελῆσαι. . . Ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας, ὑφ' ἑνᾶ καὶ τὸν αὐτὸν ἅμα καιρὸν ὀρμήσαντες ἐτράποντο πρὸς καταδρομὴν καὶ διαρπαγὴν τῶν πόλεων, ὥστε

μήνευτον εὔνοιαν τῶν περιστάσεων, εἰ καὶ ὑπέκυψαν εἰς παντοῖα ἔθνη ἀρχαῖα καὶ νέα, παρέμειναν μέχρις ἡμῶν ἀνεξάλειπτοι ἐκ τῆς βίβλου τῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης. (1) Διετήρησαν δὲ μετὰ τῆς ἐθνότητος καὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν καὶ σχετικὴν τινα ἀνεξαρτησίαν, ὡς ἀτελῶς ἢ ἡμιτελῶς αἰέποτε κατακτηθέντες (2). Καὶ μέχρι τοῦ νῦν χρό-

ῶρα μιᾷ πεντεκαίδεκα ἀνθρώπων ἐξανδραποδισθῆναι μυριάδας, ἐβδομήκοντα δὲ πόλεις πορθηθῆναι, γενέσθαι δ' ἀπὸ τοσαύτης φθορᾶς καὶ πανωλεθρίας ἐκάστῳ στρατιώτῃ τὴν δόσιν οὐ μείζον ἐνδεκα δραχμῶν, φρῖξαι δὲ πάντας ἀνθρώπους τὸ τοῦ πολέμου τέλος, εἰς μικρὸν οὕτω τὸ καθ' ἕκαστον λῆμμα καὶ κέρδος ἔθνους ὅλου κατακερματισθέντος». Πλούτ. ἐν Ε. Αἰμίλ. Παύλου κεφ. 29.

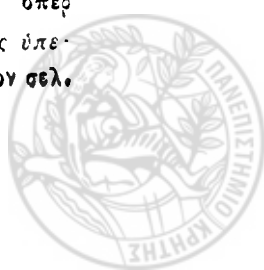
(1) «Περίεργος τῷ ὄντι ὁ λαὸς οὗτος, ὅστις, εἰ καὶ ἀσυνάρτητος, διατηρεῖ ὅμως μετὰ τοσούτους αἰῶνας καὶ μετὰ τοσαύτας ἀλλεπαλλήλους κατακτήσεις τῶν τε Βουλγάρων καὶ Σέρβων καὶ Βυζαντινῶν καὶ Ἰταλῶν καὶ Νορμαννῶν τὴν ἰδίαν ἐθνότητα. Σελ. 16 τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἱστορ. Γεωργ. Καστριώτου τοῦ Σκενδέρβη κατὰ τὸν Γάλλον Παγανέλην ὑπὸ Ν. Δραγούμη ἐν Ἀθήναις 1861.

(2) «Καὶ αὐτῷ παρῆσαν Ἑλλήνων μὲν Ἀιυπρακιῶται...βάρβαροι δὲ Χάονες χίλιοι ἀβασίλευτοι ὧν ἡγοῦντο ἐπ' ἐτησίῳ προστασίᾳ ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ γένους Φώτους καὶ Νικάνωρ. Ἐστρατεύοντο δὲ μετὰ Χαόνων καὶ Θεσπρωτῶν ἀβασίλευτοι», Θουκυδ. 6', 80. «Καὶ τῶν Ἡπειρωτῶν δὲ Μολοττοὶ ὑπὸ Πύρρῳ τῷ Νεοπολέμου τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῖς ἀπογόνους αὐτοῦ Θετταλοῖς οὔσι γεγονότες· οἱ λοιποὶ δὲ ὑπὸ ἰθαγενῶν ἤρχοντο· εἴτ' ἐπικρατούντων αἰεί τινων κατέστρεψαν ἅπαντα εἰς τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν, πλὴν ὀλίγων τῶν ὑπὲρ τοῦ Ἰουρίου κάλιπου. Καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ Λύγκων καὶ Πελαγονίαν καὶ Ὀρεστιάδα καὶ Ἑλίμειαν τὴν ἄνω Μακεδονίαν ἐκάλουν, οἱ δ' ὕστερον καὶ ἐλευθέραν». Στράβ. Ζ', 8, σελ. 326. «Διατρίβοντα δὲ ἐν Θετταλίᾳ βασιλεία οἱ τὰ ὀρεινὰ τῆς Θεσσαλίας νεμόμενοι Ἀλβανοὶ ἀβασίλευτοι Μαλακάσιοι καὶ Μποῦοι οἱ καὶ

νοῦ διεσώθησαν ἔχοντες τὸν αὐτὸν πολεμικὸν καὶ μάχιμον χαρακτῆρα καὶ τὴν αὐτὴν, ἣν καὶ πάλαι, ἐν τῇ Ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ ἔξιν, καίτοι διατελοῦσιν ἀπ' αἰῶνων διαβιοῦντες ἀπαίδευτοι καὶ ἀπολίτευτοι, ὅσοι ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι, τῇ νῦν Ἀλβανίᾳ, διαμένουσιν ἔτι οἰκοῦντες.

§. 6. Καὶ οὗτοι μὲν διὰ τὸν τυραννικὸν καὶ μουσικτόνον τουρκικὸν ζυγόν, ὅφ' ὃν ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσιν, οὐδὲν συνεβάλλοντο εἰς τὰ γράμματα οὐδ' εἰς τὴν λύσιν τῶν περὶ τοῦ ἑαυτῶν ἔθνους ζητημάτων. Αἱ δύο ὁμως ἀπόμοιραι τοῦ ἀλβανικοῦ ἔθνους, αἵτινες, ἵνα ἀποφύγῃσι τὸ δούλειον ἡμᾶς τῆς πάλαι πατρίδος αὐτῶν Ἀλβανίας, μετανέστησαν πρὸ τεσσάρων μάλιστα αἰώνων ἢ μὲν εἰς Ἰταλίαν καὶ μέρος εἰς Σικελίαν, ἢ δὲ εἰς Ἑλλάδα, προαχθεῖσαι εἰς τὴν παιδείαν καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἔχουσιν ἤδη ἄνδρας λογίους, παρ' ὧν καὶ ἐγράφησαν οὐκ εὐκαταφρόνητα πονήματα, ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται, καὶ ἡ τελεία λύσις τῶν περὶ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους ζητημάτων ἐλπίζεται παρ' αὐτῶν.

Μεσαρέται ἀπὸ τῶν φυλαρχῶν προσαγορευόμενοι περὶ δισχιλίους καὶ μυρίου ὄντες προσεκύνησαν ἑλθόντες καὶ ὑπέσχοντο δουλεύειν· ἐδεδοίκεσαν γὰρ μὴ, χειμῶνος ἐπελθόντος, διαφθαρῶσιν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἅτε πόλιν οἰκοῦντες οὐδεμίαν, ἀλλ' ὄρεσιν ἐνδιατρίβοντες καὶ χωρίοις δυσπροσόδους, ὧν ἀναχωροῦντες τοῦ χειμῶνος διὰ τὸ κρύος καὶ τὴν χιόνα, ἀπιστόν τινα ἐν τοῖς ὄρεσιν ἐκείνοις νιφομένην, εὐεπιχείρητοι ἔσεσθαι ἐδόκουν.» Καντακουζην. βιβλ. 3, κεφ. 28. «Ἡ δοξασία, ὅτι οἱ σημερινοὶ Ἀλβανοὶ εἰσιν οἱ ἀρχαῖοι Ἰλλυριοὶ, φαίνεται μοι ὅτι πάντῃ ἀληθὴς εἶναι. Διότι οἱ χαρακτῆρες, οὓς περὶ τούτων ἔχομεν, ἀρμόζουσιν ὅλως τῷ χαρακτῆρι ἐκείνων, αἵτινές εἰσι τὸ ἀρχαῖον ὄρεινόν ἔθνος, ὅπερ συνεχῶς μὲν ἐνικᾶτο, οὐδέποτε ὅμως ὑπετάχθη». Ἀβελ Ἱστορ. τῶν Μακεδόνων σελ. τῆς μεταφρ. 98.

Β'. Γνωμαὶ καθ' ἕκαστον περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν.

α'. *Albanol.*

ΜΑΡΙΝΟΣ ΒΑΡΛΕΤΙΟΣ.

§. 7. Ἀρμοδιώτεροι πάντως πρὸς λύσιν τοῦ περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν ζητήματος τυγχάνουσιν ὄντες αὐτοὶ οἱ ἐν Ἀλβανίᾳ Ἀλβανοὶ, οἷς δικαίως ἀνήκει ὁ πρῶτος ἐνταῦθα λόγος. Ἀλλὰ Μαρῖνος Βαρλέτιος, ὁ βιογράφος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀλβανίας Γεωργίου Καστριώτου ἢ Σκενδέρβη, γεννηθεὶς ἐν Σκόδρᾳ τῆς Ἀλβανίας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ ἥρωος καὶ ἱερεὺς γενόμενος, ἦν μὲν τὸ γένος γκέγκης ἁλβανός, ἀλλὰ τὸν τρόπον, τὴν μάθησιν, τὴν θρησκείαν, τὴν διάνοιαν καὶ τὴν παιδείαν ἦν ὅλως λατῖνος ἐνετός. Ὅθεν τὸ λατινιστὶ συγγραφέν ἡρωϊκὸν αὐτοῦ βιβλίον (1) ἐν τῇ ἱστορικῇ κριτικῇ οὐκ ἔχει μεγάλην ἀξίαν, ὡς οὐδ' ὁ Κόϊντος Κούρτιος Ροῦφος ἐν τοῖς ἱστοριογράφοις. Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνης (2). Ἀλλως ὅμως ὁ Βαρλέτιος ἐγίνω

(1) Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐπιγράφεται «De vita et laudibus Scanderbegii sive Georgii Castriotae Epirotarum principis libri XIII Argentorati 1573, ἥτοι Περί τοῦ βίου καὶ τῶν κατορθωμάτων τοῦ Σκενδέρβη εἴτε Γεωργίου Καστριώτου τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἠπειρωτῶν, βιβλία 13, ἐν Ἀργεντοράτῳ 1573».

(2) Ἴδε περὶ Βαρλετίου σελ. 11 τῆς ἐν § 2 ὑποσημειωθείσης διατριβῆς τοῦ Φαλμεραύερου. Ἐκ ταύτης τῆς ἀξιολογητάτης τούτου διατριβῆς ἡρανισάμην τὰς γνώμας περὶ τινων τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην λογίων ἀνδρῶν, οἵτινες συνέγραψαν περὶ Ἀλβανῶν (ἀπὸ § 7 μέχρι § 44), ἀλλὰ καὶ τούτων, τὰ μὲν ἐπιτεμῶν, τὰ δὲ ἀναπτύξας καὶ σημειώσεις τινὰς ἐνιαχοῦ ὑποσυνάψας. Περίληψιν δὲ τοῦ πρώτου τούτου μέρους τῆς ἐμῆς πραγματείας ἐδημοσίευσα ἄλλοτε ἐν τῇ ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν τοῦ ἔτους 1869 ἀπὸ σελ. 1157 μέχρι σελ. 1454. Ἴδε περὶ Βαρλετίου καὶ τὰ προλεγόμενα

σκε πολλοὺς τῶν συναγωνιστῶν τοῦ ἥρωος, κατεῖχε πολλὰς συγχρόνους περιγραφὰς τῶν Ἀλβανικῶν πραγμάτων, ἐπεσκέφθη τὰ κυριώτερα πεδία τῶν μαχῶν καὶ νικῶν καὶ ἐν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ ἡγωνίσθη ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς πατρίδος αὐτοῦ κατὰ τὸ 1478. Μετὰ δὲ τὴν ὑποδούλωσιν αὐτῆς καταφυγὼν κατὰ μὲν τὸν Φαλμεραύερν εἰς Βσνετίαν, κατὰ δὲ τὸν Σάθαν εἰς Νεάπολιν καὶ Ῥώμην, συνέγραψε κατὰ μίμησιν τοῦ Κουρτίου τὸ μνημονευθέν σύγγραμμα αὐτοῦ, ἐν ᾧ περικοσμεῖ τὸν ἥρωα Καστριώτην διὰ πολλῶν περικοσμήσεων καὶ ὑπερβολῶν, ὧν ἐνεκα ἐλαττοῦται ἐν μέρει ἡ ἀξιοπιστία αὐτοῦ (1).

β'. *Buzartivoi.*

§. 8. Αἱ πρῶται σημειώσεις αἱ πρὸς κατάληψιν τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς πολιτικῆς σημασίας τῶν Ἀλβανῶν ἐγράφησαν κατὰ πρῶτον περὶ τὸ τέλος τῆς ἐλληνορωμαϊκῆς πολιτείας ἐν τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ πέμπτῃ ἑκατονταετηρίδι ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν *Νικηφόρου Γρηγορά, Ἰωάννου Καρτακουζηνοῦ, Γεωργίου Φραντζῆ καὶ Νικολάου Χαλκοκονδύλου*. Πιστότεραι δὲ εἰδήσεις περὶ τῆς γλώσσης, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐθνότητος τῶν Ἀλβανῶν οὐδ' ἐνταῦθα εὐρίσκονται. Διότι οἱ πλείστοι τῶν αὐλικῶν τούτων ὑπομνηματογράφων μὴ ἐμβριθῶς ἐγκύψαντες μήτε βαθέως διαγνόντες τὸ ἁλβανικὸν ἔθνος, τοτὲ μὲν καλοῦσιν αὐτὸ Ἀρβανίτας, τοτὲ δὲ Ἀλβανούς, νῦν μὲν Ἰλλυριοὺς, νῦν δὲ Τριβαλλοὺς, ὅτε δὲ Σκύθας. Τὸ δὲ παραδοξότερον ὅτι καὶ Τριβαλλοὺς καὶ Μυσοὺς καὶ

(ἀπὸ σελ. η'. κ. ε.) τῆς ἱστορίας Γεωργίου Καστριώτου εἰς τόμους δύο ἐν Ἀθήναις 1848.

(1) Περί τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ Βαρλετίου ἴδ. σελ. 57—62 τοῦ συγγράμματος, ὅπερ ἐπιγράφεται «Κριτικαὶ ἐρευναι περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ ἐθνικότητος Γεωργίου Καστριώτου τοῦ Σκενδέρβη ὑπὸ Μαργ. Γ. Δήμιτσα καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ ἐλλ. Ἐκπαιδευτηρίου, Ἀθήνησι 1877.»

Ἰλλυριοὺς καὶ Κροατίους καὶ Πολανίους⁽¹⁾ καὶ Σαρμάτας ἀναγνωρίζει ὁ Χαλκοκονδύλης ὡς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν λαλοῦντας· καὶ ἐκ τούτου συμπεραίνων λέγει ὅτι δύνανται εἶναι πάντες οὗτοι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ γένος καὶ ὁμόφυλον ἑαυτῷ (2).

§. 9. Γνώμην δὲ περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἀλβανῶν ἐν κεφαλαιῷ ἀπέφηνε μόνος τῶν προειρημένων ὁ Χαλκοκονδύλης, εἰπὼν ὅτι κατ' αὐτὸν οἱ Ἀλβανοὶ μᾶλλον τοῖς Μακεδόσι συγκαταλέγονται ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἐπὶ γῆς ἔθνων· διότι πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ὁμοιάζουσιν, εἰμὴ πρὸς τὸ μακεδονικόν· «Ἀλβανούς γὰρ ἔγωγε μᾶλλον ἢ τοῖς Μακεδόσι προστίθεσθαι ἂν λέγοιμι ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἔθνων· οὐδενὶ τε γὰρ συμφέρονται, ὥςτι μὴ τῷ Μακεδόνων γένει.» (3) Καὶ παντάπασιν οὐδὲ παραδέχεται τὸν λόγον ὅτι δῆθεν οἱ Ἀλβανοὶ εἰσι γένος Ἰλλυριῶν· «Ἀρχὴν δ' ἐγὼ οὐδὲ προσέειμαι τὸν λόγον, ὥς εἶψαν Ἰλλυριῶν γένος οἱ Ἀλβανοί.» Ἀλλὰ καὶ ἀναιρεῖ τοὺς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας, ὅτι οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν οἱ γνώμην ἀποφαινόμενοι περὶ τῶν Ἰλλυριῶν, ὅτι δῆθεν εἰσιν οἱ νῦν Ἀλβανοί· «ὥστε οὐκ ὀρθῶς ἂν λέγοιεν οἱ γνώμην ἀποδεικνύμενοι περὶ Ἰλλυριῶν, ὡς εἶψαν οἱ νῦν Ἀλβανοί.» (4) Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ μὲν καὶ τελευταία γνώμη, ἣν ἡμῖν τὸ θνησκον Βυζάντιον κατέλιπε περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐθνότητος τοῦ ἀκμαίου, ὁρμητικοῦ καὶ δραστηρίου Ἀλβανικοῦ ἔθνους. Ἀλλ' ὡς βλέ-

πει κατωτέρω ὁ ἀναγνώστης, τὴν πλήρη ἐκτέλεσιν τῆς ἀπηλπισμένης κληρονομίας, ἥτοι τὴν λύσιν τοῦ περὶ τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης ζητήματος, ἀνέλαβον, ἐννοεῖται cum beneficio inventarii, δηλ. μετὰ τοῦ εὐεργετήματος τῆς ἀναγραφῆς, ἐκ τῶν Εὐρωπαίων κυρίως οἱ Γερμανοί.

γ'. Νεώτεροι συγγραφεῖς.

ΒΛΑΓΚΟΣ, ΒΟΥΔΑΣ, ΒΟΥΔΑΝΟΣ.

§. 10. Μηχανικὴν κατάταξιν ἀλβανικῶν λέξεων μετὰ λατινικῆς ἐξηγήσεως κυρίως πρὸς χρῆσιν τῶν ἱεραποστόλων ἐπεχείρησαν οὗτοι τὸ πρῶτον ἐν Ἰταλίᾳ βεβαίως περὶ τὰ μέσα τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ Βλάγκος ἔγραψε κατὰ τὸ 1635 τὸ ἐν Ῥώμῃ τυπωθέν λεξικὸν λατινοηπειρωτικόν (Dictionarium latino epiroticum P. Francisci Bianchi), ὅπερ τοσοῦτον ἀθλίον ἐστὶ καὶ ἑλληνικόν, ὥστε οὐδεμίαν δεικνύει ἀξιόλογον πρόοδον ἐν τῇ ἀλβανολογίᾳ. Ὁ δὲ πατὴρ Βούδας ἐκ Λευκοπέτρας ἀλβανικὴν κατήχησιν (P. Peter Buda da Pietra Biancha) τὴν ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ 1664 δημοσιεύθεισαν, ἀθλίαν δὲ καὶ ἑλληνικὴν ὡς καὶ τὸ λεξικόν· καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σκοπίων Βόγδαρος (Peter Bogdan) τὴν ἐν ἔτει 1685 ἰταλοαλβανικὴν, ἥτις Cuneus prophetarum ἐπιγράφεται.

ΛΕΙΒΝΙΤΙΟΣ.

§. 11. Τὴν πρώτην δὲ φιλολογικὴν ἀνάλυσιν τῶν τύπων τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς συγγενείας καὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῆς ἐπεχείρησεν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὁ Λεῖβνίτιος (Leibnitz) ἐν Γερμανίᾳ. Ἀλλ' ἑσπερεῖο παντὸς βοηθήματος ἀλβανικῆς γραμματικῆς, εἶχε δὲ πρὸς χρῆσιν μόνον συλλογὴν τινα ἐξ ἑκατὸν λέξεων, εἰς ἃς ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ τὴν ὀξύνοιαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐρεῦνης αὐτοῦ, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἰσι κελτικῆς καταγωγῆς, (1) καὶ ἡ γλῶσσα

(1) Κατὰ τὴν λατινικὴν μετάφρασιν Ροῖνος ἥτοι Πολωνός.

(2) «Οὕτω δὲ κἀνταῦθα τοὺς τε Τριβαλλοὺς καὶ Μυσοὺς καὶ Ἰλλυριοὺς καὶ Κροατίους καὶ Πολανίους καὶ Σαρμάτας τὴν αὐτὴν ἐπίσταμαι ἰέντας φωνήν· εἰ δέοι ταύτην τεκμαιρόμενον λέγειν, εἴη ἂν τοῦτο τὸ γένος ταυτότε καὶ ἐν καὶ ὁμόφυλον ἑαυτῷ.» Χαλκοκ. βιβλ. α', σελ. 35 ἐκδ. Βόννης. Δῆλον δὲ ὅτι οἱ βυζαντινοὶ οὗτοι οὔτε ὡς ἐθνογράφοι διαπρέπουσιν οὔτε ὡς γεωγράφοι.

(3) Χαλκοκονδ. βιβλ. β', σελ. 532, ἐκδ. Βόννης.

(4) Χαλκοκονδ. βιβλ. α', σελ. 26, ἐκδ. Βόννης.

(1) G. G. Leibnitii opera philologica edit. Genevæ 1768, Tom. VI, pars II,

αὐτῶν συγγενεῦσι πρὸς τὴν γερμανικὴν (1) καὶ γαλλικὴν, οὐδὲν ἔσχεν ὑποχρεωτικὸν κῦρος ἔτι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ὑπῆρξεν ὁμως νέον τι καὶ συγχρόνως ἢ πρώτη ἀφορμή, ἵνα ἱχνηλατηθῇ κατὰ μικρὸν ἡ ἀλήθεια (2).

pag. 219. In Slavonica lingua multa sunt communis originis cum Germanicis, nonnulla et cum Graecis; talia ego Scythica appello, ut quae Latinis, Wallis, Germanis communia sunt, Celtica; denique quae Gallis, Germanis, Slavis, Celto Scythica.

(1) Leibnitii Tom. V, pag. 494: Par là (Dictionnaire de la langue Albanoise) nous apprenons quelle étoit la langue des anciens Illyriens. S'y remarque cependant beaucoup de Latin. Attiune (ἀτί ρόυνε) pour notre père, convient avec les langues Scythiques, il semble aussi qu'il y a quelques petites traces de mots qui s'accordent avec l'Allemand, comme jeet (δέετε), terre, enandeynée (νδ'ῆνε), pardonner, ndetekech (νδὲ τί κέϊ), en tentation.

(2) Τὴν γνώμην ταύτην ἡσπάσθη ὁ Μελέτιος ἐν τῇ γεωγραφίᾳ αὐτοῦ λέγων· «Ἡ Ἀλβανία, ἥτοι ἡ Ἀρβανιτία κοινότερον λεγομένη, εἶναι τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Μακεδονίας, τὴν ὀνομασίαν λαβοῦσα ἀπὸ τῶν Ἀλβανῶν, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι ἐκ γένους τῶν Ἰλλυριῶν, ὡς τινες οἴονται, οὗτ' ἐκ τῶν Ἀλβανῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ κατάγονται ἐκ γένους Κελτικοῦ, οἱ ὅποιοι ἦλθον εἰς τὴν Ἰαπυγίαν τῆς Ἰταλίας. εἴτα ἐξ αὐτῆς διέβησαν εἰς τὸ Δυρράχιον, καὶ κείθεν διεσπάρησαν». Γεωγραφίας τόμ. Β', τμῆμα ι', κεφ. 6'. ἐκδόσις 6'. ἐν Βενετίᾳ 1807. Λέγει δὲ καὶ Σουΐδας (ἐν λ. Ἀλβανοί) «Ἀλβανοί, ὄνομα ἔθνους Γαλατῶν»· τὸ δὲ «Γαλατῶν» τοῦτο ἐσφαλμένον νομίζοντες οἱ ἐκδότες διορθοῦσι προτείνοντες οἱ μὲν *Λατίων*, οἱ δὲ *Ἰταλῶν*. Διότι ἐκ τῆς ἀκολουθοῦσης περιγραφῆς τῆς εὐφορίας τῆς χώρας αὐτῶν, αὐτῶν φασὶ τὴν γῆν εὐδαίμονα καὶ καρποὺς ἐνεγκεῖν οὖσαν ἀγαθὴν, οἶνον ἡδὺν καὶ πολὺν ἔχουσαν, ὁρθῶς ὑπολαμβάνουσιν ὅτι Ἀλβανούς ἐνταῦθα λέγει τοὺς πάλαι ἐν Ἰταλίᾳ.

ΦΡΑΝΤΖΙΟΣ ΛΕΚΚΗΣ.

§ 12. Ἀλβανικὴν δὲ γραμματικὴν ἐδημοσίευσεν τέλος ὁ Φράντζιος Λέκκης (Franz Maria da Lecce), ἐπιγραφομένην «Παρατηρήσεις γραμματικαὶ ἐπὶ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης» (Osservazioni grammaticali nella lingua albanese) κατὰ τὸ 1716 ἔτος τὸ πρῶτον ἐν Ῥώμῃ. Ἐδημοσιεύθη δ' ἐκ νέου γερμανιστὶ τῷ 1822 ἐν Ἀλλῇ ὑπὸ Βατέρου ἐν τῷ Vergleichungstafeln der Europäischen Stamm-Sprachen und Süd, West-Asiatischer κλπ. Von Johann Severin Vater. Halle, 1822.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΑΒΑΛΛΙΩΤΗΣ καὶ ΔΑΝΙΗΛ.

§ 13. Ὁ δὲ Θεοδώρου Καβαλλιώτου ἑλληνοβλαχικὸς καὶ ἀλβανικὸς κατάλογος εἶτε πίναξ ἐκ 1200 περίπου λέξεων, καὶ τὸ τοῦ βλάχου ἱερέως Δανιὴλ «λεξικὸν τετραγλωσσον» (νεοελληνικὸν, ἀλβανικὸν, βλαχικὸν, βουλγαρικὸν) ἐφάνησαν σχεδὸν συγχρόνως ἐν ἔτει 1770 τὸ μὲν ἐν Βενετίᾳ, τὸ δὲ ἐν Μοσχόπολει τῇ κατὰ τὸν Πίνδον.

ΘΟΥΜΜΑΝΝΟΣ.

§ 14. Ἐπὶ ταύτης τῆς βάσεως τῶν 1200 ἀλβανικῶν λέξεων στηριχθεὶς τέσσαρα ἔτη βραδύτερον ὁ ἐν Λειψίᾳ καθηγητὴς Θούμμαννος (Thunmann) «ἐν ταῖς ἐρευναῖς αὐτοῦ περὶ τῆς ἱστορίας τῶν ἀνατολικῶν εὐρωπαϊκῶν ἔθνων» (Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker, Leipzig, 1774) ἔθηκε τὰς πρώτας ἱστοριοφιλολογικὰς θέσεις περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ παρελθόντος τῶν Ἀλβανῶν καὶ ἀπεφάνητο αὐτοὺς ἀντικρὺς ἀρχαῖον ἔθνος τῆς Ἰλλυρικῆς χερσονήσου, γείτονας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀπογόνους τῶν Ἰλλυριῶν τοῦ Γεντίου (1), τῆς Τεύτας (2) καὶ τοῦ Πύρρου

(1) Τὸν βασιλέα τῶν Ἰλλυριῶν τοῦτον Διόδωρος μὲν ὁ Σικελιώτης καὶ Γέντιον καὶ Γετίωνα καλεῖ, Πολύβιος δὲ καὶ Πλούταρχος Γένθιον. «Ἰλλυριοὺς τε διὰ Γενθίου τοῦ βασιλέως παρεκάλει συνεψάσθαι τοῦ πολέμου.» Πλούτ. ἐν 6. Αἰμ. Παύλου κεφ. 9.

(2) «Τὴν δὲ βασιλείαν ἢ γυνὴ Τεύτα

(1). Ἐκ πάντων δὲ τῶν Γερμανῶν ὁ Θούμμαννος πρὸς τοῖς ἐγκρίτοις συγγραφεῦσι κατὰ πρῶτον συνεβουλευθῆ καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς, καὶ ὁρθῶς παρετήρησεν ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ φαίνονται ὄντες παναρχαῖοι μετοικαι τῆς νῦν πατρίδος αὐτῶν· ἀδιότι οὐδαμοῦ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἔχνος ὀψιαιτέρας μεταναστάσεως ἀνευρίσκεται. »

ΑΓΓΕΛΟΣ ΜΑΣΚΗΣ καὶ ΜΑΛΤΕΒΡΟΥΝΟΣ.

§ 15. Τὴν δὲ γερμανικὴν δοξασίαν ταύτην περὶ τῆς ἀρχαίας Ἰλλυρικῆς ἐθνότητος τῶν Ἀλβανῶν ἐκύρωσε διὰ νέων λόγων ὁ Ἰταλὸς Ἀγγέλως Μάσκης (Angelo Masci), οὗ τὸ ἀδοκίμιον περὶ τῆς καταγωγῆς, τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀλβανικοῦ ἔθνους » (Essai sur l'origine, les moers et l'état actuel de la nation Albanaise) ὁ Μάλτεβρουνος (Malte Brun) ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν περιηγήσεων αὐτοῦ (Annales des Voyages Tom. III. Paris, 1808) παραλαβὼν, καὶ δι' ἐμβριθῶν καὶ ἀκριβῶν σχολίων κρατύνας, ἐπηύξησε καὶ ἐπεβεβαίωσε. Καὶ ἐπειδὴ ἤδη ἐν τῷ τότε γνωστῷ ἀλβανικῷ λεξικῷ μόνον ὀλίγον σλαβικὸν εὐρίσκετο, τὸ δὲ ἑλληνικὸν, λατινικὸν καὶ γερμανογοθικὸν στοιχεῖον τούναντιον ἐπεκράτει, καὶ κελτικαὶ δὲ ῥίζαι λέξεων ἐξ ἐπιπολῆς εἰσεχώρησαν, ἐπίσθη καὶ ὁ Μάλτεβρουνος ὅτι αἱ γλῶσσαι τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν ἢ τῶν νέων Ἀλβανῶν φαίνεται οὕσα ἰδίᾳ γλῶσσα, ἥς ἡ ἀρχὴ ἀνατρέχει εἰς τὴν πολιωτάτην ἀρχαιότητα, καὶ μάλιστα εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ ἑλληνικὴ, λατινικὴ, ἰθνηρικὴ, κελτικὴ, σλαβικὴ, τευτονικὴ καὶ γοθικὴ γλῶσσα, ἐκάστη ἐν τῇ ἑαυτῆς περιοχῇ κατ' ἀρχὰς ἐσχηματίζετο. (2)

διαδεξαμένη, τὸν κατὰ μέρος χειρισμὸν τῶν πραγμάτων ἐποιεῖτο διὰ τῆς τῶν φίλων πίστεως. » Πολύδ. 2, 4, 7.

(1) Ὁ γνωστὸς βασιλεὺς τῶν Ἡπειρωτῶν, οὗ τὸν βίον συνέγραψε Πλούταρχος.

(2) Περὶ τῶν Ἀλβανῶν μακρὸν ποιεῖται λόγον ὁ Μάλτεβρουνος καὶ ἐν τῷ 118 βιβλίῳ τῆς παγκοσμίου γεωγραφίας αὐτοῦ, ἐξ ἧς παρατίθεται τὰςδε τὰς περικοπὰς. Les Albans sont probablement une tribu

ΑΗΚΙΟΣ.

§. 16. Εἰς δὲ τὸ ἀλβανικὸν λεξικὸν τοῦ Ἐοδώρου Καβαλλιώτου, ὅπερ καὶ Θούμ-

des anciens Illyriens, qui, sortie des contrées interieures et montueuses, s'est fait connaitre à mesure que les calamités del' empire Romain forçaient les peuples montagnards et pasteurs à se fier à ceux mêmes pour la defense de leurs chaumières...

Il est prouvé par la langue des Albans qu'ils habitent en Europe depuis aussi long temps que les Grecs et les Celtes aux quels ils paraissent tenir par plusieurs liens.

Il est probable que des tribus Illyriennes, parlant une langue affiliée à celle des tribus primitives des P é l a s g h i (Pélasges), des D a r d a n i, des G r a i k i, des M a c e d o n e s, habitaient avant les temps historiques les montagnes del' Albanie, sous des chefs héréditaires; qu'elles étaient encore voisines de quelques tribus dela famille qui depuis à été nommé S l a v e s.

«Οἱ Ἀλβανοὶ πιθανῶς εἰσι φυλὴ τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, οἵτινες, ἐξελθόντες ἐκ τῶν ἐνδοτέρων καὶ ὀρεινῶν τόπων, ἐγνώσθησαν καθ' ὅσον αἱ συμφοραὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς αυτοκρατορίας ἡνάγκαζον τοὺς ὀρεινοὺς καὶ ποιμενικοὺς λαοὺς νὰ ἐμπιστεύωνται εἰς ἑαυτοὺς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἐστιῶν αὐτῶν» . . . .

«Ἀποδεικνύεται δ' ἐκ τῆς γλώσσης τῶν Ἀλβανῶν ὅτι κατοικοῦσιν οὗτοι ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ χρόνου τοσοῦτον μακροῦ ὅσον καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ Κελτοί, μεθ' ὧν φαίνονται συνδεόμενοι διὰ πολλῶν δεσμῶν.»

«Πιθανὸν ὅτι αἱ Ἰλλυρικαὶ φάραι λαλοῦσαι γλῶσσάν τινα συγγενεύουσιν τῇ τῶν ἀρχεγόνων φυλῶν τῶν Πελασγῶν, Δαρδάνων, Γραικῶν, Μακεδόνων κατόκουσαν πρὸ τῶν ἱστορικῶν χρόνων τὰ ὅρη τῆς Ἀλβανίας ὑπὸ κληρονομικοὺς ἀρχηγούς· ἐτι δὲ ὅτι ἐγειτόνευον πρὸς φυλάς τινας τῆς ἐκτοτε Σλαβικῆς ὀνομαζομένης οἰκογενείας.» Malte-Brun, Geographie Universelle, Europe, description dela Turquie, livre cent-dix-huitième. . .

μαννος μετεχειρίσθη, πολλά προσέθηκεν ἐν ταῖς περιηγήσεσιν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα (Researches in Greece ἐν Λονδίνῳ 1814) ὁ ἄγγλος Λήκιος (W. M. Leake), ὅστις δέκα ἔτη ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις ζήσας, τὴν Ἀλβανίαν ἐν μέρει διὰ περιηγήσεων γνωρίσας, καὶ τὰ ἄλβανικὰ κατὰ τι ἐννοῶν, τῇ βοηθείᾳ ἑγχωρίου τινὸς ἔγραψε μικρὰν γραμματικὴν καὶ τὸ λεξικὸν τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης μετὰ τῆς ἀγγλικῆς καὶ νεοελληνικῆς μεταφράσεως, ἠΰξησεν εἰς 2100 περίπου λέξεις.

§ 17. Ὁ Λήκιος κλίνει ὅλως εἰς τὴν τοῦ Θουμμάννου καὶ Μαλτεβρούνου γνώμην, ἀναγνωρίζει τοὺς Ἀλβανοὺς ὡς τοὺς ἀρχαίους Ἰλλυριοὺς, ἀλλὰ καθυπερτέρησε πολὺ τοὺς πρώτους θεμελιωτὰς τῆς δοξασίας ταύτης ἐν τῇ ἄλβανικῇ φιλολογίᾳ καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἐξετάσει καὶ καταλήψει τῶν Βυζαντινῶν, ὡς τοῦτο ἐκ τῆς ἀναλύσεως τοῦ τυπικοῦ τῆς γλώσσης καὶ τῆς συντόνου ἐπόψεως τῶν τῆς ἄλβανικῆς ἱστορίας σημειώσεων αὐτοῦ ἀρκούντως καταφαίνεται.

§ 18. Γνωματεύει δὲ ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ νέᾳ Ἠπείρῳ, τουτέστιν ἐν τῇ τανῦν νοτίῳ καὶ μέσῃ Ἀλβανίᾳ (μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δρίνου παρὰ τῇ Λίσσῳ καὶ τῷ κόλπῳ τῆς Ἀρτης), ἡ ἀρχαία γλῶσσα οὐδεμίαν ἔπαθε τοσοῦτον σπουδαίαν μεταβολήν, ὅσῃ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ (1). Διότι τὰ ὑψηλὰ ὄρη, τὸ πολεμικὸν πνεῦμα τῶν κατοίκων καὶ ἡ ἀσυνήθης τραχύτης τῶν ἀποκεκλεισμένων τούτων χωρῶν ἀρκούντως ἐξησφάλισαν τὰ λείψανα τῶν παναρχαίων κατοίκων κατὰ τῶν διαλυτικῶν

ἐπενεργειῶν τῆς ἐκ Ῥώμης κυριαρχίας καὶ τοῦ ῥοθίου κύματος τῶν ἐξ ἄρκτου ἐθνῶν, ὅτε συγκατέπιπτεν ὁ ἀρχαῖος κόσμος. Οἱ τόποι οὗτοι τῆς τραχείας Ἰλλυρίας, ὡς καὶ τὰ ὁμοίως ἀήτητα Κανταβρικά ὄρη, τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν γλῶσσαν ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας τοσοῦτον εὐχερέστερον ἡδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσιν, ὅσον ἀνεγνωρισμένως ὑπὸ τῶν λεγεῶνων τῆς Ῥώμης οὐδέποτε παντελῶς ἐδαμάσθησαν. Ἡ δὲ ὑπόθεσις αὕτη μόνη καταδεικνύει ὅτι ἡ ἰδιαιτέτης καὶ θσμελιώδης ῥίζα τῆς καὶ σήμερον λαλουμένης ἄλβανικῆς γλώσσης οὐσιωδῶς διαφέρει τῶν γλωσσῶν τῶν παρακειμένων λαῶν, τῶν ἀρχαίων καὶ νέων Ἑλλήνων, τῶν Σλάβων, τῶν Λατίνων τῶν ἀρχαίων καὶ νέων χρόνων, τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Τούρκων (1).

§ 19. Ἐκ δὲ τῶν ξένων λέξεων τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης ὅτι αἱ λατινικαὶ εἰσι διπλάσαι ἢ τριπλάσαι τῶν ἐλληνικῶν, ἐκ δὲ τῶν σλαβικῶν εἰσβολῶν παραδόξως ὀλίγαι λέξεις διετηρήθησαν, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ὁ Λήκιος πρῶτος παρετήρησεν.

ΑΡΝΙΤΤΟΣ.

§ 20. Ἐν τοσοῦτῳ πολὺν ἤδη χρόνον πρὸ τοῦ Ληκίου ὁ γερμανὸς αὐλικὸς σύμβουλος Ἄρνιττος (von Arndt) ἐν τῷ συγκριτικῷ λεξικῷ (im vergleichenden Wörterbuche), ὅπερ Αἰκατερίνης τῆς Β' διὰ τοῦ Πάλλα (Pallas) διαταξάσης ἐσκιαγραφήθη, ἀναλύσας βεβαίως μόνον πεντή-

(1) «Αἱ ἀρχαῖαι κατὰ τὸ Δυρράχιον καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν ἐλληνικαὶ ἀποικίαι, καὶ ἐν γένει τὰ πλεῖστα τῶν παραλίων, εἶχον ἴδιον πολιτισμὸν, ἐνῷ οἱ Σκυῖται ἀποχωρήσαντες πρὸς τὰ ὄρη, ἐτήρησαν τὸν ἴδιον ἐθνισμὸν ὡς οἱ Βάσκοι κατὰ τὰ Πυρηναιῖα. Διὸ καὶ ἔπαθον ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων πολὺ ὀλιγώτερον τῶν κατὰ τὰς πεδιάδας καὶ τὰς παραλίους χώρας γειτόνων αὐτῶν». Σελ. 5 εἰσαγ. εἰς τὴν ἱστορ. Γεωργ. Καστριώτου τοῦ Σκενδέρβη κατὰ Παγανέλην ὑπὸ Ν. Δραγούμη ἐν Ἀθήναις 1861.

(1) Ὁ δὲ γάλλος Παγανέλης καίτοι ἀναγνωρίζει ὡς ἰδιαιτέραν φυλὴν τὴν ἄλβανικὴν, θεωρεῖ ὅμως ὁμολογουμένην τὴν μεγίστην αὐτῆς συγγένειαν πρὸς τοὺς Ἑλληνας καὶ πρόδηλον τὴν ποτὲ συγχώνευσιν ἀμφοτέρων εἰς ἓνα λαόν· α» Ἀλλως τε, καίτοι ἀναγνωρίζομένης ὡς ἰδιαιτέρας τῆς ἄλβανικῆς φυλῆς, ὁμολογουμένη ὅμως εἶναι ἡ μετὰ τῶν Ἑλλήνων μεγίστη αὐτῶν συγγένεια. Καὶ εἶναι πρόδηλον ὅτι Ἑλληνὲς τε καὶ Ἀλβανοὶ θέλουσί ποτε ἀποτελέσει ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν λαόν.» Σελ. 13 ἐνθα ἀνωτέρω.

κοντα ἐξ ἁλβανικᾶς λέξεις ἐπέισθη ὅτι ἡ ἁλβανική ἐστὶν ἡ παναρχαία τοῦ τόπου γλώσσα, τῇ βασικῇ ἀκριβῶς συγγενής, καὶ διὰ τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰς ἀρχαιοτάτας, ἱστορικῶς γνωστὰς καὶ πρὸ τῆς μεταναστάσεως τῶν Γραικῶν, Σλάβων, Λατίνων καὶ Γερμανῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐπικρατούσας γλώσσας, ὧν λείψανα μόνον ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ὁρέων τούτου τοῦ μέρους τοῦ κόσμου, τουτέστι παρὰ τοῖς Ἰρανοῖς, ὀρεινοῖς Καληδονίοις, Τσοῦδαις, Βάσκαϊς καὶ Ἀλβανοῖς διετηρήθησαν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

§ 21. Ἐν συντόμῳ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, οἱ πλείστοι τῶν εὐρωπαϊκῶν σοφῶν ἦσαν ἐκπαλαὶ τῆς γνώμης, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἰσι λείψανα τῶν παναρχαιοτάτων κατοίκων τῆς Εὐρώπης, καὶ διὰ τοῦτο συγκαταλέγουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς αὐτόχθοσι.

ΛΕΚΤΙΕΝΟΣ καὶ ΑΣΣΕΜΑΝΟΣ.

§ 22. Σχεδὸν δὲ συγχρόνως τῇ ὑπὸ Θουμάννου θεσίῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ Ληκίου ὑποστηριχθεῖσα γνώμη ἐπειρᾶτο ἐτέρα ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένη γνώμη νὰ στερεωθῇ ἐν τῇ φιλολογικῇ Εὐρώπῃ, καὶ νὰ ἀποδείξῃ τοὺς Ἀλβανοὺς τῶν φενικῶν ἢ φιλλανδῶν Βουλγάρων συγγενῇ μιγάδα λαόν, ὅστις πρῶτον μετὰ τὴν ἐβδόμην ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ Χριστοῦ ἴσως ἐξ Ἀλβανίας τῆς ἐν Καυκάσῳ διὰ τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου μετηνάστανται εἰς τὴν Ἰλλυρικὴν Ἀλβανίαν (1). Καὶ

(1) «Οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον Ἀλβανίαν ὁρεινὴν τινα χώραν, σχεδὸν ἀγρίαν, ἀρδευομένην ὑπὸ τοῦ Κύρου (Κοῦρ), κειμένην δὲ πρὸς τὴν ἄνω Ἀσίαν μεταξὺ Ἰθέριας καὶ τῆς ἀπεράντου ἐκείνης ἀλμυρᾶς λίμνης τῆς μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ἐκτεινομένης, τῆς Κασπίας θαλάσσης. Καὶ αὕτη μὲν ὀλωθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ στερηθεῖσα τοῦ ἰδίου ὀνόματος μετεκαλέσθη Κιρβάν, οἱ δὲ κάτοικοι ἡττηθέντες κατέφυγον εἰς Ἑλλάδα πρὸς τὸν κόλπον τῆς Ἑνετίας, καὶ ἐκάλεσαν Ἡπειρον τὴν νέαν αὐτῶν πατρίδα, ἀποτελοῦσαν σήμερον μέρος τῆς κάτω Ἀλβανίας. Ἐντεῦθεν οἱ

κατέστη μὲν θορυβώδης ἡ ἐξήγησις αὕτη ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστορικῶν Λεκουιένου (Le-Quien) καὶ Ἀσσεμάνου (Assemani) ἤδη περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος, (1) ἀλλ' ἔρμηνεύθη ἄρτι ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐν τῷ «Μιδριδάτῃ» τοῦ Ἀδελουγγίου (Adelung Band II s. 792 u. f.).

ΠΟΥΚΕΒΙΛΛΗΣ.

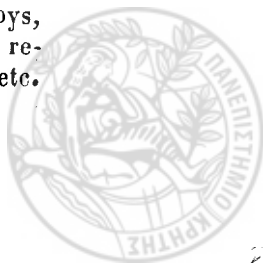
§ 23. Εὐτόλμως δ' ἐκ τῶν νέων ἁλβανολόγων μόνος ὁ γάλλος πρόξενος Πουκεβίλλης (Pouqueville) ἠσπάσθη ταύτην τὴν ἐρμηνείαν, ἀλλὰ μὴδὲν συνεισενεγκὼν οὐσιώδεις πρὸς διασάφην τοῦ ζητήματος. Διότι καίπερ, παραμείνας μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν δέκα ἔτη (2) καὶ τὴν γλώσσαν αὐτῶν καὶ τὸν χαρακτῆρα σπουδάσας καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸν βίον τοῦ ἁλβανικοῦ ἔθνους καὶ τῶν ἡγεμόνων αὐτοῦ δια μακρῶν πραγματευθεὶς, Σκούθας (3), νομίζει τοὺς Ἀλβανοὺς, μεταναστεύσαντας ἀπὸ τῆς ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανίας εἰς τὴν νῦν οἰκοῦσιν

κάτοικοι αὐτῆς λέγονται ὅτε μὲν Ἀλβανοί, ὅτε δὲ Ἡπειρώται». Αὐτόθι σελ. 8.

(1) α' Ο δὲ Μάγιος Παταβίνος ἀποδίδων τοῖς Ἀλβανοῖς καταγωγὴν ἀσιατικὴν ἀνακρύπτει αὐτοὺς τέκνα τοῦ Καυκάσου. Τοιαύτη προὔπηρξε καὶ τοῦ Αἰνείου Σουλβίου ἡ γνώμη· ἀλλ' οὐδέτερος αὐτῶν αἰτιολογεῖ τὴν δόξαν ταύτην, ἣν ὁμως ἐπιβεβαίωσι ἡ ταυτότης τῶν ὀνομάτων τῶν τε ἐν τῇ μακεδονικῇ Ἰλλυρίᾳ καὶ τῇ Ἡπειρῷ σκυπηταρικῶν λαῶν, καὶ τῶν κατὰ τὴν Μαιώτιδα καὶ Κασπίαν καὶ τὴν χώραν τὴν ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου μέχρι τῆς Ἀρμενίας ἐκτεινομένην κατοικησάντων ἄλλοτε». Αὐτόθι.

(2) Avant d'exposer les observations que j'ai recueillies pendant un séjour de dix années au milieu des diverses peuplades de l'Albanie. Tom. 2, p. 502.

(3) Les Gogs ou Guegues, les Lezgians ou Toxides, les Lapyges ou Laps, les Schumiks ou Chamis, leur feront reconnaître les nations scythiques dont etc. Tom. 1, p. XXVII.

Ἀλβανίαν τὴν ἐν Εὐρώπῃ, ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων. (1) Ἀλλ' ἀποδεξάμενος τὴν γνώμην ταύτην καὶ τὴν ταύτης ἐναντίαν, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἰσιν αὐτόχθονες, (2) ἡμαρτημένην ἀποφηνάμενος, οὐδὲν συνεβάλετο εἰς ὑποστήριξιν καὶ ἀπόδειξιν αὐτῆς, πλὴν τινων εἰκοτολογίων.

ΞΥΛΑΝΔΡΟΣ.

§ 24. Μεταξὺ δὲ τούτων τῶν δύο σχεδὸν μετὰ ἴσου κύρους ἀντιθέτων δοξασιῶν ἀποφασιστικὴν νὰ ἐκφέρῃ κρίσιν ἀπεπειράθη τέλος ὁ βαυαρικὸς λοχαγὸς τοῦ μηχανικοῦ ἱππότης Ξύλανδρος (von Xylander) διὰ τοῦ καὶ σήμερον ἀξιολόγου συγγράμματος, «Ἡ γλῶσσα τῶν Ἀλβανῶν ἢ Σκιπεταρῶν» (Die Sprache des Albanesen oder Schkipetaren. Frankfurt 1835).

§ 25. Ὁ Ξύλανδρος ἔμαθε τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν οὐχὶ μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν, λαλῶν καὶ ἐξ ἀκοῆς ἐννοῶν, ὥς μὴδέποτε τὸν τόπον ἰδὼν καὶ τὸν λαὸν, ἀλλ' ἐν τοῖς βιβλίοις καὶ ἐκ μόνῃς τῆς ἀναγνώσεως. Ὅθεν στηριζόμενος μόνον ἐπὶ τῶν τοῦ Ληκίου ἐτοιμῶν ἔργων βεβαίως οὐδὲν λόγου ἄξιον ἠδύνατο νὰ ἐκφέρῃ, ἐὰν δὲν ἐπορίζετο κατὰ τύχην ἐν ἀντίτυπον τῆς τότε ἤδη νεωστὶ εἰς τὴν ἀλβανικὴν μεταφρασθείσης καὶ ἐν ἔτει 1827 ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Εὐβοίας Γρηγορίου ἐν Κερκύρᾳ τυπωθείσης Νέας Διαθήκης. Ἔστι δὲ αὕτη διγλωσσος ἔνθεν μὲν ἔχουσα τὴν νεοελληνικὴν μετάφρασιν, ἔνθεν δὲ τὴν ἀλβανικὴν.

§ 26. Τοῦτο τὸ ἀνέλπιστον καὶ πλούσιον εὑρημα ἔδωκεν εἰς τὸ πρᾶγμα νέαν ὁλως τροπὴν καὶ ἠνέφξεν αὐτῷ πρὸς γνώσιν τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης εὐρὺ στάδιον μεγάλης προόδου. Διότι ὁ μὲν Λεϊβνίτιος

εἶχεν εἰς χρῆσιν μόνον 100 ἀλβανικὰς λέξεις, ὁ Θούμμαννος οὐχὶ πλείονας τῶν 1200 καὶ ὁ Λήκιος περὶ τὰς 2100, ὁ δὲ Ξύλανδρος ἠδύνατο οὐ μόνον νὰ ἐντρυφᾷ ἐν τῷ γραμματικῷ καὶ λεξικογραφικῷ κεφαλαίῳ τῶν προγενεστέρων, ἀλλὰ καὶ νέαν μορφήν νὰ δώσῃ, καὶ ταύτην ἐπὶ βάσει 3500 λέξεων νὰ θεμελιώσῃ.

§ 27. Ἀλλ' ὁ Ξύλανδρος ὦν μόνον φιλόλογος καὶ λεπτολόγος γραμματικὸς, τὴν μὲν φροντίδα τοῦ κατασκευάσαι ζῶσαν ἐκόναν τῆς φύσεως τῆς ἀλβανικῆς χώρας, τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ παρόντος καὶ τοῦ παρελθόντος ἀφῆκεν εἰς ἄλλους, αὐτὸς δὲ μόνον τὴν ταμειουθεῖσαν γραμματικὴν ὕλην κατὰ τὸ τρίτον ἐπηύξησε, κριτικῶς διευκρίνησεν, ἐπιστημονικῶς διέταξε καὶ πρὸς τὸ σήμερον φιλογικὸν σύνολον τῶν γνώσεων τῆς δύσεως εἰς ὀργανικὴν συνάφειαν ἤγαγεν.

ΑΝΑΣ.

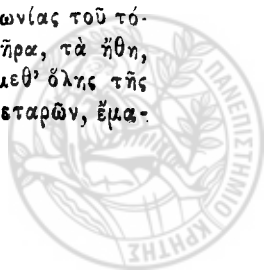
§ 28. Ἀλλὰ καὶ οὕτω τοῦ Ξυλάνδρου τὸ ἔργον ἦν τι καλῶς γεγλυμμένον ἀλλ' ἀψυχον μαρμαρίνον ἄγαλμα, ἕως τέλος ὁ Ἄνας (Hahn), ὡς τις ἐνθουσιάζων Πυγμαλίων, ἐνεφύσησε τῷ ψυχρῷ τούτῳ λίθῳ θερμὸν πνεῦμα, πύρινον βλέμμα, χρῶμα, νεῦρα καὶ κίνησιν.

§ 29. Τὸ ἔργον τοῦ Ἄνα ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν φιλογικῶν προϊόντων ἐκείνων, ἅτινα εἰς τὸ εἶδος αὐτῶν ποιοῦσιν ἐποχὴν, καὶ ἐν ταυτῷ ἀσκοῦσι μακρὰν δυναστείαν ἐξηγήσεων, ὑπομνημάτων, σημειώσεων καὶ ιστοριοφιλογικῶν θέσεων καὶ ἀντιθέσεων ἐπὶ αἰῶνα καὶ ἐπέκεινα, χρησιμεύοντα ὡς ἀφορμὴ καὶ ὅπλοποιεῖον. Ἐπιγράφεται δὲ Ἀλβανικὰ μελέται (Albanesische Studien von I. G. von Hahn. Jena, 1854).

§ 30. Ὁ Ἄνας ἐστὶν ὁ πρῶτος καὶ μέχρι σήμερον πιθανῶς ὁ μόνος τῶν ἐπιστημονικῶς πεπαιδευμένων εὐρωπαίων, ὅστις τὴν Ἀλβανίαν πᾶσαν περιηγήθη, διηρένησε τὰς μᾶλλον κεκρυμμένας γωνίας τοῦ τόπου, παρετήρησε τὸν χαρακτῆρα, τὰ ἦθη, τὴν διάνοιαν καὶ τὸν βίον μεθ' ὅλης τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως τῶν Σκυπεταρῶν, ἔμα-

(1) Ils ne seront pas moins satisfaits sans toute de voir réparaître aux portes de l'Europe les peuplades caucasiennes, qui se sont fixées de temps immémorial dans l'Albanie. Αὐτοῦθι.

(2) Affirmer que les Schypetars sont indigènes dans la Grèce, me paraît une assertion erronée. Tom. 2, p. 502.

θε τὴν ἄλβανικὴν τοῦ τόπου γλῶσσαν ἐν ἀμφοτέραις αὐτῆς ταῖς κυρίαις διαλέκτοις, τοσκικῇ καὶ γκεγκικῇ, ἤτοι τὸ ἀναγινώσκειν, γράφειν καὶ λαλεῖν, καὶ διὰ ταῦτα δικαίως συγκαταλεκτέος ἐστὶν ἐν τοῖς ἐξόχοις τοπογράφοις καὶ ἐθνογράφοις.

§ 31. Ἄλλ' ὅμως τὸ ἀφαιρέσαι ὅλως τὸ παλαιὸν ἄλβανικὸν ζήτημα καὶ νέαν θέσιν τιθέναι οὐκέτι ἦν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ, ὑπελείπετο δὲ τῷ νέῳ μαχητῇ οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ προσενεγκεῖν ἑαυτὸν σύμμαχον τῇ ἐτέρᾳ τῶν ἐπὶ τοῦ φιλολογικοῦ πεδίου ἀντιστρατευομένων μερίδων. Ἄλλ' ἀνὴρ τοιούτοις ὅπλοις ἐξωπλισμένος εἰς οἶονδ' ἔποτ' ἂν προσετιθετο ἐκκρεμὲς ζήτημα, ἔπρεπε νὰ βαρύνῃ τὴν πλάστιγγα καὶ διὰ τῶν ἐμβριθῶν ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ νὰ παράσχῃ εὐθὺς ἀναγκαίως τὴν νίκην.

§ 32. Ὅθεν ἐὰν εἰπώμεν μόνον ὅτι ὁ Ἄνας υἱοθέτησε τὴν Θουμμάννου περὶ Ἀλβανῶν δόξαν, δὲν ἤθελεν εἶναι ἱκανόν. Διότι ὅ,τι πρὸ αὐτοῦ ἦτο μόνον ὑπόθεσις, μόνον πιθανότης καὶ δι' ἐλαφρῶν ὅπλων ὥπλισμένη ἰδέα, τοῦτο ὁ Ἄνας ἤγαγεν εἰς πραγματικότητα τεχνικῶς ἀνεγνηγεμένου καὶ κανονικῶς ὠχυρωμένου ἱστοριοφιλολογικοῦ θέματος.

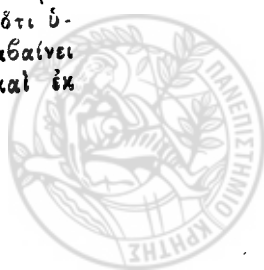
§ 33. Τὰ συμβάντα τῶν τελευταίων παρελθόντων τριάκοντα ἐτῶν καὶ ἡ ἐν τῇ δύσει κατὰ μικρὸν εἰσχωρήσασα μελέτη τῶν «Βυζαντινῶν συγγραφέων» ἐκυκλοφόρησαν πλῆθος πρότερον ἀγνώστων ἰδεῶν καὶ ἱστορικῶν σημειώσεων, αἱ ὁ μὲν Ἀθήκιος αὐτὸς ἀρτίως ἀμυδρῶς ὑπετόπασεν, ὁ δὲ Θουμμαννος καὶ οἱ ὁμόδοξοι αὐτοῦ οὐδὲ προησθάνθησαν.

§ 34. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἦλθεν εἰς γνῶσιν ἡμῶν, ὅτι, παραλειπομένων τῶν ἄλλων χωρῶν, ἦτε ἀρχαία καὶ ἡ νέα Ἡπειρος, τοῦτέστιν ἡ μέση καὶ νότιος Ἀλβανία κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα μετὰ Χριστὸν κατωκεῖτο σχεδὸν πᾶσα ὑπὸ Σλάβων. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ ἐθνικὸν τοῦτο στοιχεῖον σήμερον ἠφανίσθη σχεδὸν παντελῶς, καὶ δεῖγμα τοῦ σλαβικοῦ παρελθόντος ὑπελείφθησαν μόνον τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα, ὁ Ἄνας προβάλλει τὸ ζήτημα· πότερον τὸ οἰκοῦν τὴν σήμερον οὐδαμῶς σλαβιστὶ λαλοῦσαν ἀρχαίαν καὶ νέαν Ἡπειρον

μετὰ μέρους τῆς ἰδίως Ἰλλυρίας Σκυπεταρικὸν ἔθνος εἰσὶν οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων τῶν εἰσβαλόντων Σλάβων, ἢ εἰσὶν οἱ ἐλαστικῶς ἀναπηδήσαντες καὶ ἐκ τοῦ μὴ ἀφανισθέντος πυρῆνος τοῦ ἔθνους ἐκ νέου ἀναβλαστήσαντες γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν τῆς Ἡπειρου παναρχαίων ἐκείνων κατοίκων, οὓς ἡ μὲν φάλαγξ τῶν Μακεδόνων καὶ τῆς Ῥώμης οἱ λεγεῶνες κατεδούλωσαν, οἱ δὲ Σλάβοι βραδύτερον ἐπίεσαν μὲν καὶ κατέθλιψαν, ἀλλὰ παντελῶς ἀποσβέσαι οὐκ ἠδυνήθησαν;

§ 35. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἠδύνατο ἀρκούντως νὰ ἐξηγήσωσιν ἡ ἱστορία τῆς Ἰλλυρικῆς Ἡπειρου καὶ ἡ φιλολογικὴ ἀνάλυσις τῆς γλώσσης τῶν Σκυπεταρῶν. Ἄλλ' ἡ μὲν ἱστορία χορηγεῖ μόνον τεμάχια αἰεὶ ἀλληλουχίας, τῶν δὲ ἄλβανικῶν λέξεων τὸ κεφάλαιον, ἐφ' οὗ ἡ ἀναλυτικὴ τῶν φιλολόγων ἠδύνατο νὰ δοκιμασθῇ, οὐχ ὑπερέβαινεν ἐτι τότε τὰς τρεῖς ἡμῖς χιλιάδας λέξεις τοῦ Ξυλάνδρου. Ἦδη δὲ τὸ μὲν λεξικὸν τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης ἠϋξήθη διὰ τῆς συγγραφῆς τοῦ Ἄνα εἰς ἑξακισχιλίας (6000) περίπου λέξεις, τὰ δὲ ἱστορικὰ τεμάχια τὰ ἐν τῷ εἰρημένῳ συγγράμματι μετὰ τοιοῦτου συνδυασμοῦ καὶ τέχνης ἀναπληροῦνται καὶ ἀλλήλοις συνείρονται, ὥστε τέλος προέκυψεν ἀσθενὴς τις σκιαγραφία ἐθνικῆς τῶν Ἀλβανῶν ἱστορίας.

§ 36. Ἀναγνώσται ὅμως ξένοι τοῦ ἀντικειμένου τούτου θέλουσιν ἴσως ἐκπλαγῇ καὶ ἐκθαμβηθῇ, ἐὰν ἴδωσιν ὅτι ὁ Ἄνας ὑπερπηδήσας τὰ ὑπὸ τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ εὑρεθέντα καὶ μηκέτι ἀρκούμενος εἰς τὸ ἀναγνωρίσαι τοὺς νῦν Ἀλβανούς ὡς τοὺς γνησίους ἀπογόνους τῶν Ἡπειρωτῶν καὶ Ἰλλυριῶν ἐκείνων, οἵτινες μετὰ Ἀλεξάνδρου μὲν ἐν Ἰσθμῷ καὶ Ἀρβήλοις κατενίκησαν τοὺς Πέρσας, ὑπὲρ Τάραντος δὲ καὶ Συρακουσῶν μετὰ Πύρρου ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ ἐπολέμησαν κατὰ τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Καρχηδόνος, μετὰ δὲ Τεύτας καὶ Γεντίου, τῶν βασιλέων τῆς Ἰλλυρίας, ἐν τῷ Ἀδριατικῷ κόλπῳ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἰδίας πατρίδος ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἀγρίας ἐλευθερίας κατὰ τοῦ κοσμοκράτορος Λατίου, ἐὰν ἴδωσι, λέγω, ὅτι ὑπερβαίνων τὴν περίοδον ταύτην ἀναβαίνει εἰς τὴν πολιωτάτην ἀρχαιότητα, καὶ ἐκ

τοῦ κοινοῦ ἀρχαίου συμπλέγματος τῆς λατινικῆς καὶ γραικικῆς συγγενείας τρίτην τινὰ διακλάδωσιν προάγει, τὴν ἁλβανικὴν, ἥς μικρὰ ἡ ζωτικὴ δύναμις καὶ ἀνεξάλειπτος ὁ τύπος διέμενε μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν. Κατὰ τὸν Ἄναν λοιπὸν ὁ ἀρχαῖος Ἀλβανὸς ἤθελεν ἀναγνωρισθῆ οὐ μόνον ὁμηλικὴ καὶ γείτων ἀλλὰ καὶ συγγενὴς καὶ ὁμότιμος τοῦ ἀρχαίου Ῥωμαίου καὶ τοῦ ἀρχαίου Ἑλλήνου, ὑπερ πρὸ τοῦ Ἄνα οὐδαμῶς οὐδενὶ οὐδὲ πω ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν. Ἀλλ' ἡ παραδοχὴ παναρχαίας τριεθνίας, ἐν ἣ πρὸς τοῖς Ἑλλήσι καὶ Λατίνοις οἱ Ἀλβανοὶ τὸ τρίτον ὁμοούσιον στοιχεῖον ἐκπροσωποῦσιν, ἐστὶ τοσοῦτον νέα καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς πολλῶν τοσοῦτον τεραστία ἐπίνοια, ὥστε μόνος παρὰ προσδοκίαν ὁ πεπαιδευμένος συγγραφεὺς τῶν «Ἀλβανικῶν μελετῶν» δὲν ἠδυνήθη νὰ προεικάζῃ τὴν σαφειάτην ταύτην ἀπιστίαν καὶ ἐξ εὐκόλως εἰκαζομένου μέρους πολεμιωτάτην ἐναντιότητα.

§ 37. Ἵνα δὲ περὶ μὲν τοῦ κυρίου σκοποῦ καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν «Ἀλβανικῶν μελετῶν» μηδεὶς ὑπάρχῃ δισταγμός, τὴν δὲ αὐτοχθονίαν καὶ τὴν παναρχαίαν εὐγένειαν τῶν ἐν τῇ Ἠπειρῷ Ἀλβανῶν ἀποδείξῃ, ἀνήγαγεν ὁ συγγραφεὺς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ εἰς τὰς ἐξῆς τέσσαρας θέσεις.

1) Ἠπειρώται καὶ Μακεδόνες ἦσαν καὶ ἐπὶ τῶν Στράβωνος χρόνων οὐχὶ Ἑλλήνες, ἀλλὰ βάρβαροι.

2) Ἠπειρώται, Μακεδόνες καὶ Ἰλλυριοὶ εἰσὶ συγγενεῖς φυλαί.

3) Ὑπάρχουσι πολλὰ σημεῖα ὅτι Ἠπειρώται καὶ Μακεδόνες ἀπετέλουν τὸν πυρῆνα τοῦ τῶν Τυρρηνῶν καὶ Πελασγῶν ἔθνους, οὗτινος τὰ τελευταῖα λείψανα ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Θράκῃ καθικινούντο μέχρι τῶν ἱστορικῶν χρόνων.

4) Τὸ Ἰλλυρικόν ἐστὶν ἐξ ἴσου Πελασγικόν ἐν εὐρυτέρᾳ σημασίᾳ (1).

§ 38. Τὰς θέσεις ταύτας ἐσπούδασε κατὰ τὸ δυνατόν νὰ ἀποδείξῃ ὁ Ἄνας συναρμολογῶν τὰ ἐν τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσι διεσπαρμένα χωρία, παραλληλίζων τὰ ἦθη

καὶ ἔθιμα τῶν Ἀλβανῶν πρὸς τὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων καὶ παραβάλλων γραμματικὰς συντάξεις καὶ φιλολογικῶς ἀναλύων τὴν διάλεκτον τῶν Σκυπεταρῶν.

ΝΙΚΟΚΛΗΣ.

§ 39. Ἀλλ' αὐται, καὶ μάλιστα ἡ πρώτη θέσις, ἡρέθισαν φιλότιμον μακεδόνα, τὸν νῦν καθηγητὴν τοῦ Βαρβακείου Λυκείου ἐν Ἀθήναις, τότε δὲ σπουδαστὴν τῆς ἐν Γοττίγγῃ Ἀκαδημίας Γεωργίας Αὐγούστης Νικολάου Γ. Νικοκλέα, ἵνα συγγράψῃ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ διατριβῇ ἀναιρετικὴν ἐπιγραφομένην «Περὶ τῆς αὐτοχθονίας τῶν Ἀλβανῶν ἥτοι Σκιπιταρ, πραγματεία ἱστορικοφιλολογικὴ ὑπὸ Νικολάου Γ. Νικοκλέους Ἑλλήνου ἐκ Κοζάνης τῆς Μακεδονίας. Ἐν Γοττίγγῃ 1855». Ἐρμαννος δ' ἐγένετο αὐτῷ αἴτιος τῆς πραγματείας ταύτης, ὅστις καὶ πρῶτος αὐτῷ διεκίνησε τὸ περὶ τῶν Ἀλβανῶν ζήτημα καὶ τελευταῖον ἵνα συγγράψῃ περὶ τῆς αὐτοχθονίας αὐτῶν προέτρεψεν αὐτόν (1).

§ 40. Ἐν ταύτῃ ὁ Νικοκλῆς πειράται νὰ ἀνασκευάσῃ πάντα τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ἄνα, τοὺς συλλογισμοὺς καὶ τὰ συμπεράσματα καὶ τὸν συγγραφέα αὐτὸν πανταχοῦ εἰς ἄτοπον νὰ ἀγάγῃ δι' ἀκριβοῦς μεθόδου καὶ πληθὺς ἐπιχειρημάτων. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ὁ μὲν Ἄνας δημιουργεῖ ὥσπερ ἀρχιτέκτων καὶ ποιητὴς νέον ἀλβανικὸν κόσμον ἰδανικόν, ὁ δὲ Νικοκλῆς ἀναιρεῖ, ἀποκρούει, ἀρνείται.

ΦΑΛΜΕΡΑΥΕΡΟΣ.

§ 41. Ὡς δὲ τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἄνα προεκάλεσε τὴν διατριβὴν τοῦ Νικοκλέους, οὕτω κατὰ τούτου ἐξέδωκεν ὁ Φαλμεραύερὸς σκληρὰν ἐπίκρισιν, ἐπιγραφομένην «Τὸ

(1) «Καὶ τῆς πραγματείας ταυτησὶ αἵτιον αὐτὸν (τὸν Κάρολον Φριδερίκον Ἑρμάννον) ἀσμένως ἀνακηρύττω, πρῶτόν τε ἔμοι τὸ περὶ τῶν Ἀλβανῶν ζήτημα διακοινώσαντα καὶ τὸ τελευταῖον περὶ τῆς αὐτοχθονίας αὐτῶν προτρέψαμενον συγγράψαι.» Αὐτόθι σελ. 12.

Ἀλβανικὸν στοιχεῖον ἐν Ἑλλάδι. Μέρους α'. Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν Ἀλβανῶν ὑπὸ Φ. Φαλμεραυέρου. Ἐν Μονάχῳ 1857». (Das Albanesische Element in Griechenland, von Ph. Fallmerayer. Müncher 1857). Ταύτης ἐξεδόθη καὶ δεῦτερον καὶ τρίτον μέρος, (II καὶ III Abtheilung) περιέχοντα τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀλβανῶν ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφανίσεως μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων καταδουλώσεως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σκενδέρβη, Ἐν Μονάχῳ, 1860.

§ 42. Ἐν τῇ ἀξιολογώτῃ ταύτῃ καὶ σπουδαίᾳ διατριβῇ, ἣν ὁ Φαλμεραυέρους συνέγραψεν, ἵνα τὴν παροῦσαν φάσιν τοῦ ζητήματος καταδείξῃ, καὶ ἐπιμελῶς σταθμίζων τὰ ἐκατέρωθεν προτεινόμενα ἐπιχειρήματα εἰς ἓν βέβαιον συμπέρασμα καταλήξῃ, καθαρῶς καὶ ἀναμφισβητήτως συμπερανθέντα καὶ παρὰ πάντων ὠμολογημένα νομίζει τὰ ἑξῆς·

1) Ὑπάρχει ἐν τῇ Ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ ἔθνος, οὗτινος ἡ γλῶσσα κατὰ τε τοὺς τύπους καὶ τὰς ῥίζας τῶν λέξεων οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα ἔχει πρὸς τὴν ἑλληνικὴν (!!!) οὔτε πρὸς τὴν τουρκικὴν οὔτε πρὸς τὰς κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Δουνάβεως χωρῶν σήμερον λαλουμένας σλαβικὰς διαλέκτους.

2) Ὁ λαὸς οὗτος ὀνομάζει ἑαυτὸν Σκιπετάρ, τὴν δὲ χώραν, ἐν ᾗ ἀνέκαθεν κατοικεῖ, καλεῖ Σκιπερί ἢ διαλεκτικῶς Σκιπερί.

3) Πάντα τὰ ἄλλα ἔθνη καὶ τὰ ἐγγύς καὶ τὰ μακρὰν γινώσκουσι καὶ ὀνομάζουσι τὸν μὲν Σκιπετάρην τοῦτον λαὸν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως αὐτοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ Ἀλβανός, Ἀρβαρίτας καὶ Ἀρναούτας, τὴν δὲ χώραν τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατοικουμένην Ἀλβαρίαν, Ἀρβαρίαν καὶ Ἀρβενίαν.

4) Ἡ πατρίς ἡ τὴν ἀρχαιότατον οἰκητήριον, ἐν ᾗ ἡ βεβαία ἱστορία ἀνεκάλυψε κατὰ πρῶτον τὸ ἔθνος τῶν Ἀλβανῶν ἐστὶ χώρα ὀρεινὴ, ὡς τὰ πολλὰ τραχεῖα, περὶ τὰς ἑκατὸν ὥρας τὸ μῆκος καὶ οὐδαμοῦ ὑπὲρ τὰς τριάκοντα ὥρας τὸ πλάτος, ὀριζομένη πρὸς νότον ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, πρὸς ἀρκίον ὑπὸ τῆς λίμνης τῆς Σκῶδρας, πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῆς Ἴονικῆς καὶ

Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ ὄρους Πίνδου, στενὴ δὲ, ταινιωδὴς, ἀκροσχιδῆς καὶ παραλία, ἥς τὸ μὲν ἡμῖς τὸ μεσημβρινὸν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἑκαλεῖτο Ἡπειρος, τὸ δ' ἕτερον ἡμῖς τὸ βόρειον Ἰλλυρία.

5) Ἐν τοῖς πρὸ Χριστοῦ χρόνοις οὐδαμοῦ ἀναφέρεται οὔτε τὸ ἔθνος οὔτε ἡ πατρίς τῶν Ἀλβανῶν.

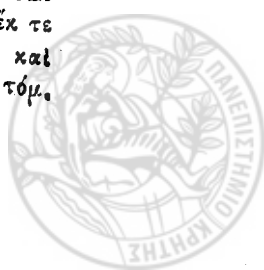
6) Μόνον ἐν τῇ ἀκαδημαϊκῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀλεξανδρείας εὕρισκετο κατὰ τὴν δευτέραν ἑκατονταετηρίδα μετὰ Χριστὸν μεμονωμένη σημείωσις γεωγραφικὴ ὅτι ὑπῆρχε πόλις Ἀλβανόπολις (1), Ἀλβανὸν ὄρος (2) καὶ ἔθνος Ἀλβανῶν ἢ Ἀρβανιτῶν (3) κατὰ τὸ μεθόριον τῆς Ἡπείρου καὶ Ἰλλυρίας.

7) Ἐν τῇ ἱστορίᾳ δρῶντες εἰσῆλθον οἱ Ἀλβανοὶ ὡς ὑποτελεῖς τοῦ Βυζαντίου οὐχὶ πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ Χριστοῦ. Ἀνεξάρτητοι δὲ καὶ κατακτήσεις ποιοῦμενοι ἀνεφάνησαν εἰς τὸν πολιτικὸν ὀρίζοντα συγχρόνως τοῖς Τούρ-

(1) «Πόλεις δὲ εἰσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ μεσόγειοι αἰδε. Ταυλαντίων Ἀρνισσα, Ἐλυμνωτῶν δὲ Ἐλυμα, Ὀρεσιτίδος Ἀμαντία, Ἀλβανῶν Ἀλβανόπολις, Ἀλμωπῶν Ὀρμα, Εὐρωπος, Ἀψαλος». Πτολεμ. γεωγρ. βιβλ. Γ', κεφ. 13. «Πόλεις δὲ εἰσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ μεσόγειοι αἰδε. Ἀρνισσα, Ἐλυμα, Ἀμαντία, Ἀλβανόπολις». Αὐτόθι.

(2) «Τῷ δὲ γε Εὐσταθίῳ τῷ Καμύτζῃ τὰς περὶ τὸ Ἀρβανὸν ἀνατεθεῖσαι κλεισούρας.». Ἄννα Κομν. σελ. 98. Καὶ Πτολεμ. βιβλ. Β', κεφ. 13. «Διὰ τοῦ Ἀλβανοῦ ὄρους μέχρι τῶν Βεβίων ὀρέων καὶ τοῦ ὀρίου τῆς κάτω Πανονίας.»

(3) «Τὴν δὲ γε ἐπίλοιπον πᾶσαν πόλιν τῷ ἔξ Ἀρβανῶν ὀρμωμένῳ Κομισκόρτῃ ἀνέθετο. Ἄννα Κομν. σελ. 98. «Αὐτοῦ βαλλομένου ἀπανταχόθεν παρὰ τε τῶν καλουμένων Ἀρβανιτῶν». Αὐτ. σελ. 132. «Συναγνοχῶς δὲ στρατιὰν ἀξιόλογον ἔκ τε Φράγκων καὶ Βουλγάρων Ῥωμαίων τε καὶ Ἀρβανιτῶν.» Κεδρην. καὶ Σκυλίτσ. τόμ. Γ', φύλλ. 865. ἐκδ. Παρισίων.

κοις ἐν ἀρχῇ τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος μετὰ Χριστόν.

8) Τὸ ἔθνος τῶν Ἀλβανῶν ἢ Ἀρβανιτῶν ἢ Ἀρναουτῶν διαίρεται εἰς δύο κυρία φυλὰς, τοὺς *Γκέγκας* καὶ τοὺς *Τόσκους*, οἵτινες ἀμφότεροι τὴν αὐτὴν μὲν γλῶσσαν κατ' οὐσίαν λαλοῦσι, διαλεκτικῶς δὲ οὕτω διαφέρουσιν ἀλλήλων, ὥστε ἀνευ διερμηνευτοῦ ἢ οὐδαμῶς συνεννοηθῆναι δύνανται ἢ τοῦλάχιστον δυσκολώτατα.

9) Τὸ μεθόριον τὸ μεταξὺ τῶν Γκεγκῶν καὶ τῶν Τόσκων σχηματίζει ὁ ποταμὸς Σκούμβης (*Γένυσοι*) (1), οὗ κατὰ τὰς ἀνω ροὰς δύναται τις ἀναγνωρίσαι καὶ σήμερον τὴν *Εἰδοσσάν* ὡς τὴν ἀρχαίαν *Ἀλβανόπολιν* τῶν Ἀλεξανδρινῶν.

10) Ἀπὸ τοῦ Σκούμβη πρὸς ἄρκτον μέχρι τῶν μεθορίων τοῦ Μαυροβουνίου ἐκτείνεται ἡ *Γκεγκική* χώρα, ἡ δὲ *Τοσκική* πρὸς μεσημβρίαν ἀπὸ τοῦ εἰρημένου ποταμοῦ ἕως τοῦ κόλπου τῆς Ἀρτης (Ἀμβρακίας).

11) Τὰ σήμερον ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα «Ἀλβανία» γνωστὰ οἰκητήρια τῶν Γκεγκῶν καὶ τῶν Τόσκων οὔτε ἐν τῇ ἀρχαιότητι οὔτε ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἐσχημάτισάν ποτε πολιτικὴν ἐνότητα, ὡς οὔτε τὰ χωριστὰ τῆς Γερμανίας μέρη (2).

12) Αἱ ἀλβανικαὶ φυλαὶ τῶν Γκεγκῶν καὶ τῶν Τόσκων οὔτε μόνην ταύτην τὴν χώραν τὴν ὑπὸ τῆς ἰδίως Ἀλβανίας δριζομένην οἰκοῦσιν, οὔτε μόνοι αὐτοὶ πληροῦσιν αὐτὴν ἐντελῶς.

13) Ἀλλ' εἰ καὶ ἀξιόλογον μέρος τῆς ἀλβανικῆς φυλῆς τὰ μὲν κατεκτήσατο, τὰ δὲ εἰρηνικῶς ἀπέκνησεν εἰς τὰς ὁμόρους χώρας τῆς Ἰλλυρικῆς Ἠπείρου, καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν καὶ ἐπὶ τῆς Σικελίας, ὅμως πολλοὶ δῆμοι τῆς ἐαυτῶν χώρας καὶ σήμερον κατοικοῦνται οὐχὶ ὑπὸ Ἀλβανῶν, ἀλλ' ὑπὸ Σλάβων, Ἑλλήνων καὶ Βλάχων.

14) Μέρους τι τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ βασι-

(1) Ἐπὶ τοῦ χάρτου τοῦ Κεϊπέρτου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας 410 βορείου πλάτους.

(2) Κεχωρισμένα ἦσαν τότε τὰ μέρη τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ νῦν εὐτυχῶς εἰσιν ἡνωμένα πλὴν τοῦ ὑπὸ τῇ Αὐστρίᾳ γερμανικοῦ μέρους.

λείου τῆς Ἑλλάδος μετερχόμενον ναυτιλίαν καὶ γεωργίαν εἰσὶν ἐξ Ἀλβανίας μεταναστάντες Σκιπετάραι, Ἀρναοῦται ἢ Ἀρβανῖται, οἵτινες καὶ σήμερον ἀλβανιστὶ λαλοῦσιν, ἀνέκουσιν εἰς τὸ Τοσκικὸν φύλον καὶ πρεσβεύουσι τὴν ἀνατολικὴν ἐρθόδοξον θρησκείαν.

15) Οἱ Ἀλβανοὶ ἢ Ἀρβανῖται καὶ Σκιπετάραι οὔτε γεωργικὸν ἔθνος εἰσιν, οὔτε ἐθνικὴν φιλολογίαν ἔχουσιν, οὐδὲ ἀλγάρητον κοινόν, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον πνευματικὸν ἔργον παρήγαγον ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη ἥδη ὑπάρχοντες, ἀλλὰ παρέσχον τὴν ζῶσαν ἀπόδειξιν ὅτι, ἐὰν ἔθνος τι καὶ μόνον εἰς τὰς κοινὰς ὁμολογίας ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ ἑαυτὸ ὑποβάλλῃ, ὑπάρχει καὶ οὕτως ἀνδρεῖον καὶ μάχιμον, καὶ δύναται νὰ ζῇ ἀνευ ἐπιστήμης, ἀνευ Ἀκαδημίας, ἀνευ τέχνης καὶ μάλιστα ἀνευ ἀλφαβήτου, καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς δύναμιν αὐτοῦ νὰ διατηρῇ ἀπαρμειωτον καὶ ἐν μέσῳ ἀκρῶς πεπαιδευμένων ἔθνων.

16) Οἱ Ἀλβανοὶ περὶ πολλοῦ ποιοῦνται πανταχοῦ τὴν στασιμότητα, τὴν ὀλιγάρκειαν καὶ τὴν ἀναλλοίωτον τῶν πραγμάτων συντήρησιν, ὅπως ἐννοεῖ αὐτὴν μόνον ἡ αἰωνίως ἐν ἀκινήσει καὶ νάρκῃ διατελοῦσα Ἀνατολή (1).

17) Οἱ Ἀλβανοὶ ὅπουδῆποτε δύνανται νὰ ἀναπτύσσωσιν ἐλευθέρως τὴν ἐαυτῶν φύσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα, εἰσὶ πανταχοῦ φίλαυτοι, στασιῶδεις, ἄπιστοι, καὶ δὴ ὡς χριστιανοὶ σκληροὶ, ἄλλως ὅμως δραστήριοι, ἀπτόητοι, φειδωλοὶ καὶ στερομελεῖς ἐργάται, ναῦται, γεωργοὶ καὶ στρατιῶται, μὴ ἀρεσκόμενοι δὲ εἰς γενικὰς ἰδέας, πολιτικὰ αἰσθήματα, ἐγγώριον σοφίαν καὶ φι-

(1) Τὰ ἐλαττώματα ταῦτα μετέλαβον οἱ Ἀλβανοὶ, ὡς φαίνεται, ἐκ τῶν καταθλιβόντων αὐτοὺς Τούρκων, ἔθνους χαίνου ἀσιανοῦ. Διότι ὅσοι τῶν Ἀλβανῶν διαφυγόντες τὴν Τουρκικὴν τυραννίαν πρὸ τεσσάρων αἰώνων εἴτε ἐν Ἑλλάδι εἴτε ἐν Ἰταλίᾳ ἐγκατεστάθησαν, διαμιλλῶνται πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ Ἰταλοὺς κατὰ τὴν πρόοδον εἰς τε τὴν παιδείαν καὶ τὸν πολιτισμόν.

λοσοφικὰς θεωρίας περὶ τῆς τοῦ κόσμου εὐδαιμονίας (1).

§ 43. Ἀμφισβητοῦνται δὲ καὶ ἐν μέρει μετ' ἐμπαθοῦς σφοδρότητος φιλονεικούνται σήμερον τὰ ἐξῆς ζητήματα.

α. Περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ἁλβανικοῦ ἔθνους.

β. Περὶ τῆς φύσεως τῆς γλώσσης αὐτοῦ καθόλου καὶ ἰδίᾳ τῶν νῦν στοιχείων αὐτῆς.

γ. Περὶ τῆς σημασίας, παραγωγῆς, χρήσεως καὶ ἐκτάσεως, ἣν ἔχουσιν αἱ τῆς χώρας καὶ τοῦ ἔθνους ὀνομασίαι Ἀλβανία, Σκιπετάρης, Γκέγκης, Τόσκοι, Ἀλβανός, Ἀρβανίτης καὶ Ἀρναούτης, καὶ τέλος

δ. Περὶ τῆς εἰς ξένους τόπους ἐξορμησάσης δυνάμεως τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν, ἰδίως δὲ πότε, πόσῃ καὶ ποίᾳ ἔσχε ῥοπὴν ἢ ἐπιρροὴν ἢ τῶν Ἀλβανῶν ἢ Ἀρβανιτῶν ἢ Σκιπεταρῶν γενικῇ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα διασπορά, ἣν οἱ μὲν ἀρνοῦνται, οἱ δὲ σφοδρῶς ὑποστηρίζουσι καὶ ὁλοσχερῶς ἀπέδειξαν.

§ 44. Μετὰ ταῦτα ἐπικρίνει ὁ Φαλμεραύερος τὸν Νικοκλέα καὶ τὴν διατριβὴν αὐτοῦ, καὶ συνοψίζει τὴν βᾶσιν ὧν τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ Νικοκλέους εἰς τὰς ἐξῆς τρεῖς θέσεις ὡδὲ πως. 1) Οἱ ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανοὶ εἰσὶν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς λαὸς πρὸς τοὺς Ἀλαιοὺς, ὧν ἡ παναρχαία κατοικία ὁμοίως ἦν ἐν Καυκάσῳ. 2) Πρὸς τοὺς Ἀλανούς τούτους, ὑπῆρξαν ὁμοίμοι καὶ ὁμόγλωσσοι οἱ Σκυθοταυροὶ τῶν παλαιῶν γεωγράφων, οἱ κάτοικοι τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου, ἥτις νῦν Κριμαία καλεῖται. 3) Παρὰ τοῖς Σκυθοταύροις τούτοις εὕρσκει τις ὀνόματά τινα κύρια πρωταγω-

νιστοῦντα ἐν τῇ νῦν ἁλβανικῇ γλώσσῃ, ἃ τινα καθόλου μὲν καὶ ἄλλοι τῶν Βῦρ-παίων γλωσσομαθῶν παρηρμήνευσαν, μάλιστα δὲ ὁ Ἄνας καὶ παρηρμήνευσε πάντοτε καὶ διέστρεψεν (1). Ἀνατρέπων δ' εὐχερῶς ὁ Φαλμεραύερος τὰς δύο πρώτας θέσεις, ὡς ἀναποδείκτους καὶ ἀυθαιρέτους ὑποθέσεις, χωρεῖ εἰς τὴν συζήτησιν τῶν ἐν τῇ τρίτῃ θέσει ἐθνικῶν καὶ τοπικῶν ὀνομάτων, δι' ὧν περατοῦται ἡ διατριβή. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς ἀξιολόγου διατριβῆς τοῦ Φαλμεραύερου θετικῶς καὶ βεβαίως, ἐπορίσθη ἡ ἁλβανολογία τάδε· πρῶτον μὲν ἡ ἀρχαιότης τῶν Ἀλβανῶν ἐμπαρτύρως μέχει τοῦ δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος τρανῶς ἀπεδείχθη· ἔπειτα δὲ λαμπρῶς συνανηρέθη μετὰ τῶν τριῶν θέσεων ἡ δοξασία τοῦ Νικοκλέους, ἣν παρ' Ἀσσεμάνῳ καὶ Μάγῳ Παταβίνῳ εὔρεν, ὅτι αἱ οἱ Ἀλβανοὶ ἐκ τῆς »κατὰ τὸν Καύκασον Ἀλβανίας μετὰ τὸν ἐβδόμον ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα μετηνέ-ηστευσαν διὰ τῆς Σκυθίας καὶ Ταυρικῆς εἰς τὴν ἐν Ἠπείρῳ καὶ Ἰλλυρίᾳ Ἀλβανίαν» (2). Καίτοι κατ' ἀρχαίας παραδόσεις καὶ ὑπομνήματα οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς παραδιδόασιν τὸ ἐναντίον, ὅτι οἱ ἐν Καυκάσῳ πάλαι Ἀλβανοὶ κατήγοντο ἐκ Θεσσαλῶν, ὡς κατωτέρω δειχθήσεται.

§ 45. Γενομένου δ' ἐν παρόδῳ λόγου καὶ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν (3) περὶ τῆς δοξασίας ταύτης παρατίθημι νῦν ἐνπαῦθα καὶ τὰ χωρία τοῦ Ἀσσεμάνου καὶ Μάγου Παταβίνου λατινιστὶ γεγραμμένα καὶ τὴν ὑπ' ἐμοῦ γενομένην μετάφρασιν αὐτῶν χάριν τῶν μὴ εἰδημόνων τῆς λατινικῆς, ἵνα πληρέστερον ᾗδῃ γνωσθῇ ἡ δοξασία αὕτη καὶ αἱ πηγαὶ αὐτῆς. Καὶ τὸ μὲν κείμενον ἔχει ὡδε. Asseman. Calend Eccles. Orient. T. V. p. 5.

«Epirotæ et Macedones quin fuerint earum regionum populi indigenae, adeoque inter veteres Graecos numerandi, nullum est dubium. Vide Tabulas Ecclesiasticas in quibus claruere Episcopales Sedes «ve-

(1) Καὶ τούτων τῶν κακῶν ἀπὸ ἀλλήλας ἔσαν ὅσοι διέφυγον τὴν δηλητηριώδη ἀτμοσφαῖραν τῶν τουρκικῶν ἡθῶν καὶ τοῦ Κορηνίου. Καὶ τούναντίον διαπρέπουσιν ἐπ' ἀρεταῖς ἐπιζήλοις, φιλόνομοι ὄντες καὶ φιλότιμοι, πιστοὶ καὶ εὐσταθεῖς, εὐμαθεῖς καὶ φιλόπονοι, ὅσοι ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ ἐπὶ πικρισμῶν γεννῶνται καὶ ἀνατρέφονται ἐν εὐνομούμενῃ πολιτείᾳ καὶ ἐν τῇ χριστιανικῇ τοῦ Εὐαγγελίου ἀγάπῃ.

(1) Ἰδε Φαλμ. διατριβῆς σελ. 63.

(2) Ἰδε τῆς Νικοκλέους διατριβῆς σελ. 64—65, 72—73, 88—89. Καὶ τῆς Φαλμερ. διατριβῆς μέρος 4, σελ. 42—43.

(3) Ἰδε § 22 καὶ 23.

teris et novae Epiri» a Quieno in Oriente Christiano Tom. 2, a pag. 133 ad 155 et a pag. 240 ad 256 enumeratae, ut de Macedonia Ecclesiis, quae Thessaliensi suberant, sileam. At vero qui nunc Albanenses, Arbanenses et Arnauti appellantur, nemo est qui ignoret illos advenas esse, sive ex Albania Asiatica, sive potius ex Serbia Alba, aut alicunde profectos. Haec de Albanesiis tamen sic dicta accipias, non quod eorum sermo sit idem ipse ac veterum cum Macedonum, tum Epirotarum, neque quod Illyrica, hoc est, Slavica lingua, sit eadem illa ac priorum Dalmatarum et Illyriorum, quemadmodum vano labore contendit laudatus Dolci Ragusianus; sed quia in eam regionum Albanesi post septimum Christianum saeculum advenere, quam veteres Macedones et Epirotae incoluerunt». Καὶ ὁ Magus Patavinus λέγει· «Albania dicitur ab Albanis populis asiaticis, qui a Tartaris expulsisti consederunt».

Ἡ δὲ μετάφρασίς ἐστιν ἡδε.

Ἀσσεμαν. Καλενδ. Ἐκκλ. Ἀνατολ. τόμ. Ε', σελ. 5.

«Ἡπειρώται καὶ Μακεδόνες ὅτι τῶν χωρῶν αὐτῶν ὑπῆρξαν αὐτόχθονες λαοὶ καὶ ἐναριθμητέοι μάλιστα εἰσι μεταξὺ τῶν παλαιῶν Γραικῶν, οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία. Ἴδε τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς πίνακας, ἐν οἷς διέπρῃσαν αἱ ἐπισκοπικαὶ ἑδραὶ «τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἡπείρου» ὑπὸ Κυιένου ἐν τῷ Ἀνατολικῷ Χριστιανῷ τόμ. Β', ἀπὸ σελ. 133 μέχρις 155 καὶ ἀπὸ σελ. 240 μέχρις 256 ἀπαριθμηθεῖσαι, ἵνα περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Μακεδονίας, αἵτινες ὑπέκειντο τῷ Θεσσαλονίκῃ, σιωπήσω. Ἀλλὰ τοὺς νῦν Ἀλβανούς, Ἀρβανίτας καὶ Ἀρναούτας καλουμένους οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἐπὶ πᾶσι εἰσιν, ὀρμηθέντες εἴτε ἐξ Ἀλβανίας τῆς ἐν Ἀσίᾳ εἴτε μᾶλλον ἐκ Σερβίας Ἀλβῆς ἢ ἄλλοθεν. Ταῦτα ὅμως τὰ περὶ Ἀλβανῶν δύνασαι νὰ ὑπολάβῃς οὕτω λεχθέντα, οὐχὶ διότι ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἐστὶν ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῶν παλαιῶν Μακεδόνων τε καὶ Ἡπειρωτῶν, οὔτε διότι ἡ Ἰλλυρικὴ, τουτέστιν ἡ σλαβικὴ γλῶσσα, ἐστὶν ἡ αὐτὴ τῇ τῶν προτέρων Δαλματῶν καὶ Ἰλλυριῶν,

ὡς ματαιοποιῶν διςχυρίσθη ὁ ἀξιόπαινος Δόλκης Ῥαγούσιος· ἀλλὰ διότι εἰς τὴν χώραν αὐτὴν, ἣν οἱ παλαιοὶ Μακεδόνες καὶ Ἡπειρώται κατέκρησαν, ἐπῆλθον οἱ Ἀλβανοὶ μετὰ τὸν ἑβδόμον ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα». Ὁ δὲ Μάγος Παταβίνος λέγει· «Ἀλβανία λέγεται ἀπὸ τῶν Ἀλβανικῶν λαῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ, οἵτινες ὑπὸ τῶν Τартάρων διωχθέντες αὐτοῦ κατωκίσθησαν.»

§ 46. Καὶ τούτων παρατεθέντων εὐλογον φαίνεται μοι νὰ παρατεθῇ ἐνταῦθα καὶ ἡ τοῦ Φαλμεραυέρου κρίσις περὶ τῶν χωρίων τούτων ἡ τὴν βάσιν τῆς ἀναιρέσεως περιέχουσα, ὅπως ἡ πλήρης καὶ ἡ ἀναιρέσις τῆς δοξασίας ταύτης. Κρίσις τοῦ Φαλμεραυέρου ἐν μεταφράσει. «Ἡ γνώμη τῶν δύο τούτων καθολικῶν κληρικῶν, τοῦ ἐν Ῥώμῃ ζήσαντος Μαρωνίτου Ἀσσεμάνου καὶ τοῦ Ἰταλοῦ Μάγου Παταβίνου, ἐκκρύχθη πιθανῇ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ὑπὸ Πουκεβίλλου, καὶ ἐπομένως, ὡς ὁ κ. Νικοκλῆς νομίζει, δὲν ὑπάρχει πλέον περὶ τοῦ πράγματος αὐτοῦ ἀμφισβήτησις. Ἐν τούτῳ ὁ κριτικὸς κ. Νικοκλῆς μόνον τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν, ἐλησμόνησε δηλαδὴ τὸ ζήτημα, πόθεν Ἀσσεμάνος καὶ Μάγος Παταβίνος ὠρμήθησαν ἵνα ἐκφέρωσι τὴν ἐξήγησιν ταύτην περὶ τῆς κατὰ γῆς τῶν Ἀλβανῶν. Ὡς αὐτόπται, ὡς πάλαι ὁ Θουκυδίδης ἐν τῷ πελοποννησιακῷ πολέμῳ, δὲν ἠδύναντο βεβαίως ἀνθρωποὶ περὶ τὸ μέσον τοῦ δεκάτου οὐδόου αἰῶνος ζήσαντες νὰ διηγηθῶσιν ὅτι χίλια ἔτη πρότερον ἐν Ἡπείρῳ συνέβη. Ἑλληνικὴν δὲ τινα ἢ λατινικὴν, οἰκειάν ἢ ξένην αὐθεντίαν ἀξιόπιστον δὲν παρέθηκαν οἱ δύο Ἰταλοὶ, καὶ ἐπομένως καὶ ὁ λόγος αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἀνεμῶλιος, πάσης ἀκριβοῦς ἀποδεικτικῆς δυνάμεως ἐνδεὴς ὑπόθεσις, ἐφ' ἧς ὁ κ. Νικοκλῆς ζητεῖ νὰ στηριχθῇ». Διατριβ. Φαλμερ. Das Albanesische Element κτλ. σελ. 44.

Ἐπανόρθωσις τῆς περὶ Χαλκοκονδύλου γρῶμης τοῦ Φαλμεραυέρου.

§ 47. Ὁ Φαλμεραυέρος ἐν σελ. 12 τοῦ πρώτου μέρους τῆς μνημονευθείσης ἀνωτέρω διατριβῆς αὐτοῦ ἐποίησε τὸν Χαλκοκονδύλῃν λέγοντα ὅτι αὐτοὺς Ἀλβανούς νομίζει ἀποίκους ἐξ Ἀλβῆς ποτὲ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ εἰς

Ἡπειρον καὶ Ἰλλυρίαν διαβάνας (1). Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐσημείωσε τὰ χωρία τοῦ Χαλκοκονδύλου, ἐάν, ὡς ὑποτοπάζω, ἐννοῇ τὰ δύο ἐνταῦθα ὑπ' ἐμοῦ παρατιθέμενα, τότε ὑπέπεσεν ἐξ ἀπροσεξίας εἰς δύο σφάλματα, τὸ μὲν ὅτι ἀπέδωκε τῷ Χαλκοκονδύλῃ γνώμην ἄλλοτρίαν, τὸ δὲ ὅτι ἔγραψεν αὐτῷ «Ἀ λ θ η ς», ἐν ᾧ ὁ Χαλκοκονδύλης λέγει «ἀπὸ Ἰαπυρίας» καὶ τοῦτο οὐχὶ ὡς γνώμην ἰδίαν, ἀλλ' «ὡς ἐνιοὶ φασιν» (2). Ἰδίαν δὲ γνώμην ὁ Χαλκοκονδύλης ἐκφέρων ἐν τῷ δευτέρῳ χωρίῳ ἀποφαίνεται τοὺς Ἀλβανούς Μακεδόνας· διότι κατ' αὐτὸν πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ὁμοιάζουσιν οἱ Ἀλβανοί, εἰμὴ πρὸς τὸ τῶν Μακεδόνων. α' Ἀλβανού; γὰρ ἔγωγε μᾶλλον τε τοῖς Μακεδόσι προστίθεσθαι ἂν λέγοιμι ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐθνῶν· οὐδενὶ γὰρ συμφέρουνται ὅτι μὴ τῷ Μακεδόνων γένει. Χαλκ. βιβλ. I, σελ. 532, ἐκδ. Βόννης.

Σχέσεις τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανῶν.

§ 48. Ἀλλὰ καίπερ ἀναιρουμένης τοῖς ἐν ἱστορικοῖς καὶ μάλιστα τοῖς μετὰ Χριστὸν χρόνοις μεταναστάσεως τῶν Ἀλβανῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅμως τὰ κοινὰ ἐθνικὰ καὶ τοπικὰ ὀνόματα, οἷα πρῶτον τὸ κοινὸν τῆς χώρας ὄνομα Ἀλβα

(1) «Eine Meinung über Albanesische Origines überhaupt auszusprechen, hat unter den vorgenannten Chalcocondylas allein versucht; aber auch er wusste nichts besseres zu sagen, als dass er die Albanier für Colonisten halte, die einst von Albania in Italien nach Epirus und Illyrien herübergekommen seien». Διατρ. Φαλμ. Α'. μέρος σελ. 12.

(2) «Εἴτε μὲν οὖν ἀπὸ Ἰαπυρίας, ὡς ἐνιοὶ φασιν, ἐς Ἐπίδαμνον διαβάντες (οἱ Ἀλβανοί), ἐπὶ τὴν χώραν, ἣν ὑπηγάγοντο σφίσιν, ἄλλος ἄλλῃ ἀφικοντο, εἴτε αὐτοῦ περὶ Ἐπίδαμνον τὴν ἀρχὴν Ἰλλυριῶν ὁμοροὶ προϊόντες κατὰ βραχὺ κατέσχον τὴν πρὸς ἑω τῆς Ἐπιδάμνου χώραν, οὐκ ἔχω δπη συμβάλλωμαι ἀσφαλῶς.» Χαλκ. βιβλ. α', σελ. 26, ἐκδ. Βόννης.

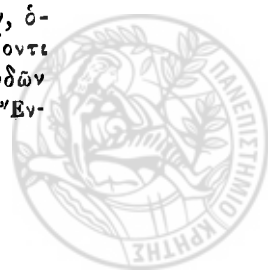
ρία καὶ ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ, εἴτα ἐν μὲν τῇ κατὰ τὸν Καύκασον Ἀλβανία τὰ Κεραύνια ὄρη, ἢ Ἀλβάνη πόλις, ὁ ποταμὸς Ἀλβάρος καὶ οἱ Τόσκοι, ἐν δὲ τῇ κατὰ τὴν Ἡπειρον καὶ Ἰλλυρίαν Ἀλβανία τὰ Κεραύνια καὶ Ἀκροκεραύνια ὄρη, ἢ Ἀλβανόπολις, τὸ Ἀρβαρόν ὄρος καὶ οἱ Τόσκοι (1), τό τε κοινὸν ἀμφοτέροις τοῖς Ἀλβανοῖς κάλλος καὶ μέγεθος καὶ ὁ φιλοπόλεμος ἀμφοτέρων χαρακτήρ ὑποδεικνύουσιν ὅτι πρόπαλαι πρὸ τῆς ἱστορίας ὑπῆρξαν σχέσεις καὶ παναρχαία συγγένεια τῶν δύο ὁμωνύμων φύλων, τῶν ἐν Ἡπειρῷ καὶ Ἰλλυρίᾳ Ἀλβανῶν ἢ Ἀρβανιτῶν ἢ Ἀρβέρων (2) πρὸς τοὺς ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανούς (3) καὶ τοὺς Ἀρβίας τοῦ Στράβωνος (4) ἐν Γεδρωσίᾳ.

(1) Τόσκοι, τὸ ἕτερον τῶν τὴν νῦν Ἀλβανίαν οἰκούντων δύο μεγάλων φύλων.

(2) Ἀρβερ καθόλου μὲν λέγεται ὁ κάτοικος τῆς Ἀλβανίας ὁ Ἀλβανός, ὑπὸ δὲ τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ Ἀλβανῶν καὶ ἐν τῇ λιπικῇ διαλέκτῳ καλεῖται Ἀλβερες, ὑπὸ δὲ τῶν Τόσκων ὀνομάζεται Ἀρβερ ὁ κάτοικος τῆς ὀπισθεν τοῦ Αὐλῶνος κειμένης ὀρεινῆς χώρας, ἥτις λέγεται Ἀρβερί. Ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς οἱ ἐν Ἑλλάδι ἐπικισμένοι Ἀλβανοὶ καλοῦσιν ὁμοίως Ἀλβερες καὶ Ἀλβερί τὴν Ἀλβανίαν, ἀγνοοῦντες τὸ Σκυπετάρ καὶ Σκυπερί τῶν ἐν τῇ νῦν Ἀλβανίᾳ οἰκούντων. Ἰδε Ἀνα Ἀλβαν. μελ. μέρος Α', κεφ. δ', σελ. 230.

(3) α' Ἀλβανοὶ δὲ ποιμενικώτεροι καὶ τοῦ νομαδικοῦ γένους ἔγγυτέρω, πλὴν ἄλλ' οὐκ ἄγριοι· ταῦτ' ἔστι καὶ πολεμικοὶ μετρίως. Οἰκοῦσι δὲ μεταξὺ τῶν Ἰβήρων καὶ τῆς Κασπίας θαλάττης, πρὸς ἑω μὲν ἀπτόμενοι τῆς θαλάττης, πρὸς δύσιν δὲ ὁμοροῦντες τοῖς Ἰβήροι· τῶν δὲ λοιπῶν πλευρῶν τὸ μὲν βόρειον φρουρεῖται τοῖς Καυκάσις ὄρεσι (ταῦτα γὰρ ὑπέρεκτεται τῶν πεδίων, καλεῖται δὲ τὰ πρὸς τῇ θαλάττῃ μάλιστα Κεραύνια), τὸ δὲ νότιον ποιεῖ ἡ Ἀρμενία παρήκουσα κτλ. Στράβ. 11, 4.

(4) «Οἰκοῦσι δὲ Ἀρβίς πρῶτον, ὁμώνυμοι τῷ ποταμῷ Ἀρβίς τῷ ὀρίζοντι αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἑξῆς ὠρειτῶν... Ἰνδῶν δ' ἐστὶ μερὶς καὶ αὕτη.» Στράβ. 15, 2. «Ἐν-

§ 49. Ἀλβανία ἡ ἐν Καυκάσῳ καὶ τῇ πρὸς ἄρκτον παραλίᾳ τῆς Κασπίας θαλάσσης, χώρα ἀρχαία, εἰς ἄκρον εὐφορος καὶ πλουσία ὑπέκειτο ἄλλοτε ἄλλοις· ἦν μὲν ἐπαρχία κατ' ὄνομα πάλαι τῶν Περσῶν, εἴτα τῶν Πάρθων, ἔπειτα τῶν Ῥωμαίων, εἴτα τῶν Ἀρμενίων καὶ πάλιν τῶν Περσῶν, ἀποτελεῖ δὲ τὰ νῦν τρεῖς νομοὺς ἡ ἐπαρχίας μεγάλας τῆς Ῥωσσίας, τὰς καλουμένας *Χιρβάρην* (*Schirwan*), *Λεσγιστάνην* (*Lesghistan*), *Δαγεστάνην* (*Daghestan*) καὶ ὑπαγομέναν ὑπὸ τὸ κυβερνεῖον τῆς Τιφλίδος (1). Γεωγραφεῖ δὲ τὴν ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανίαν ὁ Στράβων (2). «Ἐστι δὲ ὅρος τοῦτο (ὁ Καύκασος) ὑπερκείμενον τοῦ πελάγους ἐκατέρου, τοῦ τε Ποντικοῦ καὶ τοῦ Κασπίου, διατειχίζον τὸν ἰσθμὸν, τὸν διείργοντα αὐτά. Ἀφορίζει δὲ πρὸς νότον μὲν τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἰβηρίαν, πρὸς ἄρκτον δὲ τὰ τῶν Σαρματῶν πεδία» (3). Καὶ κατωτέρω· «Τὰ μὲν οὖν ὑψηλότατα τοῦ ὄντως Καυκάσου τὰ νοτιώτατά ἐστι, τὰ πρὸς Ἀλβανίαν» (4). Ὁ δὲ Πτολεμαῖος ὀρίζει αὐτὴν ὥδε· «Ἡ Ἀλβανία περιορίζεται ἀπὸ μὲν ἄρκτων τῷ ἐκτεθειμένῳ μέρει τῆς Σαρματίας· ἀπὸ δὲ δυσμῶν Ἰβηρία... ἀπὸ δὲ μεσημβρίας Ἀρμενίας τῆς μεγάλης μέρει... ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν τῷ ἐντεῦθεν μέχρι Σοάνα τοῦ ποταμοῦ τῆς Ὑγκανίας θαλάσσης μέρει» (5). Καὶ τὰ Κεραύνια δὲ ὄρη τῆς κατὰ τὸν Καύκασον ἐν Ἀσίᾳ Ἀλβανίας ὁ αὐτὸς Στράβων περιγράφει λέγων. «Τῶν δὲ λοιπῶν πλευρῶν τὸ μὲν βόρειον φρουρεῖται τοῖς Καυκασίοις ὄρεσι· ταῦτα γὰρ ὑπέρεται τῶν πεδίων, καλεῖται δὲ τὰ πρὸς τῇ θαλάττῃ μάλιστα *Κεραύνια*» (6)· καὶ κατωτέρω «ἐν ταῖς ὑπὸ ὤρειαις ταῖς πρὸς ἄρκτον τῶν Καυκασίων ὄρων, ἃ καλεῖται

Κεραύνια» (1). Ὁ δὲ Πτολεμαῖος μνημονεύει Ἀλβάνης πόλεως (2) καὶ ποταμοῦ Ἀλβάνου (3) καὶ *Τούσκων* (4) ἐν Καυκάσῳ. Τῆς δ' ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανίας τὰ *Κεραύνια* (5) καὶ *Ἀκροκεραύνια* (6) ἀναφέρει ὁ Στράβων καὶ Ἀγαθήμερος, ὁ δὲ Πτολεμαῖος καὶ ἔθνος Ἀλβανῶν, (7) κατὰ τὸ μεθόριον τῆς Ἠπείρου καὶ Ἰλλυρίας καὶ Ἀλβαρόπολιν (8), Ἀλβανὸν δὲ καὶ Ἀρ-

(1) Αὐτ. 11, 5, 1.

(2) «Ἀλβὰνα πόλις· Ἀλβάνου ποταμοῦ ἐκβολαία». Πτολ. 5, 12.

(3) Μεταξὺ δὲ τοῦ εἰρημένου ποταμοῦ (Κύρου) καὶ τοῦ Ἀλβάνου ποταμοῦ, ὅς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ Καυκάσου ῥεῖ. Πτολ. αὐτόθι. Καὶ «Μεταξὺ δὲ τοῦ Ἀλβάνου καὶ τοῦ Καισίου ποταμοῦ.» Αὐτόθι.

(4) «Μεταξὺ δὲ τοῦ Καυκάσου ὄρους καὶ τῶν Κεραυνίων, Τοῦ σ κ ο ι καὶ Δίδουροι.» Πτολ. 5, 9. Τοὺς Τούσκους τούτους Δόσκους καλεῖ ὁ Στράβων· «Τῶν Μαιωτῶν δ' εἰσὶν... Δόσκοι, ἄλλοι πλείους.» Στρβ. 11, 2, 11. Πιθανῶς δ' εἰσὶν οἱ ἐν Ἀσίᾳ Τούσκοι τοῦ Πτολεμαίου καὶ οἱ Δόσκοι τοῦ Στράβωνος τὸ καὶ σήμερον ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ οἰκοῦν ἔθνος οἱ Tuschen, ὡς τινες νομίζουσι, κατ' ἄλλους δ' οἱ Τόχαροι. Ἰδ. σημ. 1 τῆς σελ. 83.

(5) «Καὶ τὰ Κεραύνια ὄρη, ἡ ἀρχὴ τοῦ στόματος τοῦ Ἰονίου κόλπου.» Στρβ. 7, 5, 9. «Ὁ δὲ εἰς τὴν περσικὴν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου πλοῦς ἐστίν, ὁ μὲν ἐπὶ τὰ Κεραύνια, καὶ τὴν ἐξῆς παραλίαν τῆς τε Ἠπείρου καὶ τῆς Ἑλλάδος κτλ.» Στρβ. 6, 3, 8.

(6) «Ἡ δὲ ἀνατολικωτέρα κορυφὴ (τῆς Ἰταλίας), ἡ ἄκρα ἐστίν Ἰαπυγία, ἀπέναντι κειμένη πρὸς δυσμὰς τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων καὶ Χαόνων.» Στρβ. Χρηστομ. βιβλ. β'. «Καὶ τῆς Ἠπείρου τὰ Ἀκροκεραύνια.» Ἀγαθ. γεωγρ. Β', β'.

(7) «Πόλεις δὲ εἰσὶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ μεσόγειοι αἶδε. Ταυλαντίων Ἀρνισσα, ... Ἀλβανῶν Ἀλβαρόπολις.» Πτολ. 3, 13.

(8) «Πόλεις δὲ εἰσὶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ μεσόγειοι αἶδε· Ἀρνισσα, Ἐλυμα, Ἀμαντία, Ἀλβαρόπολις.» Πτολ. αὐτόθι.

θα τιμᾶται Ἀρβίος Ζεὺς. Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Ἀρβίς.

(1) Ἰδε καὶ σημ. α. τῆς § 22.

(2) Ἀπὸ κεφ. 4 τοῦ 11 βιβλίου. κ. ε.

(3) Στράβ. 11, 2, 15.

(4) Αὐτ. 15, 5, 7.

(5) Βιβλ. 5, κεφ. 11.

(6) Στράβ. 11, 4, 1.

βαρόν ὄρος καὶ Ἀλβιον καὶ οὗτος καὶ ἄλλοι (1).

§. 50. Τὸ δὲ κάλλος καὶ μέγεθος καὶ τὸν πολεμικὸν καὶ ἀρεμάνιον χαρακτήρα τῶν μὲν ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανῶν περιγράφει αὐτόθι ὁ Στράβων (2) καὶ Διονύσιος ὁ περιηγητής (3), τῶν δὲ ἐν τῇ νῦν Ἀλβανίᾳ Ἀλβανῶν τῶν ἐν Εὐρώπῃ τὰ αὐτὰ προτε-

(1) αὐτῷ δὲ γε Εὐσταθίῳ τῷ Καμύτζῃ τὰς περὶ τὸ Ἀρβαρόν ἀνέθεσθαι κλειτοῦρας. Ὁ Ἄννα Κομν. σελ. 309 ἔκδ. Βενετίας. «Διὰ τοῦ Ἀλβανοῦ ὄρους μέχρι τῶν Βεβίων ὄρεων καὶ τοῦ ὄριου τῆς κάτω Παννονίας.» Πτολ. 2, 15. «Τὸ δ' ἐν τοῖς Ἰάποσι ὑψηλὸν ὄρος λέγεται Ἀλβιον. Ἐν τούτῳ δ' ἐξαίρεται τὰ ὄρη πάλιν ἐν τοῖς Ἰάποσι καὶ καλεῖται Ἀλβία.» Στράβ. 4, 5, 2. Ἔστι δ' Ἀλβανὸν ὄρος καὶ ἐν Ἰταλίᾳ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ῥώμης τὸ ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ Ἀλβία (Alba Longa). «Καὶ τοῦ τοῦ δὲ τελευτήσαντος καὶ τοῦ πατρὸς, (φασὶ) τὸν Ἀσκάνιον Ἀλβαν κτίσαι ἐν τῷ Ἀλβανῷ ὄρει, διέχοντι τῆς Ῥώμης τοσοῦτον ὅσον καὶ ἡ Ἀρδέα (σταδίοι δ' εἰσὶν ἀπὸ τῆς Ἀρδέας εἰς τὴν Ῥώμην ἑκατὸν ἐξήκοντα).» Στράβ. 5, 3, 2. «Novam ipse (Ascanius) aliam (urbem) sub Albano monte condidit, quae ab situ porrectae in dorso urbis Longa Alba appellata.» Liv. 1, 3.

(2) «Καὶ οἱ ἄνθρωποι (οἱ ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανοὶ) κάλλει καὶ μεγέθει διαφέροντες... ὁμῶς δὲ καὶ πεζοὶ καὶ ἀφ' ἱππῶν ἀγωνίζονται, φιλοὶ τε καὶ κατάφρακτοι... ὁπλίζουσι γὰρ καὶ ἐξ μυριάδας πεζῶν, ἱππέας δὲ μυρίους καὶ δισχιλίους, ὅσοις πρὸς Πομπήιον διεκινδύνευσαν... ἀκοντισταὶ δὲ εἰσι καὶ τοξόται, θώρακας ἔχοντες καὶ θυρεοὺς, περίκρανα δὲ θήρεα.» Στράβ. 11, 4, 4.

(3) α' Ἀλβανοὶ τ' ἐπὶ τοῖσιν ἀρήϊοι. Διον. οἰκουμ. περιηγ. στίχ. 731. α' Ἐπὶ τούτοις δὲ (τοῖς Κασπίοις) πλησίον οἱ πολεμικώτατοι Ἀλβανοί. Ἀνωνύμ. παραφρ. εἰς Διον. περιηγ. αὐτόθι. α' Ἐκεῖ δὲ καὶ τὸ ἔθνος οἱ Ἀλβανοὶ, ποιμενικοὶ καὶ μετρίως πολεμικοὶ, μεταξὺ Ἰβήρων καὶ Κασπίας. Εὐσταθίος αὐτόθι κατὰ Στράβ. ἐν βιβλ. 11, 4, 2—4.

ρήματα περιέγραψαν πολλοὶ τῶν νεωτέρων, παρατιθημὶ δ' ἐνταῦθα περικοπὰς ἐκ τῆς Δώρας Ἰστριάδος. «Οἱ Ἀλβανοὶ διατηροῦσι τὴν πατρογονικὴν ἀνδρίαν· διότι εἰσέτι θεωροῦνται ὡς οἱ ἄριστοι στρατιῶται τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλ' αἱ θρησκευτικαὶ ἐρίδες παραλύουσιν ἀθλίως τὰς δυνάμεις αὐτῶν, ἐπαπειλοῦσι δὲ καὶ τὴν ἐξώλειαν τοῦ περιφήμου τοῦ λαοῦ. Ὡς ἐν Βόσνᾳ οὕτω καὶ ἐν Ἀλβανίᾳ, συνυπάρχουσι τρία θρησκείματα, τὸ μαμαεθανικὸν καὶ τὸ χριστιανικόν, διαιρούμενον εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν ἐκκλησίαν. Οἱ Ῥωμαῖοι μοναχοί, οἵτινες ὑπέβαλον τοὺς κατοίκους τῆς Βόσνας ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν, ἐμβάλλουσι σήμερον εἰς τὸν ἐσχατὸν κίνδυνον καὶ τοὺς Ἀλβανούς. Συντείνει δὲ μάλιστα εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἐρίδος ἡ χώρα, ἥτις διαιρεῖται εἰς τέσσαρας φυλάς λαλοῦσας διαφόρους διαλέκτους. Οἱ Σκορδίσκοι (Γκέγκιδες), οἱ Ταυλάντιοι (Τόσκοι), οἱ Χάονες (Τσάμιδες) καὶ οἱ Ἰάπυγες (Λιάπιδες) ἔχουσιν ἰδιαίτερα ἔθιμα, ἡ δὲ κατάστασις τῶν γυναικῶν διαφέρει ὡς καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτῶν κατὰ τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἀλβανίας» (1).

§. 51. Ἡ δὲ Τοξάρια (Τοσσακρία) κατοικουμένη ὑπὸ ὀρθοδόξων χριστιανῶν καὶ κακοδόξων (αἰρετικῶν) Μουσουλμάνων, ἀπεχθανομένων τοῖς Τούρκοις, ἔχει λαὸν ἥττον τραχὺν τῶν Σκορδίσκων. Ἐξέχει δ' αὐτὸς πάντων τῶν ἄλλων τῆς Ἀλβανίας, περιεχούσης θαυμασίους τύπους. Οἱ Ταυλάντιοι (Τόσκοι) ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς κυανοὺς σπινθηροβόλους ὡς ἐκ τῆς εὐφυίας, ῥίνα ῥωμαϊκὴν, τράχηλον λεπτὸν καὶ πρόσωπον ἀθηρόν. Οἱ εὐγλωττοὶ οὗτοι καὶ εὐεεῖς βοσκοὶ ἀποτελοῦσι καταπληκτικὴν ἀντιπαράθεσιν πρὸς τοὺς σκυθρωποὺς καὶ πολυσάρκους γεωργοὺς τῆς Μορδιτίας (Μυριδιτίας). Ἀγγίνοες. πανοῦργοι καὶ ὑπερόπται φέρουσι μετ' ἐπιτηδεύσεως ἔνδυμα, ὁμοιάζον πρὸς τὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Πύρρου· καθότι διατήρησαν τὴν χλαμύδα, τὸν χιτῶνα, τὴν ζώνην καὶ τὸν κόθορνον. Αἱ κοσμοῦσαι τοὺς γυναικωνίτας ὀθωμανίδες τῆς

(1) Δώρα Ἰστριάς περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ γυναικῶν, τόμ. α', βιβλ. δ', σελ. 209 τῆς ἑλλ. μεταφράσεως.

χώρας ταύτης ἡδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς παράδειγμα εἰς τοὺς Φειδίας καὶ Πραξιτέλεις. Δὲν ἔμαθον ἐκ τοῦ μωαμεθανισμοῦ τὴν χαμερπὴ ὑποταγὴν ὡς αἱ Περσίδες καὶ αἱ Τούρκισσαι. Οἱ μωαμεθανοὶ Ἀλβανοὶ ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μίαν μόνην γυναῖκα· αὕτη δὲ μὴδὲ κεκαλυμμένη μὴδὲ κατὰ κλειστός μετέχει πάντων τῶν ἔργων τοῦ ἐξωτερικοῦ βίου, ἐνίοτε μετ' ἰδιαζούσης ἐνεργείας (1).

§. 52. Ἐχοντες τάσιν πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν κτηνοτροφίαν ἐν ταύτῃ οἱ Χάονες (Μωαμεθανοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σουννίται) ἐφαίνοντο λίαν ἐπιδεκτικοὶ πολιτισμοῦ. Ἐθαρμάζετο ἐν ταῖς θελκτικαῖς ταύταις πεδιάσι τῆς Χαονίας (Τσαμουριάς) ἡ καλλονὴ τῶν μελανομάτων ἐκείνων παρθένων, ὧν ἡ μεγαλοπρεπὴς καστανόχρους κόμη ἐπιπτε μέχρι τῆς πτέρνης. Πόσον σήμερον πάντα ταῦτα φαίνονται ἡλλοιωμένα! Ὁλίβεται ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου, βλέποντος τὴν παροῦσαν οἰκτρὰν κατὰστασιν τῶν κατοίκων τοῦ τόπου τούτου ὡς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τῶν αὐτοῦ διαδόχων. Οἱ λαμπροὶ ἐκεῖνοι πολεμισταί, οἱ φέροντες κατὰ χρυσα τὰ ὄπλα ἔκλιναν ὡς οἱ Ταυλάντιοι (Τόσκοι) τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὸν ζυγόν. Αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἔχουσαι τόσον λεπτοὺς πόδας, ἀνάστημα ἐλαφρόν, ἥθος χαρὶν καὶ ὀφθαλμοὺς γοητευτικοὺς, μαραίνονται ἐν τῇ δυστυχίᾳ, ἀνάγκης δὲ τυχοῦσης, κινουσί καὶ τὸ ἄροτρον, ὡς διαρπαγέντων τῶν βοῶν ὑπὸ τῶν πασάδων! (2).

§ 53. Ὁμοίως περιγράφει διὰ βραχέων τοὺς Ἀλβανούς καὶ ὁ Γάλλος Πιγανέλης. «Καὶ ὑπὸ τὴν ἐθνογραφικὴν δὲ σημασίαν τὸ ὄνομα τῆς Ἀλβανίας ἔχει φυσικὴν τινα ἔννοιαν. Βῦρωςτοι, ῥωμαλέοι, μελανωποῖ, φλογερὸν ἔχοντες τὸ βλέμμα καὶ θηριώδεις τὰς κλίσεις οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὀφείλουσι τὰς ιδιότητας ταύτας εἰς τὸ τραχὺ καὶ πετρῶδες τῆς ἰδίας πατρίδος. Τὸ κάλλος αὐτῶν, ἀρρενωπὸν οὐ μόνον παρὰ τοῖς ἀνδράσιν ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ ἐτέρῳ τῶν φύλων, εἶναι ἐξάκουστον ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἀνατολήν. Ἀλλὰ καὶ ἡ πατροπαράδοτος αὐτῶν

ἀνδρία διετηρήθη αἰετοτε ἀκμαία· αὐτοὶ ἡνδραγάθησαν καὶ ὑπὸ τὸν Πύρρον καὶ τὸν Σκενδέρβη, καὶ αὐτοὶ, πλανηθέντες ὑπὸ ξένην σημαίαν, ὑπῆρξαν ἡ ἀληθὴς δύναμις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων.» (1)

§ 54. Ἀπανταχοῦ, καὶ ἐν ἐκάστῳ σχεδὸν χωρίῳ, ὑπάρχουσι τρεῖς τάξεις διακεκριμέναι, μὴδέποτε συμμαχοῦσαι· εἰσὶ δὲ ἡ τῶν στρατιωτικῶν, τουτέστιν ἡ τῶν εὐγενῶν, ἡ τῶν ἐργατῶν καὶ ἡ τῶν χωρικῶν. Ἐπειδὴ δὲ δουλικὸν θεωρεῖται τὸ ἐργάζεσθαι, μόνος ὁ πόλεμος παρέχει τιμὴν καὶ πλοῦτον. Ἐνεκα τούτου ἡ Ἀλβανία ἔδωκεν ἀνέκαθεν στρατιώτας τῷ Σουλτάνῳ, τῷ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου καὶ ταῖς ἡγεμονίαις τῆς Ἀφρικῆς· ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ Εὐρώπη κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀλβανίαν· διότι καὶ ὁ Πάπας καὶ ἡ Νεάπολις καὶ ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Γαλλία αὐτὴ ἐπὶ Ἑρρίκου τοῦ Δ' προσέλαβον Μιρδίτας. Οἱ ἄγριοι ἐκεῖνοι στρατιῶται, οὓς ἐστρατολόγει ἡ Ἑνετία κατὰ τὰς ἐν τῇ ἀνατολῇ κτήσεις αὐτῆς, καὶ μετεχειρίζετο εἰς ὑπεράσπισιν τούτων, ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Ἀλβανοί. (2)

§. 55. Ἐπὶ τῶν ἀνδρείων Ἀλβανῶν στηριζόμενος ὁ δυνάστης τῆς νοτίου Ἀλβανίας Ἀριανίτης ὁ Κορμηνός· περὶ τὸ 1440 μ. Χρ. ἀπέκρουσεν ἐπὶ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη τοὺς κρατίστους πορθητὰς Μουράτην τὸν Β' καὶ Μωαμέτην τὸν Β', καὶ κατέσφαξε τὸ ἄνθος τοῦ ὀτμανικοῦ βασιλείου. Πασίγνωστος δ' ἐστὶν ὁ ἥρωες τῆς Ἀλβανίας, ὁ ἀήττητος ἡγεμὼν Γεώργιος Ἰωάννου Καστριώτης· ὁ ἐπιλεγόμενος Σκενδέρβης καὶ αἱ νῆκαι καὶ τὰ ἡρωϊκὰ αὐτοῦ κατορθώματα κατὰ τῶν αὐτῶν Σουλτάνων τῶν φοβερῶν τότε Τούρκων, καθ' ὧν διετήρησεν ἀπαραιμείωτον τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ἔζη.

§. 56. Μέρος δὲ τῶν γενναίων αὐτοῦ μαχητῶν, τῶν Ἀλβανῶν τῆς Τοσκικῆς φυλῆς, ἀδούλωτοι αὐτοὶ τὸ φρόνημα, καταλιπόντες τὴν δουλωθεῖσαν πατρίδα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, κατέφυγον οἱ μὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. Ἐκ τούτων δὲ τῶν εὐσωμύχτων καὶ ῥωμα-

(1) Αὐτόθι· σελ. 214.

(2) Αὐτόθι· σελ. 229.

(1) Εἰσαγ. σελ. 12.

(2) Εἰσαγ. σελ. 17.

λέων Ἀλβανῶν κατὰγονται οἱ ἀριστεῖς τῶν Ὑδραίων καὶ Σπετσειωτῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐξελληνισθέντων ἐν Ἑλλάδι· Ἀλβανῶν, οἵτινες συναγωνισθέντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων κατέθεντο τὴν φασινὴν κρηπίδα τῆς ἐλευθερίας καὶ αὐτονομίας ἐν Ἑλλάδι. Τίς ἀγνοεῖ τὸν ἀριστόνικον Ἀνδρ. Μισούλην καὶ τὸν ἀριστόδουλον Λάζαρον Κουντουριώτην καὶ τὴν λοιπὴν χορείαν τῶν περικλεῶν ἐκείνων ἀνδρῶν τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Σπετσῶν; Ὑδραῖος Ἀλβανὸς πλοίαρχος διοικητὴς εἴκοσι κανονιοφόρων διεβίβασε τὸν Γαριβάλδην ἐκ Σικελίας εἰς Καλαβρίαν τοσοῦτον ἐπιδεξίως καὶ ἀσφαλῶς. Ἀλβανοὶ δὲ οἱ τῆς Καλαβρίας καὶ Σικελίας, ὥσπερ ὠκύπτεροι ἄετοί τοῦ Πύρρου περιστοιχίσαντες τὸν ἐνδοξον στρατηγὸν Γαριβάλδην, ἀνέδειξαν αὐτὸν νικητὴν καὶ τροπαιοῦχαν, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις καθυποταξάντες τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Νεάπολιν. Ὑδραῖος Ἀλβανὸς πλοίαρχος διέσωσεν ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ αὐτοῦ ἰστιοφόρου πλοίου τὴν φρουρὰν τοῦ ῥωσικοῦ φρουρίου Σουκούμ Καλὲ ἐν τῷ Εὐξείνῳ, διαφυγὼν τὸν ἀγγλογαλλικὸν ἀτμοκίνητον στόλον ἐπὶ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου.

§. 57. Ἀλβανὸς ἦν τέλος καὶ ὁ ἐκ Τεπελενίου τῆς Ἡπείρου πολεμικώτατος Ἀλῆ πασάς καὶ μεγάλη διέπραξεν ἔργα, ἀλλ' ἔργα ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας, ἀπιστίας καὶ δολιότητος, ἔργα στυγερά καὶ αἰμοχαρῆ, οἷα διδάσκει τὸ Κοράνιον καὶ τὸ ἄγριον ἦθος τῶν Τούρκων· οὐχὶ δὲ τρισένδοξα κατορθώματα πατριωτισμοῦ καὶ ἀνδρείας ἀπαρμύλλου, οἷα κατάρθρωσαν οἱ ἀνδρεῖοι ἀπόγονοι τοῦ Καστριώτου οἱ ἀθάνατοι Σουλῶται καὶ ὁ ἥρωας αὐτῶν ἀρχηγὸς ὁ ἀτρόμητος Μάρκος Βότζαρης, καὶ οἱ λοιποὶ ἥρωες Ἀλβανοὶ οἱ ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης, καὶ συναναχωρῶννύμενοι μετὰ τοῦ εὐγενεστάτου ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος.

§. 58. Παραβάλλουσι δ' ἐτι τινὲς Γαβίους μὲν (1) καὶ Κερκέτας (2) καὶ Γέ-

τας (1) καὶ Γεγανίους (2) πρὸς τοὺς νῦν

σχύλος δὲ Γαβίους διὰ τοῦ γ ἐν λυομένῳ Προμηθεῖ·

"Ἐπειτα δ' ἤξεις δῆμον ἐνδικώτατον
βροτῶν ἀπάντων καὶ φιλοξενώτατον,
Γαβίους, ἐν οὗτ' ἄροτρον οὔτε γατόμος
τέμνει δίκειλλ' ἄρουραν, ἀλλ' αὐτοσκόροι
γυαί φέρουσι βίοτον ἄφθονον βροτοῖς."

Γάβιοι δ' ἐκαλοῦντο καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Ἰταλίᾳ πόλεως, ἣτις ἐλέγετο ὁμοίως Γάβιοι, καὶ ἦν πόλις τοῦ Λατίνων γένους, Ἀλβανῶν ἀπόκτισις, ἦτοι ἀποικία, ἐν ἣ οἱ περὶ Ῥέμον ἐπαιδεύθησαν. «Γάβιοι, πόλις Λατίνων, καὶ ἐθνικὸν, ὡς Διονύσιος ἐν τετάρτῳ Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας.» Στέφ. Βυζ. ἐν λ.

(2) Κερκέται, ἔθνος τῆς ἐν Ἀσίᾳ Σαρματίας, ὧν ἀπόγονοι νομίζονται οἱ νῦν Κιρκάσιοι, καλούμενοι Tschkerkessen. «Ἐἵτα Κερκέτας καὶ Μόσχους καὶ Κόλχους... καὶ ἄλλα μικρὰ ἔθνη τὰ περὶ τὸν Καύκασον.» Στραβ. 11, 2, 14. «Παρὰ δὲ τὸν Πόντον Ἀχαιοὶ καὶ Κερκέται καὶ Ἠνίοχοι καὶ Σουαννόκολχοι· ὑπὲρ δὲ τὴν Ἀλβανίαν Σαραναῖοι.» Πτολ. 5, 9, 25.

(1) Θρακικὸν ἔθνος ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ἰστρου οἰκοῦν. «Οἱ τοίνυν Ἕλληνες τοὺς Γέτας Θρακας ὑπελάμβανον·» ὅκου δ' ἐφ' ἐκάτερα τοῦ Ἰστρου.» Στραβ. 7, 3, 2. «Παρὰ τῶν Γέτων ὁμογλώττου τοῖς Θραξίν ἔθνοισιν.» Αὐτ. 7, 3, 10.

(2) Γεγανία ἐκαλεῖτο μία τῶν ἐξ ἐν Ἀλβῇ, ἐπιφανὴς Ἀλβανικὴ γενεὰ, πολλοὺς παρασχοῦσα ἀπογόνους τῇ Ῥώμῃ, ἀνδρας ἐνδόξους καὶ τὴν πρώτην ἐστιάδα παρθένον Roma interim crescit Albae ruinis. Principes Albanorum in patres legit: Tullios, Servilios, Quinctios, Geganiōs, Curiatios, Cloelios.» Liv. 1, 30. «Βουλῆς δὲ μετέχειν καὶ ἀρχὰς λαμβάνειν καὶ τοῖς πατρικίοις προσνεμηθῆναι τοῦσδε τοὺς οἰκοῦς· Ἰουλίους, Σερούιλους, Κοριατίους, Κοῦντιλίους, Κλοιλίους, Γεγανίους, Μετιλίους.» Διον. Ἀλικ. 3, 29. «Πρῶτον μὲν οὖν ὑπὸ Νομᾶ καθιερωθῆναι (ιεράν παρθένον, Ἐστιάδα) λέγουσι Γεγανίαν καὶ Βερηνίαν.» Πλούτ. ἐν Ε. Νομ. 10.

(1) Σχύθαι νομάδες, Θρακικὸν ἔθνος, οἱ τὰ βορρεῖα τῆς Εὐρώπης νεμόμενοι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰστρου, γράφονται Γάβιοι καὶ Ἄβιοι, ὑπὸ τινῶν δὲ παρ' Ὀμήρῳ (Ἰλ. Ν, 6) ἄβιοι. Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Ἄβιοι· «Αἱ-

Γκέγκας, Τοχάρους δὲ (1) καὶ Τούσκους(2) πρὸς τοὺς νῦν Τόσκους, Ἰάπυγας δὲ (3) καὶ Ἰάποδας (4) πρὸς τοὺς νῦν Λιάπιδας, τοὺς δὲ Τσάμιδας πρὸς τὸν Θύαμιν (5), Ὀροίτην δὲ (6) καὶ Ὀροίσην (7) τὸν βασι-

(1) «Μάλιστα δὲ γνώριμοι γεγονάσι τῶν νομάδων οἱ τοὺς Ἑλλήνας ἀφελόμενοι τὴν Βακτριανὴν, Ἄσιοι καὶ Πασιανοὶ καὶ Τόχαραι καὶ Σακάραυλοι, ὁμηθέντες ἀπὸ τῆς περαίας τοῦ Ἰαζάρτου.» Στραβ. 11, 8, 2.

(2) Τοὺς ἐν Ἀσία Τούσκους ἴδε ἀνωτέρω § 49, σημ. 4. Ἦσαν δὲ Τοῦσκοι καὶ ἐν Ἰταλίᾳ. Οὕτω δ' ἐκκαλοῦντο παρὰ Ῥωμαίοις κατὰ μεταγενέστερον ὄνομα οἱ Τυρρηνοί. «Οἱ Τυρρηνοὶ τοίνυν παρὰ Ῥωμαίοις Ἐτροῦσκοι καὶ Τοῦσκοι προσαγορεύονται.» Στραβ. 5, 2, 2.

(3) Ἰάπυγες καὶ Ἰαπύριοι ἐλέγοντο οὐ μόνον οἱ ἐν Ἰαπυγίᾳ τῆς κάτω Ἰταλίας, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ Ἰλλυρίδι, τῇ νῦν Ἀλβανίᾳ, κάτοικοι τῆς πάλαι πόλεως Ἰαπυγίας· «Ἰαπυγία, δύο πόλεις, μία ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ ἑτέρα ἐν τῇ Ἰλλυρίδι, ὡς Ἐκαταῖος. Τὸ ἔθνικόν, Ἰάπυξ καὶ Ἰαπύγιος καὶ Ἰαπυγία». Στέφ. Βυζ. ἐν λ.

(4) Ἀγποπέπτωκε γὰρ ταῖς Ἀλπεσιν, αἱ διατείνουσι μέχρι τῶν Ἰαπόδων, Κελτικῶν τε ἅμα καὶ Ἰλλυρικῶν ἔθνους.» Στραβ. 7, 5, 2. Ἀγδρυνται γὰρ οἱ Ἰάποδες ἐπὶ τῷ Ἀλβίῳ ὄρει τελευταίῳ τῶν Ἀλπεων ὄντι ὑψηλῷ σφόδρᾳ. Αὐτ. 7, 5, 4. Ἀγποδες, ἔθνος Κελτικόν, πρὸς τῇ Ἰλλυρίᾳ». Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος (2, 16, 8) καλεῖ αὐτοὺς Ἰάπυδας. «Κατέχουσι δὲ τὴν ἐπαρχίαν ἐχόμενοι μὲν τῆς Ἰστρίας Ἰάπυδες.»

(5) Οἱ Τσάμιδες νομίζονται λαβόντες τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ Ἠπειρῷ ποταμοῦ τῆς Θεσπρωτίας Θεάμιδος, τανῦν Καλαμά, παρ' ὃν οἰκοῦσιν, οἷον Θεαμίται. Ἦν δὲ καὶ ἠθάμις, κώμη ὑπὸ Σεμιράμιδος κτισθεῖσα, παρὰ τὴν Ἀραχωσίαν. Τὸ ἔθνικόν, Θεαμίται. Στεφ. Βυζ. ἐν λ.

(6) Ὀροίτης δ' ὁ τῶν Ἀλβανῶν βασιλεὺς, καὶ Ἀρτώκης ὁ τῶν Ἰβήρων, ἐπτά μυριάσιν ἐλδῶν ἅμφι τὸν Κύρνον ποταμόν· δις δωδεκά στόμασι πλωτοῖς εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν ἐρεύγεται, πολλῶν εἰς

λέα τῶν ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανῶν πρὸς Ὀροϊδον (1) τὸν βασιλέα τῶν ἐν Ἠπειρῷ

αὐτὸν ἐμβαλόντων ποταμῶν, καὶ μεγίστου πάντων Ἀρξίου. Ἀππ. Μιθριδ. 103. «Παρεφέρετο δὲ καὶ πῖναξ ἐγγεγραμμένων τῶνδε. . . βασιλεῖς ἐνίκηθησαν Τιγράνης ὁ Ἀρμένιος, Ἀρτώκης Ἰβηρ, Ὀροίτης Ἀλβανός». Αὐτόθι.

(7) Τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ ἔτει (689 ἁ. κτ. Ρ.) . . ἐπολέμησε μὲν καὶ τοῖς Ἀλβανοῖς, ἐπολέμησε δὲ τοῖς Ἰβηρσιν. Δίων Κάσσιος βιβλ. 37 ἐν ἀρχῇ. «Ὀροίσης γὰρ Ἀλβανῶν τῶν ὑπὲρ τοῦ Κύρνου οἰκούντων βασιλεὺς, τὸ μὲν τι καὶ τῷ Τιγράνῃ τῷ νεωτέρῳ, φίλῳ οἱ ὄντι, χαρίσασθαι βουληθεῖς, τὸ δὲ δὴ πλείστον, δείσας μὴ καὶ εἰς τὴν Ἀλβανίδα οἱ Ῥωμαῖοι ἐσβάλωσι· καὶ νομίσας ὅτι, ἂν ἐν τῷ χειμῶνι ἀδοκῆτοῖς σφίσι καὶ μὴ καθ' ἐν στρατοπεδευομένοις προσπέσῃ, πάντως τι ἐξεργάσεται. ἰστράτευσεν ἐπ' αὐτοὺς παρ' αὐτὰ τὰ Κρόνια». Αὐτόθι βιβλ. 36, κεφ. 37. «Καὶ σφίσι διαβεβηκόσιν ἤδη τὸν ποταμόν ὁ Ὀροίσης προσιὼν ἠγγέλθη· ὁ οὖν Πομπήσιος. . . ὥστε τὸν Ὀροίσην μὴ πρότερον μαθεῖν αὐτοὺς παρόντας, πρὶν ἐν χειρὶ γενέσθαι». Αὐτ. 37, 4. «Πράξας δὲ ταῦθ' ὁ Πομπήσιος, καὶ τὴν χώραν ἐπιδραμών, τοῖς τε Ἀλβανοῖς εἰρήνην ἔδωκε καὶ ἄλλοις τισὶ τῶν παρὰ τὸν Καύκασον, μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης (εἰς ἣν ἀπὸ τοῦ Πόντου τὸ ὄρος ἀρξάμενον τελευταῖον κατοικούντων, ἐπικηρυκευσάμενοις ἐσπέισατο.» Αὐτ. 37, 5.

(1) Ἀμολοσσὸς δὲ ἦγε καὶ Ἀτιντᾶνας Σαβύλινθος ἐπίτροπος ὢν Θαρύπου τοῦ βασιλέως, ἔτι παιδὸς ὄντος, καὶ Παραναίους Ὀροῖδος βασιλεὺς ὢν. Ὁρέσται δὲ χίλιοι, ὢν ἐξασίλευεν Ἀντίοχος, μετὰ Παραναίων ξυνεστρατεύοντο Ὀροῖδῳ, Ἀντιόχου ἐπιτρέψαντος.» Οὐγκυδ. 2, 80. ἈΠαραναῖοι, ἔθνος Θεσπρωτικόν. Ριανός ἐν δ' Θεσσαλικῶν «Σὺν δὲ Παραναίοις καὶ ἀμύμονας Ὀμφαλιῆας». Καλοῦνται δὲ ἀπὸ τοῦ παρὰ τὸν Αἰὼν ποταμόν ὠκίσθαι, καθάπερ καὶ Παραχελωῖται καὶ Παρασώπιοι. Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Ἀμολοσσίας τὴν περὶ τὸν Αἰὼν χώραν κατέσχον, ὅθεν ὠνομάσθησαν Παραναῖοι. Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 293 Τοποθετεῖ

Παραυαίων, καὶ "Αρβωνα ἢ "Αρβωνα (1), ἐξ οὗ τινες τοὺς "Αρβανίτας παράγουσιν, ἐτι δὲ καὶ "Αρβαν (2) πρὸς τὴν ἐν τῷ "Αλβανῷ ὄρει "Αλβαν (3), ἐξ ἧς οἱ "Αλβανοὶ πατέρες οἱ τῶν Λατίνων καὶ "Ρωμαίων πρόγονοι (4). Ἐκ δὲ τῆς ὁμωνυμίας "Αλβας μὲν πρὸς "Αρβωνα καὶ "Αρβαν, "Αλβανῶν δὲ καὶ Τούσκων τῶν ἐν "Ιταλίᾳ πρὸς "Αλ-

βανούς καὶ Τόσκους τοὺς ἐν τῇ "Ηπειρῷ καὶ "Ιλλυρίᾳ, προῆλθεν ἡ γνώμη τινῶν ὅτι οἱ νῦν "Αλβανοὶ ὀρμηθέντες ποτὲ ἐξ "Αλβης τῆς ἐν "Ιταλίᾳ διὰ τῆς "Ιαπυγίας (1) διέβησαν εἰς "Επίδαμνον, τὸ νῦν Δυρράχιον, καὶ ἐντεῦθεν διεσπάρησαν εἰς τὴν καὶ τανῦν οἰκοῦσιν "Ηπειρον καὶ "Ιλλυρίαν.

§. 59. Ἐπιρρωννύει δὲ τὴν συγγένειαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Καυκάσῳ "Αλβανῶν καὶ ἡ τούτων ἐξ Ἑλλήνων καταγωγή. Κατ' ἀρχαίας παραδόσεις καὶ ὑπομνήματα οἱ συγγραφεῖς παραδίδασιν ὅτι οἱ ἐν Καυκάσῳ πάλαι "Αλβανοὶ κατήγοντο ἐκ Θεσσαλῶν τῶν μετὰ "Ιάσονος στρατευσάντων ἐπὶ τοὺς Κόλχους, καὶ τὴν "Ιβηρίαν καὶ "Αλβανίαν ἐπελθόντων μέχρι Κασπίας (2). Ὅτι δ' αἱ παραδόσεις αὗται ἦσαν πάνυ ἀρχαῖαι, καὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἰ πιστευτός ἐστίν "Ιουστίνος, βεβαίως ἀρχαιότεραι, μαρτυροῦσι τὰ ὑπὸ Στράβωνος ἀναφερόμενα ὑπομνήματα (3). Διὰ ταῦτα καθ' ὅλην σχε-

λέμου συστάντος ἡ μὲν "Αλβὰ κατεσκάφη πλὴν τοῦ ἱεροῦ, οἱ δ' "Αλβανοὶ πολῖται "Ρωμαίων ἐκρίθησαν.»

(1) Ἐπεληλυθόσι δ' ἡμῖν τὰ περὶ τὴν ἀρχαίαν "Ιταλίαν μέχρι Μεταποντίου τὰ συνεχῆ λεκτέον. Συνεχῆς δ' ἐστὶν ἡ "Ιαπυγία ταύτην δὲ καὶ Μεσσαπίαν καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες, οἱ δ' ἐπιχώριοι (οἱ "Ρωμαῖοι) κατὰ μέρη τὸ μὲν τι Σαλεντίνους καλοῦσι τὸ περὶ τὴν ἄκραν τὴν "Ιαπυρίαν, τὸ δὲ Καλαβρούς». Στρεβ. 6, 3, 1. Ἐνταῦθα δ' ἐστὶ... καὶ ὁ σκόπελος, ὃν καλοῦσιν ἄκραν "Ιαπυρίαν, πολὺς ἐκκειμένος εἰς τὸ πέλαγος καὶ τὰς χειμερινὰς ἀνατολάς. Αὐτ. 6, 3, 5. Ἴδε σημ. 2 τῆς § 47.

(2) Nam Iberi Albanique saltuosos locos incolentes duritiae patientiaeque magis insuevere, feruntque se Thessalis ortos, qua tempestate Iaso... Colchos repetivit». Taciti Annal. 6, 34.

(3) Ἐστὶν ὑπομνήματα τῆς ἀμφοῖν (Φρίξου καὶ "Ιάσονος) στρατείας τότε Φρίξιον τὸ ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς τε Κολχίδος καὶ τῆς "Ιβηρίας, καὶ τὰ "Ιασόνεια, ἃ πολλοῦ καὶ τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Μηδίας καὶ τῶν πλησιοχώρων αὐταῖς τόπων δεικνύται. Στρεβ. 1, 45.

δὲ τοὺς Παρκαυαίους ὁ Μύλλερους (περὶ Μακεδ. σελ. 13) παρὰ τὴν ἀνω χώραν τοῦ Ἀώου εἴτε Αἰάντος κατὰ τὸ νῦν Ζαγόρι.

(1) Ἀρβων ἢ Ἀρβῶν ἦν "Ιλλυρίας πόλις, ἧς ὁ κάτοικος Ἀρβώνιος καὶ Ἀρβωνίτης. Ἀρβῶν, πόλις "Ιλλυρίας. Πολύβιος δευτέρᾳ. Το ἔθνικόν, Ἀρβώνιος καὶ Ἀρβωνίτης. Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Ὁ δὲ Πολύβιος ὁ ἐνταῦθα μνημονευόμενος λέγει· «Τῶν δὲ πολιορκούντων τὴν "Ισσαν, οἱ μὲν ἐν τῇ Φάρῳ διὰ τὸν Δημήτριον ἀβλαβεῖς ἔμειναν· οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ἔφυγον εἰς τὴν Ἀρβῶνα σκεδασθέντες.» Πολύβ. 2, 11.

(2) Ἀρβὰ δ' ἐκαλεῖτο μία τῶν δύο πόλεων τῶν ἐν Σκαρδῶνᾳ τῇ πρὸ τῆς Διβουρνίας νήσῳ. «Νῆσοι δὲ παράκεινται τῇ μὲν Διβουρνίᾳ Ἀψορρος, ἐν ᾗ πόλεις δύο Κρέψα, Ἀψορρος, καὶ Κουρίκτα, ἐν ᾗ πόλεις δύο Φουλφίνιον, Κούρικον, καὶ Σκαρδῶνα νήσος, ἐν ᾗ πόλεις δύο Ἀρβὰ, Κόλκεντον. Τῇ δὲ Δαλματία νῆσοι παράκεινται "Ισσα καὶ πόλις, Τραγούριον καὶ πόλις, Φαρία καὶ πόλις, Κόρκουρα ἢ μέλαινα, Μελίτη νήσος.» Πτολ. 2, 16. Τὴν Ἀρβαν ταύτην καὶ Πλίνιος Albanum καλεῖ (lib. III, cap. XXI), καὶ τανῦν Arbe λέγεται.

(3) Ἴδε τὴν 1 σημ. τῆς σελ. 80.

(4) «unde genus Latinum Albanique Patres atque altae moenia Romaen». Virgil. Aen. 1, 6. «ὅθεν τὸ γένος τῶν Λατίνων καὶ οἱ Ἀλβανοὶ πατέρες καὶ τῆς ὑψηλῆς Ῥώμης τὰ τεῖχη». Ἐντεῦθεν οἱ Ἀλβανοὶ οὗτοι ὁμόγλωσσοι ἦσαν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ Στράβωνα 5, 3, 4. Ἀλβανοὶ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁμονόουν τοῖς Ῥωμαῖοις ὁμόγλωττοι τε ὄντες καὶ Λατῖνοι, βασιλευόμενοι δ' ἑκάτεροι χωρὶς ἐτύγχανον· οὐδὲν δ' ἤττον ἐπιγαμίαι τε ἦσαν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἱερὰ κοινὰ τὰ ἐν Ἀλβὰ καὶ ἄλλα δίκαια πολιτικά· ὕστερον δὲ πο-

δὸν τὴν ἀνατολὴν ἐλατρεύετο ὁ Ἰάσων ὡς κτίτωρ καὶ θείας εἶχε τιμὰς καὶ ναοὺς ἐπωνύμους (1), καὶ μαντεῖον ὁ Φρίξος ἐν ᾧ κριὸς οὐκ ἐθύετο (2), ἅπερ ἐπιμαρτυρεῖ καὶ Στράβων. (3) Ἡ δὲ Μήδεια ἐκ Κολχίδος λέγεται ὅτι διέφθειρε τὸν διώκοντα αὐτὴν ἀδελφὸν Ἀψυρτον περὶ τὰς Ἀψυρτίδας νήσους τὰς κατὰ τὴν Ἀδριατικὴν παραλίαν. (4) Ἐπωφελοῦμενοι δὲ οἱ ἐν Καυκάσῳ οὗτοι Ἀλβανοὶ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς Ἀλβανούς τοὺς τῶν Ῥωμαίων προγόνους ὁμωνυμίας, ὅτε ἡττήθησαν ἐν τῷ Μιθριδατικῷ πολέμῳ, τὴν εὐνοίαν θηρεύοντες τοῦ νικητοῦ Πομπηίου μετὰ τὴν συνθήκην ἀδελφοὺς προσηγόρευον τὸν στρατὸν αὐτοῦ, τοὺς Ῥωμαίους στρατιώτας, ὡς μεμνημένοι δῆθεν τῆς ἰταλικῆς αὐτῶν καταγωγῆς· διότι οἱ πρόγονοι αὐτῶν, ὡς ἐλέγετο, ἠκολούθησαν ἐξ Ἰταλίας τῷ Ἡρακλεῖ ἀπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ ὅρους ἀπάγοντι διὰ τῆς Ἰταλίας τὰς βοῦς τοῦ τοξευθέντος Γηρυόνου (5).

(1) «Iasoni totus ferme Oriens ut conditori divinos honores templaque consti-
tuit.» Iustin. 42, 3.

(2) «Multaque de nomine ejus et oraculum Phrixii celebrant; nec quisquam ariete sacrificaverit credito vexisse Phrixum, sive id animal seu navis fuit.» Tacit. αὐτόθι.

(3) Λέγεται δ' Ἰάσωνα μετὰ Ἀρμένου τοῦ Θετταλοῦ κατὰ τὸν πλοῦν τὸν ἐπὶ τοὺς Κόλχους ὁρμῆσαι μέχρι τῆς Κασπίας θαλάττης, καὶ τὴν τε Ἰβηρίαν καὶ τὴν Ἀλβανίαν ἐπελθεῖν καὶ πολλὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Μηδίας, ὡς μαρτυρεῖ τὰ τε Ἰκσόνεια καὶ ἄλλα ὑπομνήματα πλείω. Στράβ. 11, 503. Ὑπέρκειται δὲ τῶν λεχθέντων ποταμῶν (Γλαύκου καὶ Ἰππου) ἐν τῇ Μοσχικῇ τὸ τῆς Λευκοθέας ἱερὸν, Φρίξου ἱδρυμα, καὶ μαντεῖον ἐκεῖνου, ὅπου κριὸς οὐ θύεται. αὐτ. 11. 498

(4) Στράβ. Ζ, 315.

(5) «Cum Albanis foedus perensit, qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum Geryone extincto armenta ejus per Italiam duceret, secuti dicuntur; quique memores Italicae originis exercitum Cn. Pompeji bello Mitliridatico, fratres salutaverunt.» Ἰουστ. αὐτ.

§ 60. Οὐ μόνον δ' ἀποδέχεται τὴν συγγένειαν τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανῶν ὁ Φαλμεραύερος, ἀλλὰ καὶ ὑποστηρίζει, ὡς φαίνεται, προτείνων παρ' Αἰσχύλῳ τὴν γραφὴν Ἀλβανίας ἢ Ἀρβανίας ἢ Ἀρβερίας ἀντὶ τῆς πλημμελῶς ἐχούσης τῶν χειρογράφων Ἀραβίας· διότι ὑπ' οὐδενὸς τῶν γνωστῶν γεωγράφων ἀναφέρεται τι περὶ Ἀραβίας ἐν Καυκάσῳ. Ὁ δὲ βαθμὸς τῆς φυλετικῆς συγγενείας τῶν δύο τούτων ὁμωνύμων Ἀλβανικῶν φύλων, τοῦ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἀλβανίᾳ καὶ τοῦ ἐν τῇ Ἀσιατικῇ, ἡδύνατο νὰ ἀποδειχθῇ, ἂν τις ἐπεμελεῖτο, ὅπως ἐκθέσῃ τὴν γλῶσσαν τῶν αὐτοχθόνων φύλων τῶν νῦν οἰκούντων τὴν πάλαι Ἀλβανίαν τοῦ Καυκάσου γραμματικῶς καὶ λεξικογραφικῶς ὡς ὁ Ἄνας ἐξέθηκε τὴν τῶν Ἀλβανῶν τῆς Ἡπείρου καὶ Ἰλlyρίας. Ἀλλὰ τὸ ἔθνος τῶν ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανῶν εἰ καὶ καταλέγεται ὑπὸ Πλουτάρχου ἐν τοῖς τότε μεγίστοις (1) καὶ μνημονεύεται ἐν τοῖς κατὰ τῶν Ῥωμαίων πολέμοις (2) καὶ βασιλεῖς εἶχεν, ὧν παντάπασιν ἄγνωστος ἡμῖν ἡ ἱστορία (3), ὁμως

(1) «Καταλιπὼν δὲ φρουρὸν Ἀρμενίας Ἀφράνιον αὐτὸς ἐβάδιζε διὰ τῶν περιεοικούντων τῶν Καύκασον ἔθνων ἀναγκαιῶς ἐπὶ Μιθριδατὴν. Μέγιστα δὲ αὐτῶν ἐστὶν [ἔθνη] Ἀλβανοὶ καὶ Ἰβηρες, Ἰβηρες μὲν ἐπὶ τὰ Μοσχικὰ ὄρη καὶ τὸν Πόντον καθήκοντες, Ἀλβανοὶ δὲ ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὴν Κασπίαν κεκλιμένοι θάλασσαν.» Ἐν βίῳ Πομπηίου, κεφ. 34.

(2) Πλούτ. ἐν β. Πομπ. κεφ. 34, 35, 38, 45, Ἀντων. κεφ. 34. Λουκούλλ. 26.

(3) «Καὶ γὰρ Σόσιος Ἀντωνίου στρατηγὸς ἐν Συρίᾳ πολλὰ διεπράττετο, καὶ Κανίδιος ἀπολειφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἀρμενίαν τούτους τε νικῶν καὶ τοὺς Ἰβήρων καὶ Ἀλβανῶν βασιλέας ἄχρι τοῦ Καυκάσου προῆλθεν. Ἀφ' ὧν ἐν τοῖς βαρβάρους ὄνομα καὶ κλέος ἠύξετο τῆς Ἀντωνίου δυνάμεως.» Πλούτ. ἐν β. Ἀντων. κεφ. 34. «Accolis Ibero Albanoque et aliis regibus, qui magnitudine nostra proteguntur adversum externa imperia.» Tacit Annal. 4, 5. Τῶν βασιλέων τῆς Ἀλβανίας ἕνα μόνον εὑρεν ὁ Βισκόντης τοῦ τρίτου, ὡς φαίνεται,

ἀμφιβάλλω, ἂν διεσώθησαν καὶ ὑπάρχωσι νῦν ἐν τῷ τόπῳ λείψανα τοῦ ἀρχαίου ἔθνους τῶν Ἀλθανῶν, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πατρὶδι αὐτῶν, τῇ ἐν Καυκάσῳ Ἀλθανίᾳ· ὑπολαμβάνω δὲ ὅτι μετὰ ταῦτα μεταναστεύσαντες ἐκεῖθεν ἴσως ἐξέλιπον καὶ οὗτοι ὡς καὶ οἱ γείτονες αὐτῶν. Διότι τὰ πρὸς μεσημβρίαν τῶν Ἀλθανῶν ἔθνη, οἱ Κάσπιοι καὶ Παισικαί, οἱ Παντίμαθοι καὶ Δαρείται, ἅτινα κατέκουν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Κύρου, τοῦ διαρρέοντος τὴν Ἀλθανίαν καὶ εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν ἐκβάλλοντος, μέχρι τοῦ Ὠξοῦ τὰς χώρας, αἵτινες νῦν καλοῦνται Γιλάνη, Μασανδεράνη εἴτε Ταβεριστάνη, Κορκάνη, Δαεστάνη, φαίνονται πάντως μεταβαλόντα ὕστερον τόπον, καὶ οὕτω κατ' ὀλίγον ἐκλειοπύτα· διότι οὐδεμία πλέον αὐτῶν γίνεται μνεία ἐν τῇ ἱστορίᾳ. (1)

§ 61. Ἐκ δὲ τῆς γλώσσης τῶν ἐν Καυκάσῳ πάλαι Ἀλθανῶν οὐδεμία λέξις κατωνομασμένη ἀλθανικὴ περιεσώθη μέχρι τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν, ὅπως γνωσθῇ ὁποῖαν ἐκεῖνοι γλώσσαν ἐλάλουν, καὶ ἐκ τῆς συμπαραβολῆς αὐτῆς πρὸς τὴν τῶν νῦν ἐν Εὐρώπῃ Ἀλθανῶν διακριθῶσιν ὁποῖα τις ὑπῆρχεν ἡ φυλετικὴ αὐτῶν συγγένεια. Καὶ ἐξ αὐτῆς ὅμως τῆς μεμονωμένης σημειώσεως τοῦ Στράβωνος, ὅτι Κάσπιοι ἐκάλουν τὸν Καύκασον κατ' Ἑρατοσθένη οἱ ἐπιχώριοι. ἐν οἷς πάντως περιελαμβάνοντο οἱ Ἀλθανοὶ οἱ τὰ ὑψηλότατα τοῦ Καυκάσου οἰκοῦντες, συνάγεται τὸ ταυτόσημον καὶ ὁμόρριζον τῆς μόνης περιωθείσης λέξεως (2). Διότι κατὰ Ῥίττερον (3) τὸν ἀκριβέστερον πραγματευθέντα τὰ περὶ τοῦ ἔθνους τῶν Κασπίων, ἡ ῥίζα κασπ, ἐξ οὗ οἱ Κάσπιοι, σημαίνει ὄρος, ἡ αὐτὴ δὲ ῥίζα καὶ ἐν τῇ τῶν νῦν Ἀλθανῶν γλώσσῃ, με-

ταθέσει τοῦ σ (καθάπερ καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ σκοπ) καὶ προσλήψει τοῦ εὐφωνικοῦ μ, τοσκιστὶ μὲν σκέμπ-υ, γκεγκιστὶ δὲ σκάμμ-υ (ἀντὶ σκάμπ-υ), σημαίνει ὁμοίως βράχον, ὄρος, καὶ ἔστιν ὁμόρριζος καὶ ὁμόσημος τῇ τε ἑλληνικῇ σκόπελος καὶ τῇ λατινικῇ scopulus. Ἄρα τὰ παρατεθέντα ἄρτι κοινὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα καὶ τὰ σωματικὰ προτερήματα καὶ ἡ ὁμοιότης τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὸ ταυτόσημον καὶ ὁμόρριζον τῆς μόνης περιωθείσης λέξεως ὑποδεικνύουσι παναρχαίαν τινὰ συγγένειαν τῶν δύο ὁμωνύμων Ἀλθανικῶν φύλων πρὸς ἄλληλα.

§ 62. Ἀλθανικά δὲ ὀνόματα καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν συγγραφέων ἀναζητῶν ὁ Φαλμεραύερος νομίζει ὅτι τὸ ὄνομα τῆς ἐν Καυκάσῳ Ἀλθανίας κρύπτεται παρ' Αἰσχύλῳ ἐν τῇ γραφῇ Ἀραβίας. Ἐν τῷ Προμηθεὶ δεσμώτῃ ὁ Αἰσχύλος λέγει·

Κολχίδος τε γὰρ ἔνοικοι (415)
παρθένοι, μάχας ἄτρεστοι, [τροφ. β'.]
καὶ Σκύθης ὁμιλος, οἱ γὰρ
ἔσχατον τόπον ἀμφὶ Μαιώτιν ἔχουσι λίμναν,
Ἀραβίας τ' ἄρειον ἄνθος (420)
ὑψίκρημνον οἱ πόλισμα [ἀντιστροφ. β'.]
Καυκάσου πέλας νῆμονται,
δάϊος στρατός, δῆυπρώροισι βρέμων ἐν
αἰχμαῖς. (1)

415—419=420—424.

Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς οὔτε Ἕλλην οὔτε Λατῖνος οὔτε ἀνατολικὸς τις γεωγράφος ἐμνημόνευσέ ποτε Ἀραβίας ἐν Καυκάσῳ ἐν τῇ συνήθει τῆς λέξεως σημασίᾳ, γραπτέον ἐστὶν ἐνταῦθα Ἀλθανίας ἀντὶ Ἀραβίας. Νομίζει δὲ ὅτι καὶ ἡ μετρικὴ ἐνταῦθα δὲν παρεμβάλλει ἀνυπέρβλητον δυσχέρειαν, εἰσαγομένου τοῦ Ἀλθανίας (—υυ—) ἀντὶ τῆς τοῦ κειμένου Ἀραβίας (υυυ—). Καὶ παραβάλλων τὸ μέτρον τῆς λέξεως Ἀλθανίας πρὸς τὰς τέσσαρας πρώτας συλλαβάς τοῦ ἀντιστοίχου τῆς στροφῆς στίχου «πήμασι, συγκάμνουσι θνατοί,» καὶ εὐρίσκων αὐτὸ ὅμοιον, ἰσχυροποιεῖ τὴν εἰκασίαν αὐτοῦ, καὶ καθιστᾷ μᾶλλον ὑποπτον τὴν γρα-

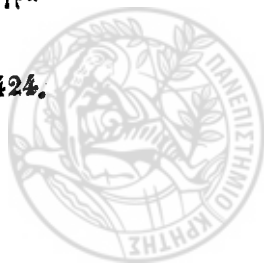
μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἐν ὄνυχῃ ἐπιγραφὴν ἔχοντι. Ἰδε Visconti Iconographie gr. II, p. 270.

(1) Ἡρόδ. 3, 92 ἐκδ. Βαίρου.

(2) Αἰσθὶ δ' Ἑρατοσθένους ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων καλεῖσθαι Κάσπιον τὸν Καύκασον, ἴσως ἀπὸ τῶν Κασπίων παρονομασθέντα. Στράβ. 11, 2, 15.

(3) Ἡρόδ. αὐτόθι.

(1) Αἰσχλ. Προμηθ. στίχ. 415—424.

φὴν Ἀραβίας (1). Οὐ δύναμαι μαντεῦσαι τίνα ἐκδοσὶν ἠκολούθησεν ὁ Φαλμεραύερος, καθ' ἣν ἐθεώρησεν οὕτω τοὺς στίχους ἀντιστοιχοῦντας. Διότι καὶ ἐν τῇ μνημονευθείσῃ αὐτοῦ διατριβῇ γράφονται καὶ διαιροῦνται οὕτως οἱ στίχοι, ὡς παρετέθησαν ἐνταῦθα ὑπ' ἐμοῦ ἐξ αὐτῆς ἀναγραφέντες· ἡ δὲ διαίρεσις καὶ ἡ στιξὶς καὶ ἡ γραφὴ αὐτῶν συμφωνεῖ ἐντελῶς πρὸς τὴν πέμπτην στερεότυπον ἐκδοσὶν τοῦ Αἰσχύλου ὑπὸ Γουλ. Δινδορφίου ἐν Λειψία 1865.

§ 63. Κατὰ πάσας ὁμῶς τὰς ἐμοὶ γνωστάς ἐκδόσεις τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ προκειμένου πρώτου τῆς β' ἀντιστροφῆς στίχου, Ἀραβίας τ' ἄρειον ἄνθος, ἀντιστοιχὸς στίχος ἐστὶν ὁ Κολχίδος τε γὰρ ἔοικαι πρῶτος τῆς β' στροφῆς, καὶ οὐχὶ ὁ πῆμασι συγκάμνουσι θνατοί, ὅστις φέρεται ὑστατος τῆς προηγουμένης πρώτης ἀντιστροφῆς. Διότι καὶ ἡ κατ' ἄλλην διαίρεσιν αὐξήσις τῶν στίχων τῆς στροφῆς καὶ ἀντιστροφῆς ἐκ τεσσάρων εἰς πέντε, τοῦ τετάρτου καὶ τελευταίου μακροτέρου στίχου εἰς δύο διαιρουμένου κατὰ Βερίλιον ὧδε.

Ἐσχάτον τόπον ἀμφὶ Μαί-
ωτιν ἔχουσι λίμναν,

. . . . .
. . . . .
. . . . .

δάτιος στρατὸς, ὅξυπρὸν
ροισι βρέμων ἐν αἰχμαῖς (2)

οὐδόλως μεταβάλλει τὴν ἀντιστοιχίαν τῶν στίχων. Παραλειπομένης, λοιπὸν τῆς ἡμαρτημένης τοῦ Φαλμεραυέρου ἀντιστοιχίας καὶ τῆς ἐσφαλμένης μετρικῆς σημειώσεως—υ—ἀντὶ— —υ—, διότι ἡ συλλαβὴ βα τῆς λέξεως Ἀλβανίας ἔχει τὸ ᾱ μακρὸν καὶ οὐχὶ βραχὺ ὡς ἐξέλαβεν αὐτὸ ὁ Φαλμεραύερος, τὸ μέτρον τοῦ ἀμφισβητουμένου στίχου καὶ τῶν δύο ἢ τριῶν ἐπομένων ἐστὶ δίμετρον τροχαϊκὸν ἀκατάληκτον πλὴν τοῦ τελευταίου στίχου. Ὡστε οἱ πρῶτοι πόδες τῶν ἀντιστοιχοῦντων πρώτων ἐνταῦθα στίχων τῆς δευτέρας στροφῆς καὶ ἀντιστροφῆς

(Κολχίδος κτλ. Ἀραβίας κτλ.) διαφέρουσι μετρικῶς κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τῆς στροφῆς ὑπάρχει τροχαῖος (—υ), ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῆς ἀντιστροφῆς κεῖται ἀντὶ τοῦ τροχαίου ὁ ἰσότημος τρίβραχος (υυυ)· ἡ δὲ διαφορὰ αὕτη ἐστὶν οὐχὶ ἀσυνήθης. Διὰ δὲ τῆς προτεινομένης γραφῆς Ἀ λ β α ν ί α ς εἰσάγεται ἐν τῇ ἀντιστροφῇ ἀντὶ τοῦ τροχαίου παλινβάχχειος πούς εἰς τὸν πρῶτον πόδα τοῦ τροχαϊκοῦ διμέτρου, ὅπερ μετρικῶς ἀπαράδεκτον. Ἄλλ' ἐὰν γραφῇ Ἀ λ β ἄ ν η ς, ὅπερ ἐμοὶ ἀρέσκει, πλὴν τῆς ὑπολειπομένης ἐτι μικρᾶς μετρικῆς δυσχερείας, ὡς εἰσαγομένου σπονδαίου ἀντὶ τροχαίου, συμφωνεῖ πληρέστατα καθ' ὅλα τὰ ἄλλα καὶ μάλιστα γεωγραφικῶς.

§ 64. Διότι Ἀ ρ α β ί α ἐν Κ α υ κ ᾶ σ φ, τοσοῦτον παραδόξον φαίνεται γεωγραφικῶς, ὥστε τινὲς μὲν καταγινώσκουσι τοῦ Αἰσχύλου ἐνταῦθα ἀδικαιολόγητον ἄγνοϊαν γεωγραφίας, (1) ἕτεροι δὲ ἐκτείνουσιν ἄορίστως τὰ ὅρια τῆς τότε Ἀραβίας, ὅπως εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν ἀφανῶς καὶ ὁ Καύκασος, οἱ δὲ πολλοὶ κρίνουσιν ὑποπτον τὴν γραφὴν Ἀραβίας. Καὶ ἃ μὲν λέγει Οὐέλκερος (2) περὶ τῆς εὐρυτέρας πάλαι σημασίας τοῦ ὀνόματος «Ἀραβίας» οὐδένα ὡς φαίνεται, ἔπεισαν, Οὔσσου δὲ (3) ἡ περικοπὴ, ἣν παρατίθησι Βόθης (4) οὐδὲν συμβάλλεται πρὸς λύσιν ἢ διασάφειν τοῦ ζητήματος διὰ τὴν ἀοριστίαν· «προσεχέτωσαν μὴ περιορίσωσι τὸ ἀρχαῖον ὄνομα «Ἀραβία» ἐν τῇ νεωτέρᾳ σημασίᾳ, καὶ ὅπου τοῦτο παρβαίνεται, ὑπονοησάτωσαν σφάλμα. Διότι ἡ «Ἀραβία» ἥσταται ὡς ἡ «Θ. ἄκη», καὶ ὡς αὕτη περιλαμβάνει πάντα τὰ πρὸς ἄρκτον, οὕτως ἐκείνη πολλάκις σύμπασαν τὴν πρὸς ἀνατολὰς χώραν (das gesamte Ostland.) Ἀλλὰ τὴν ἀόριστον ταύτην Ἀραβίαν σαφῶς ὁρίζει (κατὰ Πέννελον) ὁ ἄρι-

(1) Ἴδε τῆς Φαλμ. διατριβῆς μέρος α, σελ. 53 κ. ἐ.

(2) Aeschyli Prometheus vinctus. Editio Henricus Veil, Gissae, 1864.

(1) «Aeschylus majorem quam quae excusari possit rerum geographicarum imperitiam prodidit.» Praefationis p. XVIII quintae edit. stereotypae.

(2) Veleker in Aeschyli trilog. p. 20.

(3) S. H. Voss. Alte Weltkunde p. 18.

(4) Bothe Aeschyli Prometh. σελ. 55.

στος τοῦ Ἡροδότου ἐκδότης Βαίρος (1) λέγων· «καὶ τὸ τῆς Ἀραβίας (ὡς τὸ τῆς Ἀσσυρίας) ὄνομα δῆλον ὅτι πάλαι εὐρύτερον ἦν, ἐκτεινομένης πρὸς ἄρκτον μέχρι Τίγρητος (ad tigrin usque septentrionem versus extensae)». Ὡστε ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτῆς ἐκτάσει ἐξτείνεται ἡ Ἀραβία μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Ἀτροπατηνῆς, οὐδέποτε δὲ πέραν τούτων εἰς Ἰβηρίαν, Κολχίδα, Κασπιανὴν (2) καὶ τὸν Καύκασον αὐτὸν, ὅστις ἦν τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς Περσίδος πρὸς ἄρκτον. «Κόλχοι δὲ... καὶ οἱ προσεχέες μέχρι τοῦ Καυκάσιος οὐρεος· ἐς τοῦτο γὰρ τὸ οὖρος ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται· τὰ δὲ πρὸς βορρῇν ἄνεμον τοῦ Καυκάσιος Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει (3)». Γεωγραφικῶς ἄρα φαίνεται ἀσυμβίβαστος ἡ γραφὴ «Ἀραβίας.»

§ 65. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἱξίανανυστον Βερνάρδου Φοσσίου διατριβὴν (4) περὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἔδεθη ὁ παρ' Αἰσχύλῳ Προμηθεὺς, καὶ μετὰ τοὺς κριτικούς τοῦ Οὐίσελερου πίνακας ἐν τῇ τραγωδίᾳ ταύτῃ (5) φαίνεται ὅτι οἱ ἐκδότες ἐξακολουθοῦσι διαφωνοῦντες ἔτι περὶ τῆς τοῦ κειμένου ἐν ταῦθα διορθώσεως. Διότι Βεΐλιος ὁ μετὰ τούτους ἐκδοὺς τὸν Προμηθεῖα τοῦ Αἰσχύλου (6) λέγει ὅτι τὸ πλημμελὲς τῆς γραφῆς «Ἀραβίας» καὶ ὁ τῆς στροφῆς ἀντίστοιχος στίχος ἐλέγχει καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτό. Διότι δι' αὐτῆς οἱ Ἀραβες μεταφέρονται εἰς τὸν Καύκασον, ἐγκλείονται ἐν πόλεσιν, ἐξοπλίζονται δόρασι. Ταῦτα δὲ καὶ τῇ γεωγραφικῇ ἀληθείᾳ ἀντίκεινται καὶ τῆς ἱστορίας τῶν χρόνων ἐκείνων πόρρω ἀπέχουσι. Πρὸς ἄρσιν δὲ τῶν ἀτόπων τούτων καὶ διόρθωσιν τοῦ κειμένου ἄλλοι ἄλλας προτείνουν· κατ' εἰκασίαν γραφάς·

(1) Baehr τόμ. 6', σελ. 376 τῆς 6' ἐκδόσεως.

(2) Ἄ' ἔστι δὲ τῆς Ἀλβανῶν χώρας καὶ ἡ Κασπιανή.» Στρεβ. 11, 4, 5.

(3) Ἡροδ. 3, 97.

(4) Bernhardi Fossii dissertat. Bonnae, 1862.

(5) Wieseleri sched. critic. in Aeschyli Pometheum. Gottingae, 1860.

(6) Σελ. 46, στιχ. 420.

Βυισσονάδης μὲν Ἀβαρίας, Οὐίσελερος δὲ Ἀραμίας, Ἑρμαννος Σαρματᾶν, Εἰμσοίθος Χαλκίδος, τοῦτ' ἔστι Χαλνθίας, Φόσσιος Ἀερίας, τῆς Αἰγυπτίων ἀποικίας, καὶ Ἀρτούγγος Ἀρίας τ' ἢ μᾶλλον, ὅπως τὸ ἀποδοῖ μακρὸν, Κάριας (1), ἦν, κατὰ Βεΐλιον, καὶ τὸ σημαίνόμενον (2) καὶ τὸ ὁμοιόφθογγον τῆς λέξεως συνιπᾶ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ προτιμωμένη ἐν ταῦθα γραφὴ «Ἀρίας» ἀσυμβίβαστος ἔστι πρὸς τὸ κείμενον. Διότι οἱ Ἀριοὶ νέμονται πόλισμα οὐχὶ πέλας Καυκάσου, ἀλλὰ μακρὰν ἐν τῇ Ηαγαῆνα Ἀρείᾳ εἴτε Herat Ἀρίᾳ, ἥτις νομιζεται πόλις καὶ ἐπαρχία τῆς μεγάλης Ἀσίας, μεταξὺ Βακτριανῆς, Μαργιανῆς, Περσίδος, Γεδρωσίας καὶ Ἰνδίας, ταυτιζομένη πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς νῦν Χορασάνης, καὶ πόρρω ἀπέχουσα τοῦ Καυκάσου.

§ 66. Ἀβέβαιον δὲ τι ἀνεγίνωσκεν ἐν ταῦθα ὁ παλαιὸς σχολιαστής. Διότι τὸ σχόλιον τοῦτο, ἀπὸς τὴν Ἀραβίαν Καυκάσω (Αἰσχύλος) συνήκισεν; ἢ ἐπεὶ Στράβων φησὶ Τρωγλοδύτας οἰκεῖν μεταξὺ Μαιώτιδος καὶ Κασπίας, οἱ εἰσιν Ἀραβες; διεγνώσθη ὑπὸ Μεινεκίου (3) ὡς παρέμβλημα ἐν τοῖς ἀρχαίοις σχολίοις, ὅπερ ἐπιδοκιμάζει καὶ Γ. Δινδόρφιος ἐν τῇ τελευταίᾳ στερεοτύπῳ αὐτοῦ ἐκδόσει τοῦ Αἰσχύλου. Τεκμηριοῖ ὁμοῦ καὶ τοιαύτη οὔσα τὸ γεωγραφικῶς δυσζυμβίδαστον τῆς γραφῆς Ἀραβίας. Οἱ δὲ Τρωγλοδύται οὗτοι γράφονται νῦν τρωγλοδύται, Σίρακες ὄντες. «Τοῦ γοῦν Καυκάσου τὰ μὲν ἄκρα τοιαῦτα, καταβαίνοντι δὲ εἰς τὰ ὑπὲρ τῆς ἀρκτικώτερα μὲν ἐστὶ τὰ κλίματα, ἡμερώτερα δὲ ἥδη γὰρ συνάπτει τοῖς πεδίοις τῶν Σιράκων. Εἰσὶ δὲ καὶ τρωγλοδύται τινὲς ἐν φωλεαῖς οἰκοῦντες διὰ τὰ ψύχη... μετὰ

(1) Πρὸς Αἰσχύλου Χομφ. στίχ. 423 τῆς πέμτης στερεοτύπου ἐκδόσεως. «ἔλοψα κομμὸν Ἀριον κτλ.

(2) Ἰσως κατὰ τὸν ἐν Χομφόροις Σχολιαστὴν (ς. 423) «ἄρειον· Περσικόν,» ἐνθα νῦν, γράφεται Ἀριον.

(3) Meinecke in Vindiciis Strabonianis p. IX.

δὲ τοὺς τραγωδοῦτας καὶ χαμαικοῖται καὶ πολυφάγοι τινὲς καλούμενοι» (1).

§ 67. Πιθανὴν δὲ καθιστᾷ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τὴν γραφὴν Ἀλβάνης, πόλεως τῆς Ἀλβανίας ἐπὶ τοῦ Ἀλβάνου ποταμοῦ ἥτε γεινίας τῆς Ἀλβανίας πρὸς Κόλχους καὶ Ἀμαζόνας (2) καὶ ἡ θέσις τῆς ἐπὶ ὑψηλῶν κρημνῶν (3) πλησίον τοῦ Καυκάσου κειμένης πόλεως Ἀλβάνης (4), ἣν ἀρειμάνιοι λογάδες οἰκοῦσι, καὶ ὁ πολεμικὸς τῶν κατοίκων χαρακτήρ, οἵτινες λέγονται «ἀρειμάνιον ἄνθος, πολεμικὸς στρατός, ἐν ὁμοῖς δόρασι βρέμων.» Ἀναγνωστὸν δὲ μάλιστα τὸ χωρίον, ὡς νῦν γράφεται, ἄνευ τοῦ τε, «ὕψικρημον οὐ πόλις» καὶ οὐχὶ «ὕψικρημόν θ' οὐ πόλις», τὸ δὲ οὐκ ἀνεκτέον εἰς τὸ ἄρειον ἄνθος. Ἀυτογνωμόνως δ' ἔγραψεν ὁ Α. Μεϊνέκιος «Καυκάσου πύλας» ἀντὶ «πέλας». Μάχιμον δὲ λαόν, τὰ ὑψηλότατα τοῦ Καυκάσου κατοικοῦντα, γείτονα Κόλχοις καὶ Ἀμαζόσι γινώσκουσι καὶ γεωγραφοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι τοὺς ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανούς (5). Διονύσιος δὲ ὁ περιηγητὴς καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπιθέτου χαρακτηρίζει αὐτούς· «Ἀλβανοὶ τ' ἐπὶ τοῖσιν ἀρήϊοι» (6). Οὐδενὸς δὲ λόγου ἄξιον φαίνεται μοι ἡ ἐκδοχὴ τῆς λέξεως «Ἀραβίας» ἐνταῦθα ἀντὶ τῆς χώρας τῶν Ἀραβίων ἐν Γεδρωσίᾳ, δηλ. Ἀραβίας ἀντὶ Ἀρβίας. Ἄρα ἡ γραφὴ «Ἀλβάνης», ἐπεὶ δὴ, ὡς ὑπέδειξα,

(1) Στράβ. 11, 5, 6.

(2) «Ἐν δὲ τοῖς ὕπερ τῆς Ἀλβανίας ὄρεσι καὶ τὰς Ἀμαζόνας οἰκεῖν φασιν.» Στράβ. 11, 5.

(3) «Τὰ μὲν οὖν ὑψηλότατα τοῦ ὄντως Καυκάσου τὰ νοτιώτατά ἐστι τὰ πρὸς Ἀλβανίαν καὶ Ἰβηρίαν καὶ Κόλχοις.» Στράβ. 11, 5, 5.

(4) Ὑψικρημον πόλις Καυκάσου πέλας ὑπονοητέα ἐνταῦθα ἡ πόλις Ἀλβάνη ἐπὶ τοῦ Ἀλβάνου ποταμοῦ. «Ἀλβάναν πόλιν· Ἀλβάνου ποταμοῦ ἐκβολαί.» Πτολ. 5, 12. «Μεταξὺ δὲ τοῦ εἰρημένου ποταμοῦ (Κύρου καὶ τοῦ Ἀλβάνου ποταμοῦ, ὅς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ Καυκάσου ρεῖ.» Πτολ. αὐτόθι.

(5) Ἰδ. σημ. 3 τῆς § 48.

(6) Οἰκισμ. περιήγ. 5. 731.

πληροὶ πάσας τὰς συνθήκας τοῦ κειμένου, ἀποφεύγει πάντα τὰ ὑποδειχθέντα ἄτοπα ἐπὶ τῶν ἄλλων γραφῶν, φαίνεται μοι προτιμητέα πάσης ἄλλης τῶν ἄρτι μνημονευθεισῶν, ὥστε δὲ τούτων μόνον κατὰ τὸ μέτρον. Διότι, ὡς προανεγνώσθη, καὶ ἀπόλις» ἥτοι πόλις ἐστὶν ἡ Ἀλβάνη καὶ πέλας Καυκάσου κεῖται καὶ ἀρήϊοι οἰκοῦσιν αὐτὴν Ἀλβανοὶ καὶ πολεμικώτατοι.

§. 68. Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων περὶ σχέσεων τῶν Ἀλβανῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ἀποδειχθεῖσης τῆς παναρχαίας αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους συγγενείας, ἐπεὶ δὲ οὐδαμοῦ οὐδεμία γίνεται μνεία ἐν τῇ ἱστορίᾳ περὶ μεταναστεύσεως τῶν Ἀλβανῶν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ὀρθότερα καὶ πιθανώτερα φαίνεται ἡ ὑπόθεσις, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν Καυκάσον Ἀλβανίας μετενάστευσαν εἰς τὴν ἐν Ἠπειρῷ καὶ Ἰλλυρίᾳ Ἀλβανίαν συγχρόνως τῇ μεταναστάσει τῶν Γραικῶν καὶ Ἰταλῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ἥτοι ἐν τοῖς πρὸ τῆς ἱστορίας χρόνοις πρὸ παντὸς ἱστορικοῦ λόγου. Ὡστε οἱ ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανοὶ φαίνονται ὄντες αὐτόχθονες, ἥτοι παναρχαϊώτατοι κάτοικοι τῆς χώρας, ἣν καὶ νῦν ἐτι οἰκοῦσιν.

Ἀναίρεσις τῆς Φαλμερανέρου γνώμης
περὶ τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης.

§ 69. Περὶ δὲ τῆς φύσεως τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης καὶ τῶν συστατικῶν στοιχείων αὐτῆς, εἰ καὶ πᾶσα ἐνδεδειγμένη, βεβαία καὶ θετικὴ γνώμη ἀμφισβητεῖται ἔτι, ἄλλων ἄλλα γνωματευσάντων, καθ' ἃ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν εἴρηται, ὅμως καὶ αὐτὸς ὁ Φαλμεράνους ὁ τοῦ προγενεστέρου πάντας ἐκμελετήσας καὶ τὰ ζητήματα διευκρινήσας, οὐδὲν ὑγιέστερον οὐδ' ὀμαλώτερον εἶπεν. Διότι ἀλλαχοῦ μὲν λέγει ὅτι ἀμφισβητεῖται καὶ ἐν μέρει μετ' ἐμπαθοῦς σφοδρότητος φιλονεικεῖται τὸ ζήτημα περὶ τῆς φύσεως τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης καθόλου καὶ ἰδίᾳ τῶν νῦν στοιχείων αὐτῆς· (1) ἀλλαχοῦ δὲ θετικὴν γνώμην ἐκφέρων καὶ τὸν ἰδιαίτερον κλάδος, εἰς ὃν,

(1) Φαλμ. μέρος Α', σελ. 10.

κατ' αὐτόν, ἀνήκει ἡ ἁλβανικὴ γλῶσσα, προσδιορίζων λέγει αὐτοὺς Ἀλβανοὺς καὶ δὸν τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ στελέχους τῶν Ἰλλυριῶν, ὁμαίμονά τε καὶ ὁμόγλωσσον τῶν ἀρχαίων Ἑπειρωτῶν καὶ Μακεδόνων, Ἑπειρώτας δὲ καὶ Μακεδόνας ὁμοίως ἀνήκοντας εἰς τοὺς βαρβάρους Ἰλλυριοὺς, οὐχὶ εἰς τοὺς Ἑλληνας» (1). Ἐνταῦθα ὁ Φαλμεραυέρος φαίνεται υἱοθετήσας τὴν γνώμην τοῦ Ἀναλλ' οὐδεμίαν παρασχὼν ὑποστήριξιν σπουδαίαν οὐδ' ἀποδείξας τὴν θέσιν ταύτην οὔτ' ἐκ τῶν ῥιζῶν οὔτ' ἐκ τῶν τύπων τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης. Τοιαύτη δ' ἀναπόδεικτος θέσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς αὐθαίρετον ὑπόθεσιν. Ἀλλαχοῦ δ' ἀρνητικὴν ἀποφαινόμενος γνώμην λέγει ὅτι «ψυχρῶς, καθαρῶς καὶ πανταχόθεν ὡμολογημένον ἐστίν, ὅτι ἡ ἁλβανικὴ γλῶσσα κατὰ τε τὰς ρίζας καὶ τοὺς τύπους τῶν λέξεων οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα ἔχει πρὸς τὴν ἐλληνικὴν» (2). Ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην οὔτε Α. Σλείχερος (Schleicher) οὔτε Θεόφιλος Στείρος (Theoph. Stier) οὔτε Φρ. Βόππιος (Fr. Bopp) ἐξήνεγκον οἱ ἐγκύψαντες καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ γράψαντες περὶ αὐτῆς, οὔτε τῶν προειρημένων τινὲς ἀποδέχονται αὐτήν, ἄνδρες οὐχ ἥττον τοῦ Φαλμεραυέρου πολυμαθεῖς καὶ σοφοί. Ὁ δὲ δεινὸς ἐτυμολόγος Γεώργιος Κούρτιος, λόγον ποιούμενος περὶ τῆς τροπῆς τοῦ πτ τῆς αἰτιατικῆς εἰς ν ἐν τῇ ἐλληνικῇ, παρατηρεῖ ἐν παρόδῳ ὅτι ἡ ἁλβανικὴ γλῶσσα ἀκολουθεῖ κατὰ τοῦτο τῇ ἐλληνικῇ, καὶ γνώμην καθόλου ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης ἀντικρὺς ἐναντίαν τῆς τοῦ Φαλμεραυέρου λέγων ὅτι «ἡ ἁλβανικὴ γλῶσσά ἐστι *llar* συγγενῆς τῇ ἐλληνικῇ καθάπερ καὶ ἡ μεσσαπικὴ» (3). Μνημονεύει δὲ τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης καὶ ἐν τῇ ἐτυμολογίᾳ, ἐνθα παραβάλλει καὶ τρεῖς ἁλβανικὰς λέξεις πρὸς ὁμορρίζους ἐλληνικὰς καὶ λατινικὰς (4).

§ 70. Ὅπως ἀναιρέσω δ' ἐκ τοῦ προ-

χείρου τὰς ἀσυστάτους τοῦ Φαλμεραυέρου γνώμας καὶ ὑποδείξω τὸν κλάδον, εἰς ὃν ἀνήκει, καὶ τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν συνίσταται ἡ ἁλβανικὴ γλῶσσα, ἐξέσω μοι παραθεῖναι καὶ ἀναλῦσαι ἐπὶ παραδείγματος μικρόν τι μέρος ἁλβανικοῦ λόγου ἐν παρόδῳ, τὴν κυριακὴν προσευχὴν, καὶ ταύτην καθόλου δι' ἀπλῆς κατατάξεως τῶν λέξεων καὶ οὐχὶ ἐτυμολογῶν ἐκάστην αὐτῶν, ὅπερ ποιῶ ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς διατριβῆς ταύτης. Παρατίθηναι δὲ τὴν κυριακὴν προσευχὴν ἐν τῇ ὁδραϊκῇ (κατὰ μετὰφρασιν ἐμὴν) καὶ ἐν τῇ τσοκικῇ, δύο διαλέκτους τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης, ἐν τῇ αἰολικῇ, ἣν ὁμολογουμένως ἅπαντες ἀποδέχονται ὡς ἐλληνικὴν, καὶ ἐν τῇ λατινικῇ, ἥς τὴν πρὸς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν ἀδελφικὴν συγγένειαν σχεδὸν πάντες ὁμολογοῦσιν, ἵνα παραβάλλων ἕκαστος τὰς ἁλβανικὰς μεταφράσεις καὶ ἐκάστην τῶν ἄλλων πρὸς τὸ ἐλληνικὸν πρωτότυπον κρίνῃ, εἰ δύναται ἀρνηθῆναι πάντῃ πάντως πᾶσαν ὁμοιότητα τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἐλληνικὴν, ὡς ὁ Φαλμεραυέρος θέλει.

§ 71. Ἡ κυριακὴ προσευχή.

Α'. Κατὰ Ματθαῖον ἐν κεφ. Ϛ', 9.

Ἑλληνιστί.

1. Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· 2. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. 3. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον (1).

(1) Ματθ. Ϛ', 11. Εὐθύμ. Ζιγαβινδὸς ἔκδ. Φαρμακίδου. Ἀ' Ἐπιούσιον δὲ προσηγόρευσε τὸν ἐπὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ ὑπάρξει καὶ συστάσει τοῦ σώματος ἐπιτιθήδιον· ἡ κατὰ τὸν Χρυσόστομον (Τόμος Ζ', σελ. 251 d, σελ. 252 a) ἐπιούσιον εἶπε τὸν ἐφήμερον». Ἀλλ' ὁ Χρυσόστομος ἐν τῷ Περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν πολιτεύεσθαι λόγῳ, ἐνθα καὶ τὸ Πάτερ ἡμῶν ἐρμηνεύει, φησίν. α' Ἄρτον ἐκέλευσεν αἰτεῖν ἐπιούσιον, οὐ τρυφὴν, ἀλλὰ τροφὴν, τὴν τὸ ἐλλείπον ἀναπληροῦσαν τοῦ σώματος, καὶ τὸν ἐκ λιμοῦ κωλύουσιν θάνατον· οὐ τραπέζας φλεγμαινούσας... ἀλλ' ἄρτον ἐπιούσιον, τοῦτ' ἐστίν, ἐπὶ τὴν

(1) Φαλμ. ἐν ἀρχῇ τοῦ Β' μέρους.

(2) Φαλμ. μέρος Α', σελ. 7.

(3) Περὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐτυμολογίας σελ. 408 ἐκδ. γ'.

(4) Ἀυτόθι σελ. 153 καὶ 197.

4. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὥς καὶ ἡμεῖς ἀφίμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν (1).
5. καὶ μὴ εἰσεστέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. (2)

οὐσίαν τοῦ σώματος διαβαίνοντα καὶ συγκροτῆσαι ταύτην δυνάμενον. Καὶ τοῦτον δὲ οὐκ εἰς πολλῶν ἐτῶν ἀριθμὸν αἰτεῖν ἐκελεύσθημεν, ἀλλὰ τὸν σήμερον ἡμῖν ἀρκοῦντα μόνον. . . . Τούτῳ τείνουσιν θαυρῶν, τὴν ἐφήμερον μόνον αἰτεῖ τροφήν, κτλ.» Τούτων οὕτως ἐχόντων, σφάλλει ὁ Ζιγαβηνός, νομίζων ὅτι ὁ Χρυσόστομος ἐρμηνεύει τὸ ἐπισύσσιον διὰ τοῦ ἐφήμερον. Διότι διὰ τούτου οὐ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ σήμερον ἐρμηνεύει· καὶ ἀπορῶ πῶς διέφυγε τὸ τοιοῦτο τὸν λόγιον Φαρμακίδην. Ὁ δὲ Ἡριγένης ἐν τῷ *Περὶ εὐχῆς* λέγει περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου. «Πρῶτον δὲ τοῦ» ἰστέον, ὅτι ἡ λέξις ἡ ἐπισύσσιος παρ' οὐδενὶ τῶν Ἑλλήνων οὔτε τῶν σοφῶν ὠνόμασται, οὔτε ἐν τῇ τῶν ἰδιωτῶν συνηθείᾳ τέτριπται· ἀλλ' εἴκοι πεπλάσθαι ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν. Ὁ δὲ Θεοφύλακτος αὐτόθι. «Ἐπισύσσιον, τὸν ἐπὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ σὺσπᾶσει ἡμῶν αὐτάρκη».

(1) «Κελεύει παρακαλεῖν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτημάτων, ἅπερ ὀφειλήματα ὠνόμασεν. Ὁφειλῆμα γὰρ καὶ τὸ ἀμάρτημα, ὥς καὶ αὐτὸ ποιοῦν ὑπεύθυνον τὸν ἄνθρωπον, ὡς περ καὶ τὸ χρέος». Κατὰ δὲ τὴν *Vulgatam*, *debita* (ὀφειλήματα) *non peccata solum, sed etiam peccati poenam*. Εἰτα... φησὶ δὴ τὸ καὶ ἡμᾶς συγχωρεῖν τοῖς ἀμαρτάνουσιν εἰς ἡμᾶς· τούτους γὰρ ὀφειλέτας εἶπε... συγχωρεῖν τοῖς πταίοουσιν εἰς ἡμᾶς».

(2) «Τὸ μὴ εἰσεστέγκῃς, ἀντὶ τοῦ, μὴ παραχωρήσῃς εἰσεσχεθῆναι. Ἰδίωμα δὲ τοῦτο τῆς Γραφῆς· ἐν τῷ παραχωρεῖν γὰρ, αὐτὸς εἰσάγειν δοκεῖ. Πειρασμός δ' ἐστὶ, πᾶς ἀγὼν, ἐξ ἐπηρείας τοῦ δαίμονος ὅπως δῆποτε ἡμῖν προσαγόμενος, δι' οὗ δοκιμάζεται ἡ ἀνδρεία τῆς ψυχῆς ἡμῶν. — Πονηρὸν δ' ἐνταῦθα, τὸν διάβολον ὠνόμασεν, ὡς ὅτι φύσει πονηρὸν, ἀλλ' ὡς προαιρέσει. Κατ' ἐξ αἰρετον δὲ πονηρὸν αὐτὸν ἐκάλεσεν, ὡς καθ' ὑπερβολὴν πονηρὸν.» Ὁ δὲ ἅγιος Μάξιμος αὐτόθι· «Ἀπὸ τοῦ πονηροῦ δὲ, ἡ τοῦ δαίμονος ἢ τοῦ πράγματος».

ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Ὑδραῖστί.

1. Τάττα γίνε (9) τσε γε ντε κοίεβζε,

(9) Πρὸς ὀρθὴν καὶ ἀκριβῆ ἀνάγνωσιν τοῦ ἁλβανικοῦ λόγου, ὑποσημειωθήτωσαν ἐνταῦθα βραχέα τινὰ περὶ τῆς ἀπαγγελίας τῶν γραμμάτων καὶ τῶν συλλαβῶν τοῦ ἁλβανικοῦ ἁλφαβήτου, ὅπερ σύγκειται ἐξ ἑλληνικῶν, λατινικῶν καὶ συμβολικῶν γραμμάτων. Πάντα τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ αἱ συλλαβαὶ καὶ αἱ δίφθογγοι αὐτῶν προφέρονται ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ παρ' Ἑλλήσι, τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἐξῆς:

b καὶ d προφέρονται ὡς τὰ λατινικὰ ἢ ἰταλικά ἢ γαλλικὰ b καὶ d.

g καὶ h προφέρονται ὡς τὰ λατινικὰ ἢ γερμανικὰ g καὶ h.

j μετὰ τῶν α, ε, ο, ου, καὶ ἐν τέλει λέξεως προφέρεται ὡς τὸ λατινικὸν καὶ γερμανικὸν j ἢ ὡς τὰ γιά, γιό, γιό, γιού.

gj μετὰ τῶν α, ο, ου προφέρεται μαλακώτερον τοῦ λατινικοῦ g.

γg μετὰ τῶν ε, ι, η, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγων προφέρεται τραχύτερον τοῦ γγε, γγι κλπ. ἀκριβῶς δὲ ὡς τὸ γγ μετὰ τῶν α, ο, ου.

e προφέρεται ὡς τὸ γαλλικὸν e muet, εἴτε τονίζεται εἴτε μὴ· ὁ τόνος δὲν μεταβάλλει τὴν προφορὰν.

κj μετὰ τῶν α, ο, ου προφέρεται ὑγρῶς ὡς τὸ κ μετὰ τῶν ε, ι, η, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγων ἢ ὡς τὰ κιά, κιό, κιού.

κi μετὰ τοῦ i καὶ e προφέρεται τραχύτερον τοῦ κι, κε, ἀκριβῶς δὲ ὡς τὸ κ μετὰ τῶν α, ο, ου ἢ ὡς τὸ γερμανικὸν ki, ke.

λj μετὰ τῶν α, ο, ου, e προφέρεται ὑγρῶς ὡς τὸ λ μετὰ τῶν ι, η, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγων ἢ ὡς τὰ λιά, λιό, λιού, λιέ.

λi μετὰ τῶν ι, η, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγων προφέρεται ἀκριβῶς ὡς τὸ λ μετὰ τῶν α, ο, ου, ἤτοι τραχύτερον τοῦ λι, λη, λυ κλπ.

οὐ-σεγκιετόφτε (1) ἔμερυ γίτ. 2. ἄρτε
μπρετερία jότε· οὐβέρτε οὐρδερία γίτε
(2), σι ντε κοῖελ, ἐδὲ μπι δε· 3. βούκε-
νε τένε τε-diteσε ἔε να σοτ. (3) 4. ἐ λέ να

νῃ μετὰ τῶν α, ε, ο, ου προφέρεται ὑγρῶς
ὡς τὸ ν μετὰ τῶν ι, η, υ καὶ τῶν
ὁμοφθόγγων ἢ ὡς τὰ νιὰ, νιέ, νιό,
νιού.

ν μετὰ τοῦ ι, η, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγγων
προφέρεται τραχύτερον τοῦ νι, νη κλπ.
ἀκριβῶς δὲ ὡς τὸ ν μετὰ τῶν α,
ο, ου.

ῶ προφέρεται τραχύτερον τοῦ ἑλλ. ρ.
σε προφέρεται ὡς τὸ γαλλ. ch ἢ τὸ γερ-
μαν. sch ἢ τὸ ἀγγλικὸν sh.

τσες προφέρεται τραχύτερον τοῦ ἑλληνικοῦ
τσ ἢ τζ.

(1) οὐ-σεγκιετόφτε = ἁγιασθεῖν, ἁγί-
σθήτω, sancte colatur· αἰγιόφτε ἰ-σεγκιε-
τούαρε=εἶν, ἔστω ἡγιασμένον, παρὰ τὸ
sancio, sancito, σεγκιετόνῃ.

(2) οὐρδερία jότε = οὐρδερυ γίτ, ordo
tuus, γαλ. ton ordre, ἡ ἐντολὴ σου, ἡ δια-
ταγὴ σου, παρὰ τὸ λατ. ordo (ordin-is)
οὐρδε, ordino οὐρδερόνῃ. Κατὰ λέξιν δὲ,
τὸ θέλημά σου=δασστία jότε, δισκουρία
γίτε (voluntas tua, γαλλ. ta volonté, γερμ.
dein Wille), παρὰ τὸ δουα. λάω (λῶ), θέλω.

(3) τε diteσε, τῆς ἡμέρας· ταύτην τὴν
ἐρμηνείαν προετίμησα δις ἐν τῇ ὑπ' ἐμοῦ
ὕδρατικῇ μεταφράσει. Ἄλλως, σα να ῥῥῥὲ,
περ νje dite, ὅσος ἡμῖν ἀρκεῖ ἐπὶ μίαν ἡ
μέραν· τσε dite με dite να ῥῥῥὲν, ὅς ἀπὸ
ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἡμῖν ἐξαρκεῖ, de die in
diem sufficientem· diurnum, ἐρημέριον, ἐφῆ-
μερον, ἐπιούσιον. Ἄλλως, τε-γκαδίτσιμενε
=τόν ἐφημερινόν, καθημερινόν, καθημέριον,
λατ. quotidianum, γαλλ. quotidien, γερμ.
taegliches, ἐπιούσιον. Ἄλλως, τσε να δούθε-
τε περ τε ῥῶjμε, οὐ χρῆζομεν ἵνα ζήσωμεν,
οὐ δεόμεθα εἰς τὸ ζῆν. Ταύτην τὴν ἐρμη-

νδεττίρατε τόνα, οὐντρε σι ἐδὲ νέβε λέμε
τε-νδεττίρμιβετ ντε νε·(1) 5. ἐ μως να σεφς
ντε γγjοκεσί, πο σεπετό να κα ἰ-λύγου
(2). Ψε γίτσα ἴσσετε μπρετερία ἐδὲ φουκία

ναίαν προέκρινα ἐν τῇ τοσκικῇ μεταφράσει.
Ἄλλως, τσε να μπαν, ὅς ἡμᾶς συντηρεῖ,
τὸν διατηροῦντα ἡμᾶς, quo sustentamur,
ὅθεν ἡ ἰταλικὴ μεταφράσις per sustentamen-
to. Ὁ δὲ λατῖνος μεταφραστὴς ἐνταῦθα μὲν
εἶπε supersubstantialem, ἐπιούσιον, τὸν ἐπὶ
τῇ οὐσίᾳ καὶ ὑπάρξει ἡμῶν αὐτάρκην, ἐν δὲ
τῷ κατὰ Λουκᾶν quotidianum μετέφρασε.
Τὴν δὲ φράσιν αὐτὸ καθ' ἡμέραν ὁ μὲν λα-
τῖνος καὶ ὁ ἰταλὸς μετέφρασαν hodie, oggi
=σήμερον, ὁ δὲ γερμανὸς immerdar=πάν-
τοτε, ὁ δὲ γάλλος ἀκριβεστέρον chaque
jour, πρὸς ὃ συμφωνεῖ τὸ ἀλβ. γκα dite=
καθ' ἡμέραν. Παρῆκται δὲ τὸ ἀλβ. dite=
ἡμέρα, προσλήψει τῆς καταλήξεως τε (dī-τε),
παρὰ τὸ δια (κατὰ Κρήτας) ἡ ἡμέρα, ὅ-
θεν τὰ ἐν δικ, εὔ-διος καὶ τὸ λατινικὸν
dies.

(1) νδεττίρε-α=ὀφελήμα, ὀφειλή· καμ
νδεττίρε (ἔχω χρέος) ἢ jαμ ἰ-νδεττίρτουρε
(εἶμαι χρεωμένος)=χρεωστῶ, ὀφείλω· νδετ-
τίρ = χρεώνω, νδεττίρεμ = χρεώνομαι·
ἰ νδεττίρμ-υ=χρεώστης, ὀφειλέτης· ἰ-νδετ-
τίρμ-α=ἡ χρεωστούσα, ὀφειλέτις. Κατὰ
λέξιν, τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, debitoribus
nostris = τε νδεττίρμιβετ τένε = ἀτύρε
τσ.ε jά.ε τε-νδεττίρτουρε ντε νέβε, ἐκεί-
νοις, οὕτινές· εἰσιν ὀφειλέταις εἰς ἡμᾶς. Ὁ-
θεν τε-νδεττίρμιβετ ντε νέ, τοῖς ὀφειλέταις
εἰς ἡμᾶς, τοῖς πταίουσιν εἰς ἡμᾶς. Παρῆ-
κται δὲ τὸ ἀλβ. νδεττίρε-α (ν-δεττίρε) παρὰ
τὸ λατ. debitum, ὅθεν καὶ τὸ ἰταλ. detta
καὶ τὰ γαλλ. dette, endetter, s'endetter,
τὸ δὲ προτεταγμένον γ' εἰσιν ἡ τῶν ἑλ-
λῆνων ἐν πρόθεσις, ἡ κρωτηριασμένη παρ'
Ἀλβανοῖς.

(2) μως νὰ σεφς ντε γγjοκεσί = μως
να λέφς τε βίεμε ντε τε-γγάρε, μως να
λεφς τε γγῆτεμι κα ἰ λῦγου, μὴ ἐάσης ἡ-
μᾶς πεσεῖν εἰς πειρασμόν, μὴ ἀφήσης ἡμᾶς
πειραχθῆναι ὑπὸ τοῦ πονηροῦ· γγᾶς=πει-
ράζω, γγῆτεμ = πειράζομαι, γγjοκε-υ=
πειραστός, ὁ πειράζων· γγjοκεσί-α=πειρά-

ἐδὲ λεβδίμυ περ γῆθε μόνε (1) βερτέτ.

Λατινιστί.

1. Pater noster, qui es in coelis sanctificetur nomen tuum. 2. adveniat regnum tuum. fiat voluntas tua, sicut in coelo, et in terra. 3. panem nostrum supersubstantialem (2) da nobis hodie. 4. et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. 5. et ne nos inducas in tentationem: sed libera nos a malo (3). quia tuum est regnum et potentia et gloria in saecula. amen.

Ρωσικιστί (4).

1. Jattu ένε κε γε μπε κοίελ, κχόφτε εςενταροάρε έμερυ έτ. 2. έρτε μπρετερία jότε. ω-δέρτε ούρδερυ έτ. σι κούντρε θέντε ντε κοίελ, άςτεού, έδὲ μπε δε. 3. έπ να νάβρετ έούκεν' έ-σόρμε, κε να δούητε περ τε ρώμμε. 4. έδὲ νδελγέ να φάжете

σις, πειρασμός. κα έ-λόγου=άπό του πονηρού (δαίμονος), a malo (spiritu) κα έ-λόγα = από του πονηρού (πράγματος).

(1) λεβδίμ-υ (παρά το laus, laudis) = δόξα, λέξις σπανία παρ' ημίν. Το δὲ, «εις τους αἰώνας», in saecula, μετέφρασα κατά τὴ γαλλ. à jamais, είσαι, πάντοτε, διὰ τοῦ περ γῆθε μόνε (άντι μόντε), εις πᾶν έτος, εις τὸ διηνεκές, in perpetuum, είσαι, πάντοτε. παρά τὸ μόντ = βείτ, έτος. Έκ τούτου καὶ ἡ κοινὴ εὐχὴ μόντε σρούμε, χρόνους πολλοὺς, χρόνια πολλὰ, άντι περ μόντε σρούμε περ βείτερα σρούμε, εις έτη πολλά.

(2) supersubstantialem λέξις πλασθεῖτα κατά τὸ έπιούσιον· οὐσία γάρ ἡ substantia.

(3) Τὰ έντεῦθεν μέχρι τέλους έλλείπουνσι παρά τῇ Vulgata: Διότι κατ' αὐτὴν haec verba huc adjecta sunt ex liturgiis, quum a nullis Patribus, excepto Chrysostomo, laudentur, αὐται δηλ. αἱ λέξεις προστεθεσμέναι είσιν ένταῦθα έκ τῶν λειτουργιῶν, ὡς ὑπ' οὐδενός τῶν Πατέρων άναγερόμεναι, πλὴν τοῦ Χρυσοστόμου.

(4) Έκ τοῦ Ξυλάνδρου σελ. 84.

τάνα, σι κούντρε νδελγέμε έδὲ να άτὰ κε φελγέμενε ντε νέβετ. 5. έδὲ μως να λεσούτζ νέβετ ντε νδονjέ πειρασμό, πό σςπετό να νάβετ γκα έ-λόγου. σέ jότιja "έστε μπρετερία έδὲ φουκία έδὲ λεβδίμυ ντε jαίτο το-πασώσουρε. βερτέτ.

Λιολιστί (1).

1. Άττας νῶς, ές δὲ έσαι, 'νά νευοῖσι, δά σεφθήτω (δύ)υμα τφεόν. 2. δά προῖτω κάρτφος τφεόν. δά φούτω βόλλα τφεά, ὅκως 'νά νευοῖσι ἢ 'νά χαμηλῇ. 3. ηλεῦν νῶν ένούσιον δό(σ)θι νῶν δίη-σίη. 4. ἡ ά-(πο)σταῦε νῶν τέλχη νῶϊα, ὅκως ἡ (ἡ)μεῖς ά(πο)σταύομεν τελεστικῶν νῶν. 5. ἡ νῆ βιδάδης νῶϊ φέν π(ε)τώσει, ὦν έξβαυε νῶϊ άπ' λουγάφοιγο. ὅκως τφεόν έστι κάρτφος, ἡ (σ)ίνα, ἡ κλεῦα φῶς φαίγει. άμήν.

Β'. Κατά Λουκᾶν έν κεφ. ιά, 2.

Έλληνιστί.

1. Πάτερ ἡμῶν ὁ έν τοῖς οὐρανοῖς, άγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· έλέθτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς έν οὐρανῷ καὶ έπί τῆς γῆς. 2. τὸν άρτον ἡμῶν τὸν έπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν. 3. καὶ άφες ἡμῖν τὰς άμαρτίας ἡμῶν, καὶ γάρ αὐτοὶ άφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εις πειρασμόν, αλλά ῥῦσαι ἡμᾶς από τοῦ πονηροῦ.

Υθραῖστί.

1. Τάττα γίνε τσε γε ντε κοίέβζε, οὐ-σεγκχετόφτε έμερυ γιτ. άρθε μπρετερία jότε· οὐ ήέρτε ούρδερία jότε, ούντρε σι μπι κοίελ, έδὲ μπι δε. 2. βοόκενε τότε τε δίτεσε γίπ να γκα δίτε· έ λέ να μπεκ-κάτετε τάνε, ψε έδὲ νέβε λάμε το-τσε-λντ-δὸ τε-νδετρίτρουρυτ ντε να· έ μως να σέβεσε ντε γγjοκεσι, πο σςπετό να κα έ-λόγου.

(1) Έκ τῶν τοῦ μεγάλου Οἰκονόμου περὶ τῆς σλαβωνορωσσικῆς διαλέκτου τόμ. γ', σελ. 441.

Λατινιστί.

1. Pater noster qui es in coelis, sanctificetur nomen tuum· adveniat regnum tuum· fiat voluntas tua, sicut in coelo, et in terra· 2. panem nostrum quotidianum da nobis hodie· 3. et dimitte nobis peccata nostra, siquidem (1) et ipsi dimittimus omni debenti nobis· et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo.

§ 72. Ἀνάλυσιν τῶν ἐν ταῖς τρισὶ προηγουμέναις ἁλθανικαῖς μεταφράσεσιν ἀπαντωμένων λέξεων καὶ κατὰ τάξιν αὐτῶν κατὰ τὴν γλῶσσαν, εἰς ἣν ἐτυμολογικῶς ἀνήκουσιν.

α. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρῆκουσιν αἱ ἐξ ἧς.

1) Τάττα — γίνε — γε — ντε — κοί — εἶρε — ἔμερου — γίτ — ἄρτε — μπρε — τέρια — ἵότε — γίτε — οὐ — ἑφέτε — κοῖσελ — ἐδὲ — μπι — δε — βούκενε — τένε — ντε — να — σοτ — ἐ — λε — τόννα — νέβε — λέμε — ντε — μως — σεφς — γγιοκεσί — κα — ἰ — ῥόγου — ψε — γίτεα — ἴστε — φουκία — περ — μόνε.

2) ἵαττυ — ἴνε — μπε — κίσελ — κήφτε — ὅμερου — ἴτ — ἑνέτε — ἄς — τοῦ — νάβετ — ἐ — σόρμε — δούητε — τε — ῥήμμε — ἄτὰ — νέβετ — λεσσότίζ — ἰδονῆ — γκα — σε — ἵατιχ — ὅστε — σώσουμε.

3) ἄρθε — τάνε — νε — δο — σέ — εσες.

β. Εἰς τὴν λατινικὴν.

1) τσε — οὐ — σερχιετόφτε — οὐρ — δερία — σι — δίτεσε — νδετιράτε — νδετρίμβετ — νδετρίρτουρ — οὐντρε — πο — σιπετό — λεδίδιμ — γῦθε — βερτέτ.

2) κε — σεεντερούαρε — οὐρδερ — κούντρε — νδελῆ — νδελῆῃμε — ἵαῖτε.

3) δίτε — μπεκχάτετε.

(1) Ἐνταῦθα τὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ καὶ γὰρ ἡ Vulgata μεταφράζει· *asiquidem*, δηλ. *εἴπερ*, *εἴγε*.

γ. Εἰς τὴν γερμανικὴν.

"e — επ — φάγετε — φελῆγεμε — γιν.

δ. Εἰς τὴν κελτικὴν.

πα — τσεῖλν.

§ 73. Ἐκ τῆς ἀναλύσεως ἄρα ταύτης καὶ τῆς κατὰ τὴν τῆς γλῶσσης ἐτυμολογικὴν συγγένειαν κατατάξεως τῶν ἁλθανικῶν λέξεων τοῦ ληφθέντος παραδείγματος βλέπει πᾶς τις πράγματι ὅτι ἁλθανικὴ γλῶσσα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα (!!!) ἔχει πρὸς τὴν ἑλληνικὴν, ὡς ὁ Φαλμεραύερος ἐγνωμάτρευσε, ἀλλὰ τοῦναντίον ἀναγκάζεται νὰ κατατάξῃ αὐτὴν εἰς τὸν ἑλληνολατινικὸν κλάδον καὶ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τῆς ἁλθανικῆς γλῶσσης τὸ πλεῖστον μέρος ἐστὶν ἑλληνικόν, πολὺ δὲ καὶ τὸ λατινικόν, σμικρὸν δὲ τι μέρος τὸ γερμανικόν καὶ ἐλάχιστον τὸ κελτικόν. Ὁ δὲ μὴ ἀρκούμενος εἰς τὸ ληφθὲν ἐνταῦθα παράδειγμα τῆς κυριακῆς προσευχῆς ὡς μικρὸν, προσλαβέτω εἰς ἐπικουρίαν ἀπάσας τὰς ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς μελέτης ταύτης λέξεις, καὶ κατατάξας αὐτὰς κατὰ τὴν ἐτυμολογικὴν αὐτῶν συγγένειαν, πεισθῇ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἐπικρατοῦσαν.

§ 74. Ἄρα ἡ ἁλθανικὴ γλῶσσα οὐκ ἔστι βάρβαρος ὡς ὁ Φαλμεραύερος ἀποφαίνεται· διότι βάρβαρόν ἐστιν, ὡς αὐτὰς οὗτος λέγει, πᾶν ὅ,τι οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα ἔχει πρὸς τὴν ἑλληνικὴν. Τὸ δὲ ἑλλυρικὸν στέλεχος τὸ κατὰ Φαλμεραύερον βάρβαρον καὶ μὴ ἑλληνικόν, εἰς ὃ ὡς κλάδος ἀνήκει ἡ ἁλθανικὴ γλῶσσα, οὐδαμῶς ἐπιφαίνεται· ὥστε δυοῖν θάτερον, ἢ ἡ ἁλθανικὴ γλῶσσα οὐδόλως ἀνήκει εἰς τὸ ἑλλυρικόν ἢ τὸ ἑλληνολατινικόν ἀνήκει ὡς κλάδος εἰς τὸ ἑλληνολατινικὸν στέλεχος. Ἐὰν δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναλυθῶσι καὶ αἱ παρατεθεισὶ δύο λατινικαὶ μεταφράσεις τῆς κυριακῆς προσευχῆς, ἐξαιρουμένων τῶν λέξεων ἀπασάντων τῶν ὀπὸ τοῦ Ῥωσίου (1)

(1) Italiker und Graeken. Lateinisch ist Griechisch. Ὑπὸ Ludwig Ross. Ἐν Ἀλλῇ 1859. Ἐκδ. β'.

καὶ Κουρτίου (1) καὶ εἴ τινας ἄλλου, ὅπως δὴποτε, ἐκ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἐτυμολογηθεῖσων, ὑπολείπονται ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ ἄγνωστοι λέξεις πολλαί. Καίτοι οὐδεμία ὑπάρχει σύγκρισις τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης, μόλις ἤδη ἀρχομένης φιλολογικῶς ἐξετάζεσθαι, πρὸς τὴν λατινικὴν, γλῶσσαν ἀρχαίαν, φιλολογικὴν, τὰ δευτερεῖα τῆς ἐλληνικῆς φέρουσιν καὶ φιλολογικώτατα παντοιοτρόπως μέχρι τοῦδε ἐρευνηθεῖσαν. Ἰδοὺ αἱ λατινικαὶ λέξεις, ὧν ἡ ἐτυμολογία ἀγνοεῖται· *facio* (*sanctificetur*) — *ad* (*ad veniat*) — *fio* (*fiat*) — *sic* (*sic-ut*) — *de* (*debita, de-habeo*) — *sed* — *pecco* (*peccata*) — *quidem* (*si quidem*) — *omnis* (*omni*).

ΒΟΠΠΙΟΣ.

§ 75. Εὐστοχώτερον δὲ πάντων τῶν προειρημένων ἀλλογενῶν σοφῶν ὁ Βόππιος (Bopp) εἰσέδυσεν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ διέγνω τὴν φύσιν τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης. Ἀλλὰ παριδὼν πολλαχοῦ ἢ μὴ παρατηρήσας ὅτι πασῶν σχεδὸν τῶν ἁλβανικῶν λέξεων ὅσαι ἀνευρίσκονται συγγενεῖς πρὸς τὰς σανσκριτικάς, διεσώθησαν συγχρόνως αἱ ὁμόρριζοι καὶ συγγενεῖς ἐν τῇ ἐλληνικῇ ἢ τῇ λατινικῇ, πρὸς δὲ τὰς ὁμορίζους ταύτας ἐλληνικάς ἢ λατινικάς ὅτι αἱ ἁλβανικαὶ λέξεις ἔχουσι πολὺ πλησιεστέραν συγγένειαν κατὰ τε τὰς ρίζας καὶ τὰς καταλήξεις ἢ πρὸς τὰς ἀντιστοίχους σανσκριτικάς, ἐμεγάλυνε παρ' ἁξίαν τὴν μετὰ τῆς σανσκριτικῆς γλώσσης συγγένειαν τῆς ἁλβανικῆς, εἰπὼν ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ (*Peri tῆς συγγενείας τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης*) *Ueber das Albanesische in seinen verwandtschaftlichen Beziehungen. Von Franz Bopp. Berlin, 1855*), ὅτι ἀπὸ ἔτυμον τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης κατὰ τὸ πλεῖστον εὐκολώτερον καὶ ἀναναγκαστότερον εὗρσκειται διὰ τῆς σανσκριτικῆς ἢ διὰ τῆς ἐλληνικῆς (2), δέον εἰπεῖν τὸ ἀνάπαλιν. Ἀ

ποδεδειγμένως ὁμως κατέταξε καὶ σαφῶς τὴν ἁλβανικὴν γλῶσσαν εἰς τὸ ἰνδοευρωπαϊκὸν στέλεχος τῶν γλωσσῶν, καὶ μάλιστα οὐχὶ ὡς παραγομένην, ἀλλ' ὡς ὁμοταγῇ.

§ 76. Ἀλλὰ προσεῖπὼν ὅτι αἱ ἁλβανικὴ γλῶσσα κατὰ τὰ κύρια στοιχεῖα αὐτῆς πρὸς οὐδεμίαν τῶν ἄλλων τῆς σανσκριτικῆς ἀδελφῶν γλωσσῶν τοῦ ἡμετέρου μέρους τῆς γῆς (δηλ. τῆς Εὐρώπης) εὐρίσκεται ἐν στενῇ σχέσει, ἢτοι ἀρνηθεὶς καὶ μὴ ἀναζητήσας μηδὲ ἀποφανθεὶς εἰς τίνα κλάδον τοῦ στελέχους τούτου ἀνήκει ἡ ἁλβανικὴ γλῶσσα, ὠφέλησε πολὺ ὀλιγώτερον ἢ ὅσον ἐδύνατο ὁ ἐξοχος τῶν περὶ τὴν συγκριτικὴν τῶν γλωσσῶν ἐπιστήμην φιλόλογος, καὶ χώραν ἔδωκεν εἰς ἀτόπους εἰκασίας. Διότι γενικῶς οὕτω καὶ ἀορίστως καὶ Εὐλανδρος καὶ Ἀνας καὶ Φαλμεραύερος ὁμοδοξοῦσιν, ὧν ὁ μὲν ὑπέδειξε τὴν δόξαν ταύτην, ὁ δὲ ἐκράτυνεν, ὁ δὲ ἀπεδέξατο (1).

ΚΑΜΑΡΔΑΣ.

§ 77. Γνώμην δὲ περὶ τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης δὲν διετύπωσεν ὁ ἁλβανὸς συγγραφεὺς οὗτος ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀξιολογώτατου αὐτοῦ συγγράμματος, ὅπερ ἐπιγράφεται *Ἀδοκίμιον συγκριτικῆς γραμματολογίας τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης, ὑπὸ Δημητρίου Καμάρδα· ἐν Λιθόρνῳ 1864*η. (*Saggio di Grammatologia comparata sulla lingua albanese, per Demetrio Camarda. Livorno, 1864*.) Διότι ἔγραψεν, ὡς λέγει, (2) οὐχὶ χάριν τῶν καθηγητῶν, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν ἐραστῶν (*dilettanti*) τῆς φιλολογίας, ἐν οἷς μετριοφρόνως ἑαυτὸν κατατάσσει, πρὸς δὲ καὶ χάριν τῶν πολλῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ὁμοεθνῶν αὐτοῦ Ἀλβανῶν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐν τέλει δὲ (3) γνωμοδοτεῖ ὅτι ἡ ἁλβανικὴ γλῶσσα ἀνήκει βεβαίως εἰς τὸ κοινὸν στέλεχος τῆς ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς, καὶ ἔχει διὰ τε τὸ τυπικὸν καὶ τὸ λεξιλογικὸν μέρος πλησιεστέραν συγγέ-

(1) *Grundzüge der Griechischen Etymologie von Georg Curtius. Ἐν Λειψίᾳ 1869. Ἔκδ. γ'.*

(2) Βόππιος ἐν ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος τούτου.

(1) Φαλμερ. μέρος Α', σελ. 24.

(2) Ἐν σελ. 6 τοῦ μνημονευθέντος ποιήματος.

(3) Σελ. 333 καὶ 334.

νειαν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἢ πρὸς τὴν λατινικὴν.

§ 78. Ἀλλὰ τὸ κράτιστον μέρος τοῦ συγγράμματος τοῦτου ἀποτελοῦσιν οὐχὶ αἱ γινῶμαι τοῦ συγγραφέως, αἵτινες ἐν παρόδῳ λέγονται καὶ ποικίλως, ἀλλ' ἡ τοῦ τυπικοῦ τῆς γλώσσης ἀφθονος ὕλη, ἣν ὡς πλείστην συνήγαγεν ἐξ ἀπασῶν τῶν τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης διαλέκτων, καὶ ἐπιμελῶς παρέβαλε πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὰς διαλέκτους αὐτῆς κατὰ τε τοὺς γραμματικούς τύπους καὶ τὰς ρίζας τῶν λέξεων. Τοῦτο δὲ καὶ παρατηρήσεις πολλαχοῦ εὐστοχοὶ καὶ ἐτυμολογίαι πολλάκις ἐπιτυχεῖς καθιστῶσι τὸ πόνημα τοῦτο ἀπαραίτητον βοήθημα παντὶ τῷ περὶ τὴν ἁλβανικὴν γλῶσσαν ἀσχολουμένῳ. Κατέλεξε δὲ ἐπιμελῶς καὶ πάντας τοὺς περὶ τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης γράψαντας καὶ τὰ συγγράμματα αὐτῶν, καὶ ἰδίᾳ τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Ἀλβανούς συγγραφεῖς, ἐν οἷς περὶ τὴν ἐτυμολογίαν ἁλβανικῶν λέξεων μᾶλλον ἡσχολήθησαν Δόρσας, (1) Ἀσκολίς (2) Κρίσπης (3) καὶ ἄλλοι. Πάντας δὲ τούτους καὶ κατὰ τὴν εὐστοχον ἐτυμολογίαν ὑπερέβαλεν ὁ Καμάρδας ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ· ἐξέδωκε δὲ καὶ δευτέρον τόμον, ὃν καλεῖ Παράρτημα (Appendice al saggio di grammatologia comparata sulla lingua albanese, per Demetrio Camarda. Prato, 1866,) περιέχει δὲ πεζογραφήματά τινα καὶ ποιήματα ἁλβανικά, μεταγλωττισθέντα εἰς τὸ ἰταλικὸν ὑπ' αὐτοῦ καὶ σχολιασθέντα, καὶ πῖνακα γενικὸν τῶν ἐν τε τῷ πρώτῳ καὶ τῷ δευτέρῳ τόμῳ περιεχομένων ἁλβανικῶν λέξεων.

ΔΟΞΩΝ.

§ 79. Ὑστατος δὲ πάντων ἔγραψε περὶ τῆς σκιπικῆς ἢ ἁλβανικῆς γλώσσης ὁ Αὐγουστος Δοῶν, πρόξενος τῆς Γαλλίας, τὸ πρὸ ὀλίγων μηνῶν δημοσιευθὲν ἀξιόλογον

(1) Vincenzo Dorsa Studi Etymologici della lingua Albanese. Cosenza, 1862.

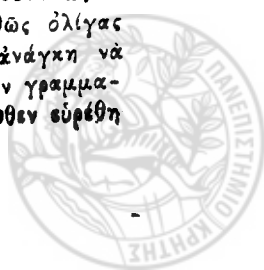
(2) G. I. Ascoli Studi Critici. Milano, 1861.

(3) M. Crispi Memoria sulla lingua Albanese. Palermo, 1836.

σύγγραμμα. Manuel de la langue chkipé ou albanaise — chrestomathie — grammair — vocabulaire — par Auguste Dozon consul de France. Paris, 1878, εἰς 8ον σελ. 452. Περιέχει δὲ τρία μέρη, χρηστομάθειαν, γραμματικὴν καὶ λεξιλόγιον. Καὶ ἡ μὲν χρηστομάθεια περιλαμβάνει μύθους, ᾄσματα καὶ συμπλήρωμά τι, ἡ δὲ γραμματικὴ τὸ τεχνολογικόν, εἰδὸς τι συντακτικοῦ καὶ μικρὸν παράρτημα περὶ τῶν οὐσιωδῶν γνωρισμάτων τῆς γκεγκικῆς διαλέκτου, τὸ δὲ λεξιλόγιον περιέχει πάσας τὰς ἐν τοῖς δύο πρώτοις μέρεσι λέξεις, ἐρμηνευόμενας εἰς τὸ γαλλικόν. Συνέλεξε δὲ τὴν ὕλην, χρησιμοποιοῦν τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἐν Ἠπειρῷ διατριβὴν, καὶ συνέταξε τὸ βιβλίον τοῦτο, πρώτιστον σκοπὸν προθέμενος νὰ παράσχη τοῖς ἐθνογράφοις καὶ φιλόλοις, καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἁλβανισταῖς, κείμενα καθαροῦ ἁλβανικοῦ λόγου πρὸς λύσιν τοῦ ἁλβανικοῦ προβλήματος.

§ 80. Ἀλλ' ἡ ἁλβανικὴ γλῶσσα ἢ τοὺς Ἀλβανούς διακρίνουσα ἀπὸ τῶν ἄλλων λαῶν, ἀντὶ τοῦ παρασχεῖν, ὡς ὄφειλε, τὴν κλεῖδα τῆς καταγωγῆς καὶ ἀποκαλύψαι πόθεν οὗτοι κατάγονται, ἐμφανίζει ἀλλόκοτον μίγμα ποικίλων λέξεων ὡς τι μωσαϊκόν, ὁμοιοζουσῶν πανταχοῦ πρὸς δεδανεισμένας, ἐξ ὧν οὐδὲν ἄλλο ὑποφαίνεται κατὰ πρῶτον εἰμὴ ἕτερον αἰνίγμα παράδοξον καὶ ἀκατάληπτον. Ὡστε ἄνευ φιλογίας, ἄνευ τέχνης, σχεδὸν ἄνευ ἱστορίας ὁ ἁλβανικὸς ἢ σκυπετῆρης λαὸς προκαλεῖ τὴν προσοχὴν ἡμῶν μόνον διὰ τῆς ἀσαφούς καὶ ἀδήλου καταγωγῆς αὐτοῦ. Ζῶν δὲ μεμονωμένος καὶ οὐ πᾶν πολυάριθμος ὧν δύναται παραβληθῆναι πρὸς νῆσον, ἣν ἡφαίστειαι δυνάμεις ἀνύψωσαν ἐκ τοῦ μέσου τῆς θαλάσσης ἐν ἀγνώστῳ ἐποχῇ, τὴν δὲ βᾶσιν ἀφῆρσαν ἔπειτα τὰ ὕδατα ἡ ἐθρυμμάτισαν κατὰ μικρὸν αἱ ἐξερυνήσεις τῶν γεωλόγων, σπευδόντων εἰς τὸ σπουδάσαι τὴν κατασκευὴν αὐτῆς.

§ 81. Συλλέγων δὲ τοὺς μύθους, τὰ ᾄσματα, τὰς παροιμίας, ὅπερ ἦν τῷ ὄντι πᾶν ὅτι κατ' ἀρχὰς προετίθετο, οὐδόλως ἐσκέφθη ὅτι, ἵνα γράψῃ τις ὀρθῶς ὀλίγας λέξεις οἷας δῆποτε γλώσσης, ἀνάγκη νὰ γνωρίζῃ ἀκριβῶς καὶ ἐντελῶς τὴν γραμματικὴν τῆς γλώσσης ἐκείνης. Ὅθεν εὐρέθῃ

ἐναγκασμένοις νὰ σπουδάσῃ τὴν Ἀλβανίαν, καὶ περ μηδαμῶς τοῦτο σκοπῶν, καὶ νὰ συντάξῃ καὶ γραμματικὴν συγγραφὴν πρὸς τὴν συναρμολόγησιν τῶν κειμένων τῆς χρηστομαθείας· συνεπλήρωσε δὲ ἀμφοτέρω γράψας καὶ λεξιλόγιον, περιλαμβάνον πάσας τὰς ἐν αὐτοῖς περιεχομένας λέξεις καὶ ὅσας ἄλλας ἄλλοθεν ἠδυνήθη νὰ συλλέξῃ. Συνέταξε δὲ τὸ τριμερὲς τοῦτο πῶνημα, ἵνα δώσῃ εἰς πάντα περίεργον γνῶσιν ἱκανὴν, ἂν μὴ πλήρη, τοῦ πνεύματος τῆς Σκιπικῆς ἢ Ἀλβανικῆς γλώσσης· ὁ δὲ σκοπὸς οὗτος παρεθάρρυνε τὸν συγγραφεὴ εἰς τὸ μακρὸν τοῦτο καὶ συχνάκις ἐπίπονον ἔργον.

§ 82. Ἐπρομηθεύθη δὲ καὶ τοὺς μύθους καὶ τὰ ἄγρια καὶ τὰς παροιμίας διὰ τῶν σάρων Ἀλβανῶν νέων χριστιανῶν, μαθητῶν τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις γυμνασίου, οὓς ἐκ διαδοχῆς ἔλαβε διδασκάλους καὶ ὧν καθ' ὑπαγὸρ εὐρεῖν ἔγραψεν. Καὶ τούτων οἱ μὲν τρεῖς ἐπανελάμβανον πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐμάνθανον ἐν ταῖς οἰκογενεαῖς αὐτῶν, ὁ δὲ τέταρτος ἐπορεύετο τὸ ἐσπέρας εἰς πανδοχεῖον, ὅπου πολλοὶ ὁδοιπόροι καὶ διαβάται ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἐσύχναζον καὶ ἐκεῖ προσκάλει διηγήσεις, ἃς τῇ ἐπαύριον ἐπανελάγε πρὸς τὸν συγγραφεῆ. Ὁ δὲ συγγραφεὺς ἔγραψεν ἀσκῶν ἀείποτε διηγετῆ ἔλεγχον ἐπὶ τῶν λέξεων καὶ τῆς συντάξεως καὶ ἐπ' αὐτῆς ἔτι τῆς συνθέσεως· οἱ δὲ μαθηταὶ γινώσκοντες ὅπως οὖν καλῶς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τεχνολογικῶς καὶ συντακτικῶς ἠδυνήθησαν διὰ ταύτης νὰ παράσχῃσι τῷ συγγραφεῖ τὰς ἀναγκασιότατας πρακτικὰς ἐξηγήσεις. Διότι σχεδὸν οὐδεὶς τῶν Ἀλβανῶν ἐσκέφθη ἐπὶ τῆς γλώσσης ἢ νὰ λαλεῖ, οὐδὲ γνωρίζει νὰ γράφῃ αὐτὴν, οὐδὲ δυνατόν ἢ ὠφέλιμον κρίνει αὐτό. Πᾶς δ' ὅστις ἐπιθυμεῖ καὶ δύναται νὰ ἐκπαιδευθῇ, μάλιστα ἐκ τῶν Χριστιανῶν Ἀλβανῶν, τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐκμανθάνει ὡς τὸ μόνον ὄργανον τῆς τε ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ μακρυνθεὶς ἀπὸ τῶν γονέων αὐτοῦ μόνον διὰ ταύτης τῆς γλώσσης ἀλληλογραφεῖ πρὸς αὐτούς.

§ 83. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἄγρια πρὸ πάντων βρίθουσι τουρκικῶν λέξεων ἃς οὐδεὶς ἐν ταῦτοις προτιθεσθαι νὰ σπουδάσῃ, ὑπεσημείωσε πενταχοῦ ὁ συγγραφεὺς καὶ τὰς

τουρκικὰς ταύτας λέξεις καὶ τὰς πρὸς τὴν τουρκικὴν συγγενεῖς, οἷον Ταρταρικὰς, Ἀραβικὰς ἢ Περσικὰς, ὅσαι ἐπεισάχθηται ἐν χρήσει εἰσὶν ἐν τῇ νῦν λαλουμένῃ γλώσσῃ τῶν Μωαμεθανῶν. Ἡ δὲ παμπληθὴς αὕτη τῶν τουρκικῶν λέξεων ἐγκατάμειξε εἰς τὰ ἄσματα δεικνύει μέχρι τίνος ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ὁμιλεῖν τῆς φυλῆς τῶν πορθητῶν, εἰσέδυσεν εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς Ἀλβανούς.

§ 84. Ἀλλ' εὐστόχως καὶ ἐπιμελῶς ἐκπληρώσας τὸν σκοπὸν, ὃν προέθετο, τοῦ παρασχεῖν κείμενα καθαροῦ Ἀλβανικοῦ λόγου τοῖς ἐθνογράφοις καὶ φιλολόγοις, οὐδαμῶς οὐδὲ ἤψατο τοῦ συστήματος τῶν παραγωγῶν καὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς γλώσσης κατὰ τὴν συγκριτικὴν τῶν γλωσσῶν ἐπιστήμην, ὅπως ὑποδείξῃ τὴν συγγένειαν τῆς Ἀλβανικῆς καὶ κατατάξῃ αὐτὴν εἰς τὸ προσήκον γλωσσικὸν στέλεχος, ἀλλ' ἀνακηρύττει ὅτι καὶ ἡ κλίσις καὶ αἱ γνώσεις ἐξ Ἰσοῦ ἐλλείπουσιν αὐτῷ πρὸς τοιοῦτον ἔργον. Ἀρκούμενος δὲ εἰς τοῦτο, ὅτι ἐνέλυσε καὶ περιέγραψε τὸν ζῶντα ὄργανισμὸν τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης, ἀφίησιν εἰς σοφωτέρους, ὡς λέγει, τὴν φροντίδα τοῦ καταδείξαι τὴν ἐτυμολογικὴν συγγένειαν τῆς γλώσσης, παρεμβάτων μόνον ἐνιαχοῦ ἐν τῷ λεξιλογίῳ τὰς ἐτυμολογικὰς συγγενεῖς τῇ Ἀλβανικῇ γλώσσῃ λέξεις.

§ 85. Ἐπὶ δὲ τῶν ζητημάτων, ἂν ἡ Ἀλβανικὴ γλῶσσα ᾖ ἐπιδεκτικὴ καλλιτεργίας καὶ ἀναπτύξεως, καὶ ποῖον τὸ μέλλον αὐτῆς καὶ τὸ τοῦ λαοῦ τοῦ λαλοῦντος αὐτὴν, εἰ καὶ μάταια ταῦτα καὶ ἀνεπίκαιρα ἐνταῦθα πρὸς λύσιν ὑπολαμβάνει, ὅμως σημειοῖ βραχεὰ τινὰ ἐπὶ τούτων. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου λέγει· εἰ καὶ τὸ σκυπικὸν λεξικὸν ἐστὶν ἀτελὲς γνωστὸν, δύναται τις νὰ διαβεβαιώσῃ ὅτι ἡ Ἀλβανικὴ γλῶσσα ἐστὶ τοσοῦτον πτωχὴ, ὥστε οὐ μόνον αἱ λέξεις τῶν ἀφηρημένων ἢ γενικῶν ἰδεῶν ἐλλείπουσιν ἐξ αὐτῆς ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἀπλουτέρεα τῶν φυσικῶν ὄντων ὀνομασία. Καὶ τοῦτο διαβεβαιῶ μετὰ πολλὰς προσπαθείας, ἃς εἰς μῆτην κατέβαλεν, ἵνα προμηθευθῇ τὰ ὀνόματα τῶν ζῶντων, τῶν δένδρων καὶ τῶν φυτῶν τῶν κοινοτέρων. Τί ἄρα μέλλει γενέσθαι, ἂν τις ἐπιληφθῇ τῆς

διοικητικῆς καὶ βιομηχανικῆς ὀνοματοθεσίας ; Ἐνταῦθα βασιλεύει ἡ τουρκικὴ ἀνευ ἀντιζήλου.

§ 86. Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου ζητήματος, ποῖον τὸ μέλλον τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης καὶ τὸ τοῦ λαλοῦντος αὐτὴν ἔθνους, λέγει μετὰ τινος περιπαθείας ταῦτα. Ἡ κατακερματιστικὴ πολιτικὴ καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ κατακερματίζουσα αὐτοὺς θρησκεία ἀπειλοῦσι σπουδαίως τὴν ὑπαρξίν των Ἀλβανῶν ὡς ἔθνους. Τὰ διεσπαρμένα μέλη (membra disiecta), οἱ διεσπαρμένοι ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανοί, δυστυχῶς ἀπορροφοῦνται κατὰ μικρὸν ὑπὸ τοῦ πολυαριθμοτέρου πληθυσμοῦ, οὗ ἐν μέσῳ οἰκοῦσιν. Ἐν μὲν τῷ ἑλληνικῷ βασιλείῳ ἡ πολιτικὴ ἰσότης καὶ ἡ ταυτότης τῆς λατρείας τείνουσιν εἰς τὸ ἐπιταχῦναι τὴν συγχώνευσιν ταύτην, ἥτις θὰ παραγάγῃ νέον μίγμα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Διότι οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανοὶ οὐδέποτε ἀντεποιήθησαν τῆς ἁλβανικῆς ἑαυτῶν ἰδιότητος οὐδ' ἐχώρισαν ἢ διεκρίναν ἑαυτοὺς ἀπὸ των Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ὁ Μάρκος Βότσαρης καὶ ὁ Μιαούλης ἐπίστευον ἑαυτοὺς Ἕλληνας τοσοῦτον γνησίους ὅσον καὶ ὁ Κανάρης καὶ ὁ Κολοκοτρώνης· διότι ἦσαν ἀφωσιωμένοι ἐντελῶς καὶ ἐκ καρδίας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πατρίδα. Διὸ καὶ ἡ ἁλβανικὴ γλώσσα παραμελουμένη ὁμοίως καὶ μηδεποτέ τυχοῦσα ἐν Ἑλλάδι καλλιέργειας ἢ ἀναπτύξεως οὐδὲ γραμματίσεως διετηρήθη μόνον ἐν τῇ ζώῃ οἰκιακῇ ὁμιλίᾳ τοῦ κοινοῦ λαοῦ, περικόπτεται δὲ καὶ ἐκ ταύτης κατὰ μικρὸν καὶ ἐκλείπει ἀντικαθισταμένη πανταχοῦ ὑπὸ τῆς ἐπικρατούσης ἑλληνικῆς ζωῆς τε καὶ γραπτῆς.

§ 87. Ὑπολείπεται δὲ τὸ ἀρχικὸν στέλεχος, ὅπερ συγκεντροῦται ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ, οἱ ἐν τῇ νῦν Ἀλβανίᾳ Ἀλβανοί. Τούτων δὲ καὶ οἱ πρὸς ἄρκτον ὁπαδοὶ τοῦ λατινικοῦ δόγματος καὶ οἱ πρὸς νότον πρεσβεύοντες τὸ ἑλληνικὸν δόγμα οὐδεμίαν τρέφουσι πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, καίπερ ὁμοεθνεῖς ὄντες, μισοῦσι δ' ἀμφοτέρους τοὺς μουσουλμάνους, πολυαριθμούς ὄντας πανταχοῦ καὶ ὑποσπριζομένους πάσῃ δυνάμει ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις συνέχευε πάντοτε τὴν ἐθνότητα πρὸς τὸν Ἰσλαμισμόν. Οἱ δὲ ξένοι ἱεραπόδοι διδάσκουσι τοὺς βορείους Γκέ-

κας τὴν ἰταλικὴν, διατηρουμένου μόνον εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας τοῦ γεγενηκοῦ ἰδιώματος, ὅπερ διαφθεῖρουσιν. Ἄλλη δ' αἰτία τείνει νὰ ἀπεθνήσῃ τοὺς Τόσκους καὶ ἐν γένει πάντας τοὺς Ἀλβανούς τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος, ὁ ἑλληνισμός, οὗτινος οἱ διδάσκαλοι ἢ αἱ διδασκάλισσαι (τὰ σχολεῖα των κορασίων εἰσὶν εἰσέτι πολὺ σπάνια), ἔξερχόμενοι τοῦ γυμνασίου των Ἰωαννίνων ἢ των Ἀθηνῶν, γίνονται οἱ διαδότες μᾶλλον ἢ ἥττον εὐσυνειδητοί, διδάσκοντες, καίτοι λίαν στοιχειωδῶς, τὴν ἑλληνικὴν εἰς τὰ τέκνα των δύο φύλων.

§ 88. Ἐκ των εἰρημένων ἄρα, καὶ περ βραχείων, καταφαίνεται ὅποια ἐπανάστασις πολιτικὴ, ὅποια βαθεῖα μεταβολαὶ ἀνάγκη νὰ ἐπέλθωσιν εἰς τὰ ἥθη καὶ τὰς θρησκευτικὰς ἀντιπαθείας, ἵνα δοθῇ εἰς τὸν σκύπην λαὸν ἡ ἐλλείπουσα αὐτῷ συνοχὴ καὶ βεβαιωθῇ οὕτως ἡ διατήρησις αὐτοῦ ὡς ἔθνους καὶ ἡ γλώσσα αὐτοῦ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τάξιν των καλλιεργουμένων ἰδιωμάτων. Ἄλλος δ' ἀντὶ τούτου μὲν ἦτορ ἐξαρκεσε εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον.

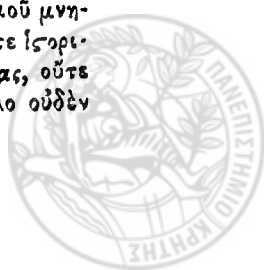
Τοιαῦται περίπου εἰσὶν αἱ σκέψεις τοῦ νεωτάτου συγγραφέως Δυγούστου Δοζῶνος καὶ τοιοῦτον τὸ ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένον βιβλίον, ἄξιον πάσης συστάσεως μετὰ τὸ τοῦ Ἄνα καὶ τοῦ Καμάρδα, καὶ ἀναγκασιότατον παντὶ τῷ περὶ τὴν ἁλβανικὴν ἀσχολουμένῳ.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

ΚΟΙΝΩΤΩΡΗΣ.

§ 89. Διαλαβόντες δὲ περὶ πάντων των μέχρι τοῦ νῦν συγγραψάντων περὶ τῆς γλώσσης ἢ τοῦ ἔθνους των Ἀλβανῶν, καὶ τὰ βιβλία αὐτῶν δηλώσαντες καὶ τὰς γνώμας αὐτῶν ἐκθέμενοι ἐν συνόψει, ἔλθωμεν ἤδη ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἡμῶν περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους των Ἀλβανῶν γνῶμην, καὶ ταύτην διαλευκάνωμεν ὅσον οἶόν τε σαφῶς, λύοντες τὰ ἀντιπίπτοντα καὶ ἀνασκειάζοντες εἰ τί που δέον, κατασκευάζοντες δὲ καὶ κρατύνοντες τὰ ὀρθῶς δεδογμένα.

Ἐπειδὴ τὸ ἁλβανικὸν ἔθνος οὐδαμῶς μνημονεύεται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ οὔτε ἱστορικὰς παραδόσεις διέσωσε λόγου ἀξίας, οὔτε συγγράμματα κέκτηται οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν

γραπτὸν ἄλθανικὸν μνημεῖον, αἱ δὲ ἐθνικαὶ παραδόσεις ἐξαφανίζονται ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν αἰώνων δι' ἔλλειψιν συγγραμμάτων, τοὺς δὲ φυσικοὺς χαρακτῆρας μεταβάλλουσι καὶ ἀλλοιοῦσι κλιματικαὶ καὶ βιωτικαὶ περιστάσεις, καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα ἐκ τῆς πρὸς ἕτερα ἔθνη ἐπιμιξίας μεταβάλλονται πρὸς τὰ ἐκείνων, καὶ μυθολογία οὐδεμία διατηρήθη ἐπαρκῆς πρὸς εἰκασίαν τινὰ περὶ τῆς τοῦ ἔθνους τούτου φύσεως καὶ ἀρχῆς καὶ συστάσεως ἐν τοῖς παναρχαιοτάτοις ἐκείνοις χρόνοις, οὗ καλύπτει σκότος ἀλάμπετον, ἐν ἀναμφήριστον τεκμήριον περιλείπεται πρὸς βεβαίαν τοῦ ζητήματος λύσιν, εἰς ἀπλανῆς φανὸς καὶ ἀσφαλέστατος ὁδηγὸς ἡ γ λ ὡ σ σ α. Αὕτη δ' αἰετοῦ παρέσχε τὰς ἀναντιρρήτους ἀποδείξεις περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ συγγενείας τῶν ἐθνῶν· διότι αὕτη ἐστὶν ἀναμφιέκτως ὁ οὐσιωδέστατος, διαρκέστατος καὶ ἔμμονώτατος ἐκάστου ἔθνους χαρακτήρ (1).

§ 90. Διαβιοῦσα δὲ καθωμίλημένη ἡ ἄλθανικὴ γλῶσσα ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐν τῇ διαπορεύεσθαι τοὺς αἰῶνας πολλὰ καὶ παντοῖα προσέλαβε ξένα στοιχεῖα, ἐξ ὧν συνεκρύφη τὸ γνήσιον καὶ ἐπεσκοτίσθη, ὥστε παρομοιάζει ἤδη πρὸς τοῖχον, συγκεῖμενον ἐν παντοίας καὶ ποικίλης ὕ-

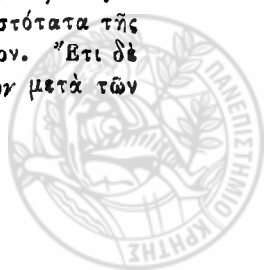
λης, οἰκείας τε καὶ ὀθνεῖας, διαφόρων ἐποχῶν καὶ αἰώνων. Ἐὰν δὲ μὴ τὰ ξένα ταῦτα στοιχεῖα ἀποχωρισθῶσιν ἀπὸ τῶν οἰκείων, καὶ διακριθῶσι κατὰ ἔθνη πρῶτον, ἔπειτα κατὰ χρόνον εἰς ἀρχαῖα καὶ νέα, οὐδέποτε ἀναφανήσεται τὸ γνήσιον ἄλθανικὸν οὐδὲ διαγνωσθήσεται τοῦτου ἡ φύσις καὶ ὁ χαρακτήρ.

§ 91. Ἐκ πολλῶν δὲ πολλάκις ἀναλύσεων βεβαιωθεὶς ὅτι εὐρίσκω τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τῆς ἄλθανικῆς γλώσσης, τὸ ἑλληνικὸν καὶ λατινικὸν, τὸ γερμανικὸν καὶ γαλλικὸν, τὸ σλαβικὸν καὶ τουρκικὸν, τὸ ἰταλικὸν καὶ ρωσοληνικὸν. Καὶ τὸ μὲν πελασγικὸν ἢ γραικοῖταλικὸν καὶ κατὰ μεταγενέστερον ὄνομα ἑλληνολατινικὸν (1) εὐρίσκεται κύριον καὶ οὐσιώδες, πρωτεύον, παναρχαῖον, γνήσιον, ἀρχικὸν καὶ πρωτότυπον, ἐξ ἀρχῆς τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἔθνους ὑπάρχον, τὴν φύσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ ἐκδηλοῦν, καὶ περιλαμβάνον τὸ πλεῖστον τῆς ἄλθανικῆς γλώσσης, παρεπόμενα δὲ τοῦ πρώτου καὶ παρακολουθήματα ἀναγκαῖα τὸ γερμανικὸν, ὅπερ ὀλίγον ἀποτελεῖ μέρος, καὶ τὸ γαλλικὸν, ὅπερ ὀλίγιστον (2). Τὰ δὲ τέσσαρα ἄλλα

(1) «Ἡ γλῶσσα, οὗσα τὸ πρῶτον δημιουργήμα τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡ βάσις, εἶναι συγχρόνως τὸ σαφέστατον τεκμήριον τῆς τε καταγωγῆς τῶν ἐθνῶν καὶ τῆς πρὸς ἄλληλα συγγενείας αὐτῶν. Διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν γλωσσῶν μανθάνομεν σχέσεις ἐθνῶν εἰς χρόνους παλαιοτάτους, ἐξ ὧν οὔτε τις ἱστορία, οὔτε παράδοσις, οὔτε μῦθος διεσώθη. Ἡ δὲ συγκριτικὴ τῶν γλωσσῶν ἐπιστήμη, κατὰ τοὺς νῦν χρόνους ἐπὶ μᾶλλον ἀναπτυχθεῖσα, κατὰ τε τὰ ἄλλα καὶ κατὰ τὴν μέθοδον τῆς ἐρεῦνης, ἀπέδειξεν, ὅτι πολλὰ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, ὄντα συγγενῆ, συνεκρότουν οἷον μίαν φυλὴν· καὶ τούτων αἱ γλῶσσαι ἔχουσι καθόλου τὸ αὐτὸ γραμματικὸν σχῆμα, καὶ τοὺς αὐτοὺς τύπους τῆς τε παραγωγῆς καὶ κλίσεως.» Καρ. Ὁδ. Μυλλέρου ἱστορ. τῆς ἑλλ. φιλολογίας τόμ. α', σελ. 3 τῆς μεταφράσεως.

(1) «Καὶ οἱ πρὶν Γραικοὶ λεγόμενοι ἐκλήθησαν Ἕλληνες». Πάρ. χρόν. ἐποχ. 5. «Ἡ Ἑλλὰς ἡ ἀρχαία ἐστὶν ἡ περὶ τὴν Δωδώνην καὶ τὸν Ἀχελῶν ὥκουν γὰρ οἱ Σελλοι ἐνταῦθα, καὶ οἱ καλούμενοι τότε μὲν Γραικοὶ νῦν δὲ Ἕλληνες». Ἀριστοτ. Μετεωρ. βιβλ. α', κεφ. 14.

(2) Καὶ τῆς λεττικῆς γλώσσης, ὡς ἀρχικῶς συγγενούς τῇ ἑλληνικῇ, εἰκότως εὐρίσκονται λέξεις πολλὰν ἔχουσαι ὁμοιότητα πρὸς τὰς ἀντιστοιχοὺς ἰλθανικάς. Ἴδε Εὐλανδρον σελ. 317. Λέγω δ' ἀρχικῶς συγγενῆ καὶ τὴν γλῶσσαν ταύτην, διότι ἡ ὁμοφυλία τῶν ἐθνῶν καὶ γλωσσῶν τῶν καλουμένων ἀρίων ἢ Ἰνδογερμανικῶν, περιλαμβάνει πρὸς τὴν σανσκριτικῇ, ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ, καὶ τὰ Λεττικὰ ἔθνη, ἐν οἷς οἱ Λεττανοὶ μάλιστα διέσωσαν πιστότατα τῆς ἀρχεγόνου γλώσσης τὸν τύπον. Ἐτι δὲ περιλαμβάνει καὶ τὴν γοθθικὴν μετὰ τῶν

εὐρίσκω ξένα καὶ ἐπέσκαττα, νεώτερα καὶ παράγωγα, ἐπousιώδη καὶ πάρεργα, τὸ μὲν *σλαβικόν* καὶ *τουρκικόν*, ὧν τὸ μὲν πρῶτον καθόλου *σπάνιον*, τὸ δ' ἕτερον πολὺ παρὰ Γκέγκαις, παραμένειντα ἐν τῇ γλώσσῃ ἐκ τῶν ὁμωνύμων ἐθνῶν, ἅπερ ἐδυνάστευσαν καὶ κατέθλιψαν τὴν Ἀλβανίαν, οἱ μὲν Σλάβοι ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἀπὸ πέντε αἰώνων μέχρι τῆς σήμερον. Τὸ δὲ *ιταλικόν* καὶ *νεοελληνικόν* εἰρηνικῶς εἰσαχθέντα ἐκ τῶν ὁμωνύμων ἐθνῶν, ὧν ἐν μέσῳ ἀπόκησαν πυκνὰ στίφη Ἀλβανῶν, καὶ πρὸς ἃ ὡς ὅμορα ἢ γειτονικά ὑπάρχει ἐπιμιξία καὶ ἐμπορεία, τὸ μὲν ἰταλικὸν ἐπικρατοῦν μᾶλλον παρὰ τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ Ἀλβανοῖς, τὸ δὲ νεοελληνικὸν παρὰ τοῖς ἐν Ἑλλάδι. Εὐρίσκεται δὲ καὶ τῆς λατινικῆς γλώσσας μικρόν τι μέρος ἐν τῇ Ἀλβανικῇ οὐχὶ ἐκ τῆς ἀρχικῆς συγγενείας προερχόμενον, ἀλλὰ νεώτερον καὶ ἐπέσκατον, ὑπὸ τῆς καταθλιπτικῆς δεσποτείας τῶν Ῥωμαίων ἐπεισαχθὲν, ὅτε οὗτοι ἐπὶ αἰῶνάς τινας ἐκυριάρχησαν τῶν Ἰλλυριῶν καὶ τῆς Ἠπείρου· διότι λατινικαὶ τινες λέξεις εὐρίσκονται σχεδὸν ἀμετάβλητοι ἐν τῇ Ἀλβανικῇ γλώσσῃ (1) ὡς καὶ αἱ σλαβικαὶ καὶ τουρκικαί.

§ 92. Παρίσταται δὲ τὸ πελασγικὸν ἢ γραικοῖταλικὸν καὶ προελληνολατινικὸν στοιχεῖον τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσας τὸ ἀποτελοῦν τὸν πυρῆνα καὶ τὸ θεμέλιον, ἐφ' οὗ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα ἐναπετέθησαν, οὐχὶ διακεκριμένον ὡς ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις καὶ κεχωρισμένον εἰς ἑλληνικὸν καὶ λατινικόν, ἀλλὰ *κεκραμένον* καθ' ὅλην τε καὶ εἶδος καὶ ἀνάμικτον καὶ ἐν ταῖς ῥίζαις τῶν λέξεων καὶ ἐν ταῖς καταλήξεσι τῶν μερῶν τοῦ Ἀλβανικοῦ λόγου, ὡς ἀποσχισθὲν καὶ ἀποχωρισθὲν ἀπὸ τοῦ προϊστορικοῦ ἐκεῖνου πελα-

νωτέρων καθόλου *γερμανικῶν* γλωσσῶν καὶ τέλος καὶ τὰ *Κελτικά* ἔθνη, ὧν αἱ γλώσσαι, ὅσον δύνανται νὰ κρίνωσιν οἱ γλωσσολόγοι ἐκ τῶν σφόδρα παρεφθαρμένων λειψάνων, ἀφίστανται μὲν ἐν τισι τοῦ καθολικοῦ τύπου, ὑπάγονται ὅμως ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν αὐτὴν τῶν γλωσσῶν *ὁμοφυλίαν*.

(1) Ἴδε Ξυλάνδρου σελ. 290.

σγικοῦ ἢ γραικοῖταλικοῦ κλάδου πρὶν ἢ διακλαδωθῇ καὶ διακριθῇ εἰς ἑλληνικὸν καὶ λατινικόν, καὶ τούτων ἑκάτερον εἰς τὰς διαλέκτους (1). Παρέμειναν δ' ἐντεῦθεν καὶ

(1) αὐτοὶ Ῥουμᾶνοι, Δάκκοι, Θράκες, Βλάχοι ἢ ὅτιδήποτε τοῖς δώσωμεν ὄνομα, εἶναι ἤδη ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἐποψὶν ὁ μᾶλλον ἴσως ἐνδιαφερόμενος λαὸς ἐκ πάντων τῶν Βυζαντινῶν λαῶν. Καθόσον ὅμως ἀφορᾷ τὴν περὶ φυλῆς καὶ γλώσσας ἐποψὶν, ἡμεῖς ἐνδιαφερόμεθα μᾶλλον πρὸς τοὺς παλαιούς φίλους μας τοὺς Ἀλβανούς. Εἶναι τῷ ὄντι ψηλαφητὸν γεγονός· ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι Ἀλβανοὶ συνέπραξαν πρὸς κοινὴν ἀνεξαρτησίαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων τοσούτον, ὅσον οὐδὲν τῶν ἐθνῶν οὐδέποτε. Ἡ ἐπανάστασις ἦτο σχεδὸν ἐξίσου Ἀλβανικὴ ὅσον καὶ Ἑλληνική· καὶ κατὰ τὸ τρίτον τοῦλάχιστον μέρος τοῦ νεωτέρου βασιλείου, οἱ Ἀλβανοὶ εἰσιν ὑπεράριθμοι τῶν Ἑλλήνων. Εἰς νίκας τε καὶ ἥττας, εἰς πᾶν τι καλὸν ἢ τι κακὸν, κατὰ τε τὴν ἐποχὴν τῆς Ἑπανάστασεως καὶ τὴν μετέπειτα ὑπαρξὶν τῆς βασιλείας, ἑκάτεροι, Ἀλβανοὶ τε καὶ Ἕλληνες, ἐξίσου συνεμερίσθησαν τούτων. Οὐδέποτε δὲ οἶδαμεν *δειγμά τι* διακεκριμένου ἀντιπαθείας ἢ δυσανεκείας, προκειμένων μυρίων ἀφορμῶν τοπικῆς ἀντιζηλίας καὶ συμφέροντος, *μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν κατὰ φυλὴν χωριστὴν θεωρουμένων*. Ὡς πρὸς τὴν γλώσσαν ὅμως οἱ Ἀλβανοὶ ἀφίστανται τῶν Ἑλλήνων πολὺ πλεῖον τῶν ἄλλων ὁμόρων λαῶν. Ἡ Ἀλβανικὴ γλῶσσα, ὡς εἶναι τοῖς πᾶσι δεκτὸν ἤδη, εἶναι Ἰνδο-Εὐρωπαϊκή. Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν φιλόλογων ἀμφιβάλλουσιν ὡς πρὸς τὸν Ἰνδοευρωπαϊκὸν χαρακτήρα της, τοῦτο εἰσέτι δεικνύει ὅτι ἡ συνάφειά της εἶναι ἐλάσσων τῆς συναφείας Ἑλληνικῆς πρὸς τὴν Δακικὴν ἢ τὴν Σλαβωνικὴν. Ἐνταῦθα ὑπάρχει τι φαινόμενον αὐτὸ καθ' ἑ-

γερμανικοί τινες καὶ γαλλικοί ἰδιωτισμοί, καθ' ὅσον ὁ κλάδος οὗτος μετεῖχε καὶ τούτων.

§ 93. Οὕτως οὖν ἡ ἁλβανικὴ γλῶσσα κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἐστὶ παναρχαία πελασγικὴ ἢ γραικοῦταλική, τοῦ γραικοῦταλικοῦ ἢ προελληνολατινικοῦ κλάδου πρώτης παραφυᾶς, ἀδελφὴ πρεσβυτέρα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς, ὁμοία αὐταῖς κα-

τὰ τε τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος, ὁμόρριζος καὶ ὁμοστέλεχος αὐταῖς, ὁμοιοτέρα μάλιστα τῇ ἐλληνικῇ καθ' εἶδος ἢ καθ' ὕλην, τῆς δὲ λατινικῆς τῇ ὕλῃ τῶν λέξεων μᾶλλον ἢ τῷ εἶδει ἐπίμικτος, τῆς δὲ γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς γλώτσης μέτοχος τοσοῦτον μέρος, ὅσον μετεῖχε καὶ ὁ κλάδος αὐτός, τῆς δὲ ἱαφριθικῆς καὶ ἰνδευρωπαϊκῆς τῶν γλωσσῶν ὁμοφυλίας τοσοῦτον συγγενῆς, ὅσον καὶ ἡ

αὐτὸ ἀξιοσημείωτον, παρέχον ποικίλας θεωρίας. Οἱ Ἀλβανοὶ οὗτοι εἶναι ἄρα γε οἱ ποτὲ Μακεδόνες καὶ Ἡπειρώται, οἵτινες τοσοῦτον πασιφανῶς ἀνεδείχθησαν ἐλληνίζοντες, ἢ εἶναι μᾶλλον οἱ μηδόλως ἐνδείξαντες ἐλληνισμόν Ἰλλυριοί; Εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα δὲν ἀπολείπονται καὶ λόγοι ἀντιτείνοντες. Οἱ Ἀλβανοὶ καὶ οἱ Ἕλληνες ἀδελφίσαν, καίτοι τῆς γλώτσης ἐκατέρων διαφερούσης. Ἡ ἁλβανικὴ λαλεῖται μέχρι τοῦ νῦν καὶ ἐν Ἀττικῇ ἐπίσης. Ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ὑπερασπιστὰς καὶ μάλιστα Ἵπουργοὺς διοικήσαντας, οἵτινες μόλις ἡδύναντο τὴν γλῶσσαν αὐτῆς ὁμιλεῖν. Ἀλλ' ὅταν ὁ Ἡρόδοτος, παρὰ τὴν κοινὴν γνώμην τῶν συγχρόνων του, κατέλεγε τοὺς Ἡπειρώτας μεταξὺ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, τοῦτο θὰ προήρχετο μόνον ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῆς γλώτσης. Ἐνταῦθα παρέχονται ἐνστάσεις δυσχερεῖς περὶ ὧν ὁ ΑΓΓΕΛΟΣ ἀμυδρῶς ἀποφαίνεται, λέγων ὅτι ὁ Βότσαρης, ὁ Μισαούλης καὶ οἱ ἄλλοι Ἀλβανοὶ ἤρωες ἦσαν πάντες Γραικοί, καὶ ὅτι οἱ ἄδελφοὶ τοῦ Ὁμήρου Σελλοὶ, ἐπέζησαν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὑπὸ τὴν μορφὴν τῶν Σαυλιωτῶν. Ἐκ τῆς Σαββατιανῆς Ἐπιθεωρήσεως, ἐφημερίδος ἀγγλικῆς, εἰς ἣν ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς ὁ Ἀγγελοῦς τῶν Βυζαντινῶν λαῶν.

«Ἡ συγχώνευσις τῶν Γραικικῶν λαῶν κατὰ τὴν ἀρχικὴν καὶ εὐρεῖαν ἐθνολογικὴν σημασίαν, ὑπάρχει καὶ ὑπῆρχε πάντοτε. Οἱ Ἀλβανοὶ ἦσαν καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως Ἑλλήνες, καίτοι διαφορῶν διαλέκτου, καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν εἶναι τοιοῦτοι. Ἡ ἀστυρία τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἡ τῆς Ἰσπανίας, ἦτον ὁ Ὀλυμπος, ὁ Πίνδος, ὁ Ταῦγετος, ἡ πέτρα τῆς Ἰδρας, καὶ ἡ πέτρα τῶν Σελλῶν τῆς Ἡπείρου, ὅπου ἡ Ἐλευθερία μετ' ἡμίγυμνον χιτῶνα διῆγεν ἐπι-

σκοποῦσα ἅπασαν τὴν Γραικικὴν γῆν. Ἡμεῖς θεωροῦμεν εὐλόγως τὸν λαὸν τοῦτον τὸν λευκὸν (Ἀλβανὸν), ὡς λαὸν Γραικο-Πελασγικὸν ἀρχαιοτάτον· ἦτοι τὸν αὐτὸν ἐκείνον Γραικικὸν λαὸν, ὅστις φεύγων τὴν νέαν δυναστείαν τῶν Δευκαλιωνιδῶν, διῆγε βιῶν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων καὶ ἐπὶ παντὸς βράχου ἀπομεμονωμένου, μεταβαίνων ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν Ἀρκαδίαν εἰς ἄλλας ὀρεινάς καὶ πετρώδεις Ἀρκαδίας τῆς Γραικικῆς γῆς. Δὲν ἀναγνωρίζει τις εἰς τὸν λεγόμενον Ἀλβανὸν τὴν φυὴν, τὴν κόμην καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ Λοκροῦ καὶ τοῦ Τελαμωνίου Αἴαντος, ὅπως ἀναγνωρίζει τις τὸν Ὀδυσσεά εἰς τὸν Ἰθακήσιον, τὸν Ζακύνθιον καὶ Κερκυραῖον; Ἐὰν οἱ ἄλλοδαποὶ θεωρῶσι διαφορὰν μεταξὺ Ἀλβανῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἡμεῖς, ἡμεδαποὶ, βλέποντες τὴν διαφορὰν εἰς πᾶσαν κόμην, εἰς πᾶν χωρίον τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, οὐδεμίαν ἐποψὴν λαμβάνομεν τῶν διαφορῶν τούτων, ἐθνολογοῦντες ἀλλοιοτρόπως τοὺς καταίκους τούτους. Τὸ κλίμα τῶν ἐλληνικῶν γαιῶν, ἡ ἀνωμαλία καὶ ἡ ἄμετρος καὶ ἀντίθετος ποικιλία τῶν τόπων, παρέχουσιν ἀμέτρους ποικιλίας ἰδιωτισμῶν γλώτσης καὶ τρόπων τῶν κατόικων. Ὁ κάτοικος τῶν Καρδαμύλων ἢ τῆς Ὀμηρικῆς Βολισσοῦ ἐν Χίῳ, διαφέρει, ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν καὶ τοὺς τρόπους ἀπὸ τὸν κάτοικον τῶν Φανῶν πρὸς τὰ δυτικὰ μέρη τῆς νήσου, τοσοῦτον ἴσως ὅσον ὁ Ἀλβανὸς τῆς Ἰδρας ἀπὸ τὸν Ἰῶνα τῆς Χίου. Ἡ συγχώνευσις δὲν νοεῖται ὑπὸ τὴν ἐποψὴν στολῆς ἢ τρόπων κτλ. Ἡ ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Ἀγγέλου τῶν Βυζαντινῶν λαῶν, ἐφημερίδος ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀριθ. 10 τῆς 25 Ἰανουαρίου (8 Φεβρουαρίου) 1862.

ἀρχαία ἑλληνικὴ καὶ λατινικὴ (1). Ὁθεν ἡ φύσις καὶ ὁ κύριος χαρακτήρ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης ἐστὶν ὁ πελασγικὸς ἢ γραικο-ιταλικὸς, ἥτοι ὁ προελληνολατινισμὸς. Οἱ δὲ Ἀλβανοὶ εἰσι παναρχαῖον πελασγικὸν ἢ γραικοϊταλικὸν φύλον, ἀπὸ τῆς ἑλληνολατινικῆς τῶν ἐθνῶν ὁμοφυλίας ἀποσπασθὲν πρὸ τῆς ἀπ' ἀλλήλων διακρίσεως εἰς Ἑλλήνας καὶ Ῥωμαίους καὶ τῆς ἐκατέρων ὑποδιακρίσεως εἰς τὰς φυλὰς (2). Αὐτόχθονες δὲ καὶ παναρχαῖοι κάτοικοι τῆς ἐτι καὶ νῦν πατρίδος αὐτῶν, τῆς ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανίας, ὅπου εὗρεν αὐτοὺς οἰκοῦντας ἡ ἱστορία. Ἀλλ' ἐπισκοπήσωμεν καὶ ἄλλων γνῶμας.

§ 94. Ἰλλυρικὴν ἐκάλεσάν τινες τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν, ὡς ἐν τοῖς ἡγουμένοις ἀνεγνωσθῇ, καὶ τοὺς Ἀλβανοὺς Ἰλλυριοὺς, τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν ἀπογόνους, διότι

(1) Ἐκ τούτου εὐρίσκονται πλεῖσται λέξεις τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης συγγενεῖς πρὸς ὁμορρίζους τῆς σανσκριτικῆς. Ἴδε Εὐλανδρον σελ. 298. Βόππιον πολλαχοῦ ἐν τῷ μνημονευθέντι ἐν § 75 συγγράμματι αὐτοῦ. Θεόφιλον Στεῖρον σποράδην ἐν τῷ ἀλβανολατινικῷ λεξιλογίῳ τῷ ἐν τέλει τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ἐν Βρουνοβίγῃ 1856 μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως πέντε ἀλβανικῶν ποιημάτων Ἱερωνύμου Ῥάδου (Hieronymi de Rada), ποιητοῦ ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἀλβανῶν.

(2) Ὁμοιάζει δὲ ἡ ἑλληνικὴ μάλιστα πασῶν τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν τῇ λατινικῇ. Διὸ φαίνεται ὅτι, ἀφοῦ ἀπεσπάρσθησαν ἀπὸ τῆς κοινῆς ῥίζης, ἀμφοτέραι ὁμοῦ ἱκανὸν χρόνον ὥς μία καὶ ἀδιαίρετος γλῶσσα διετέλεσαν. Καὶ ἀφοῦ διεκρίθησαν ἀλλήλων, ἡ ἑλληνικὴ ἱκανὸν χρόνον διέμεινεν, ὡς εἰκὸς, μία, καὶ ἀδιαίρετος καὶ ὁμοειδής, ἐν ὅσῳ οἱ Ἕλληνες, μία ἀκόμη ὀλιγάριθμος φυλὴ ὄντες, μίαν καὶ ὁμοειδῆ χώραν κατήκουν καὶ δὲν ἦσαν διεσπαρμένοι ἀκόμη εἰς διαφόρους χώρας. Μετὰ δὲ τῆς διασπορᾶς καὶ εἰς διαφόρους χώρας ἐγκαταστάσεως τῶν Ἑλλήνων ἤρχισε καὶ ἡ γλῶσσά των νὰ διαφέρῃ ἑαυτῆς, νὰ ἀντιδιαστέλληται πρὸς ἑαυτήν, ἐν ἐνὶ λόγῳ, νὰ διαιρῇται εἰς διαλέκτους. Φιλίστ. τόμ. α. σελ. 116.

ἐξ οὗτου ἐγνωσθήσαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἱ Ἀλβανοὶ οἰκοῦσιν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν (1). Ἀλλ' ἡ ἐπὶ κλησίς αὕτη ἀρμόζει, ἐάν τις ὑπολαμβάνῃ τοὺς Ἰλλυριοὺς φύλον ἑλληνολατινικὸν καὶ τὴν Ἰλλυρικὴν γλῶσσαν κλάδον τοῦ ἑλληνολατινικοῦ στελέχους (2). Εἰδὲ τις πρεσβεύει ὅτι οἱ Ἰλλυριοὶ ἦσαν βάρβαροι καὶ οὐδεμίαν εἶχον φυλετικὴν συγγένειαν πρὸς τοὺς Ἑλλήνας καὶ Λατίνους οὔτε ἡ γλῶσσα ἐκείνων πρὸς ταύτας, τότε οἱ Ἀλβανοὶ κατ' οὐδένα τρόπον εἰσιν ἀπόγονοι τῶν Ἰλλυριῶν οὐδὲ Ἰλλυρικὸν φύλον (3). Διότι ἡ νῦν ἀλβανικὴ

(1) αἱ δὲ μὴ τοῦνομα αὐτὸ (Ἰλλυριοὶ) ἐς γένος τοῦτο ὀρθῶς εἴρηται, διὰ δὲ τὴν χώραν, ἣν ἐνοικούν φαίνεται τὴν Ἰλλυριῶν, ἃξίον ἐστὶ φέρεσθαι οἱ τοῦνομα τοῦτο. Πλατόν. Χαλκοκονδ. βιβλ. ι', ἐκδ. Βόννης σελ. 532. Τούτοις προϋθετέον καὶ ταῦτα· «Τὰ Ἰλλυρικὰ ἔθνη, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐν μέλει μὲν ἠφανίσθησαν, ἐν μέλει δὲ ἀνεμίχθησαν μετὰ ἐθνῶν ἐτέρας καταγωγῆς· μόνοι δὲ οἱ Ἀλβανοὶ θεωροῦνται ὑπὸ τῶν πλείστων νεωτέρων ἐρευνητῶν γνήσιον τῆς φυλῆς ἐκείνης (τῆς Ἰλλυρικῆς) λείψανον, ὡς ἐκ τῆς παραθέσεως τῆς γλώσσης αὐτῶν μετὰ τῶν περισωθεισῶν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Ἰλλυρικῆς λέξεων.» Κ. Παπαρρηγοπ. ἐγχειρ. γεν. ἱστορ. τόμ. α, σελ. 96.

(2) Ἀνάρχοντες δὲ εἰς μίαν εἰκόνα τοὺς ὀλίγους περισωθέντας χαρακτῆρας αὐτῶν (τῶν Ἰλλυριῶν), δὲν δυνάμεθα ὀριστικῶς νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ἐντελῶς μὴ ἑλληνικὸν ἔθνος.» Ἀβελ. ἱστορ. τῶν Μακεδόνων σελ. τῆς μεταφρ. 98.

(3) «Προσποιοῦσι δ' αὐτὴν (τὴν Ἐπίδαμνον, τὸ νῦν Δυρράχιον) Ταυλάντιοι βάρβαροι Ἰλλυρικὸν ἔθνος.» Θουκ. 1, 24. «Ἰλλυριοὶ, βάρβαροι Ὀθρακικοί· οἱ δὲ Περσίδος (δηλ. Πέρσας) αὐτοὺς φασιν.» Σουΐδας ἐκ λ. Ἀριστοφάνους δ' ἐν Ὀρνίσι 5. 1520 λέγει· «οἱ δὲ βάρβαροι θεοὶ πεινῶντες ὥσπερ Ἰλλυριοὶ κεκριγότες.» Ὁ δὲ σχολιαστὴς αὐτόθι παρατηρεῖ· «Ἀδίδυμος· ὥσπερ βάρβαροι· ἀνέπλασε δέ τι γένος θεῶν βαρβάρων Τριβαλλῶν ἀνώτατον, οἷον ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων βάρβαρα ἔθνη πορρωτάτω καθεστήκασι· περὶ δὲ Ὀθρακίην

γλώσσα δεικνύται συγγενεστάτη τῇ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ, καὶ ἐλέγχει ψευδῇ τὴν δοξασίαν ταύτην. Εἰ δέ τις ποθεῖ τὴν ἐκ τῆς Ἰλλυρικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἄλβανικὴν παραβαλλομένης ἀπόδειξιν ὡς τὴν μόνην ἀσφαλῆ, τοῦτο ἐστὶν ἀδύνατον. Διότι τῆς ἀρχαίας ἰλλυρικῆς γλώσσης λείψανα ἢ λέξεις, καθ' ὅσον ἐγὼ γινώσκω, δὲν σώζονται σήμερον πολλαὶ τινες καὶ ἀναμφισβήτητοι, ὅπως παραβλήθη πρὸς αὐτάς ἡ ἄλβανικὴ γλώσσα καὶ ὁρίσθῃ ὁ βῆθος τῆς συγγενείας αὐτῆς· τρεῖς δὲ μόνως εὐρίσκω, ἅς καὶ παραβάλλω εὐθὺς πρὸς ἄλβανικάς (1).

§ 95. Τῆς Ἰλλυρικῆς καὶ Παννονικῆς ἅμα καὶ Δαλματικῆς λέξεως sabaja καὶ sabajum ὁρίζει τὸ σημερινόν ὁ διασώσας αὐτὴν Ἀμμειανὸς Μαρκελλῖνος ὡδε· «est autem sabaja ex hordeo vel frumento in liquorem conversis paupertinus in Illyrico potus (Amm. Marcell. 26. 8. 2); quod genus est potionis ex frugibus aquaque confectum et vulgo in Dalmatiae Pannoniaeque provinciis gentili barbaroque sermone appellatur sabajum» ταῦτα μεθερμηνεύω χάριν τῶν ἀδαημόνων τῆς λατινικῆς γλώσσης· «ἐστὶ δὲ σαβὰ τὰ ποτόν τῶν ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ πενήτων ἐκ κριθῆς ἢ καρπῶν εἰς ὕγρον μεταβεβλημένων (Ἀμμ. Μαρκελλ. 26. 8. 2)· εἶδος ποτοῦ κατεσκευασμένου ἐκ καρπῶν καὶ ὕδατος ὀνομάζεται κοινῶς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Δαλματίας καὶ Παννονίας κατὰ τὴν ἐθνικὴν καὶ βάρβαρον αὐτῶν διάλεκτον σαβάιον.»

εἰσὶν οἱ Ἰλλυριοὶ· τὸ δὲ κεκριγότες» μίμησις ἐστὶν οὐκ εἰς τὸν ἥχον, ἀλλ' εἰς τὴν ἀσάφειαν τῶν βαρβαρικῶν διαλέκτων.» Καὶ Πλούταρχος περὶ παίδων ἀγωγῆς κεφ. 13· «ζήλωσαντας τὴν Εὐρυδικὴν, ἥτις Ἰλλυρίς οὖσα καὶ τρισθάρβαρος, ὅμως κτλ.»

(1) Σλάβους ὑπολαμβάνουσιν ἄλλοι καὶ τοὺς ἀρχαίους Ἰλλυριοὺς καὶ Δαλματεῖς διὰ τὴν ἐν Δαλματίᾳ πόλιν Σάβωνα ἢ Slavana. K. Σχινᾶ ἱστορ. τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν σελ. 322. «Ὁμώνυμος κατέστη τῇ Δαλματικῇ ταύτῃ Σάλωνι καὶ ἡ Ἀμφισσα μετὰ τὴν τῶν Σλάβων ἐπιδρομήν.» Στράβ. Ζ, ε, 6. Σχινᾶ ἱστορ. σελ. 326. Ἀλλ' ἡ δοξασία αὕτη φαίνεται ἀσύστατος.

§ 96. Παραβάλλω δ' αὐτὴν ἐγὼ πρὸς τὴν ἄλβανικὴν τὸν δε τὸν τρόπον· ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι διὰ πίσεως καὶ ἐκθλίψεως μετεβάλλετο εἰς ὕγρον τὸ πενιχρὸν τοῦτο ποτόν, ἐπειδὴ κατεσκευάζετο ἀδιαφόρως ἐκ κριθῆς ἢ καρπῶν καὶ ὕδατος, ἢ λέξις ἐσήμαινε κυρίως *πισάνην*, *ἐκθλίμμα*. Καὶ ἐπειδὴ τὸ *θλίβω* εἶπε *θλῶ* καὶ *ἐκθλίβω*, *πίσω* καὶ *ἐκπιέζω* ἄλβανιστὶ λέγεται ἐντε τῇ ὕδραϊκῇ καὶ τοσικῇ σέμπε, τοσικιστὶ δὲ καὶ *osembòj*, οἶον, *θλίβω ἐλαίας* = σέμπε (καὶ *osembòj*) οὐλῆν (1), τὸ δὲ *ἐκθλίμμα* καὶ *ἐκπίεσμα* λέγεται *osembim* υ, ἡ ἰλλυρικὴ λέξις *sabaja* καὶ *sabajum* φαίνεται οὕτως αὕτῃ ἡ ἄλβανικὴ *osembim*, πρὸς ἣν ταυτίζεται καὶ ἡ ῥίζα καὶ ἡ σημασία, ἀλλ' ὑπὸ τὸν τύπον *osembije ja* ἢ *osembé ja*, ἣν κατάληξιν πλείσται ἄλβανικαὶ λέξεις ἔχουσιν, ἀντὶ τῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν κατάληξιν *μα* ἀντιστοιχοῦσης καὶ τὸ ἀποτέλεσμα δηλούσης *osembi-μ-υ* = *πισάνη* *ἐκθλίμμα*, καὶ ἐντεῦθεν *ζῆθος*. Τὴν δ' ἐναλλαγὴν τοῦ α καὶ ε ἢ e παρατηρεῖ τις καὶ ἐν ταῖς μετὰ ταύτην δύο ἰλλυρικαῖς λέξεσι καὶ τὸν λόγον μανθάνει.

§ 97. Ἀλλὰ τί οἱ περὶ ἰλλυρικῆς ἢ παννονικῆς ἢ δαλματικῆς γλώσσης γράψαντες λέγουσι περὶ αὐτῆς; πρὸς τίνα τίνος ἑλληνικῆς ἢ λατινικῆς ἢ ἄλλης λέξεως ῥίζαν παραβλήτεα ἐστὶν ἡ *sabaja* εἴτε *sabajum*? Ἐνταῦθα ὁ νεώτατος συλλογεὺς τῶν ξένων λέξεων σιωπᾷ, καὶ οὐδὲν λέγει περὶ τῆς παραγωγῆς αὐτῆς. Ἀλωτίσιος δηλαδὴ Βανίκεκος ὁ συναγαγὼν τὰς ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ ξένας λέξεις καὶ ἐκδοὺς αὐτάς ἐν ἰδίῳ λεξιλογίῳ (*Fremdwörter in griechischen und lateinischen. Von Alois Vanicek. Leipzig, 1878*), παρ' ᾧ ἐγὼ εὐρον τὴν λέξιν καὶ τὰ χωρία τοῦ Μαρκελλίου παρέλαβον, οὐδεμίαν ἄλλην περιλαμβάνει ἰλλυρικὴν λέξιν. Διότι, ὡς λέγει ἐν τῷ προλόγῳ, συνήγαγε τὰς ξένας λέξεις ὅσαι προσέτυχον αὐτῷ ἐν τῇ συντάξει τοῦ ἐτυμολογικοῦ λεξικοῦ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, καὶ οὐ συνέγραψεν ἐπίτηδες τοιοῦτον λεξικόν. Ἀλλ' ἐγὼ γε, ὡς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ λεξιλογίου τούτου, ἤλπισα

(1) Hahn Alban. Stud. ἐν λ.

πολύ ὅτι ἤθελον εὔρει ἐν αὐτῷ συνηγμένας εἰς ἐν ἀπάσας τὰς ἱλλυρικὰς λέξεις ὅσας «Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι συγγραφεῖς διέσωσαν, καὶ προστεθειμένον αὐταῖς πᾶν ὅτι οἱ μόχθοι καὶ αἱ ἔρευναι τῶν νεωτέρων τῆς συγκριτικῆς τῶν γλωσσῶν φιλολογίας λογίων παρήγαγον, ὅπερ ἐφ' ἀπασῶν σχεδὸν τῶν λέξεων ποιεῖ ἐπιμελῶς, ἀλλὰ ἱλλυρικὴν λέξιν ἄλλην οὐδεμίαν εὔρον, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ sabaja οὐδὲν ἄλλο προστεθειμένον, πλὴν ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ ὄνομα τοῦ ζύθου παρ' ἱλλυρίοις καὶ Παννονίοις. Περιλαμβάνονται δ' ἐν αὐτῷ σκυθικαί, αἰγυπτιακαί, περσικαί, φρυγικαί, θρακικαί, σανσκριτικαί, Ἰνδικαί, σημιτικαί, φοινικικαί καὶ ἄλλαι ὑπὲρ τὰς τριακοσίας λέξεις τὸ ὅλον ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ περὶ τὰς εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐν τῇ λατινικῇ. Ταῦτα περὶ τῆς ἱλλυρινῆς ταύτης λέξεως, ἥτις ἄδηλον πρὸς τίνα ἑλληνικὴν ἢ λατινικὴν ἀντιστοιχεῖ.

§ 98. Ἐκ δύο δὲ λέξεων ἱλλυρικῶν, ὧν ἡ μὲν σώζεται παρ' Ἑσυχίῳ, ἡ δὲ παρ' Βύσταθίῳ, ἄγομαι εἰς σχέσεις πρὸς τὴν ἑλληνικὴν. Τούτων δ' ἡ παρ' Ἑσυχίῳ σωζομένη ἐστὶν ἡδε.

«*Δευάδαι*» οἱ Σάϊοι, ὑπ' ἱλλυρίων.»

Οὕτως ἔγραψεν ὀρθῶς ὁ τελευταῖος ἐκδότης τοῦ Ἑσυχίου Μαυρίκιος Σμίδιτος, ἀντὶ τῆς τῶν χειρογράφων γραφῆς «*Σατοῖ*» καὶ τῆς ὑπ' ἄλλων ἐρμηνείας «*σάτυροι* παρ' ἱλλυρίοις.» Παραβάλλουσι δὲ πρὸς τὸ μικρὸν κατωτέρω

«*Δευκαλίδαι*» οἱ Σάτυροι.»

καὶ πρὸς τὰ

«*σασαῖδαι*» *σαῦδοι*. Ἀμερίας τοὺς σειλείνους οὕτω καλεῖσθαι φησιν ὑπὸ Μακεδόνων.»

Ἄλλ' ἐνταῦθα ὑποσημειοῖ μὲν καὶ πάλιν ὁ εἰρημένος ἐκδότης, ὅτι παραβάλλουσι καὶ τᾶνάπαλιν, ἐπιλέγει ὁμως ἀγνοῶ ἐν τίνι δικαιώματι παραβάλλουσι τὰ «*σασαῖδαι*» καὶ «*σαῦδοι*» πρὸς τὰ «*Δευάδαι*» καὶ «*Δευκαλίδαι*». Καὶ εὐλόγως· διότι τὰ «*σασαῖδαι*» καὶ «*σαῦδοι*» ὑπολαμβάνονται ὁμόρριζα τοῖς «*σαῦλος*, «*σαυλοῦμαι*», ὁ δὲ Ἑσυχίος ἐρμηνεύει «*σασυλοῦσθαι*» τρυφᾶν, θρύπτεσθαι, ἐναθρύνεσθαι.» Ἐπειδὴ δὲ ἡ λέξις «*Δευάδαι*» ἐστὶ κυρία καὶ ἐν κυρίου ὀνόματος σημασία ἦν ἐν χρήσει παρ' ἱλλυρίοις, διότι, ὡς

εἴρηται, «*Δευάδαι*» ἐκαλοῦντο οἱ Σάϊοι ὑπ' ἱλλυρίων,» δύσκολόν ἐστιν εἰπεῖν εἰς τίνα ῥίζαν ἀνήκει καὶ τί ἐσήμαινε κατὰ τοὺς ἱλλυρίους, σιγῶντων τῶν ἐκδοτῶν καὶ τῶν λεξικῶν.

§ 99. Ἐμοὶ δ' ἐπέρχεται παραβαλεῖν τὴν ἱλλυρικὴν λέξιν «*Δευάδαι*» πρὸς τὴν νῦν ἀλβανικὴν ὡς ἐξῆς· εἰ οἱ Σάϊοι ὡς ἀρχαῖοι λαὸς τῆς Θράκης ἦσαν φίλοινοι καὶ συχνάκις βρεχόμενοι οἶνῳ ἦτοι μεθυσκόμενοι, ἴσως ὑπ' ἱλλυρίων σκωπτικῶς παρωνομάσθησαν «*Δευάδαι*», ὡς εἰ τις εἴποι *Μεθυσιάδαι*, παρὰ τὸ «*δεύεσθαι*» ἦτοι βρέχεσθαι αὐτοὺς οἶνῳ, μεθύσκεσθαι. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν σημασίαν δύνανται οἱ «*Δευάδαι*» παραβληθῆναι ὡς πρὸς συνώνυμον τὸ «*Δευκαλίδαι*» οἱ Σάτυροι,» παρὰ τὸ αἰτωλιστὶ λεγόμενον «*δεῦκος*» ἀντὶ «*γλεῦκος*» ὅθεν τὸ λατινικὸν *dulcis* = γλυκὺς καὶ παρ' Ἑσυχίῳ «*ἀίδευκός*» πικρός.» Ἀλβανιστὶ δ' ὁ μέθυσος λέγεται *τοσκι* *δέιμ-υ* καὶ *δέρ-υ*, ὑδραῖστὶ δὲ καὶ κατὰ τοὺς ἐν Σικελίᾳ Ἀλβανοὺς *ἰ δέιμ υ*, *ἰ-δέιμ ε* *ja* καὶ *ἰ-δέιμ ε α* = μέθυσος, μεθύση, ὁ καὶ ἡ μέθυσος· γκεγκιστὶ *ἰ-δέιμ* *τουνε*, *τοσκι* *ἰ-δέιμ* *τουρε*, ὑδρ. *ἰ δέιμ* *τουρε-ρυ*, *ἰ-δέιμ* *τουρε-ρα* = δὲ μεθυσμένος, ἡ μεθυσμένη. Καὶ παράγεται παρὰ τὸ ὑδραῖκόν *δένj*, *τοσκ. δέj*, γκ. *δέj*, κατὰ δὲ τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Ἀλβανοὺς καὶ *δέj* καὶ *δέj* = μεθύσκω (τινά), γκ. καὶ ὑδρ. *δεheμ*, *τοσκ. δεheμ* = μεθύω, μεθύσκομαι. Τὸ δὲ φωνῆεν τῆς ῥίζης τοῦ ῥήματος τούτου μακρὸν ἐστὶ πανταχοῦ, ὃ καὶ σημειοῦσιν οἱ ἐκδότες.

§ 100. Παράγουσι δὲ τὸ *δένj* = μεθύσκω καὶ *δεheμ* = μεθύω, μεθύσκομαι Βόππιος (1) καὶ Θεόφ. Στεῖρος (2) παρὰ τὴν ῥίζαν *θη* τοῦ ἀχρήστου *θ α ω* = *θηλάζω*, ὅθεν, «*θησαι*» *θρέψαι*, «*θηλάσαι*» («*Ἡσύχιος*»), «*θησάτο*» Ἰλ. Ω. 58) = *ἐθήλασε*, *σανσκρι. dhā* (Βόππ. καὶ Στεῖρος *dhē*) = *πίνειν*. Ἄλλ' ἴσως κατὰ τὴν αὐτὴν τροπὴν παρακτέον μᾶλλον ἀπὸ τῆς ῥίζης *θ α* καὶ *θ ω* ῥήμα-

(1) Σελ. 81, σημ. 51 τοῦ ἐν § 75 συγγραμματος.

(2) Σελ. 37 τοῦ ἐν σημ. 1ῃ τῆς § 93 καὶ 106 μνημονευομένου συγγραμματος.

τος, δωρικοῦ σημαίνοντος μεθύω. Ὅθεν τὰ παρ' Ἑσυχίου

α θ ᾱ ξ α ι· μεθύσαι.»

α κ α τ θ ᾱ ξ α ι· παρακονῆσαι· μεθύσαι» (1)

α τ ε θ α γ μ ε ν ο ι· μεμεθυσμένοι.»

α τ ε θ ω γ μ ε ν ο ι· μεμεθυσμένοι.» (2)

Εἰς ταύτην ἴσως τὴν ῥίζαν ἀνήκει καὶ τὸ παρ' Ἑσυχίου.

α θ ω χ θ ε ῖ ς· θωρηχθεῖς· μεθυσθεῖς.»
Σοφοκλέους Διονυσιακῶ.

§ 101. Εἰς τὸ σατυρικὸν δὲ τοῦτο δράμα τὸ καλούμενον «Διονυσιακὸς» καὶ ἰδίᾳ εἰς τούτου τὸν ἐκ Σατύρων χορὸν ἀποδίδεται καὶ οὗτος ὁ στίχος καὶ οἱ ἐξῆς: δύο, οὓς διέσωσεν ὁ παρὰ Βεκκέρῳ γραμματικὸς (σελ. 385, 18). «Ἄλυπον ἄνθος ἀνίας· εἰ θέλοις εἰπεῖν ἐπὶ τίνος πράγματος ὁ λύπης ἀπαλλάττει, οὕτως ἂν χρήσαιο, ὥς καὶ Σοφοκλῆς ἐν τῷ Διονυσιακῷ σατυρικῷ ἐπὶ οἴνου πρῶτον γευσασμένων τῶν κατὰ τὸν χορὸν σατύρων

Πόθεν ποτ' ἄλυπον ὦδε

εὔρον ἄνθος ἀνίας.

ὅλον δὲ τὸ μελύδριον πολιτικὸν ἄγαν γέγονε· μετὰ γὰρ τῆς ἄλλης ἐναργείας λελυμένην ἔχει τὴν ἐρμηνείαν καὶ μεθύουσιν ἀρμόδττουσαν.» Ἦν ἄρα ὁ λόγος ἐν τῷ μελύδριῳ τούτῳ καὶ ἐν τῷ δράματι περὶ τῆς τοῦ οἴνου εὐρέσεως καὶ τῆς ἐκ τούτου μέθης. Ἀλλὰ δύναται τέλος νὰ παραχθῇ τὸ δὲν καὶ δέημι καὶ παρὰ τὸ ἀδεύεσθαι αὐτὸ ἄνευ οὐδεμιᾶς γραμμάτων τροπῆς καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν τοῦ «βρέχεσθαι οἶνω» μεταφορὰν, καθ' ἣν ἀνωτέρω παρεβλήθη πρὸς τὸ «Δευδάδαι»· ἀλλὰ τούτου τὴν ῥίζαν ἀναφέρουσιν ἄλλοι μὲν εἰς τὴν σανσκρ. ῥίζαν dih, ἕτερος δὲ τις εἰς τὴν duch, ἅδηνον δὲ ἂν μακρὰν ἢ βραχεῖαν. Ἀμφοτέρως ὁ μὲν τὰς προειρημένας δύο παραγωγάς, τὴν τε ἀπὸ τῆς ῥίζης θη=θηλάζω καὶ τὴν παρὰ τὴν θω=μεθύω, συνιστᾷ προσέτι καὶ τὸ δεδηλωμένον μακρὸν τῆς ῥίζης τῆς τε

σανσκριτικῆς dhā ἢ dhē καὶ τῆς διπλῆς ἁλβανικῆς δὲ μετὰ μακροῦ ε ἢ δαι καὶ dhē ὡς καὶ τῆς ἑλληνικῆς.

§ 102. Ἡ δὲ ἑτέρα λέξις ἡ καὶ ὁμηρικὴ, ἣν εὐρίσκω μαρτυρουμένην ὑπὸ τοῦ Εὐστάθιου σαφῶς καὶ ἀναμφισβητήτως ὡς ἱλλυρικὴν κατὰ τοὺς παλαιούς, παρ' Ὀμήρῳ δὲ προσφύεστατα ἐρμηνευομένην διὰ τῆς παρ' ἱλλυριοῦ· πάλαι καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς παρὰ τοῖς νῦν Ἀλβανοῖς σημασίας, μὲ καθοδηγῆ μᾶλλον ὠρισμένως εἰς ἑλληνικὰς σκέψεις. Ἐν τῇ ῥαψῳδίᾳ ε τῆς Ὀδυσσεΐας στίχῳ 281

«εἶσατο δ' ὡς ὅτε ῥινὸν ἐν ἡεροιδεῖ πόντῳ» ἀπαντᾷ ἡ λέξις ῥι ν ὀ ν, πάλαι μὲν παρὰ τοῖς ἱλλυριοῖς ἀχλὺν σημαίνουσα (1), παρὰ δὲ τοῖς νῦν Ἀλβανοῖς (καὶ κατὰ τοὺς πάλαι Οἰνωτρούς) νέφος. Κατ' ἀμφοτέρας δὲ τὰς σημασίας ὀρθῶς ἐρμηνεύεται ὁ ὁμηρικὸς οὗτος στίχος

εἶσατο δ' ὡς ὅτε ρινὸν (δηλ. εἶδεται) ἐν [ἡεροιδεῖ πόντῳ,]

κατὰ μὲν τὴν ἱλλυρικὴν ἀφάνη δὲ (τῷ Ὀδυσσεῖ ἢ γῇ τῶν Φαιάκων) ὡς ὅτε (φαίνεται) ἀχλὺς ἐν ὁμιχλώδει πόντῳ,» καὶ κατ' Εὐστάθιον ἐν ταῖς παρεκβολαῖς ἐρμηνεύοντα τὸν στίχον κατὰ ταύτην τὴν σημασίαν

«Ἐφάνη γοῦν τῷ Ὀδυσσεῖ ὡς ἀχλὺς ἢ γῆ,» κατὰ δὲ τὴν ἁλβανικὴν (καὶ παρ' Οἰνωτροῖς) σημασίαν ἔτι ὀρθότερον ἐρμηνεύεται

Ἐ οὐ-δοὺκ σι κοῦρ (δοῦξετε) ῥ ἐ ν τὲ δὲ τ τε-μνέκετε=καὶ ἐφάνη ὡς ὅτε (φαίνεται) νέφος ἐν πόντῳ ὁμιχλώδει.

§ 103. Σημαίνει δὲ ἡ ῥι ν ὀ ς παρ' Ἑλληνισι δέρμα εἶτε βύρσαν καὶ ἐκ τοῦ μέρους τὸ ὅλον ἀσπίδα, λέγεται κατὰ θηλυκὸν γένος ἰωνικῶς (2) κατ' Εὐστάθιον (3) καὶ δι-

(1) «Οἱ δ' αὐτοὶ (οἱ παλαιοὶ) φασὶ καὶ ὅτι ῥι ν ὀ ν ἱλλυριοὶ λέγουσι τὴν ἀχλὺν.» Εὐστάθιος ἐν Παρεκβ. 1536, 15.

(2) Κατὰ Γοιτλίγγιον δ' ἐν Ἀσπίδι Ἡρακλέους στ. 152 θηλυκῶς λέγεται ἡ ρινὸς καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις ἐπικοῖς, ὡς παρ' Ἀπολλ. Ῥοδίῳ 2, 58. Ἐν οὐδετέρῳ δὲ γένηται τὸ ρινὸν φέρεται ἐν ἱλ. Κ 155 καὶ ἐν τῷ μνημονευθέντι στίχῳ Ὀδ. ε 281.

(3) Ἐν τῷ Πίνακι τῶν Παρεκβολῶν καὶ

(1) Δωρικά καὶ ταῦτα ἀντὶ θῶξαι, καταθῶξαι.

(2) Τούτου προτείνεται ἀρμοδιωτέρα πρὸς τὴν ἀλφαριθμητικὴν τάξιν γραφὴ «τε-θωχμένοι.»

γαμμα φέρει πρὸ τοῦ ρ, οἷον *ῥινός*· διότι ἐν πολλοῖς τοῦ Ὀμήρου χωρίοις ἢ ἐν θέσει ποδὸς βραχεῖα πρὸ τοῦ ρ συλλαβὴ ἐκτείνεται εἰς μακρὰν διὰ τοῦ νοουμένου διγάμματος. Οὕτω δὲ κεῖται ἐν τοῖς Ε 308, Η 474, Κ 155, Μ 263, Ν 406, Π 636 τῆς Ἰλιάδος, ε 426, μ 46, χ 278 τῆς Ὀδυσσεύς· οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς· διότι ἐν ε 435, ξ 134 κεῖται ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου, ἐν δὲ τοῖς μ 394, Δ 447, Κ 334 κατόπιν συλλαβῆς καταληγούσης εἰς σύμφωνον, καὶ διὰ τοῦτο θέσει μακρὰς καὶ ἄνευ τοῦ διγάμματος, ἐν δὲ Η 248 κατόπιν μακρὰς φύσει συλλαβῆς. Ἐρμηνεύεται δὲ πανταχοῦ ὀρθῶς πάνυ διὰ μιᾶς τῶν τριῶν εἰρημένων σημασιῶν, *δέρματος ἢ βύρσης ἢ ἀσπίδος*.

§ 104. Ἄλλ' ἐπεὶ οὐδεμία τῶν σημασιῶν τούτων ἀρμόζει τῇ παραβολῇ τοῦ ἄρτι ἐρμηνευθέντος στίχου (1) εἰκάζουσιν οἱ νεώτεροι ὅτι τὸ *ρίνον* ἐνταῦθα ἢ γραφὴν ἢ σημασίαν ἔχει διάφορον, διεφώνουν δὲ καὶ οἱ παλαιοὶ κατ' ἀμφοτέρω. Καὶ ὁ μὲν Φαίσις προτείνει ὡς ὅτε τε *ρίον* ἤερ. π.» γραφὴν προφανῶς ἀνεπιτυχῇ, ὁ δὲ Λαρόχης προτιμᾷ τὴν ζῆντισι χειρογράφοις καὶ σχολίοις εὐρεθεῖσαν γραφὴν ὡς τε *ρίνον*. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν γραφὴν νοεῖται μὲν μετὰ διγάμματος καὶ ἐνταῦθα, ἀλλ' ἢ πρὸ τοῦ ρ βραχεῖα συλλαβὴ ἐκτείνεται ἐνταῦθα ἐν ἄρσει καὶ οὐχὶ ἐν θέσει ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω χωρίοις ἐδείχθη. Κατὰ δὲ τὴν κοινὴν γραφὴν αἴσατο δ' ὡς ὅτε *ρίνον* ἐν ἡεροειδέϊ πόντῳ τὸ *ρίνον* φέρεται ἐν τούτῳ τῷ στίχῳ ἄνευ διγάμματος. Ὁ δὲ Εὐστάθιος ἱστορῶν τὰς τῶν παλαιῶν γνώμας καὶ ἰδίας ὑποσυνάπτων λέγει· «Ἐνταῦθα δὲ οἱ μὲν *ρίνον* εἶπον, ὃ ἐστὶ βύρσαν· ὡς τὸ «ὑπὸ δ' ἔστρωτο *ρίνον* βοός» (2), ἵνα λέγῃ ὅτι ἔδοξε βλέπειν ὡς *ρίνον* Ὀδυσσεὺς ἤγουν *ἀσπίδα* ἢ *βύρσαν* ἀπλῶς, περὶ μέσσην τὴν θάλασσαν ἐφηπλωμένην. Ἄλλοι δὲ γράφουσιν *ῥινόν*, ὃ ἐστὶ καρπὸν ἀγρίας συκῆς· τοῦτο δ' ἐγγύς ἐστι γελόλου, τὰ τε ἄλλα καὶ διὰ τὴν βραχύτητα τοῦ καρποῦ.

ὅτι κατὰ θηλυκὸν γένος λέγεται ἰωνικῶς» σελ 679, 45 καὶ 1926, 54.

(1) Ὀδ. ε 281.

(2) Ἰλ. Κ. 155,

Ἀρίσταρχος δὲ ῥινὸν γράφει αὐτὴν τὴν συκῆν, ἵνα φαίνεται τηλόθεν ἢ νῆσος ὥσει καὶ τοιαύτη τις συκῆ. Φασὶ δὲ οἱ παλαιοὶ καὶ ὅτι ἀρσενικῶς μὲν ῥινός λέγεται τὸ δένδρον, οὐδετέρως δὲ ὁ καρπός· οἱ καὶ ἡ κέδρος φασὶ θηλυκῶς τὸ φυτὸν, τὸ κέδρον δὲ ὁ καρπός. Οἱ δ' αὐτοὶ φασὶ καὶ ὅτι *ρίνον* Ἰλλυριοὶ λέγουσι τὴν ἀχλὺν. Ἐγὰρ γοῦν τῷ Ὀδυσσεῖ, ὡς ἀχλὺς ἢ γῆ. Εἰ δὲ προϋπάρχει ὁ ῥινός τοῦ ῥινεοῦ ὡς παρὰ Λυκάφρονι ὁ σφός τοῦ σφεοῦ, οὐκ ἔστι σταθερῶς φάναι. Μνεῖα δ' ῥινεοῦ καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι. Μνηστέον δ' ἐνταῦθα καὶ τοῦ εἰπόντος παλαιοῦ, ἦν δ' αὐτὸς ὁ Φιλόπονος, ὅτι ῥινεὸς μὲν τὸ δένδρον, ῥινεὸς δὲ προπαροξυτόνως ὁ καρπός.» (1)

§ 105. Ὁ δὲ Ἡσύχιος ἔχων ὑπέφει βεβαίως τοῦτο τὸ χωρίον παρέλαβε τὴν λέξιν «*ρίνον*» κατὰ τὴν τοῦ Ἀριστάρχου γραφὴν «*ῥίνο*» (2) καὶ ἐρμηνεύει αὐτὴν «*νέφος*» καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν συνήθη ἑλληνικὴν, καθ' ἣν τετρακτὶς ἐρμηνεύει αὐτὴν «*δέρμα, βύρσαν, ἀσπίδα*» (3). Καὶ πολλοὶ μὲν καὶ νῦν πειρῶνται νὰ ἐρμηνεύσωσι καὶ τοῦτο τὸ χωρίον διὰ μιᾶς τῶν τριῶν τούτων σημασιῶν, ἀλλ' ἢ κατὰ τοὺς Οἰνωτροὺς καὶ τοὺς νῦν Ἀλθανοὺς σημασία *ρίνον* = νέφος ἐστὶν ἢ μόνη ἀρμόζουσα τῇ

(1) Εὐστάθιος ἐν Παρεκβολαῖς, σελ. 1536, στ. 13.

(2) Οὕτω τονίζει καὶ ὁ τελευταῖος τοῦ Ἡσυχίου ἐκδότης Μαυρίκιος Σμίδιτος (Maur. Schmidt), ὅστις ἀναγινώσκει «*ῥινον*» ἀντὶ «*ρίνον*», καὶ παραπέμπει εἰς Μέρκελον ἐν τοῖς εἰς Ἀπολλῶν. Ῥόδιον προλεγομένοις σελ. 138. Ὁ δὲ Εὐστάθιος (σελ. 1536, στ. 15) τονίζει κατ' Ἀρίσταρχον «*ῥινόν*», καὶ ἐρμηνεύει αὐτὴν τὴν συκῆν. «*Τονίζεται δὲ καὶ ἐν τοῖς PQT σχολίοις ἢ κατ' Ἀρίσταρχον γραφὴ «ῥινόν», καὶ ἐρμηνεύεται αὐτὴν τὴν συκῆν κατὰ μεταβολὴν γένους. τὸν γὰρ καρπὸν μὴ νοεῖσθαι, ἐπεὶ βραχὺς ἐστὶ πάνυ».*

(3) *ρίνος*· δέρμα.

ρίνον· τὴν βύρσαν· τὸ δέρμα.

ρίνο· βύρσας· δέρματα· ἀσπίδας.

ρίνω· δέρματι· βύρσῃ.

ἐνταῦθα παραβολῇ (1). Διότι πολλάκις ἐν ὁμιχλώδει πελάγει ὄρη σκιερὰ ἐν τῷ ὀρίζοντι φαίνονται μακρόθεν τοῖς πλέουσιν ὡς νέφη· καὶ τοιαῦτα ἐφάνησαν καὶ τῷ Ὀδυσσεὶ τηλόθεν τὰ σκιδέντα ὄρη τῆς νήσου τῶν Φαιάκων. Ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστὶ ὡς τινα νέφη φαίνονται μακρόθεν τοῖς ναυτιλλομένοις τὰ τοιαῦτα ὄρη ἐν τοιοῦτῳ πελάγει, καὶ μέχρι παροιμίας ἐξενίκησεν ἡ συνηθεστάτη τοῖς ναυτικοῖς τῶν Ἀλβανῶν ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ φράσις « σὶ δέ, σὶ ῥέ » = ὡς γῆ, ὡς νέφος. Καὶ λέγουσι τοῦτο ὁσάκις τὰ μακρόθεν φαινόμενα περὶ τὸν ὀρίζοντα τοσοῦτον συγχέονται ἐν ὁμιχλώδει πελάγει, ὥστε ἀδυνατοῦσι νὰ διακρίνωσιν αὐτὰ, εἰ ὄρη εἰσὶν ἢ νέφη.

§ 106. Παράγουσι δὲ οἱ παλαιοὶ τὴν *ρίνον* = τὸ δέρμα παρὰ τὸ *ῥέειν*· διότι διὰ τοῦ δέρματος ἐκρέουσιν οἱ ἰδρώτες (2). Ὁ μόρριζον δὲ ὑπολαμβάνουσι καὶ τὴν *ρίνα*, καὶ παράγουσι καὶ ταύτην ἀπὸ τοῦ *ῥέω*· διότι ἐκ τῆς *ρίνος* ῥέουσι καὶ κατέρχονται τὰ περιττώματα (3). Συμφωνεῖ δὲ καὶ Πίνκτητος κατὰ Κούρτιον ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐτυμολογίᾳ ἐν λέξει *ῥέω*, ἐνθα καὶ ὁ *ῥῶθων* παράγεται παρὰ τὴν ἀπὸ τοῦ *ῥέω* ῥίζαν *ῥω*, ὅθεν καὶ Εὐρώτας ὡς εὐροο· τῆς δὲ *ρίνοσ* οὐδεμία παρὰ Κουρτίῳ μνεία. Ἀλλὰ πρόδηλον ὅτι ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ῥίζης *ῥρι*, αἰολικῶς *γρι* (4) σανσκριτιστὶ *var*, παράγεται καὶ τὸ *ρίνδον* καὶ τὸ μόρριζον ἄλβανικὸν οὐσιαστικὸν ἀνάρθρως *ῥέ*, ἐνάρθρως *ῥέ-ja* καὶ *ῥέ-α* = *ῥίνδον*, *νέφος*.

(1) «Scolies P, Q et T: εἵνοι δὲ *ρίνδον* κατὰ τοῦ Οἰνωτροῦς τὸ νέφος. Scolies P: *ρίνδον* λέγει τὴν ἀχλύν. Scolies P et Q: ἐφάνη ὡς ἀχλὺς ἡ γῆ.» Ἰδε Ὀδ. ε, στ. 281 τῆς Ὀμήρου ἐκδόσεως τοῦ Pierron ἐν Παρισίοις 1875.

(2) «Ἐκ τοῦ *ῥέειν* δὲ ἡ *ρίνος*, καθὰ καὶ ἡ *ρίνα*· διὰ τοῦ δέρματος γὰρ οἱ ἰδρώτες ἐκρέουσιν.» Εὐστάθιος 692, 14, 18.

(3) «Ἀπὸ τοῦ *ῥέω* *ρίνα*· ἐκ γὰρ τῆς *ρίνος* ῥέουσι καὶ κατέρχονται τὰ περιττώματα.» Ἰω. Ζωναρᾶς ἐν λ. *ρίν*.

(4) «*γριῖνος*· δέρμα.» Ἡσύχιος ἐν λέξει. Αἰολικὴ δὲ ἡ λέξις καὶ Λεσβιακὴ κατὰ τὴν τοῦ Ἀρέντου (Ahrens) κρίσιν.

§ 107. Ὁ δὲ Θεόφιλος Στεῖρος (1) παράγει τὸ ἄλβανικὸν *ῥέ* παρὰ τὸ *νέ-φος* τροπῇ τοῦ *ν* εἰς *ρ*, ὥσπερ καὶ τὸ ὁμόφθογγον *ῥέ* = προσοχή παρὰ τὸ *νό-ος νοῦς* (ὅθεν ἡ συνήθης φράσις *βέ ῥέ* = προσέχω τὸν νοῦν, προσέχω), καὶ τὸ ἐπίθετον *ἰ-ῥῆ*, *ἰ-ῥέ-α* παρὰ τὸ *νέ-ος*, *νέ-α*, ὅ καὶ σημαίνει. Ἀλλ' ἔμοι γε ἀρέσκει ἡ παραγωγὴ τοῦ *ῥέ* = νέφος παρὰ τὸ *ρίνδον*· τὸ μὲν ὅτι καὶ Ἰλλυρικὴ ἐστὶν ἡ λέξις καὶ ἡ σημασία αὐτῆς, τὸ δὲ ὅτι καὶ τὸ *ῥέ* αὐτὸ καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ παράγωγα καὶ τὸ δίγαμμα διατηροῦσι πρὸ τοῦ *ρ* καὶ τὸ *ν* τῆς πληρεστέρας ῥίζης *βρι* πού μὲν ὡς *ν*, ὅπερ φιλοῦσιν οἱ Γκέγκαι, πού δὲ εἰς *ρ* τετραμμένον, ὅπερ ἀρέσκει τοῖς Τόσκοις. Ὁθεν ἀπαντᾷ *βρένι* = νέφη (2) καὶ *βρένι-α* = νέφος (3)· παράγωγα δὲ *γκεγκιστὶ βράνε-τε*, τοσκιστὶ *βρέ* καὶ *βρέρε-τε*, ὑδραῖστί *ἰ-βρέρε τε*, *ἰ-βρερετοῦαρε*, *ἰ-βρερετοῦαμ* = νεφελώδης, συννεφώδης, συννεφιασμένος, σκοτεινός, σκυθρωπός· *γκεγκ. βρανεσύνε-α*, ὑδρ. *βρερεσύρε-α* (4) καὶ *βρέρε-τε* = συννέφεια, συννεφία· *γκ. βρανδῷ*, τοσκ. *βρέj*, ὑδρ. *βρερετόνj* = συννεφῶ, συννεφιάζω, σκυθρωπάζω· ὑδρ. *βρερετίμ·ν* = συννεφίασμα, συννεφιασμός, σκυθρωπασμός. Ἐκ δὲ τῆς σανσκριτικῆς ῥί-

(1) Hieronymi de Rada carmina Italobanica quinque transcripsit, vertit, glossario notisque instruxit Theophilus Stier. Brunsvigae. 1856. σελ. 48.

(2) Αὐτόθι σελ. 30, στίχ. 788.

(3) Saggio di Grammatologia comparata sulla lingua Albanese per Demetrio Camarda. Livorno. 1864. σελ. 157 καὶ 178, σημ. 63.

(4) Γράφω διὰ τοῦ *ν*· διότι ἡ κατάληξις τῶν ἀφτρημένων *γκεγκικῶν* οὐσιαστικῶν ἀνάρθρως *σινε*, ἐνάρθρως *συνα* ἐστὶν αὐτῇ ἡ ἑλληνικὴ κατάληξις *συνη*. Οἱ δὲ πρὸ ἐμοῦ οὐκ ὀρθῶς γράφουσι *σινε* διὰ τοῦ *ι*. Ὁμοίως διὰ τοῦ *υ* γραπτέον καὶ τὸ ἀρσενικὸν ἄλβανικὸν ἄρθρον κατὰ τὴν γνωστὴν αἰολικὴν τροπὴν τοῦ *ο* εἰς *υ*, σωζομένην καὶ νῦν ἐν τῇ τῶν Θεσσαλῶν καὶ Λεσβίων διαλέκτῳ, π. χ. ὁ ἀδερφός μ' ὁ Γιάννης = ὁ ἀδελφός μου ὁ Ἰωάννης.

ζης var παράγονται τὸ γκεγκικὸν *βερέρ υ*, τὸ τοσκ. *βερέρ-υ* καὶ *βέρέρ υ*, τὸ ὕδρ. *βερέρ* καὶ συνήθως *βέρέρ υ*=χολή, λύπη, θλίψις· ὅθεν ὕδρ. *βερέρον*=*βερερρον*· 2)=λυπῶ, πικραίνω, θλίβω (1).

§ 108. Εἰ μὲν λοιπὸν ἐσώζοντο, καθ' ὅσον ἐγὼ τοῦλάχιστον γινώσκω, καὶ ἄλλαι ἱλλυρικαὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς λέξεις· οὕτω σαφῶς μεμαρτυρημέναι καὶ τοσοῦτον ἑλληνίζουσαι ὅσον ἡ *ρίνον* (2), οὐδαμῶς ἤθελον ἀποκινήσει νὰ παραβάλω καὶ αὐτὰς πρὸς τὴν ἀλβανικὴν, ὅπως ἔτι φανερώτερον καταδειχθῇ ἡ συγγένεια τῆς ἀρχαίας ἱλλυρικῆς πρὸς τὴν νῦν ἀλβανικὴν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν παρατεθειμένων συμπεραίνεται, νομίζω, ὅτι ἡ ἱλλυρικὴ γλῶσσα ἦν οὐχὶ ἄλλοτρία τῆς ἑλληνικῆς ἀλλὰ διάλεκτος αὐτῆς ἀπωτέρα τῶν ἄλλων καὶ οἱ ἱλλυριοὶ ἑλληνικὸν φῶλον. Διότι ἱλλυρικὴ καὶ ἡπειρωτικὴ διάλεκτος, αἱ λαλούμεναι ποτὲ ἔνθα ἡ νῦν ἀλβανικὴ, ἀποχωρισθεῖσαι πρωϊαίτατα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς καὶ τοῦ λοι-

ποῦ ἀνεπίμικτοι πρὸς αὐτὴν πέραν τοῦ Πίνδου μένουσαι, πρὸς δι' ἑκαὶ μετ' ὀθνείων στοιχείων συμφυραθεῖσαι ἀπελείφθησαν τῆς προόδου καὶ τῆς ἐπὶ τὸ κομψότερον ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς, καὶ ἀπέβησαν διὰ τοῦτο ἥττον συγγενεῖς ἢ αἱ ἄλλαι διαλέκτοι τῆς ἑλληνικῆς, ἡ δὲ ἱλλυρικὴ ὡς ἀπωτέρω κειμένη ἀπέβη ἥττον συγγενὴς καὶ τῆς ἡπειρωτικῆς, ὡς πλησιεστέρας. Τοσαῦτα περὶ τῆς ἀνεξαρνήτου ταύτης δοξασίας, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἰσι λείψανον τῶν ἀρχαίων ἱλλυρίων.

§ 109. *Θρακικόν* δ' ὑπέλαβον ἕτεροι φῶλον τὸ ἀλβανικὸν ἔθνος καὶ τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν ὁμοιοτάτην τῇ ἀρχαιοτάτῃ *θρακικῇ* καὶ οἶονεὶ διάλεκτον αὐτῆς (1). Καὶ ἐπειδὴ τὸ τῶν *Θρακῶν* ἔθνος πάλαι ἦν μέγιστον πάντων ἀνθρώπων μετὰ τοὺς Ἰνδοὺς (2), καὶ ἐξετείνετο πρὸς ἄρκτον μέχρι τοῦ Ἰστροῦ καὶ πέραν αὐτοῦ, ἴσως, λέγουσι, καὶ πρὸς δυσμὰς ἐξετείνετο μέχρι τῆς ἱλλυρίδος, ἔνθα κατωκισμένοι εἰσιν οἱ Ἀλβανοί. Ἀλλὰ τοὺς *Θράκας* διακρίνουσιν ἤδη εἰς ἀρχαιότερους καὶ νεωτέρους, καὶ ἐκείνους μὲν νομίζουσιν Ἑλληνας, τούτους δὲ βαρβάρους καὶ οὐδεμίαν συγγένειαν ἔχοντας πρὸς τοὺς Ἑλληνας (3). Ἀπὸ δ' ἐντεῦθεν ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ

(1) Ἐπειδὴ τὸ φωνῆεν τῆς ῥίζης ταύτης ποικίλλει κατὰ τὸ Ἑλληνολατινικὸν Ἑτυμολογικὸν λεξικὸν τοῦ Ἀλοΐσιου Βανίκεκου (Griechisch-Lateinisches Etymologisches Wörterbuch von Alois Vanicek. Leipzig. 1877), ὅστις παράγει (*φρ-νο*, *φρ-νο* μετὰ *βριχέος α* καὶ *ι, φρ-νο*) ῥί νὸς (*γρῖνος* αἰολ. Ἑσύχ.), ὃ Ἑβελίγγιος ἐν τῷ Ὀμηρικῷ αὐτοῦ λεξικῷ (Lexicon Homericum edidit H. Ebeling. Lipsiae. 1878.) ἐν τῇ λέξει *ρί νὸς* ἡ καὶ *ρί νὸν* το ἀνέγραψε τὴν ῥίζαν ἀνευ φωνήεντος *φρ*, αἰολ. γρ. Ἑσύχ., skr. var. Ἐκ δὲ τῶν ῥιζικῶν τούτων φωνηέντων ἡ ἀλβανικὴ διετήρησε τὸ *α*, ἀντὶ δὲ τοῦ *βραχέος* καὶ μακροῦ ἐχρήσατο τῷ *ε* καὶ *ε*. Καὶ τῷ μὲν *α* χρῆται ἡ ἀρχαιότερα τῆς ἀλβανικῆς διάλεκτος ἡ γκεγκικὴ, τῷ δὲ *ε* καὶ ἡ τοσκικὴ. Ἀντιστοιχεῖ δὲ τὸ *ε* καὶ *ε* τῆς ἀλβανικῆς εἰς τὸ ἑλληνικὸν *ε* τῆς αὐτῆς ἑλληνικῆς ῥίζης *φερ*, ὅθεν ἰωνικῶς καὶ ἐπικῶς *εἶρος*, *εἶριον*, ἰωνικῶς καὶ ἐπικῶς *εἶριον*, *εἶρεος*, *εἶρινος* κτλ.

(2) Οἱ δ' αὐτοὶ (οἱ παλαιοὶ) φασὶ καὶ ὅτι ῥί νὸν ἱλλυριοὶ λέγουσι τὴν *ἀχλὺν*. Βύσταθ. 1536, 15.

(1) Ἰδε *Ξύλανδρον* σελ. 319.

(2) «Θρακίων δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι, μετὰ γὰρ Ἰνδοῦς, πάντων ἀνθρώπων». Ἡροδ. 5, 3.

(3) Ἡ ὡς θρακικὴ ἐκτιθεμένη διάλεκτος ὑπὸ φατέρου οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἡ ἀρχαιοτάτη ἑλληνικὴ: Rask über die thrakische Sprach classe, von Vater. Ἐν Ἀλλῃ, 1822. α' Ὁ δὲ Ἀβελ ἱστορ. τῶν Μακεδόνων σελ. 46 καὶ 85 περὶ μὲν τῶν ἀρχαίων Θρακῶν λέγει· «Ἡ μεταλλαγὴ τούτων τῶν ἀρχαίων Θρακῶν φέρει ἀναγκαίως εἰς μεγάλα σφάλματα, κατωτέρω δὲ σαφῶς ἐκτεθῆσεται ὅτι εἶναι ὅλως δύο διάφορα ἔθνη διὰ τῆς ἐθνικότητος καὶ ἱστορίας, καὶ ὅτι διὰ τῆς ἀντιθέτου ἐκδοχῆς ἡ ἀρχαία ἱστορία μεταβάλλεται εἰς ὄντως ἀντεστραμμένην εἰκόνα. Διαλυομένης ταύτης τῆς ψευδοῦς συναρμογῆς, παρίστανται οἱ ἡμέτεροι Θράκες καθ' ὅλους τοὺς χαρακτήρας αὐτῶν ὡς ἑλληνι-

δύνανται κληθῆναι ὁμόφυλοι καὶ ὁμόγλωσσοι τῶν ἀρχαιοτέρων Θρακῶν τῶν ἐν τοῖς Ἑλλησιν ὁμολογουμένως καταλεγόμενων, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν νεωτέρων, οἵτινες νομίζονται βάρβαροι.

§ 110. Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἀλβανογράφων, διὰ τὴν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν συγγένειαν καὶ τὸ ἀρχαιοειδὲς καὶ τὴν εὐπίνειαν τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης, ταύτην μὲν ὠνόμασαν *πελασγικήν*, τοὺς δ' Ἀλβανούς προσηγόρευσαν *Πελασγοὺς*, κατ' εὐθείαν ἀπογόνους τοῦ παναρχαίου ἔθνους τῶν Πελασγῶν· διότι «Πελασγοὶ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα δυναστευσάντων ἀρχαιότατοι λέγονται» (1)· καὶ «Τοὺς δὲ Πελασγοὺς, ὅτι μὲν ἀρχαῖόν τι φύλον κατὰ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἐπιπολάσαν καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι τοῖς κατὰ Θεσσαλίαν, ὁμολογοῦσιν ἅπαντες σχε-

κόν ἔθνος. Αὐτοὶ διέδωκαν τὴν σπουδαίαν καὶ βαθέως ἐπενεργήσαν ἐπὶ τε τοῦ διανοητικοῦ καὶ πνευματικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων λατρείαν τοῦ Διονύσου καὶ τῶν Μουσῶν, καὶ . . . διὰ τοῦ ἀοιδοῦ αὐτῶν Ὀρφείως καὶ ἄλλων ἐκπροσωποῦσι τὰς ἀρχὰς τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, καὶ δὴ αἱ πατέρες» αὐτῆς εἰσιν. Δὲν εἶναι δὲ ἄτοπον, καὶ μάλιστα διττῶς ἄτοπον τοῖς Ἑλλησι, τὸ νὰ παραλάβωσι τὸ κάλλιστον τῆς γλώσσης, τὴν ποίησιν, παρὰ τινος ἔθνους πάντῃ ξενικοῦ;» Περὶ δὲ τῶν νεωτέρων Θρακῶν λέγει· «Μεταβαίνοντες εἰς τὴν γλῶσσαν, τὰ ἦθη καὶ τὴν θρησκείαν τοῦ ἔθνους δὲν εὐρίσκομεν *κατὰ ἑλληνικὸν ἔχον*, ἀλλ' *ἰδίως βαρβαρικὰ καὶ σκυθικά*· καὶ ἐκ μὲν τῆς γλώσσης, ἐκτὸς ὀλίγων πάντῃ ξενοφώνων λέξεων, οὐδὲν ἄλλο περιῆλθεν ἡμῖν· ἀλλ' ὅμως δύναται τις ν' ἀποποιηθῇ μετὰ βεβαιότητος πᾶσαν συγγένειαν αὐτῆς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν.» Καὶ Κωνστ. Σχινᾶς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀρχαίων ἔθνων σελ. 437 λέγει· «Θρακῆς οἱ ἀρχαιότεροι καὶ οἱ νεώτεροι, ὄντες ὅλως διαφόρου φύλου (οἱ πρῶτοι Ἑλλήνες, οἱ δεύτεροι βάρβαροι), συγχέονται πρὸς ἀλλήλους ὑπὸ τῶν ἀρχαίων διὰ τὸ ὁμομηχεῖς τοῦ ὀνόματος ἀμφοτέρων».

(1) Στράβ. Ζ, 7, 10.

δόν τι» (1). Ἀλλ' αἱ περὶ τῶν Πελασγῶν δοξασταὶ τῶν σοφῶν καὶ πάσαι ἀντικείμεναι ἦσαν ἀλλήλαις καὶ νῦν. Οἷον δ' ἀρχηγοὶ τῶν ἀντιθέτων τούτων γνωμῶν φαίνονται δύο ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, οἱ Ἀλικαρνασσεῖς Ἡρόδοτος καὶ Διονύσιος, ὅφ' οὓς εὐχερῶς δύνανται ταχθῆναι καὶ οἱ νεώτεροι πάντες. Καὶ ὁ μὲν αὐτῶν λέγει τοὺς Πελασγοὺς ἔθνος *βάρβαρον*, ἥτοι ξένον καὶ ἀλλότριον τοῦ ἑλληνικοῦ (2), ὁ δὲ τὸ τῶν Πελασγῶν γένος *ἑλληνικόν*, ἐκ Πελοποννήσου τὸ ἀρχαῖον (3). Καὶ καθ' ὅσον ἡ τοῦ Ἡροδότου ἄξιοπιστία φαίνεται πολλῶν κρίσεων τῆς τοῦ πολὺ ὕστερον ζήσαντος Διονυσίου, κατὰ τοσοῦτον οἱ νεώτεροι ἀποκλίνουν πρὸς τὴν τοῦ Ἡροδότου γνώμην. Διευκρινούντες ὅμως τὴν βάρβαρον τοῦτο τῶν Πελασγῶν καὶ ἀναζητοῦντες τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας καταγωγὴν αὐτῶν καὶ κατὰ βασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς διάφορα κατήντησαν συμπεράσματα καὶ ἀλλήλοις ἀντικείμενα. Οἱ μὲν Ἀρίου νομίζουσι τοὺς Πελασγοὺς, ἐκ τῆς ἐνδοτέρας Ἀσίας προελθόντας, οἱ δὲ Φοίνικας ἐξ Αἰγύπτου διωχθέντας καὶ Φιλισταίους, Σημιτικὸν γένος (4)· ἕτεροι δὲ μέχρις Ἰνδίας χωρήσαντες Ἰνδογερμανικὸν ὑπολαμβάνουσι καὶ ἐκεῖθεν κατελθόν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ τῶν Πελασγῶν ἔθνος.

§ 111. Ἀλλὰ πολλοὶ τῶν λογίων Ἑλλήνων καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν ἀλλογενῶν δοξάζουσι ὅτι οἱ Ἕλληνες προῆλθον ἐκ τῶν

(1) Αὐτ. Ε', 2, 4.

(2) Ἦσαν δὲ οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες.» Ἡροδ. 1, 57.

(3) Ἦν γὰρ δὴ καὶ τὸ τῶν Πελασγῶν γένος ἑλληνικόν, ἐκ Πελοποννήσου τὸ ἀρχαῖον.» Διον. Ἀλικ. ῥωμ. ἀρχ. 1, 17.

(4) Ἀτὸ ὄνομα *Πελασγοὶ*, κυρίως ταῦτὸν ὃν τῶ Φιλισταῖοι, ὃ ἐστὶ μετανάσται, καὶ κατ' ἀρχὰς μόνον τοὺς σημιτικούς λαοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς μικρᾶς Ἀσίας σημαῖνον, ὕστερον μετεφέρθη, καθὼς καὶ τινα τῶν μερικωτέρων ἐκείνων, καὶ εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους Ἕλληνας. Συνέβη δὲ τοῦτο διὰ τὴν κατ' ὀλίγον ἐξῆλθῆναι πολλῶν τε πελασγικῶν μύθων καὶ αὐτῶν τῶν Πελασγῶν.» Φιλιστ. τόμ. α', σελ. 6.

Πελασγῶν καὶ συγγενῇ ἡγοῦνται τὰ δύο ταῦτα φύλα (1), συμφωνοῦντες κατὰ τοῦτο καὶ ἀποδεχόμενοι τὴν τοῦ Διονυσίου γνώμην, τὸ δὲ βάρβαρον τοῦ Ἡροδότου ἄλλως ἐρμηνεύοντες. Ὑπολαμβάνουσι δηλαδὴ τὸ « βάρβαρον γλώσσαν ἰέντες » (2) ὡς διαφορὰν διαλέκτων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης, οἷα τότε ἦν μεγάλη ἡ διαφορὰ τῆς ἀρχαιοτάτης πελασγικῆς πρὸς τὴν κατὰ τοὺς ἐνδόξους τῆς Ἑλλάδος χρόνου γλώσσαν τῶν Ἑλλήνων. Διότι ἡ μὲν πελασγικὴ διάλεκτος ἀπολερθεῖσα ὥμῃ καὶ ἀκαλλώπιστος, ὡς ἀνέκαθεν ἦν, διέφερεν ἐπὶ Ἡροδότου πολὺ τῆς τετορνευμένης ἀττικῆς καὶ μαλθακῆς Ἰωνικῆς, αἵτινες ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας ἀναπτυσσόμεναι καὶ τελειοποιούμεναι μετεβλήθησαν ἐπὶ τὸ τεχνικώτερον καὶ κομψότερον, καθ' ὅσον προώδευσαν εἰς τὴν παιδείαν καὶ τὸν πολιτισμὸν καὶ ἐτελείο

ποιήθησαν εἰς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας οἱ λαλοῦντες αὐτὰς λαοί. 4

§ 112. Ὅτι δ' ἐν χρόνῳ αἱ γλώσσαι μεταβάλλονται, δηλόν. Διόπερ ὁ Πλάτων οὐδόλως θαυμάζει, ὅτι ἡ παλαιὰ γλώσσα παραβαλλομένη πρὸς τὴν τότε τῶν Ἀθηναίων κατ' οὐδὲν διέφερε τῆς βαρβαρικῆς· «διὰ γὰρ τὸ πανταχῇ στρέφεσθαι τὰ ὀνόματα οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν εἴη, εἰ ἡ παλαιὰ φωνὴ πρὸς τὴν νυνὶ βαρβαρικῇ μὴδὲν διαφέρει» (1). Πάντως δ' ὑπὸ ταύτην τὴν σημασίαν εἰσάγει ὁ Πλάτων τὸν Πρόδικον ἱποκαλοῦντα βάρβαρον τὴν τῶν Λεσβίων φωνήν, τὴν αἰολικὴν δηλ. διάλεκτον, τὴν ἀναμφισβητήτως ἑλληνικὴν, «ὅτι τὰ ὀνόματα οὐκ ἠπίστατο ὀρθῶς διαιρεῖν, ἅτε Λέσβιος ὢν καὶ ἐν φωνῇ βαρβάρῳ τεθραμμένος» (2). Λέξεις δὲ καὶ τύπους τῆς αἰολικῆς διαλέκτου ὀνομάζει ἀλλαχοῦ ἀξενικά ὀνόματα» (3). Λέγει δὲ καὶ Στράβων ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς αἰτίας καὶ τὸ βαρβαρίζειν λέγεται· καὶ γὰρ τοῦτο ἐπὶ τῶν κακῶς ἑλληνιζόντων εἰώθαμεν λέγειν» (4). Κατὰ ταύτην ἄρα τὴν ἐρμηνείαν δύναται τις εἰπεῖν ἀνενδοιάστως ὅτι οἱ μὲν Πελασγοὶ ἦσαν Ἑλλήνες βάρβαροι κακῶς ἑλληνίζοντες, οἱ δὲ Ἑλλήνες ἦσαν Πελαγοὶ ἐξηγυνισμένοι ὀρθῶς ἑλληνίζοντες. Οὕτω δὲ λύεται καὶ ἡ ἀναφυομένη ἀπορία ἐκ τῆς τοῦ Ἡροδότου διηγήσεως, καθ' ἣν καὶ Δρύοπες καὶ Δωριεῖς καὶ Ἴωνες καὶ Ἀθηναῖοι κατήγοντο πάντες ἐκ Πελασγῶν (5), καὶ ἡ Ἑλλὰς ἅπασα ἐκαλεῖτο πρότερον Πελασγία (6).

§ 113. Ταύτην δὲ τὴν γνώμην δεχόμενος καὶ ἐγὼ καὶ τοὺς Πελασγοὺς ὑπολαμβάνων ἀδελφοὺς πρεσβυτέρους τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων, καλῶ τοὺς Ἀλβανούς ὑπὸ ταύτῃ τῇ σημασίᾳ Πελασγούς· καὶ πελασγικὴν τὴν Ἀλβανικὴν γλώσσαν (7). Συν-

(1) «Ὅτι δὲ οἱ αὐτοὶ Πελασγοὶ καὶ Ἀργεῖοι, καὶ Σοφοκλῆς ἐν Ἰνάχῳ μαρτυρεῖ καὶ οἱ Τυρρηνοὶ δὲ Πελασγοί». Σχολιαστῆς Ἀπολλωνίου τοῦ Ροδίου 580. Τὸ δ' ἐκ τοῦ Ἰνάχου ἀποσπαμάτιον τοῦ Σοφοκλέους ἔχει ὧδε.

«Ἰναχε γεννᾶτορ, παῖ τοῦ κρηνῶν πατρός Ὀκεανοῦ, μέγα πρεσβύων Ἀργου; τε γύαις Ἡραστε πάγοις καὶ Τυρσηνοῖσι Πελασγοῖς».

Ἀποσπ. 677. Δηλαδὴ «Ἰναχε γεννῆτορ, υἱὲ τοῦ πατρός τῶν κρηνῶν Ὀκεανοῦ, ὁ ἰσχυρῶς βασιλεύων καὶ τῶν ἀγρῶν τοῦ Ἀργου; καὶ τῶν λόφων τῆς Ἡρας καὶ τῶν Τυρρηνικῶν Πελασγῶν.» Ἡ δὲ πελασγικὴ γλώσσα ἀδελφὴ ἦν πρεσβυτέρα τῆς ἑλληνικῆς, εἴπερ Πελασγοὶ, Ἑλλήνες δηλ. καὶ Ἱταλοὶ. ἀδελφοὶ ὁμαῖμονες. . . Ἐν τοῖς πλείστοις οὖν τιθέμεθα τὴν πελασγικὴν ὁμοίαν τῇ ἑλληνικῇ κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος». Φιλολογ. ἐν Κων)λεῖ Σύλλ. τευχ. Β', σελ. 75. «Πελασγοὶ Τυρρηνοί, φύλον συγγενὲς τῷ μετὰ ταῦτα Ἑλληνικῷ, διασπαρμένον κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἑλλάδος Ἀσίας καὶ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν.» Κ. Σχινᾶ ἱστορ. τῶν ἀρχ. ἐθνῶν σελ. 478.

(2) Ἡροδ. 1,57.

(1) Κρατύλ. κεφ. 33.

(2) Πρωταγ. κεφ. 27.

(3) Κρατύλ. κεφ. 18.

(4) Στράβ. 14, 2, 28.

(5) Ἡροδ. 1,56 καὶ 7,94 καὶ 8,44.

(6) Ἡροδ. 2,56.

(7) Ἡ πρὸ τῆς διακρίσεως τῆς ἑλληνικῆς (γλώσσης) πρὸς ἑαυτὴν (δηλ. ἡ πρὸ τῆς

ωνύμως δὲ λέγω τὴν ἄλβανικὴν γλῶσσαν πελασγικὴν ἢ γραικοϊταλικὴν, καὶ ὀνομάζω οὕτω τὴν προελληνολατινικὴν ὁμοφυλίαν τῶν Γραικῶν καὶ Ἰταλῶν πρὸ τῆς διακρίσεως αὐτῶν εἰς Ἑλλήνας καὶ Ῥωμαίους, τοὺς δ' Ἀλβανοὺς πελασγικὸν ἦτοι γραικοϊταλικὸν καὶ προελληνολατινικὸν φύλον. Διότι ἡ κατὰ τε τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος ἀντιπαράθεσις τῆς ἄλβανικῆς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν, τὰς σωζομένας ἀρχαίας γλῶσσας, ἀποδεικνύει τρανότατα τοῦτο. Λείψανα δὲ τῆς πελασγικῆς γλώσσας, ὅσον ἐμοὶ γνωστὸν, οὐδεὶς τῶν συγγραφέων διέσωσε.

§ 114. Πελασγίς ἄρα οὕσα ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα εἰκότως μικτὴ ἐστίν ἐξ ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς. Διότι οἱ Πελασγοὶ τὸ μὲν ἦσαν γένος ἀνέκαθεν ἑλληνικόν, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν ταύτην ἐδέξαντο αὐτοὺς οἱ Ἀβοριγίνες καὶ σύνοικοι ἐγένοντο (1), τὸ δὲ μετὰ τῶν Ἀβοριγίνων πολιτευόμενοι ἐν τούτοις ὑπελείφθησαν τοῖς χωρίοις, ὅπου σὺν χρόνῳ τὴν Ῥώμην ἔκτισαν οἱ ἔκγονοι αὐτῶν σὺν τοῖς Ἀλβανοῖς (2). Ὅρθως δ'

διαίρέσεως αὐτῆς εἰς τὰς διαλέκτους, ἡ προϊστορικὴ) ἡλικία καλεῖται παρὰ τισι *πελασγική*. Δ. Μαυροφρύδου ἱστορ. τῆς ἐλλ. γλώσσας σελ. 6.

(1) α"Βπειτα Πελασγῶν τινες τῶν οἰκούντων ἐν τῇ καλουμένῃ νῦν Θεσσαλίᾳ τὴν ἑαυτῶν ἀναγκασθέντες ἐκλιπεῖν σύνοικοι γίνονται τοῖς Ἀβοριγίνισιν. . . . Ἐδέξαντο δὲ αὐτοὺς οἱ Ἀβοριγίνες, ἴσως μὲν καὶ κατὰ τὴν τοῦ ὠφελθῆσεσθαι ἐλπίδα, ὡς δ' ἐγὼ πείθομαι κατὰ τὸ συγγενὲς μάλιστα. Ἦν γὰρ δὴ καὶ τὸ τῶν Πελασγῶν γένος Ἑλληνικὸν ἐκ Πελοποννήσου τὸ ἀρχαῖον. Διον. Ἀλικ. 1, 17. «Εἰ τῷ ὄντι Ἑλληνικὸν φύλον ἦν τὸ τῶν Ἀβοριγίνων, ὡς Κάτωνι καὶ Σεμπρωνίῳ καὶ πολλοῖς ἄλλοις εἴρηται, τοῦτο ἔγγονον αὐτῶν τῶν Οἰνῶτρων πειθομαι. Τὸ γὰρ δὴ Πελασγικὸν καὶ τὸ Κρητικὸν καὶ ὅσα ἄλλα ἐν Ἰταλίᾳ ὤκνησεν, ὑστέροις εὗρίσκω χρόνοις ἀφικόμενα». Αὐτοῦ 1, 13.

(2) «Τὸ δ' οὖν Πελασγικὸν φύλον, ὅσον μὴ διεφθάρη τε καὶ κατὰ τὰς ἀποικίας διεσπάσθη, διέμεινε δὲ ὅλγῃσιν ἀπὸ πολλοῦ,

ἐντεῦθεν εἰκάζεται ὅτι ὁ χαρακτήρ τῆς πελασγικῆς γλώσσας ἦν ἐλληνολατινικὸς ἢ αἰολικὸς, οἷος καὶ ὁ τῆς νῦν ἄλβανικῆς γλώσσας. Ὅθεν παραφράζων τὰ ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς (1) περὶ τῆς λατινικῆς γλώσσας εἰρημένα, λέγω καὶ γὰρ κατ' αὐτὸν περὶ τῆς ἄλβανικῆς· α' *Αἰθαροὶ* φωνῇ μὲν τὴν *Ἀλβανίδα*, οὗτ' ἄκρως βάρβαρον οὗτ' ἀπηρτισμένως *εἰλλάδα* ἢ *λατινίδα* φθέγγονται, *μικτὴν* δὲ τινα ἐξ *ἀμφοῖν*, εἴτ' οὖν *πελασγίδα*, ἥ ἐστίν ἡ πλείων *αἰολίς*, τοῦτο μόνον ἀπολαύσαντες ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιμιξεων τὸ μὴ πᾶσι τοῖς φθόγοις ὀρθοσπεῖν. Ταῦτα καὶ περὶ ταύτης τῆς ἐπικρατούσης δοξασίας καὶ τὰ μάλιστα διαδεδομένης.

§ 115. Ἀλλὰ καὶ Ἡπειρωτικὸν τις ἔθνος ἐὰν καλέσῃ τοὺς Ἀλβανοὺς, λείψανον τῶν ἀρχαίων Ἡπειρωτῶν, καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν Ἀλβανῶν *ἡπειρωτικὴν*, οὐδὲν ἄλλο λέγει ἢ Πελασγικὸν ἔθνος τοὺς Ἀλβανοὺς καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν πελασγικὴν. Διότι κατὰ Στράβωνα (2) «Πολλοὶ καὶ τὰ Ἡπειρωτικὰ ἔθνη Πελασγικὰ εἰρήκασιν.» Τὸ δὲ Πελασγικὸν ἔθνος ὅτι συγγενὲς ἦν τῷ μετὰ ταῦτα ἑλληνικῷ, προεῖρηται· δεικνύουσι δὲ τοῦτο καὶ αἱ περισπωθεῖσαι τῶν Ἡπειρωτῶν λέξεις, ἑλληνικαὶ οὐσαι. Ἀναμφισβήτητοι δὲ καὶ μεμαρτυρημέναι ὑπὸ ἀρχαίων συγγραφέων λέξεις τῆς ἡπειρωτικῆς διαλέκτου σώζονται πέντε, ὧν οὐχὶ πασῶν διεσώθη ἀντίστοιχος ἡ ὁμόρριζος ἐν τῇ ἄλβανικῇ λέξις. Παρ' Ἡσυχίῳ τῷ γλωσσογράφῳ ἐπιχωριάζουσαι τοῖς πάλαι Ἡπειρώταις λέξεις εἴτε γλῶσσαι φέρονται αἱ ἐξ ἧς. α" Ἀσπετος. δάξα. λυρτόν (πρβλ. γυρτόν). πε-

μετὰ τῶν Ἀβοριγίνων πολιτευόμενον ἐν τούτοις ὑπελείφθη τοῖς χωρίοις, ὅπου σὺν χρόνῳ τὴν Ῥώμην οἱ ἔκγονοι αὐτῶν σὺν τοῖς Ἀλβανοῖς ἐπολίσαντο. Διον. Ἀλικ. 1, 30. «Γένος δὲ τὸ Ἀλβανῶν μικτόν ἦν ἐκ τε Ἀρκάδων καὶ Βπειῶν τῶν ἐξ Ἡλίδος ἐλθόντων καὶ Πελασγῶν, τελευταίων δὲ τῶν μετὰ Ἰλίου ἄλωσιν ἀφικόμενων εἰς Ἰταλίαν Τρώων, οὓς ἤγεν Διναίας ὁ Ἀγχιόσου καὶ Ἀφροδίτης.» Αὐτοῦ 2, 2.

(1) 1, 90.

(2) 5, 2, 4.

λείους. Πυρριάδαι.» Παραβάλλωμεν οὖν ταύτας πρὸς ἀντιστοιχοὺς ἄλβανικὰς κατὰ τάξιν ἐναντίαν ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς τελευταίας.

§ 116. Πυρριάδαι καὶ Πυρρίδαι. Αὕτη παρὰ μὲν τῷ Ἑσυχίῳ (ἐν λ.) ἐρμηνεύεται ὡδε. «Πυρριάδαι· οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ νῦν Μολοσσοὶ ἀπὸ Πύρρου τοῦ Ἑπειρώτου.» Παρὰ δὲ Πλουτάρχῳ (ἐν βίῳ Πύρρου ἐν ἀρχῇ) «Πυρρίδαι» ἐκαλεῖτο ἡ ἀπὸ Νεοπτολέμου τοῦ Ἀχιλλέως διαδοχὴ τῶν βασιλέων· αἰσπρωτῶν καὶ Μολοσσῶν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἰστοροῦσι Φαέθοντα βασιλεῦσαι πρῶτον, ἕνα τῶν μετὰ Πελασγοῦ παραγενομένων εἰς τὴν Ἑπειρον· ἐνιοὶ δὲ Δευκαλίωνα καὶ Πύρραν εἰσαμένους τὸ περὶ Δωδώνην ἱερὸν αὐτόθι κατοικεῖν ἐν Μολοσσοῖς. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Νεοπτόλεμος ὁ Ἀχιλλέως λαὸν ἀγαγὼν αὐτὸς τε τὴν χώραν κατέσχε καὶ διαδοχὴν βασιλέων ἀφ' αὐτοῦ κατέλειπε Πυρρίδας ἐπικαλουμένους· καὶ γὰρ αὐτῷ Πύρρος ἦν παιδικὸν ἐπωνύμιον, καὶ τῶν γνησίων παίδων ἐκ Λαιάστῃς τῆς Κλεοδαίου τοῦ Ὑλλου γενομένων ἕνα Πύρρον ὠνόμασε.» Πρὸς τὸ λατινικὸν δὲ Burgus ἀντὶ Pyrrhus, ἑλληνιστὶ Πύρρος, ἐξ οὗ Πυρρίδαι καὶ Πυρριάδαι, τινὲς παραβάλλουσι τὸ ἄλβανικὸν *hnyr̥as* = ἀνὴρ, ἄνδρας, ὃ δὲ Βόππιος πρὸς τὸ σανσκρ. *varas*, ὅπερ ὁ Κούρτιος ἐρμηνεύει *eximius*, ἐξίκριτος. Τὸ δὲ Πύρρος δῆλον ὅτι παρῆκται παρὰ τὸ πυρρὸς = πυρρῶδης, πυρίχρως, κοκκινωπός, ξανθοκόκκινος.

§ 117. πελῆιους. Καθ' Ἑσυχίου (ἐν λ.) ἐκάλουν «πελῆιους Κῶοι καὶ Ἑπειῶται τοὺς γέροντας καὶ τὰς πρεσβυτίδας.» Καὶ ἥνῃρα ἡ λέξις αὕτη κοινὴ Κῳοῖς τε καὶ Ἑπειῶταις καὶ οὐχὶ μόνοις τοῖς Ἑπειῶταις ἐπιχωριάζουσα. Ταύτη δὲ συγγενεὶς καὶ αἰεξή· Κατὰ Κοραῖν παρὰ Στράβωνι (ἐν τῷ πίνακι ἐν λ.)· λέγεται «Πέλιος, ὁ γέρων, κατὰ Θεσπρωτῶν γλώσσαν, καὶ Πελλία, ἡ γραῖα· ὅθεν καὶ αἱ ἐν Δωδώνῃ Πελειάδες, τρεῖς γραῖαι.» Ὁ δὲ Ἑσυχίος «πέλειαι· περιστεραί· καὶ αἱ ἐν Δωδώνῃ θεσπίζουσαι μάντιες.» Καθ' Ἡρόδοτον δὲ (1) πελειάδες ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν Δωδω-

ναίων αἱ γυναῖκες· Ἄπρὸς ταύτας τὰς λέξεις παραβάλλουσι τινεὶ τὰ ἄλβανικὰ *pelax* καὶ *plax* = γέρων, καὶ *pelaks* καὶ *plaks* = γραῖα, γερόντισσα· ἀλλὰ κατ' ἐμὲ παραβλητέα μᾶλλον πρὸς τὸ «Πηλαγόνες· γέροντες, παλαιοί, γηγενεῖς» καὶ πρὸς τὸ «Πελιγᾶνες· οἱ ἐνδοχοὶ» παρὰ δὲ Σύροις οἱ βουλευταί.» (Ἑσυχ. ἐν ταῖς λ.). Ἄλλοι ὁμως ἄλλως παράγουσιν αὐτάς· ὁ μὲν Καμάρδας παρὰ τὸ παλαιῖκος, ὁ δὲ Θεόφιλος Στεῖρος παρὰ τὸ παλαιάκης (;)· ἕτεροι δὲ παρὰ τὸ Πελασγός.

§ 118. *λυρτός* ἢ *λυρτός*. Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν λέξεων αὕτη παρ' Ἑσυχίῳ οὐχ εὐρίσκεται, γίνεται δὲ μνεῖα αὐτῆς ἐν τῇ ὑποσημειώσει τῆς λέξεως *αγυρτόν*, ἢ *ἐνθα* καὶ διορθοῦται *αλυρτός*. Καὶ ἄληθως κατὰ Σέλευκον ὁ Ἀθήναιος (1) λέγει. «Καλεῖται δ' ὁ σκύφος ὑπὸ Ἑπειρωτῶν, ὡς φησὶ Σέλευκος, *λυρτός*, ὑπὸ δὲ Μηθυμναίων, ὡς Παρμενίων φησὶν ἐν τῷ περὶ διαλέκτου σκύθος.» *Λυρτός* γράφεται καὶ ἐν τῷ Θεσαυρῷ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης Ἑρρ. Στεφάνου. Τῆς λέξεως ταύτης οὐδεμίαν εὐρίσκω ἀντίστοιχον ἐν τῇ ἄλβανικῇ.

§ 119. *θάλασσα*. Τοῦτο ἐρμηνεύεται παρ' Ἑσυχίῳ *αθάλα· θάλασσα*. Ἑπειῶταις. Ὁ δὲ Δινδόρφιος (ἐν Θεσαυρῷ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης) παραβάλλει αὐτὴν πρὸς τὴν παρὰ τῷ αὐτῷ Ἑσυχίῳ «*θαλάρχαν*, θάλασσαν» ὃ ὁ Κούρτιος (σελ. 619) «*θάλαρχαν*» προπαροξύνει. Φαίνεται δὲ μακεδονικὴ ἡ λέξις τῷ τε Κουρτίῳ καὶ τῷ τοῦ Ἑσυχίου ἐκδότῃ Σμιδίτῳ· μακεδοτικὸν γὰρ τὸ ἄντὶ τοῦ θ ἐν τοῖς ἀδὲρ ἀδαλός, δάνος. Ἀλλ' ἡ ἀντίστοιχος ἄλβανικὴ λέξις δέτ = θάλασσα πολὺ ὀρθῶς παράγεται παρὰ τὸ *θέτ-ις*, κατὰ τὴν μακεδονικὴν τοῦ θ εἰς δ τροπήν.

§ 120. *Ἀσπετος*. Οὕτω προσηγορεύετο ὁ Ἀχιλλεὺς ὑπὸ τῶν Ἑπειρωτῶν ὡς θεός, τιμώμενος. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖται ὑπὸ πολλῶν συγγραφέων. Καὶ ὁ μὲν Ἑσυχίος παραλαβὼν τὴν λέξιν ἐκ τῆς Ἀριστοτέλους πολιτείας τῶν Ὀπουντίων, συγγράμματος ἱπολεσθέντος, λέγει· «Ἀσπετος» ὁ Ἀχιλλεὺς ἐν Ἑπείρῳ, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν Ὀπουντίων πολιτείᾳ.» Πλούταρχος δ'

(1) Βιβλ. 6', § 57.

(1) Βιβλ. 1Α', σελ. 380.

ἐν βίῳ Πύρρου ἐν ἀρχῇ· λέγει· «Ἐκ τοῦ-
του δὲ καὶ Ἀχιλλεύς ἐν Ἡπείρῳ τιμὰς
ἰσοθέους ἔσχεν, Ἄσπετος ἐπιχωρίῳ φωνῇ
προσαγορευόμενος.» Πτολεμαῖος δ' Ἡφαι-
στιῶν (1) παρὰ Φωτίῳ (2) κατ' Ἀριστό-
νικον τὸν Ταραντῖνον ἀναφέρει καὶ ταύτην
καὶ ἄλλας τοῦ Ἀχιλλέως προσηγορίας λέ-
γων· α' Ω; Ἀχιλλέα μὲν Ἀριστόνικος ὁ
Ταραντῖνος, διατρίβοντα ἐν ταῖς παρθέναις
παρὰ Λυκομήδει, *Κερκυσεραν* καλεῖσθαι
φησὶν. Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ἰσσάρ καὶ Πυρ-
ρὸν καὶ Ἄσπετος καὶ Προμηθεύς.» Παρὰ
δὲ Νόννῳ τῷ Πανοπολίτῃ (3) τὸ «Ἄσπε-
τος» φέρεται ὡς κύριον ὄνομα ἀνδρός· ἰδοὺ
οἱ στίχοι·

τοῖσι συνεστρατόωντο καὶ ἄνδρες Οὐατοκοῖται
οἷσι θέμις δολιχᾶσιν ἐπ' οὐατίν ὕπνον ἱαίνειν·
τοὺς μὲν Φρίγγος ἔκανε καὶ Ἄσπετος εἰς μόθον
[ἔλκων]

αὐχῆεις τε Δόρυκλος ὁμότολος, οἷς ἅμα βαίνων
Ἴππουρῶ συνάεθλος ἐκηδύλος ἔστιχεν Ἐγρεύς·
καὶ νόον ἴσον ἔχοντες ὅλον στρατὸν Οὐατοκοῖτην
πέντε θαφοίνητες ἐκόςμεον ἡγεμονῆες (4)

§ 121. Πρὸς τοῦτο δὲ τοῦ Ἀχιλλέως τὸ
ἐπωνύμιον α' Ἄσπετος πολλοὶ τῶν ἁλβανο-
γράφων παραβάλλουσι τὸ ἁλβανικὸν ἐπί-
θετον αἰ-σπέιτε ἢ ἰ-σπέιτε=ὠκύς, τα-
χύς. Ἐπειδὴ δὲ παρ' Ὀμήρῳ ὁ Ἀχιλλεύς
χαρακτηρίζεται μάλιστα ἀποδώκης, ποδάρ-
κης, πόδας ὠκύς, πόδας ταχύς καὶ ἀπλῶς
«ταχύς, ὠκύς,» πολὺ πιθανὸν ὅτι καὶ ὑπὸ
τῶν Ἡπειρωτῶν προσηγορεύετο α' Ἄσπετος»
διὰ τὴν ποδώκειαν. Καὶ τότε ἴσως θεωρη-
τέον τὸ α' Ἄσπετος=ἄσπευστος, πολὺσπευ-
στος, καίτοι τὸ ἁλβανικὸν ἐπίθετον αἰ-
σπέιτε παρὰ γὰρ μάλλον παρὰ τὸ σπευ-
στός κατ' ἀνάλησιν τῆς διφθόγγου παρ' Ἀλ-
βανοῖς, ὡς καὶ τὸ ἁλβανικὸν ἐπίρρημα
«σπέιτ ἢ σπέιτ παρὰ τὸ σπευστῶς, σπου-
δῇ, ταχέως. Φέρεται δὲ εἰς τὸ αὐτὸ καὶ ἡ
συνήθης τοῦ ἄσπετος παραγωγή, καθ' ἣν
νομίζεται σύνθετον ἐκ τοῦ α καὶ σπετός,

ὃ παρὰ τὸ σπέσθαι, ἀόριστον τοῦ ἔπομαι,
καὶ ἐρμηνεύεται ἀάσπετος· οὐ οὐκ ἄν τις
ἐφίκοιτο» καὶ ἀάσπετα· ἀπαρακολούθητα».
Ὡς τε ὁ διὰ τὸ τάχος ἀπαρακολούθητος καὶ
ἀνέφικτος Ἀχιλλεύς εἰκότως πάνυ προση-
γορεύετο ὑπὸ τῶν Ἡπειρωτῶν Ἄσπετος,
ἦτοι ἄφθαστος εἰς τὸ τρέξιμον. Τοσαῦτα
καὶ περὶ τῆς δοξασίας ταύτης.

§ 122. Ἐτεροι δὲ τὴν ὁμολογουμένην
συγγένειαν τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης πρὸς
τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν ἀπεπειράθη-
σαν νὰ ἐρμηνεύσωσιν ὡς ἐπέισακτον διὰ
τῶν πάσαις πολλῶν εἰς Ἡπειρον καὶ Ἰλ-
λυρίαν, τὴν μετέπειτα Ἀλβανίαν, γενομέ-
νων ἀποικιῶν ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν (1).
Ἀλλ' ἐγὼ μὴ ἀνευρίσκων εἰς τὰς πρὸς τὴν
ἑλληνικὴν ἢ λατινικὴν ὁμορρίζους λέξεις
τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης οὔτε τι ὀθνεῖον ἢ
ξενίζον ἐν τοῖς τύποις καὶ μὴ γνήσιον ἁλ-
βανικόν, οἷός ἐστι πολλῶς ὁ χαρακτήρ
τῶν ξένων λέξεων, οὔτε ἐπουσιωδῶν καὶ
δευτερευόντων πραγμάτων τὰς λέξεις ἐκεί-
νας· δηλωτικὰς, οἷαι εἰσιν αἱ ἐπέισακτοι,
ἦτοι αἱ ἐξῶθεν προσειλημμέναι καὶ μὴ ἀνέ-
καθεν ἐν τῇ γλώσσῃ ὑπάρχουσαι, ἀλλὰ τοῦ-
ναντίον εὐρίσκων αὐτάς καὶ κατὰ τοὺς τύ-
πους γνησιωτάτας· καὶ αὐτῶν τῶν τῆς πρῶ-
της ἀνάγκης πραγμάτων σημαντικὰς, το-
σαύτας τε τὸ πλῆθος οὕσας, ὥστε τού-
των ἀφαιρουμένων συναφαιρεῖται σχεδὸν ἡ
γλῶσσα ἢ τοῦλάχιστον τὰ τρία τέταρτα
αὐτῆς, καὶ γνήσιον ἄλλο στοιχεῖον οὐδὲν
ὑπολείπεται, παραδέχομαι ἀρχικῇ τὴν
συγγένειαν ταύτην, ἦτοι φύσει ὑπάρχου-
σαν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ ἁλβανικῇ γλώσσῃ, διὰ
δὲ τῶν ἀποικιῶν τούτων διατηρηθεῖσαν
μόνον καὶ κρατυνθεῖσαν (2).

(1) Ἰδε Θεατὴν τῆς Ἀνατολῆς φυλλ.
19, σελ. 235. Spectateur de l' Orient,
tom. second, 19 e livrais. pag. 235.

(2) α' Βετῶσαν οἱ Ἀλβανοὶ Πελασγοὶ ἢ
Ἰλλυριοὶ, διὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης λα-
βόντες τὸν χριστιανισμόν, ἔλαβον καὶ τὸ
ἑλληνικὸν ἦθος, καὶ ἐν γένει ὁ χριστιανι-
σμός διαδεχθεὶς τὸν ἑλληνισμόν ἐκράτυνε
τὸν ἀρχαῖον χαρακτῆρα ὅπου εὐρέθη, καὶ
ἐνεποίησεν αὐτὸν ὅπου ἑλληνιστὶ ἐκηρύχθη
τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Λόγος Ἀσωπίου περὶ

(1) Περὶ τῆς εἰς πολυμαθίαν καινῆς
ἱστορίας λόγοι ις'.

(2) Βιβλιοθ. σελ. 473, ἐκδ. Hoesche-
lii, 1653.

(3) Διονυσ. 26, 96.

(4) Ἐκδ. Teubneri στερεότυπος, 1857.

§ 123. Ἐπειδὴ δὲ νῦν ἀπαντῶνται ἐν τῇ ἁλβανικῇ γλώσσῃ καὶ λέξεις μὴ ἁλβανικαὶ ἥτοι ξέναι, ἃς καὶ σημειοῦσιν οἱ λαζικογράφοι, δῆλον ὅτι καὶ αὕτη οὐκ ἀπέφυγε τὰς ἐκ τῆς ἐπιμιξίας καὶ γειτνιασεως ἄλλων ἐθνῶν ἐπενεργείας, ἀλλὰ προσέλαβε μετὰ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ πολλὰς ξένας λέξεις, ἰδίαις δὲ τινὰς παρηγκώνισεν, ὅπερ καὶ ἡ νεοελληνικὴ αὕτη καὶ ἄλλαι γλώσσαι ὡσαύτως ἐπαθον. Προσέλαβε δὲ ἡ ἁλβανικὴ οὐ μόνον *τουρκικὰς* καὶ *ιταλικὰς*, ὡς καὶ ἡ νεοελληνικὴ, ἀλλὰ καὶ *νεοελληνικὰς* σπανιώτατα δὲ *σλαβικὰς*. Καὶ τούτων τῶν γλωσσῶν καὶ τῶν ἐθνῶν αἱ λέξεις ἀποτελοῦσι κατ' ἐμὲ τὸ *ξένον* καὶ *ἐπείσαστον* μέρος τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης.

§ 124. Ἡ δὲ συγγένεια τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης πρὸς τὸν γραικοῦταλὸν ἢ προελληνολατινικὸν κλάδον τοῦ ἱαφεθικοῦ ἢ ἰνδογερμανικοῦ τῶν γλωσσῶν στελέχους, ὅτι πάλαι ἦν πολὺ μείζων καὶ πλησιεστέρα, δῆλον. Διότι ἡ ἑλληνικὴ καὶ λατινικὴ αἱ ἐπικρατήσασαι τῶν ἄλλων ὁμοφύλων γλωσσῶν καὶ τὸ κατ' ἀρχὰς συγγενέστεραι οὔσαι ἢ ὕστερον (1), γραπταὶ γλώσσαι γενόμεναι, ἡ μὲν ἀπὸ Ὀμήρου καὶ ἐφεξῆς, ἡ δὲ πολλῶ ὕστερον, μεταβάλλοντο πάντοτε καὶ μετεμορφοῦντο ἕνεκεν τῆς αὐξήσεως ἢ ἐλαττώσεως, τῆς τροπολογίας ἢ ποικιλίας τῶν ἐθνικῶν ἰδεῶν κατὰ τὰς διαφορὰς φάσεις τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ οὕτως ἐτέρων μὲν λέξεων ἀπαρχαιουμένων καὶ ἀχρηστούμενων (2), ἐτέρων δὲ δημιουργουμένων ἢ ἀ-

ναθιουσῶν, καὶ πολλῶν μὲν ἐξ ἐτέρων εἰς ἕτερα σημαίνοντες ἢ μεταπιπτουσῶν (1), πολλῶν δ' εἰς πολλοὺς καὶ ποικίλους τύπους καὶ συντάξεις ἀναπτυσσομένων, διενεκῶς προήγοντο καλλιεργούμεναι καὶ βελτιοῦμεναι, πλουτιζόμεναι καὶ τελειοποιούμεναι, καθ' ὅσον προὔχουσιν εἰς τὴν παιδείαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, εἰς τὰς τέχνας καὶ τὸν πολιτισμὸν τα λαλοῦντα καὶ γράφοντα αὐτὰς ἔθνη (2).

§ 125. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματος ἡ μὲν ἀρχαιότερα ἑλληνικὴ γλώσσα, ἐν ἣ οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνα ἐγράφησαν τοσοῦτον μετεβλήθη ἀπὸ τοῦ νομοθέτου τούτου μέχρι Λυσίου τοῦ ῥήτορος ἐντὸς διακοσίων περιπυ ἐτῶν, ὥστε λέξεις καὶ ὅροι τινὲς τῶν νόμων τοῦ Σόλωνα ἐχρηζον ἐρμηνείας ἐπὶ Λυσίου, καὶ ὁ ῥήτωρ ἀναγκάζεται νὰ ἐρμηνεύσῃ αὐτὰ ἐνώπιον τῶν δικαστῶν. Καὶ λέγει μετὰ τῶν ἄλλων ὅτι «*δρασκάζειν* μὲν ἐστὶν ὃ νῦν ἀποδιδράσκειν ὀνομάζομεν, ἀπύλλειν δὲ τὸ ἀποκλείειν νομίζεται». Καὶ μετ' ὀλίγον ἐπικαλούμενος τὴν προσοχὴν αὐτῶν λέγει καθ' ἐρμηνείαν καὶ ταῦτα, ὅτι «*ἀπεφασμένως* ἐστὶ τὸ φανερώς, *πολεῖσθαι* δὲ τὸ βαδίζειν, *οἰκῆος* δὲ τὸ θεράποντος», εἰτα διαβεβαίει τοὺς δικαστὰς ὅτι «πολλὰ τοιαῦτα καὶ ἄλλα ἐστίν». Διότι, εἰ καὶ ατὰ πράγματα», ὡς λέγει, «ταῦτα ἐστὶ νῦν τε καὶ πάλαι», ὅμως «τῶν ὀνομάτων

«Ὡς περ τὰ δάση ἁλλοιοῦνται φυλλορροῦντα κατὰ τοὺς περιτρεπομένους ἐνιαυτοὺς, οὕτως οἴχεται μὲν ἡ παλαιὰ τῶν λέξεων ἡλικία, ἀνθοῦσι δὲ καὶ ἀκμάζουσι δίκην νεανίσκων αἱ νεωστὶ γεννηθεῖσαι».

(1) «*Multa renascentur, quae jam recidere, cadentque quae nunc sunt in honore vocabula, si [volet usus, quem penes arbitrium est et jus et norma loquendi]*».

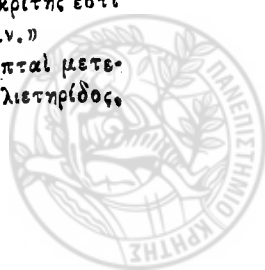
Αὐτόθι στ. 70—72. ἥτοι «Πολλὰ μὲν τῶν λέξεων ἤδη ἐκπεπτωκυῖαι ἀναγεννηθήσονται, αἱ δὲ νῦν εὐδοκίμουσαι ἐκπεσοῦνται, εἰ ἀπαιτήσῃ αὐτὸ ἡ χρῆσις, ἥτις κριτὴς ἐστὶ καὶ νόμος καὶ γνώμων τοῦ λέγειν.»

(2) Γνωστὸν ὅτι γλώσσαι γραπταὶ μετεβλήθησαν οὕτως οὐσιωδῶς ἐντὸς χιλιετηρίδος,

Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. Ἀθήνησι, 1858. σελ. 324.

(1) Καθ' ἡ Πλούταρχος μαρτυρεῖ ἐν βίῳ Ῥωμύλου, κεφ. 15 «Ὅπῳ τότε τοῖς Ἑλληνικοῖς ὀνόμασι τῶν Ἱταλικῶν ἐπικεχυμένων.» Καὶ Νομᾶ κεφ. 7 «Τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων τότε μάλλον ἢ νῦν τοῖς Λατίνοις ἀνακεκραμένον.»

(2) *Ut silvae foliis pronos mutantur in annos, prima cadunt; ita verborum vetus interit aetas, et juvenum ritu florent modo nata vigent.* [que] Horat. art. poet. στ. 60 — 63. ἥτοι

ἐνίοις οὐ τοῖς αὐτοῖς χρώμεθα νῦν τε καὶ πρότερον» (1). Ἡ δὲ παλαιὰ λατινικὴ γλῶσσα ὡσαύτως οὕτω πολὺ διέφερε τῆς γλώσσης, ἥ οἱ Ῥωμαῖοι ἐχρῶντο ἐπὶ Πολυβίου τοῦ ἱστοριογράφου, ὥστε μετὰ διακόσια πεντήκοντα ἔτη περίπου μόλις οἱ ἐμπειρότατοι τῶν Ῥωμαίων μετ' ἐπιστάσις ἐγκύψαντες ἠδύναντο νὰ διευκρινήσωσι μέρη τινὰ τῆς συνθήκης, ἥτις συνήθη μετὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ Καρχηδονίων ὁκτώ καὶ εἴκοσιν ἔτη πρὸ τῆς διαβάσεως τοῦ Φέρξου εἰς τὴν Ἑλλάδα. «Τηλικαύτη γὰρ διαφορὰ γέγονε τῆς διαλέκτου καὶ παρὰ Ῥωμαίοις τῆς νῦν πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ὥστε τοὺς συνετωτάτους ἔνια μόλις ἐξ ἐπιστάσεως διευκρινεῖν» (2).

§ 126. Ἡ δὲ ἄλβανικὴ γλῶσσα, διανύσασα ἄγραφος τοὺς μακροὺς αἰῶνας καὶ διατηρηθεῖσα μόνον ὡς γλῶσσα ζῶσα καὶ λαλουμένη ὑπὸ τοῦ ἄλβανικοῦ ἔθνους, διέμεινε ἀείποτε στάσιμος, ἀκαλλιέργητος, ἀβελετώτος, ἀπλούτιστος καὶ ἀναύξητος (3). Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἴσως ὑπάρχει καὶ νῦν, οἷα ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν, παναρχαϊκωτάτη, προσέληνος καὶ παμπαλαῖα, ὡς καὶ τὸ λαλοῦν αὐτὴν ἄλβανικὸν ἔθνος διετέλεσε πάντοτε στάσιμον, ἀπαίδευτον καὶ ἀπολίτευτον, ἀλλ' ἀρχαϊκόν, ἀνδρεῖον καὶ μάχιμον. Εἰ δὲ ἐτροποποιήθη καὶ μικρόν τι ἀπὸ τῆς, εἰς ἣν ἀνέρχεται ἡ ἡλικία τῆς γλώσσης, πολιωτάτης ἀρχαιότητος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἐπεὶ οὐδὲν ἴχνος σώζεται ἀρχαίου γραπτοῦ ἄλβανικοῦ μνημείου, οὐ μόνον πόσον καὶ πότε ἐτροποποιήθη ἀδύνατον ὀρισθῆναι, ἀλλ' ἀγνοεῖται παντάπασιν ὁποῖα ἦν ἡ μορφή, εἰ διέφερε, καὶ οἱ τύποι τῆς γλώσσης ταύτης ἐπὶ Ὀμήρου, ἐπὶ τῆς ἐνδόξου ἐποχῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ

τῶν μέσων αἰώνων καὶ καθόλου ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων. Πᾶσα δὲ κρίσις περὶ τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης στηρίζεται ἐπὶ τῆς νῦν παρούσης μορφῆς αὐτῆς μέχρι πρὸς πεντηκονταετίας, ἥτοι ἀφ' ὅτου ἡ Καινὴ Διαθήκη εἰς τὴν ἄλβανικὴν μεθρμηνεύθη γλῶσσαν (1), ὡς τῶν πρότερον ἐκδεδομένων, ὧν τινὰ καὶ ἐμνημονεύθησαν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν, λίαν ἀτελῶν ὄντων καὶ ἐλλειπῶν (2).

§ 127. Ἐπὶ δὲ τῆς νῦν παρούσης μορφῆς τῆς γλώσσης παρατηρεῖται ὅτι ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων πολλὰς τύπων οἱ ἀρχαϊκώτεροι ὡς τὰ πολλὰ μᾶλλον συμφωνοῦσι τοῖς ὁμορρίζοις ἑλληνικοῖς καὶ λατινικοῖς ἢ οἱ νεώτεροι. Διετήρησε δὲ καθόλου ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα γραμματικὰς καταλήξεις (πτώσεων, ἐγκλίσεων, χρόνων) ὀλιγωτέρας μὲν τῶν τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς (φθίσιν δὲ τινες (3) τοῦτο καὶ ἀ-

(1) Πᾶσα ἡ Καινὴ Διαθήκη ἐκ νεοελληνικῆς μεταφράσεως μεθρμηνευθεῖσα εἰς τὴν ἄλβανικὴν γλῶσσαν καὶ ἔνθεν μὲν φέρουσα τὴν νεοελληνικὴν μετάφρασιν, ἔνθεν δὲ τὴν ἄλβανικὴν, ἐξεδόθη ἐν Κερκύρᾳ ἐπιστάσις Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Εὐβοίας καὶ Προέδρου τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος ἐν ἔτει 1827. Τὸ δὲ πρῶτον μέρος αὐτῆς, περιέχων τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ἐξεδόθη συγχρόνως καὶ ἰδίᾳ. Μεθρμηνεύεται δὲ μάλιστα ἐν τῇ Ἀργυροκαστρικῇ τῆς ἄλβανικῆς διαλέκτῳ.

(2) Ἴδε § 7—16 τῆς παρούσης πραγματείας.

(3) Ἐν γένει παρατηρήθη ὅτι καθ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἡλικία τῶν γλωσσῶν, κατὰ τοσοῦτον ἑλαττοῦνται καὶ ὀλιγοστεύουσιν αἱ καταλήξεις τῶν πτώσεων, τῶν ἐγκλίσεων καὶ τῶν χρόνων· τοῦτο δύναται τις νὰ ἴδῃ μάλιστα μὲν εἰς τὰς γλώσσας τὰς γεννηθείσας ἐκ τῆς Λατινικῆς (δηλ. ἰταλικὴν, γαλλικὴν, ἰσπανικὴν), εἴτα δὲ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς Γερμανικὰς, πῶς δηλ. ὀργανισμὸς γλώσσης εὐρωστός ποτε καὶ ἀκμαῖος, φθίνει κατὰ μικρὸν καὶ ἀπομαραινέται, ἕως

(1) Λυσίας κατὰ Θεομνήστου, ἐδάφ. 15, κ. ε.

(2) Πολυβ. ἱστορ. 3, 22.

(3) «Μία ἄλλη τοιαύτη παραφυσὶς τοῦ ἑλληνικοῦ ἢ γραικικοῦ κλάδου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον ἀκαλλιέργητος διαμείνασα καὶ νεωστὶ εἰς τὸν καθαρὸν ἑλληνισμόν ἐπανακάμπτουσα εἶναι ἡ Σχηπεταρικὴ ἢ Ἀλβανικὴ.» Φιλίστ. τόμ. α', σελ. 11.

πομάρανσιν τῶν γλωσσῶν καλοῦσι), πλείονας δὲ πάσης νεωτέρας γλώσσης, πλὴν τῆς ἰταλικῆς ἰσως. Διαλεκτικὰς δὲ διαφορὰς καὶ γλωσσικὰς κατὰ τόπους παραλλαγὰς διέσωσεν ὀλιγωτέρας μὲν καὶ πάλιν τῆς ἐλληνικῆς, ἀλλὰ πολλῶν πλείονας τῆς λατινικῆς.

§. 128. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα γλῶσσα, ἥτις λαλεῖται ἐπὶ πολλὴν ἑκτασιν χωρῶν, διαίρεται κατὰ φύσιν εἰς διαφόρους διαλέκτους, τοσοῦτῳ μᾶλλον διαφερούσας ἀλλήλων, ὥσπερ ἀνωμαλωτέρα μὲν καὶ ποικιλομορφότερα τυγχάνει οὕσα γεωγραφικῶς ἢ χώρα, ἥτον δ' εὐεπίμικτοι πρὸς ἀλλήλους οἱ κάτοικοι, διὰ τοῦτο διαίρεται ἀναγκαίως καὶ ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα εἰς διαλέκτους. Καὶ αἱ μὲν κύριαι αὐτῆς *διάλεκτοι* εἰσὶ δύο, ὅσαι καὶ αἱ κύριαι τοῦ ἔθνους φυλαί, πρῶτη μὲν ἡ *γκεγκική*, ἡ ὑπὸ τῶν Γκεγκῶν λαλουμένη, δευτέρα δὲ ἡ *τοσική*, ἣν οἱ Τόσκοι λαλοῦσιν, ἐξ ὧν ἀρχαιότερα νομίζεται ἡ *γκεγκική*, νεωτέρα δὲ ἡ *τοσική*, ἔχουσι δὲ πρὸς ἀλλήλας *γκεγκική* καὶ *τοσική* ὡς *θωρική* πρὸς *ἰωνικήν*. Ἐπειδὴ δὲ μέρος τοῦ ἄλβανικοῦ ἔθνους τῆς τοσικῆς φυλῆς μετηνάστευσεν εἰς ἄλλας χώρας, ἐγκατασταθέντες πρὸ πέντε περιπου αἰώνων οἱ μὲν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ, οἱ δὲ ἐν τῇ νῦν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, διὰ τὴν ἐκ τῆς παιδείας ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ κλίματος καὶ τῶν ἔθνων, ὧν ἐν μέσῳ κατῴκησαν, παρήλλαξε καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν ὀλίγον. Ἐκ τούτου δ' ἐγεννήθησαν ἑτερεαὶ δύο *διάλεκτοι*, *παραφύαδες* τῆς τοσικῆς *διαλέκτου*, ἡ *ἰταλοαλβανική* ἥτοι ἡ *διάλεκτος* τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ Ἀλβανῶν, καὶ ἡ *ἐλληναλβανική*, ἣν λαλοῦσιν οἱ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι Ἀλβανοί. (1)

οὗ ἐν τέλει ὀλίγα μόνον λείψανα διασώζει τῶν προτέρων καταλήξεων. Καρ. Ὁδ. Μυλλέρου ἱστορ. τῆς ἐλλ. φιλολογίας, τόμ. α, σελ. 6 τῆς ἐλλ. μεταφράσεως.

(1) Ἀλλὰ τῶν *διαλέκτων* τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης διαίρεσιν εἰς τέσσαρας ἴδε ἐν § 50 περὶ τὰ τέλη, τὴν δὲ διαφορὰν τῆς *γκεγκικῆς* καὶ *τοσικῆς* κατὰ Φαλμεραύερν ἴδε ἐν § 42, 8.

Τούτων δ' ἡ τελευταία ἴστικὴ ἢ πασῶν μᾶλλον ἡμελημένη καὶ ὁσμήραι ἐκλείπουσα, καίτοι κομφοτέρα πασῶν καὶ τοὺς τύπους καθαρωτέρα καὶ σαφεστέρα, ὡς ἀναπτύχθεισα κατὰ μίμησιν καὶ ἐπίδρασιν τῆς σαφεστάτης καὶ καθαρωτάτης τῶν γλωσσῶν, τῆς ἐλληνικῆς.

§ 129. *Ἰδιώματα* δὲ *διαλεκτικά* ἔχει πάμπολλα ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα, ἐν οἷς τάσσονται τὸ *τσαμικόν*, *λιαπικόν*, *χειμαρριωτικόν*, *ἀργυροκαστριτικόν*, *ἐλβασανικόν* καὶ ἄλλα, παρὰ δὲ τοῖς ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανοῖς διακρίνεται τὸ *ἰδιῶμα* τῶν *Ῥωδραίων* (Ῥωδραίων), *Σπεισιωτῶν* (Ἀλιουσίων), *Ποριωτῶν* (Καλαυρίων), *Σοφικιτῶν*, τῶν *Στρέδων* καὶ ἄλλων (1).

(1) Δείγματα τοῦ κατὰ *διαλέκτους* ἄλβανικοῦ λόγου ἴδε παρὰ τῷ Ἀνα (Hahn Albanesische Studien, τόμ. Β', μέρος 6', σελ. 127 κ. ἐ.) καὶ Καμάρδα (D. Camarda Appendice al saggio κτλ. σελ. 16 καὶ 90 κ. ἐ.). Τῶν δὲ *ιδιωμάτων* τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης δείγματα ἴδε παρὰ Ρεϊνόλδφ (Reinhold Noctes Pelasgicæ κτλ. Athenis 1853, μέρος γ' Ἀνθολογία σελ. 1—28 καὶ τῆς λιθογραφηθείσης συνεχείας σελ. 30—52). Παραθήσομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἀρκετὰ ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς πραγματείας ταύτης μετὰ τῶν τυπικῶν διαφορῶν ἐκάστης *διαλέκτου*. Τοσοῦτον δ' ἐπιρροπῆς καὶ πλουσίας ἐστὶν ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα εἰς *διαλέκτους* καὶ *ιδιώματα*, ὥστε, εἰ ἐπιμελῶς ἐγράφοντο αἱ κατὰ τόπους παραλλαγαὶ τῆς νῦν τῶν Ἀλβανῶν γλώσσης ἐν Ἀλβανίᾳ, Ἰταλίᾳ, Σικελίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ταχέως ἤθελον ἐξισωθῇ αὐταὶ κατ' ἀριθμὸν πρὸς τὰς εἴκοσι καὶ εἰς *διαλέκτους* εἴτε γλώττας τῶν ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανῶν. ἀΓλῶτται δ' εἰσὶν ἐξ καὶ εἰκοσιν αὐτοῖς (τοῖς ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανοῖς) διὰ τὸ μὴ εὐεπίμικτον πρὸς ἀλλήλους. Στραβῖ 11, 4, 6.

§ 130. Ἡ δὲ σύνθεσις τῶν λέξεων γίνεται συνήθως κατὰ παράθεσιν, σπανίως δὲ κατὰ σύνθεσιν. Ἡ δὲ τοῦ λόγου πλοκὴ ἢ ἡ σύνταξις πολὺ ἀπλουστέρα ἐστὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, καὶ καθόλου ἀναλυτικὴ οἷα ἐστὶν ἡ ὁμηρικὴ καὶ ἡ τῆς δημώδους γλώσσης, προσεγγίζουσα μᾶλλον ταῖς νεωτέραις γλώσσαις, καὶ ἐν πολλοῖς τῇ νεοελληνικῇ. Διότι διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἐνεργητικῶν μετοχῶν, μάλιστα τῆς τοῦ ἀορίστου, ἐπικρατεῖ ἐν τῇ ἀλβανικῇ μᾶλλον ἢ ἐφεξῆς καὶ κατὰ παράταξιν διάταξις τῶν προτάσεων ἢ ἡ ἐν ἀλλήλαις καὶ ὑπ' ἀλλήλας συμπλοκὴ καὶ ὑπόταξις, ὡς ἐν τῇ ἑλληνικῇ. Ἀλλ' ἂν ἡ σύνταξις αὕτη τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης, μᾶλλον συνεπτυγμένη πρότερον οὕσα, μετέπεσε κατόπιν εἰς τὴν ἀναλυτικὴν ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων, ἐξ ὧν καὶ αἱ νεώτεροι γλώσσαι καὶ κατὰ μίμωσιν αὐτῶν, ὅπερ πιθανώτερον, ἢ ἐὰν τὸ ἀναλυτικὸν τοῦτο ἰδίωμα ἐνέκειτο ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ φύσει τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης, ὡς δημώδους καὶ λαλουμένης ἀείποτε διαβιούσης, καὶ ἥν ἀνέκαθεν ἰδιότης αὐτῆς, τοῦτο ἐστὶν ἀπὸ τοῦδε δυσσποφάσιτον, καὶ ἀποφασισθὲν, δυσσπόδεικτον διὰ τὴν ἔλλειψιν παντός ἀρχαίου γραπτοῦ ἀλβανικοῦ μνημείου (1).

§ 131. Ὑπάρχει ὅμως ἐν τῇ ἀλβανικῇ γλώσσῃ εὐκτικὴ ἐγκλισίς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῆς χρήσει· τὰ ῥήματα ἐκφέρονται ἄνευ προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν καὶ λατινικὸν ἰδίωμα καὶ τὸ τῆς νεοελληνικῆς· αἱ μετοχαὶ εὐχρηστοῦσι καὶ καὶ ὡς ἐπίθετα, τὸ δὲ οὐδέτερον αὐτῶν καὶ ὡς οὐσιαστικόν, καθάπερ καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ· διατηροῦνται τὰ τρία γένη, τὸ ἀρσενικόν, θηλυκὸν καὶ οὐδέτερον·

(1) Τὴν καὶ νῦν ἔλλειψιν γραπτοῦ ἀλβανικοῦ λόγου θέλιον νὰ ἀναπληρώσῃ ἐξέδωκεν ὁ κ. Δοζῶν τὸ πρῶτον μέρος εἴτε τὴν χρηστομάθειαν τοῦ ἐν § 79 μνημονευθέντος συγγραμματος. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν δημοσιεύει ὁ ἀλβανὸς Εὐθύμιος Μῆτκος τὴν «Ἀλβανικὴν Μέλισσαν», ἥς ἐξέδωκε τὸ «Πρῶτον Μέρος» ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1878, εἰς 4ον, σελ. 233. Παρασκευάζει δὲ καὶ Δεύτερον Μέρος.

τὰ πτωτικὰ πάντα μεταβάλλουσι τὴν κατάληξιν, ἥτοι ἔχουσι πτώσεις, οἷαι αἱ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς καὶ κατὰ μέρος τῆς γερμανικῆς. Ὡστε ἡ ἀλβανικὴ γλώσσα διαφέρει καὶ κατὰ ταῦτα τῶν νέων καὶ λατινογενῶν γλωσσῶν, οἷον, τῆς ἰταλικῆς καὶ γαλλικῆς, αἵτινες τὰς σχέσεις τῶν πτώσεων ἐκφέρουσι διὰ προθέσεων, μένοντος ἀμεταβλήτου τοῦ πτωτικοῦ, καὶ γένῃ ἔχουσι δύο. Ἀλλὰ τὰ τοῦ ἀπαρεμφάτου ἵχνη εἰσὶν ἀμφίβολα, καθότι τοῦτο ἐκφέρεται ἀείποτε ἀναλελυμένον ὡς ἐν τῇ νεοελληνικῇ, καὶ μετοχὴ ὑπάρχει μία, καὶ χρόνοι μονοφραστικοὶ ἐν ἑκατέρᾳ τῇ φωνῇ, ἐνεργητικῇ καὶ παθητικῇ, μόνον τρεῖς, ὅσαι καὶ ἐν τῇ καθωμιλημένῃ ἑλληνικῇ, οἱ δὲ λοιποὶ εἰσὶ περιφραστικοὶ καὶ ἀπαραλλάκτως ἀναλελυμένοι, ὥστε ἄδηλον ὁποῦτα τῶν γλωσσῶν ἐμιμήθη τὴν ἑτέραν (1). Ἐλλεῖπει δὲ ὁ δυνικός ἀριθμός, ὡς καὶ ἐν τῇ λατινικῇ (2). Τὰ δὲ συγκριτικὰ καὶ ὑπερθετικὰ ἐπίθετα καὶ ἐπιρρήματα σχηματίζονται περιφραστικῶς κατὰ τὰς νεωτέρας γλώσσας, σῶζονται ὅμως καὶ λείψανα

(1) «Ἡ ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων λαλουμένη γλώσσα ἔχει ὁμοιότητά τινα κατὰ τὴν γραμματικὴν σύνταξιν, τὸν ἀναλελυμένον μέλλοντα καὶ τὸ ἀπαρέμφατον πρὸς τὴν Ἀλβανικὴν τὴν ἐκ τῆς Ἰλλυρικῆς ἀπορρέουσας, θυγατρὸς ὡσαύτως τῆς Πελαγονικῆς, ὡς ἐκ πολλῶν πιθανολογεῖται.» Ἀλεξίου Πάλλη ἱατροῦ Μελέται ἐπὶ τῆς ἀρχαίας χωρογραφίας καὶ ἱστορίας τῆς Ἡπείρου.

(2) Καὶ οἱ Αἰολεῖς, ἀρχαιοτάτη τῶν Ἑλλήνων φυλὴ, ἐστεροῦντο ὡσαύτως τοῦ δυνικοῦ ἀριθμοῦ. «Τοῖς δυνικοῖς ἀριθμοῖς οὗτοι (οἱ Αἰολεῖς) οὐ κέχρηται, καθὰ δὴ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, τούτων ὄντες ἄποικοι.» Γρηγόρ. Κορίνθιος περὶ τῆς αἰολικῆς διαλέκτου. § 29 Διὸ καὶ νομίζεται μεταγενέστερον ἐπινόημα καὶ τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ὕστερος. «Ἐπειδὴ τὰ δυνικὰ ὕστερογενῆ ἐγένοντο, καὶ οὔτε παρὰ πάσαις ταῖς διαλέκτοις εὐρίσκονται, παρὰ γὰρ τοῖς Αἰολεῦσιν οὐχ εὐρίσκονται, οὐδὲ ἡ κοινὴ διάλεκτος κέχρηται αὐτοῖς.» Ἡρώδιαν. ἐν τοῖς Ἀδωνίδος κήποις τοῦ Ἀλδου σελ. 382.

μονολεκτικῶν συγκριτικῶν καὶ ὑπερθετικῶν ἐπιθέτων κατὰ τὰς ἀρχαιοτέρας, ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν, πλὴν ἀντὶ θετικῶν ἐν τῇ ἀλβανικῇ.

§ 132. Τὴν δὲ πολιὰν ἀρχαιότητα καὶ τὸ ἀρχαιοπρεπὲς καὶ ἀρχαιόμορφον τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης καὶ τὴν ἑλληνολατινικὴν φύσιν καὶ κρᾶσιν αὐτῆς πολλὰ τινα ἀποδεικνύουσιν· οἷον, ἡ ἑλλειψις τοῦ διῦκοῦ ἀριθμοῦ, τὸ μονοσύλλαβον τῶν πλείστων αὐτῆς λέξεων· ἡ μὴ χρῆσις πολυσυλλάβων καταλήξεων, οἷαι αἱ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς· τὰ οὐσιαστικά μάλιστα καὶ τὰ ἐπιθέτα ψιλαὶ εἰσι ρίζαι, τῶν δὲ ῥημάτων τὰ πλείστα καὶ μονοσύλλαβα. Ὡσαύτως τὸ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς δυσδιάκριτον κρᾶμα πολλῶν τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης λέξεων, καὶ αἱ πρὸς μὴ μίαν μόνην τῶν τεσσάρων τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτων ἀκριβῶς συμφωνοῦσαι συμφῶνων καὶ φωνηέντων τροπαί. Ἔτι δὲ τὸ ἀλβανικὸν ἀλφάβητον, τὸ περιέχον τῶν μὲν δύο κυρίων γλωσσῶν, τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, πάντας τοὺς φθόγγους καὶ τὰ στοιχεῖα, ἐκ δὲ τῆς γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς πάντα τὰ διαφέροντα τῶν τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς.

§ 133. Ὡστε τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης τὰ γράμματα καὶ οἱ φθόγγοι ὁμοῦ πάντα φαίνονται ὡς ἀποτελοῦντα τὸ παναρχαῖον ἐκεῖνο πελασγικὸν ἢ γραικοῖταλικὸν καὶ προελληνολατινικὸν ἀλφάβητον, ἐξ οὗ ἐκάστη τῶν γλωσσῶν ἔχει λαβοῦσα μέρος μόνον, ὅσον ἑαυτῇ πρόσφορον, ἐν δὲ τῇ ἀλβανικῇ διασώζεται πληρέστερον πάσης ἄλλης. Διὸ εὐρίσκονται ἐν τῇ ἀλβανικῇ γλώσσῃ συχνὰ σύμφωνά τε καὶ φθόγγοι καὶ τραχύτεροι τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, ἀλλὰ καὶ μαλακώτεροι πολλαχοῦ καὶ ὑγρότεροι ἀμφοτέρων. Πλὴν δὲ τῶν μακρῶν καὶ βραχέων φωνηέντων, οἷα τὰ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, εὐρίσκεται παρ' Ἀλβανοῖς καὶ τὸ φωνῆεν *e* (προφερόμενον ὡς τὸ γαλλικὸν *e muet*), ὅτε μὲν μακρὸν ἢ βραχὺ, καθάπερ καὶ τὰ λοιπὰ φωνήεντα, ὅτε δὲ βραχύτατον καὶ μόλις διακρινόμενον, καὶ νῦν μὲν ἔντονον, νῦν δὲ ἄτονον (1),

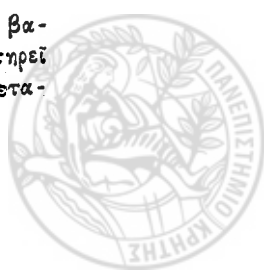
ὅπερ συμπλεκόμενον μετὰ τῶν συμφῶνων, παράγει φθόγγους μὴ ἀπαντωμένους ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ, εἰμὴ κατὰ μέρος ἐν τῇ γαλλικῇ. Τοῦ δὲ *e* καὶ *a* προτάσσεται ἐνίοτε τὸ *i* ἢ τὸ *j* κατὰ τὸ ἰταλικὸν καὶ γαλλικὸν ἰδίωμα.

§ 134. Ὁ δὲ τονισμὸς τῶν ἀλβανικῶν λέξεων βαίνει οὔτε κατὰ τὸ μακρὸν καὶ βραχὺ τῆς ληγούσης ὡς ἐν τῇ ἑλληνικῇ, οὔτε κατὰ τὸ μακρὸν καὶ βραχὺ τῆς παραληγούσης ὡς ἐν τῇ λατινικῇ, ἀλλ' ἐμμένει μὲν ὁ τόνος τῆς ἀλβανικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐν τῇ ριζικῇ συλλαβῇ τῇ τονιζομένῃ ἐκάστης λέξεως κατὰ τὸ γερμανικὸν ἰδίωμα, πολλάκις ὅμως καὶ κατέρχεται καὶ ἀνέρχεται μετακινούμενος ἐξ αὐτῆς κατὰ λόγον ἀδιάγνωστον ἔτι καὶ ἀπροσδιόριστον. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς τοῦ τόνου παραμονῆς ἐν τῇ ριζικῇ συλλαβῇ πολλάκις τονίζεται καὶ ἡ τετάρτη καὶ ἡ πέμπτη συλλαβὴ ἀπὸ τῆς ληγούσης, ὡς ὅτε λέξεις προπαροξύτονος ἢ παροξύτονος αὐξάνει προσλαμβάνουσα κατάληξιν μονοσύλλαβον ἢ δισσύλλαβον ἢ κατάληξιν ἄμα καὶ ἄρθρον. Ἀλλὰ καταλήξεις τινὲς ἀποσπῶσι τὸν τόνον ἐκ τῆς ριζικῆς συλλαβῆς, καὶ καταδιβάζουσιν αὐτὸν σταθερῶς ἐπὶ τῆς ληγούσης ἢ τῆς παραληγούσης, ἄλλαι δὲ λέξεις τὸν ἐν τῷ ἐνικῷ τόνον ἀναδιβάζουσιν ἢ καταδιβάζουσιν ἐν τῷ πληθυντικῷ. Ἀντωνυμίαι δὲ τινες καὶ ἐπιρρήματα τονίζονται διττῶς, ὅτε μὲν ἐπὶ τῆς παραληγούσης, ὅτε δ' ἐπὶ τῆς ληγούσης ἀδιαφόρως.

§ 135. Σύμφωνα δὲ, τὰ τε ὑγρά καὶ τραχέα, καὶ φωνήεντα, τὰ τε μακρὰ καὶ βραχέα καὶ τὸ βραχύτατον, μετὰ τοῦ πολυποικίλου τονισμοῦ οὕτω συνδυάζονται καὶ συναναπλέκονται μετ' ἀλλήλων, ὥστε κατὰ τὴν ἐκ τούτων ποικιλίαν τῶν φθόγων καὶ τῆς προσωδίας ὑπερέχουσιν ἑκάτερως καθ' ἑαυτὴν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, καὶ τῶν νεωτέρων, οἷον γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς, καὶ

νίζεται εἴτε μὴ, καὶ εἴτε ὀξεῖαν εἴτε βαρεῖαν εἴτε περισπωμένην λαμβάνει, τηρεῖ ἀμετάβλητον τὴν προφορὰν, καὶ οὐ μεταβάλλει αὐτὴν ὡς παρὰ Γάλλοις.

(1) Τὸ *e* τοῦτο τῆς ἀλβανικῆς εἴτε το-

καθιστώσι τὸν ἄλβανικὸν λόγον ποῦ μὲν τραχύτερον τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ σεμνότερον τοῦ λατινικοῦ, ποῦ δὲ μαλακώτερον καὶ γλυκύτερον ἀμφοτέρων, καθόλου δὲ καὶ ἐμμελῆ καὶ ἡδύν (1).

§ 136. Πολλῆς δὲ ἀξίον προσοχῆς ἐστὶν ἡ τροπὴ τῶν βραχέων εἰς μακρὰ φωνήεντα, καὶ μάλιστα ἡ τοῦ α εἰς η, εἴ τις ἑλληνικώτερον κρίνει, καὶ ἡ τῶν διφθόγγων γένεσις ἐκ τῶν ἀπλῶν ἢ διπλῶν καὶ βραχέων φωνηέντων. Τὸ δὲ δυσνόητον τοῦτο καὶ δυσεπίλυτον ζήτημα τῆς φωνηεντολογίας ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα διαφωτίζει, ὡς ἐγὼ νομίζω, κατὰ τρόπον ζῶντα καὶ πρακτικώτατον, σαφέστατα παρέχουσα παραδείγματα καὶ ἀδιάπτειστον ἀφετηρίαν εἰς βαθυτέραν τοῦ ζητήματος μελέτην. Ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἑλληνικοῦ ἄρθρου ἐν τῇ ἄλβανικῇ γλῶσσῃ διάσσωσις ὡς ἐπιτακτικοῦ ἀντὶ προτακτικοῦ (2), καὶ ἡ ἐν πολλαῖς

λέξεσι διατήρησις τοῦ διγάμματος καὶ ἡ ἐν ὀλίγαις δασυνομέναις γνησίως δασεῖα τοῦ δασέος ἑλληνικοῦ πνεύματος προφορὰ τεκμηριοῦσιν ἀριδῆλως τὴν ἑλληνολατινικὴν τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης φύσιν.

§ 137. Καθόλου δὲ τοῦτο τὸ κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος, τὰς ρίζας καὶ τὰς καταλήξεις, κρᾶμα τοῦ ἐν τῇ ἄλβανικῇ γλῶσσῃ ἑλληνολατινικοῦ στοιχείου καταδεικνύουσι κατὰ μὲν τὰς ρίζας λέξεις ἀναμιξ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν ἐν τῇ ἄλβανικῇ γλῶσσῃ ὑπάρχουσαι, καίπερ στρεφόμεναι περὶ μίαν ἰδέαν, καταλήξεις δὲ καταδεικνύουσι τοῦτο καὶ αἱ πάντων μὲν τῶν κλιτῶν τοῦ ἄλβανικοῦ λόγου μερῶν, μάλιστα δὲ αἱ τῶν ῥημάτων καὶ ἐπιρρημάτων. Δείκνυται δὲ καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης· ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ ἡ μὲν διάσσωσις τοῦ ἀορίστου ἐμφαίνει ἑλληνισμόν, ἡ δὲ τοῦ παρατατικοῦ τῆς ὑποτακτικῆς λατινισμόν.

(1) «Τῇ ἀβρᾷ τῶν Πελασγῶν, τῶν τοῦ βασιλικοῦ στόλου ἐταίρων, πρὸς ἐμὲ φιλοφροσύνη παρακινήσεις, τῇ ἡ δ εἰ α αὐτῶν γλῶσσῃ τὸν νοῦν προσέσχον, καὶ τοσοῦτον τοῦ αὐτῆς πλούτου πόθον συνέλαβον, ὥστε, ὅση μοι ἦν ἀπὸ τῶν ἱατρικῶν πραγμάτων σχολή, τῇ ἐκμαθήσει τοῦ κομψοῦ τῶν ἐταίρων ἰδιώματος ἀνήλiskon, ἥδη δὲ αὐτὸν τὸν τοῦ ἄλβανικοῦ λόγου ἦχον ἡ δ ο ν ἡ ν ἔχω.» *Ρεϊνόλδου Πρόλογος τοῦ ἐν σημ. 2 τῆς § 129 μνημονευθέντος συγγράμματος. *Ἴδε καὶ *Ἐφημ. Φιλομαθῶν ἀριθ. 225, σελ. 197—8.

(2) *Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἔμπροσθεν ἡ κατόπισθεν θέσις τοῦ προσδιορισμοῦ ἐν τούτοις εἶναι σχεδὸν ἀδιάφορος, διὰ τοῦτο θέλει εἰκάζει ὅτι ἡ παρ' Ἑλλήσιν ἐπικρατοῦσα πρόταξις τοῦ ἄρθρου, δι' ἣ καλεῖται ἄρθρον προτακτικόν, δὲν εἶναι οὐσιώδεις αὐτοῦ χαρακτηριστικόν· ὅθεν δυνατόν νὰ ὑπάρξωσι καὶ γλῶσσαι ἐπιτασσόμενον ἔχουσαι τὸ ἄρθρον, ὡς ὑπάρχουσιν ἄλλαι, αἵτινες ἔχουσιν ἐπιθέσεις τὰς προθέσεις, τὸ ὅποιον καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἔχει ἐνίοτε (εὐδαιμονίας πέρι, πλούτου πέρι κτλ.). Οὕτως ἡ βλαχικὴ γλῶσσα λέγει omu-lu ἀντὶ l'uomo, l'homme καὶ famei-le ἀντὶ les femmes· οὕτως ἡ ἄλβανικὴ καὶ ἡ βουλγαρικὴ, ὡς

§ 138. *Ἐν πολλοῖς δ' ἀορίστοις συνανεκράθησαν αἱ κατὰ τὸ πλεῖστον ἑλληνίζουσαι ῥηματικαὶ καταλήξεις μετὰ παραληγούσης ἡ χαρακτηῖρος λατινικοῦ οὕτως, ὥστε ἀμφοτέρα τὰ ἰδιώματα, ἑλληνικὸν καὶ λατινικόν, θαυμασίως ἀνακραθέντα συναπῆρτισαν ἐν πρωτόθετον καὶ πρωτότυπον ἰδιώμα, τὸ ἄλβανικόν. *Ἐπικρατεῖ δὲ τὸ κρᾶμα καὶ ἐν τοῖς ἀκλίτοις τοῦ ἄλβανικοῦ λόγου μέρεσι. Διότι ἐξ ἴσου σχεδὸν διανεμένηται αἱ προθέσεις καὶ τὰ ἐπιρρήματα, πλεονάζει δὲ πάλιν ἐν τοῖς συνδέσμοις τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον.

§ 139. Πάντων δὲ τούτων τῶν κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην καὶ καθόλου ἐνταῦθα εἰρημένων ἔπονται αἱ ἐκ τῆς γλώσσης ἀποδείξεις καὶ ἡ κατὰ πλάτος ἀνάπτυξις ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει, ὅπερ ἐκδοθήσεται, ἐάν τις ἡ τινὲς τῶν πλουσίων Ἀλβανῶν εὐαρεστηθῶσι νὰ συνδράμωσιν εἰς τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ.

λέγουσιν οἱ εἰδότες. Περὶ χάριτος καὶ κομψότητος τοῦ λόγου, προτασσομένου ἢ ἐπιτασσομένου τοῦ ἄρθρου, δυνατόν ἴσως νὰ γίνῃ ἀμφισβήτησις, περὶ μεζονος ὁμως ἡ ἐλάττονος διακρίσεως οὐδεμία, νομίζω. *Συντακτικοῦ τῆς Β' Περιόδου ὑπὸ Κωνστ. Ἀσωπίου σελ. 184, § 168, ἐκδ. 6'.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

§ 1. Ἀπορία περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν. Γ. Στείρου πραγματεία καὶ συμπέρασμα.

§ 2. Ἀπορία καὶ ζητήματα Φαλμεραυέρου.

§ 3. Λόγοι δι' οὓς οἱ ἐν Ἀλβανίᾳ Ἀλβανοὶ οὐδὲν συνετέλεσαν εἰς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων.

ΚΕΦ. Α'. Δοξασαί καθόλου.

§ 4. Κυρίως τρεῖς μὲν εἰσιν αἱ παρὰ τοῖς Βυ-αντινοῖς δοξασαί, τρεῖς δὲ καὶ τῶν νεωτέρων αἱ γινώμαι.

§ 5. Πληθυσμὸς καὶ ἀξία τῶν Ἀλβανῶν.

§ 6. Ἀνικανότης τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ, ἱκανότης τῶν ἀποίκων Ἀλβανῶν, καὶ λόγοι ἑκατέρου.

ΚΕΦ. Β'. Γινώμαι καθ' ἑκαστον περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν.

α. Ἀλβανοί.

§ 7. Μαρίνος Βαρλέτιος.

β'. Βυζαντινοί.

§ 8. Ποικίλως ἀποκαλοῦσι τοὺς Ἀλβανούς.

§ 9. Γνώμη Νικολάου Χαλκοκονδύλου περὶ τῶν Ἀλβανῶν.

γ'. Νεώτεροι συγγραφεῖς.

§ 10. Βλάχκος, Βούδας, Βόγδανος.

§ 11. Αἰθβνίτιος.

§ 12. Φράντζιος Λέκκης.

§ 13. Θεόδωρος Καβαλλιώτης καὶ Δανιήλ.

§ 14. Θούμμαννος.

§ 15. Ἀγγελος Μάσκης καὶ Μαλτέβρουνος.

§ 16—19. Δήκιος.

§ 20. Ἀρνίττος.

§ 21. Κατὰ τοὺς πλείτους οἱ Ἀλβανοὶ εἰσιν αὐτόχθονες.

§ 22. Λεκυίενος καὶ Ἀστέμανος.

§ 23. Πουκεβίλλης.

§ 24—27. Ξύλανδρος.

§ 28—38. Ἄννας.

§ 39 καὶ 40. Νικοκλής.

Σημ. Ὁ νῦν μακαρίτης ἐζη ὅτε ἐτυπῶντο αἱ δύο αὗται παράγραφοι.

§ 41—44. Φαλμεραυέρος.

§ 45 καὶ 46. Παράθεσις τῶν Ἀσσεμάνου καὶ Παταβίνου κειμένων καὶ μετάφρασις. Ἀναίρεσις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Φαλμεραυέρου.

§ 47. Ἐπανόρθωσις τῆς περὶ Χαλκοκονδύλου γνώμης τοῦ Φαλμεραυέρου.

Σχέσεις τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανῶν.

§ 48 καὶ 49. Παρατίθενται τὰ κοινὰ κύρια ὀνόματα.

§ 50—57. Κάλλος, μέγεθος καὶ ἀνδρεία.

§ 58. ἑτερα κοινὰ ὀνόματα.

§ 59. Κατ' ἀρχαίας παραδόσεις οἱ ἐν Καυκάῳ Ἀλβανοὶ κατήγοντο ἐκ Θεσσαλῶν, τοὺς δὲ Ῥωμαίους προσηγόρευον ἀδελφούς.

§ 60. Ἀδελον ἀν σώζωνται νῦν λείψανα τοῦ τότε μεγάλου ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν.

§ 61. Παραβολὴ μιᾶς λέξεως αὐτῶν.

§ 62—67. Ἐν τῷ Προμηθεῖ δεσμῶτι τοῦ Αἰσχύλου, στίχῳ 420 ἀντὶ τῆς ἀσυμβιβάστου «Ἀραβία» ἐν Καυκάσῳ προτείνεται γραφὴ ἀ' Ἀλβάνης», συζήτησις καὶ ὑποστήριξις αὐτῆς.

§ 68. Οἱ ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανοὶ εἰσιν αὐτόχθονες καὶ συγγενεῖς τῶν ἐν Καυκάσῳ.

Ἀναίρεσις τῆς Φαλμεραυέρου γνώμης περὶ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης.

§ 69—74. Παράθεσις ἀλβανικῶν κειμένων.

των λέξεων αὐτοῦ, συμπέ-

§ 75 καὶ 76. Β ὄ π ι ο ς.

§ 77 καὶ 78. Κ α ρ ἄ ρ δ α ς.

§ 79—88. Δ ο ζ ῶ ν.

Κ Ε Φ. Γ'. Κουπιτώρης.

§ 89 Βάσις. § 90—92 Στοιχεῖα συστατικά τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης, ἀνάλυσις καὶ διάκρισις αὐτῶν. § 93 Γνώμη Κουπιτώρη.

§ 94—121. Ἐπισκόπησις ἄλλων γνῶμῶν.

§ 94—108 Ὅτι ἡ ἁλβανικὴ γλώσσα ἐστὶν Ἰ λ λ υ ρ ι κ ῆ. § 109 ὅτι θ ρ α κ ι κ ῆ. § 110—114 ὅτι π ε λ α σ γ ι κ ῆ. § 115—121 ὅτι ἡ π ε ι ρ ω τ ι κ ῆ.

§ 122. Ὅτι ἄ ρ χ ι κ ῆ ἡ συγγένεια τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν καὶ οὐκ ἔ π ε ῖ σ α κ τ ο ς.

§ 123. Ἐνὰ στοιχεῖα.

§ 124—126. Ὅτι μείζων ἦν πάλαι ἢ νῦν ἡ συγγένεια τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν.

§ 127. Τύποι παλαιότεροι καὶ νεώτεροι, γραμματικαὶ καταλήξεις, διαλεκτικαὶ διαφοραὶ, γλωσσικαὶ παραλλαγαί.

§ 128. Διάλεκτοι τέσσαρες, δύο μὲν κύριαι, δύο δὲ παραφυάδες.

§ 129. Ἰδιώματα διαλεκτικὰ πάμπολλα.

§ 130—139. Ὁμοιότητες καὶ διαφοραὶ τῆς ἁλβανικῆς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν, γνωρίσματα καὶ χαρακτὴρ τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης.

§ 130. Σύνταξις παρατακτικὴ καὶ ἀναλυτικὴ.

§ 131. Εὐκτικὴ ἐγκλισις, προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι, μετόχων χρήσις, γένη, πτώσεις, ἀπαρέμφατον, μετοχή, χρόνοι, ἀριθμοὶ, συγκριτικὰ καὶ ὑπερθετικά.

§ 132. Ἀρχαιότης καὶ χαρακτὴρ τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης.

§ 133. Γράμματα, φθόγγοι, σύμφωνα, φωνήεντα μακρὰ, βραχέα, βραχύτατον.

§ 134. Τονισμὸς τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης.

§ 135. Χαρακτὴρ τοῦ ἁλβανικοῦ λόγου.

§ 136. Τροπαὶ φωνηέντων, γένεσις διφθόγγων, ἄρθρον, δασεῖα.

§ 137—138. Ἑλληνολατινικὴ ἡ φύσις τῆς ἁλβανικῆς γλώσσης καθ' ὅλην τε καὶ εἶδος.

§ 139. Αἱ ἐκ τῆς γλώσσης ἀποδείξεις ἔπονται ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει.

ΠΑΡΟΡΑΜΜΑΤΑ.

Σελ. 1, στίχ. 8 ἐν ἀρχῇ προσθετέον «ΒΥΡΩΝΟΣ».

» 3,	μεταξὺ τοῦ 5 καὶ 6 στίχου	προσθετέον «Μέρος Α'»
α 3,	στήλ. 6', στίχ. κάτωθεν 1	γραπτέον «München».
» 4,	» α', » » 14	πρὸ τοῦ «Α'» προσθετέον «Κεφ.»
» 6,	» α', » ἄνωθεν 1	πρὸ τοῦ «Β'» προσθετέον «Κεφ.»
» 11,	» α', » κάτωθεν 15	ἀπαλειπτέον τὸ α(1)» καὶ προσθετέον μικρὸν ἄνωτέρω ἐν στίχ. 17 » ἐν Καυκάσῳ (1) διὰ»
» 15,	» » ἄνωθεν 6	γραπτέον «München».
» 17,	» » κάτωθεν 19	» α' Ἀλβανοί».
» 19,	» » » 24	» α τοῖς»
» 20,	» 6', » » 19	» α1, στήλ. α τῆς σελ. 24.»
» 24,	» α', » ἄνωθεν 12	» α§ 49, στήλ. 6', σημ. 4.»
» 25,	» α', » κάτωθεν 14	» ασημ. τῆς α στήλης τῆς σελ. 21.»
» 27,	» 6', » ἄνωθεν 7	» μετὰ τὴν λέξιν «scorpus» γραπτέον α(α)» καὶ ὑποσημειωτέον α(α) Ἴδε Σκάμπα παρ' Ἱεροκλεῖ 653 καὶ Κωνστ. Πορφυρογ. περὶ θεμάτων 2, 9 καὶ Πτολεμ. 3, 18, 26 α' Βορδε- τῶν (ἢ Βορδαίων) Σκαμπεῖς.»
» 30,	» α', » κάτωθεν 4	» α(Κύρου)»
» 34,	» α', » ἄνωθεν 1	» αβερτέτ.»
» 34,	» 6', » κάτωθεν 12	» αντε κοίεζε.»
» 35,	» α', » ἄνωθεν 21	» λέμε.»
» 45,	» α', » » 24	» «s a b a j u m»
» 45,	» 6', » κάτωθεν 1	» α107»
» 51,	» 6', » » 22	» «Πελασγοί»
» 55,	» α', » » 22	» αμετεβάλλοντο»
» 55,	» 6', » » 18	» «φυλλορροοῦντα»

Εἰ δέ τι καὶ ἕτερον παρεωράθη, ἀφίεται εἰς τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀναγνώστου.

